

9

4-e

26

9-4.e.26

HISTORIA ECCLESIASTICA VARIIS COLLOQUIIS DIGESTA

U B I

PRO THEOLOGIÆ CANDIDATIS

*Res præcipuæ, non solum ad Historiam, sed etiam ad
Dogmata, Criticam, Chronologiam, & Ecclesiæ
Disciplinam pertinentes, per breves Interroga-
tiones, & Responsiones perstringuntur
& in præclaro ordine collocantur.*

TOMUS QUARTUS

Complectens tria Ecclesiæ sæcula
Decimum, Undecimum,
& Duodecimum.

PARS PRIMA

Continens Decimum, & Undecimum.

AUCTORE

FR. IGNATIO HIACYNTHO
AMAT DE GRAVESON

Sacræ Facultatis Parisiensis Doctore, & Collegii
Casanatensis Theologo, Ord. Fratrum Præd.

ROMÆ MDCCXVIII.

Apud Franciscum Gonzagam.

SUPERIORUM PERMISSO.

THE HISTORY OF THE CITY OF BOSTON

FROM THE FIRST SETTLEMENT
TO THE PRESENT TIME
BY
JOSEPH NEALE
OF THE BOSTON BAR
IN TWO VOLUMES
VOL. I.
BOSTON: PUBLISHED BY
J. NEALE, AT THE SIGN OF THE
CROWN, IN CORNHILL.
1808.

MONITUM AUTHORIS

AD LECTOREM.

Nquàm immensam molem parva ab origine res sapiens crescant, hoc quarto *Historiæ Ecclesiæ Tomo*, qui nunc, benè fortunante Deo, in lucem prodit, sat superque didici. At enim, càm in concinnanda sæculorum decimi, undecimi, & duodecimi *Historia* existimarem, eam unico justæ magnitudinis *Tomo* comprehensum iri, comperi tamen, hunc quartum *Historiæ Ecclesiasticæ Tomum*, jam typis excusum, in majorem, quàm par esset, excrevisse molem, & aliis, quas jam publica luce donavi, multò grandiorē evasisse. Quamobrem studiosi *Lectoris* utilitati ut consulerem, operæ pretium me facturum esse duxi, si duas in partes huncce *Tomum* distribuerem, quarum prima complecteretur *Historiam Ecclesiasticam sæculorum decimi & undecimi*; Altera exhiberet *Historiam duodecimi sæculi*. Unicuique tamen integrum ac persacile erit, si velit, utramque istius *Tomi* partem in unum *Volume*n constringere, & unam ab altera non divellere. Caterùm, Amice *Lector*, si tibi Religio cordi est, curarum partem aliquam iu-

2 2

stu-

STUDIIUM HISTORIAE ECCLESIASTICAE DERIVARE, Fa-
storum indagare monumenta, Summorum
Pontificum Decreta, & Concilliorum Cano-
nes sapienter lectitare, atque memoriae tuae cla-
vo, ut ajunt, trabali, aliè desigere debes. Ha-
bebis me molestiae ac laboris literarii vica-
rium, dàmq; nostra in Historiam Ecclesia-
sticam te non tadebit perlustrare Opera, ipso
lucubrationum bibere fuliginem, & infinita
veterum ac recentiorum monumenta, tua cau-
sa, percurrere non desistam. Non pigebit
etiam, sicubi haere, quærere, & subsidio
mihi diligentiam comparare; sicubi nescio,
discere; sicubi erro; sententiam mutare, &
omnia, quæ hactenus scripsi, vel deinceps
scripturus sum, maxima, qua par est, reve-
rentia, subicere Sanctæ Romanæ Ecclesiæ &
Sedis Apostolicæ judicio, cui, ceteri tutissima
fidei nostræ anchoræ indivulsè adherere sum-
mo semper religionis loco ducam.

NOS

NOS FR. ANTONINUS

G L O C H E

Sacrae Theologiae Professor, ac totius Ordinis
Fratrum Prædicatorum humilis Magi-
ster Generalis & servus salutem.

Tenore præsentium nostrique auctoritate Officii li-
centiam facimus Reverendæ admodum Patri Fra-
tri *Ignatio Hlatynbo Amat de Graveson* in Sacra Fa-
cultate Parisiensi Doctori ac in Collegio Casanatensi
Conventus Sanctæ Mariæ super Minervam de Urbe
Theologo, Provinciæ nostræ Provinciæ Alumino ty-
pis edendi Opus in plures Tomos distributum, cui ti-
tulus est: *Historia Ecclesiastica variis Colloquiis diges-
ta, &c.* dummodò prius approbatum fuerit à duobus
Ordinis nostri in Theologia Magistris, & aliis servatis
de jure servandis. In quorum fidem &c. Datum Ro-
mæ in Conventu nostro Sanctæ Mariæ super Minervam
die 8. Martii 1717.

Fr. Antoninus Cloche

Magister Ordinis.

Loco † Sigilli.

*Fr. Bernardus d'Arzet Magister,
& Socius.*

Registr. fol. 79.

Pergit Scriptor haud ignobilis, Reverendus admodum Pater *Ignatius Hiacyntus Amat de Graveſon*, Sacrae facultatis Pariſienſis Doctör, & Collegii Caſanatenſis Theologus, Ordinis Fratrum Prædicatorum, vir recondita ſingularique litteratura perpolitus, iudicio, ſuavitate, & elegantia vel omnium primus, vel ſecundus nulli, pergit quod cepit pedes Scilicet Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ variis Colloquiis digeſtæ in lucem emittit. volumen quartum ſæcula decimum, undecimum, & duodecimum complectens ſtylo terſo, methodo plana, modo adhibito, extra brevitatem quæ obſcuritatem parit, extra prolixitatem quæ ſatiſdium affert, extra parerga quæ animum à ſcopo revocant, extra ſutilia quibus horæ bonæ malè collocantur, tandem extrâ vitia & adulationis, & ſimularis, quibus Hiſtoria conſpurcatur. In præſens mihi liceat *Petri Bleſenſis* verba epistol. 77. huicce volumini aſſerre, nihil ibi reſidet, quod Lectorẽ offendat, quod inducat errorem, quod virtutem non exerceat, quod non adificet fidem, quod vitam non inſtruat, quod non ſapiat honeſtatem. Illud itaque calculo noſtro comprobandum libenter duximus. Datum Romæ in Conventu & Collegio Sanctæ Mariæ ſuper Mineram Kalendis Novembris anni 1718.

Fr. Antonius Bardon, Facultatis Pariſienſis Doctör Theologus, & Cathedralicus Caſanatenſis, Ordinis Prædicatorum.

Præ-

Praestantissimorum Scriptorum ingenia hoc habent, ut quò altius in propositam sibi materiam penetrant, eò latius doctrinae, ac eruditionis suae radios expandant: neque tamen à praestituto scopo, vel latum quidem digitum unquam defleant. Has insignes dotes in clarissimo viro, cujus quartum Historiae Ecclesiasticae Volumen, ex supremi Ordinis nostri Archimandritae, ac Magistri Generalis mandato, lubens læcitavi, cum semper, tum potissimum impraesentiarum, quàm maximè sum demiratus. Rerum in Ecclesia tribus decimo, undecimo, & duodecimo saeculis gestatum seriem, in unum ipse Tomum contraxit: At quàm praeclare, quàm doctè! Multam certè in iis litterarum suppellestem, haecenus minus pulchrè digestam, accuratiori methodo illum Orbi Ecclesiastico suppeditasse, proprio iudicio, atque experimento comprobabit. Historiae Ecclesiasticae studiosus. Praecipuas subindè Historici, Historique partes: Veritatem, strictas temporum Epochas, stylum elegantem, gratam brevitatem, optandam perspicuitatem, prudentiam singularem, quantum capio, quantum sapio, adamussim observavit. Quamobrem, cum *Paulo Manutio* concludere nullus dubito: ut istud opus est laudatissimum, in quo simul, & ars commendat materiam, & materia vicissim artem: ita liber iste est optimus, in quo & argumenti utilitas commendat eloquentiam, & Auctoris facundia commendat argumentum. Undè, cum Fidei, Christianae morum Disciplinae sit omni ex parte consonus, ut in publicum

cum quantocius prodeat, & censeo, & cupio.
Datum Romæ, in Conventu Sanctæ Mariæ su-
per Minervam, die 1. Novembris, Anni 1718.

Fr. Patricius Plonket Ordinis Prædicatorum,
Sacre Facultatis Parisiensis Do-
ctor, & Collegij Casanatensis Theologus.

IMPRIMATUR,

Si videbitur Reverendissimo Patri Magistro
Sacri Palatii Apostolici.

T. Episcopus Heracliae Vlcesgerens.

APPROBATIO.

D. LEANDRI DE PORZIA

Prioris Lerinensis .

*Ordinis Sancti Benedicti Sac. Indicis
Congregationis Consultoris , necnon
S. Officii Qualificatoris .*

JUSSU Reverendissimi Pat. Gregorii Selleri
Sac. Palatii Apostolici Magistri quartum
Tomum *Ecclesiasticae Historiae variis Collo-*
quiis digestae &c. in duas partes divisum
perlegi ; cùmque in ipso suspexerim singula-
ria illa eruditionis, pietatis , sanæque doctri-
næ specimina, quæ jam editos ejusdem Ope-
ris Tomos egregiè commendant, ideò pu-
blica

blica luce dignissimum censeo. Ex Ædibus
Sancti Callisti die 7. Novembris anni Do-
mini 1718.

D. Leander de Porzia Prior Lerinensis.

IMPRIMATUR,

Fr. Gregorius Selleri Ordinis Prædicatorum
Sætri Palatii Apostolici Magister.

IN-

INDEX COLLOQUIORUM

Quæ continentur

IN PRIMA PARTE

Hujus Quanti Tomi.

COLLOQUIA

In Historiam Ecclesiasticam

X. & XI. sæculi.

COLLOQUIUM I.

DE statu Ecclesiæ tam in Oriente, quàm
in Occidente sub Imperatoribus, &
Principibus Christianis decimi, & undeci-
mi Sæculi. pag. 3.

COLLOQUIUM II.

In quo textitur series Episcoporum, qui præ-
cipuas Ecclesiæ Sedes, Romanam videlicet
& Constantinopolitanam Sæculis decimo
& undecimo tenuerunt.

57.
COL.

INDEX COLLOQUIORUM.

COLLOQUIUM III.

*De Schismatibus & Hæresibus, quæ Seculis
decimo & undecimo Ecclesiam funesta-
runt.* 115.

COLLOQUIUM IV.

*De Conciliis, quæ Sæculis decimo & undeci-
mo Ecclesiæ variis in locis fuerunt cele-
brata.* 168.

COLLOQUIUM V.

*De Viris Illustribus, qui cùm doctrina tàm
pietate X. & XI. Ecclesiæ Sæculis florue-
runt.* 231.

COLLOQUIUM VI.

*De doctrina Fidei, & de Disciplina tàm Ec-
clesiastica, quàm Monastica, necnon de
Ethices Christianæ doctrina, qua Christia-
ni Sæculorum X. & XI. fuerunt im-
buti.* 283.

HISTORIA ECCLESIASTICA

X. & XI. Ecclesiæ sæculi.

Variis Colloquiis digesta.

Sæculorum decimi & undecimi Ecclesiæ inter se licet longè dissimilium Historiam simul connectimus, ut lectorum horrendâ, quam describemus, sæculi decimi variis infecti vitiis imagine perculsum, ea haud parùm postea delectet, quæ in undecimo

sæculo multò jucundior se se explicat rerum facies, & Ecclesiæ sol serenior affulgere cepit. At enim Decimum sæculum sui asperitate ac boni sterilitate *ferreum*, mali exundantis deformitate *plumbæum*, atque Scriptorum inopiâ *obscurum* jure ac merito appellat Ecclesiasticorum Amalium, parens *Baronius*. Nullum etiam sæculo decimo indotius, aut infelicius extitisse, litteris mandavit *Bellarminus* lib. 4. de *Romano Pontifice* cap. 12. Sed quantum decimo Ecclesiæ sæculo undecimum præstiterit, cum ex rerum gestarum magnitudine, tum ex propagatione Ordinis Monastici, ac tum maxime ex restituto per Sanctissimos Pontifices Romanæ Ecclesiæ splendore, luculentè ostendit

Tom. IV. A doctis-

doctissimus *Mabillonius* Præfatione in Sæculum V. Benedictinum, quod est Ecclesiæ undecimum. Nos verò juxta præscriptam à principio methodum, Historiam utriusque Ecclesiæ sæculi, decimi & undecimi, sex Colloquiis complectemur. In primo describam statum Ecclesiæ tam in Oriente, quam in Occidente sub Imperatoribus & Principibus Christianis. In altero continuam exhibebo seriem Episcoporum, qui præcipuas Ecclesiæ Sedes, Romanam videlicet, & Constantinopolitanam in his duobus sæculis tenuerunt. in tertio perstringam Hæreses, quæ his sæculis Ecclesiam exagitarunt. In quarto referam Concilia, quæ tum ad proscribendas Hæreses, tum ad collapsam disciplinam Ecclesiæ restaurandam variis in locis fuerunt convocata. In quinto disseram de Viris illustribus, qui pietatis & eruditionis famâ in utroque sæculo claruerunt, eorumque Opera accuratè recensebo. In postremo brevem & compendiosam tradam notitiam Fidei Doctrinæ, & Disciplinæ tam Ecclesiasticæ, quam Monasticæ, nec non Ethices Christianæ Doctrinæ, quæ fuerunt imbuti Christiani sæculorum Ecclesiæ Dècimi & Undecimi.

COLLOQUIUM PRIMUM.

*De statu Ecclesiæ tam in Oriente, quàm
in Occidente sub Imperatoribus. &
Principibus Christianis Decimi,
& Undecimi Sæculi.*

DISCIP. **N**E ea, quæ ad statum Decimi, & Undecimi Ecclesiæ sæculi spectant, promiscuè in isto Colloquio confundamus, à statu, seu loco, quo decimo sæculo res Ecclesiæ erant, ordiri debemus.

MAGIST. Decimo sæculo res Ecclesiæ pessimo loco erant. In eo si quidem, ut generatim loquar, grassabantur crudelitas, ambitio, luxuria, ignorantia, & latè diffusa barbaries. Impunè vivebant tyranni, raptores, incesti, sacrilegi, proditores. Bona Ecclesiastica, Episcopatus, cæteraque Beneficia passim invadebantur, & à laicis ac uxoratis sæpe possidebantur. In Cathedra S. Petri sederunt eo sæculo aliqui Pontifices, qui à virtute Majorum omninò defecerunt. Verbo dicam, tam fæda erat id temporis Ecclesiæ Romanæ facies, ut, teste Baronio, cuncta quæ olim passa fuit Ecclesia sub Gentilibus Imperatoribus, aliisque quibuscumque persecutoribus, horum comparatione sint æstimanda lusus quodam modo puerorum, eò quòd Principes hujus sæculi, quantumlibet Christiani, hac tamen ex parte dicendi tyranni severissimi, quòd tyrannicè sibi Romanorum Pontificum electionem arrogantes, quàm plurima horrenda

renda monstra in eam intruderint ; factionibus ita inter se se decertantibus , ut modò Romani Proceres , modò Etrurię Principes intruderent sæculari potentiã quem vellent , & deiicerent quem possent Romanum Pontificem à contraria factione promotum . Cave tamen , dùm tam deploratum inspicis Ecclesię statum , cave , inquam , ne quidpiam miserenstis ac omnia prospicientis Dei sapientiã indignum suspiceris , credasque in illis funestis tempestatibus Ecclesiam suam , quę nullis adversitatum fluctibus mergi unquam potest , ita cum deseruisse , ut boni aliqui malis permixti non fuerint . Multis , magnisque vitiis exundasse sæculum Ecclesię decimum certè inficias ire haud possum . Sed , quemadmodum tot fluvii , tot imbres , tanta medicorum vis fontium saporem maris nõ modò non corrumpunt , sed ne remittunt quidem , ita nec scelerum colluies , nec adversarum impetus rerum invariabilem Ecclesię doctrinam , adversus quam , juxta Christi Domini Oraculum , portę inferi nunquam prævalebunt , decimo sæculo labefactare potuerunt . Excitavit quippè Deus Opt. Max. Viros Apostolico Zelo præstantes , Summos Pontifices , Episcopos , Clericos , Abbates , & Monachos , qui adiutrices manus periclitanti Ecclesię , variisque conflictatę malis supposuerunt , avitam fidem Catholicam non solum illibatam conservarunt , sed etiam multos populos , Normannos videlicet , Moscovitas , Svecos , Polonos , Slavos , & Hungaros in tenebris Idololatricę consепultos , obstetricante divinã gratia , ad Christi fidem converterunt ; Episcopatus complures variis in locis erexerunt , atque multa con-

dide-

diderunt Monasteria, sicut ex his quæ in nostris subsequentiis Colloquiis dicturi sumus, manifestò constabit. Hæc autem generatim in præsentia observanda esse duxi, ut item obviam calumniis Heterodoxorum nostri temporis, qui perperam asserunt, inimicum hominem sæculo decimo, dum victorum somno Pastores Ecclesiæ essent oppressi, & omnia densissimæ ignorantie tenebris jacerent immersa, superfeminasse Zizania, quæ purum fidei semen suffocarunt, ac prava dogmata in locum antiquæ & primigeniæ Christianæ fidei puritatis induxerunt, latèquæ propagarunt. Hanc meram esse Hæreticorum imposturam, & dignum sanè patellâ operculum, constanter assero, non solum quia certo certius est, nullos decimo sæculo exortos esse circa fidem errores, sicut apertè prodit Historia Ecclesiastica, verum etiam, quia licet decimo Ecclesiæ sæculo, diffusâ ubique barbarie, maximus apud Christianos extiterit rudium & imperitorum numerus, atque bonis litteris, & scientiis fere omnibus spissa nox incubuerit, nihiloscilicet in Gallia, Anglia, & in aliis Occidui Orbis regionibus non defuerunt doctrinâ & sanctitate illustres Episcopi, Abbates, & Monachi, qui priscam fidem adulterari, novaque & infesta in Ecclesiam invehi dogmata passi nunquam fuissent, ut latius expendemus in Colloquio sexto.

D. Quis ineunte decimo Ecclesiæ sæculo in Orientis Imperio dominabatur?

M. *Leo VI. Cognomento sapiens, seu Philosophus, qui anno DCCCLXX. à Patre suo Basilio Imperatore consors Imperii factus, mortuo Pa-*

tre, solus anno DCCCLXXXVI. regnare cœpit, adhuc incunte decimo sæculo Orientis Imperium tenebat. Hunc Imperatorem egregiis virtutibus præditum, & liberalibus potissimum disciplinis ex-cultum varia edidisse Opera, *Photium* è Sede Constantinopolitana deiecit, & in ejus locum *Stephanum* fratrem suum suffecisse, jam observavimus in præcedentibus Colloquiis. His itaque prætermiſſis, cætera, quæ ad gesta hujusce Imperatoris attinent, breviter hic subnectam. Illatam sibi à *Santabareno*, Monacho nequissimo, injuriam ultus est *Leo* Imperator, eumque flagris cæsum & oculis orbatum in exilium ablegavit. In bello parùm felix fuit: anno si quidem DCCCXCIII. contra Bulgarios pugnaturus ingentem undique collegit exercitum, cui *Catalonem*, & *Theodosium* Duces præfecit; sed hi, commissio ad *Bulgarafagum* prælio, magnâ suorum clade proſtigati sunt, interempto ipsomet *Theodosio*, de cujus nece acerbissimo dolore affectus est Imperator. Victus est etiam idem Imperator anno nongentesimo decimo à Saracenis navali prælio, cui præfecerat *Himerium*, per quem tamen anno nongentesimo octavo de illis magnam bello navali victoriam reportaverat. Quatuor uxores duxit hic Imperator, quarum primam *Theophanonem*, seu *Theophaniam* dictam, superstite adhuc patre suo *Basilio*, sibi matrimonio copulavit, sœminam sanctissimam & miraculis illustrem, cujus memoriæ Ædem sacram ipse postmodum erexit. Mortuâ *Theophaniâ*, alteram sibi sociavit uxorem dictam *Zoem*, *Styliani Tzautzæ* filiam, cum qua, vivente adhuc *Theophaniâ* priori conjugè, stupri consuetudinem exercuerat. Defun-

a2

Etâ *Zoe* secundâ uxore , tertiam sibi *Leo* Imperator adjunxit conjugem , nempè *Endociam* insignis pulchritudinis fœminam . Demùm , post obitum *Endociæ* ad quartas nuptias convolvavit *Leo* , & matrimonium inivit cum *Zoe Corbonopsina* , ex qua filium suscepit *Constantinum* . Huic quarto matrimonio , quòd Canonibus in Ecclesia Orientali receptis esset contrarium , intercessit *Nicolaus Mysticus* Patriarcha Constantinopolitanus , ob idque *Leonem* Imperatorem ab Ecclesiæ aditu prohibuit , cùmque propositi tenax ad quartas probandas Imperatoris nuptias nullo pacto flecti & adduci posset , è Sede Constantinapolitana ab eodem Imperatore deturbatus in Monasterium , quod hic Patriarcha condiderat , relegatus est , & in ejus locum *Euthymius* Syncellus vir religiosissimus subrogatus fuit . Obiit *Leo* Imperator cœliaco morbo , idest , ex profluvio ventris die xi. mensis Maii anni nongentesimi undecimi , cùm imperasset annos xxv. menses duos , & dies decem . Moriens designavit Imperatorem simul & tutorem filii sui *Constantini* Alexandrum fratrem suum , qui ipso Imperii sui initio *Nicolaum Mysticum* in Patriarchatum Constantinopolitanum restituit & *Euthymium* , virum alioqui sanctissimum , Patriarchatu dejectum malè haberi , ac probro ab adversæ factionis Clericis , pugnisque percuti permisit , sicut narrat *Baronius* post Curopalatem , deploratque *Aretas* Presbyter Cæsariensis in Oratione funebri in sanctissimi illius Patriarchæ translatione habitâ , quæ à *Lipomano* edita est , ubi & causam odii Clericorum in eum fuisse ait , quòd illos palàm simoniæ intentos coercuisset . *Alexander* Impera-

tor, & *Constantini* filii *Leonis* tutor, Princeps fuit crapulæ, luxui, & libidini deditissimus. *Bulgarorum* legatos arroganter excepit, & contumeliosè dimisit, *Simeoni* eorum Regi minas intentans; quod ægrè ferens *Simeon* in Imperium arma movit, eique multas intulit clades. *Alexander* Imperator excessit è vivis anno nongentesimo duodecimo ruptâ venâ, multoque è naribus & pudendis effuso sanguine, postquam vino madidus, oppiparèque pransus, ludo deinde pilæ corpus suum violenter nimis exercuisset, *Alexandro* è vivis sublato successit in Orientis Imperio *Constantinus VII.* puer septennis, dictus *PorphYROGENITA*, nepos *Alexandri*, & filius *Leonis VI.* *Constantinus* sub tutela *Nicolai Mystici* Patriarchæ *Constantinopolitani*, & selectorum Patriciorum, quos *Alexander* designaverat, nec non *Zoes* matris, imperavit septem annis, hoc est ab anno nongentesimo duodecimo, usque ad annum nongentesimum decimum nonum, quo sibi Imperii Collegam adscivit *Romanum Lacapenum*, eò quòd *Leonem Phocam* de victoria, quam de *Bulgaris*, contra quos ab Imperatore *Constantino* missus fuerat, feliciter reportaverat, nimis tumidum, & palàm Imperium affectantem repressisset, cepisset, excassset. At *Romanus Lacapenus* anno nongentesimo decimo nono coronatus Imperator, ac rerum summâ cum *Constantino PorphYROGENITA* unâ potitus, totam ferè sibi auctoritatem asseruit, sicque pro suo nutu & arbitrio Imperium administravit, ut *Constantinus* non amplius Imperator videretur. Quin, ut Imperialem dignitatem, ad quam assumptus fuerat, *Romanus Lacapenus*; in familia sua retinere

nere posset, *Christophorum* filium suum primò, dein reliquos duos, *Stephanum*, & *Constantinum*, postremò, nepotem suum ex *Christophoro* Imperatores coronavit; *Theophylactum* verò filiorum natu minimum, dejecto *Tryphone*, Patriarcham Constantinopolitanum ordinari jussit. Verùm, hanc in *Romano lacapeno* ingrati animi labem, ejusque in proprium benefactorem *Constantinum* Imperatorem contemptum, pari in ipsummet impietate filius ejus ultus est. anno siquidem nongentesimo quadregesimo quarto *Stephanus* patrem suum *Romanum lacapenum* Imperii annum vigesimum sextum decurrentem, insignibus Imperii exutum & attonsum in *Protam* Insulam relegavit. Eandem infauftam sortem non multò post nacti sunt *Romani lacapeni* filii in Patrem perduelles, quos Imperio abdicavit, clero invitos mancipavit, ac procùl deportari jussit *Constantinus Porphyrogenita*, indeque solus moderari cœpit Imperium. Religione, & amore scientiarum, quas hic Imperator impensè coluit, & instauravit, ut patet ex ejus operibus, quæ in Colloquio quinto referemus, non nullam sibi peperit laudem, sed ob vitia, quibus se turpiter fœdavit, magnam subiit vituperationem. Erat enim crapulæ & libidini deditus, Reipublicæ administrationem neglexit, indignos Magistratus promovit ad Officia, &, cùm esset in puniendo sèrvissimus, *Constantinum Ducam* Imperium sibi eripere molientem, multosque Patricios conjurationis conscios obtruncavit. obiit *Constantinus Porphyrogenita* imperator die 2. mensis Novembris anni nongentesimi quinquagesimi noni non sine suspitione veneni sibi à *Romano*
filio

filio suo propinati. Imperavit post mortem patris sub tutela matris & aliorum patriciorum annis septem, cum *Romano lacapeno* annis viginti sex, & tandem solus annis quindecim. Mortuo Constantino Porphyrogenita anno nongentesimo quinquagesimo nono successit in Imperio Orientis ejus filius dictus *Romanus junior*, qui vigesimum primum ætatis annum attigerat. Bis nuptias iniit, primum cum *Bertha*, Hugonis Italiae Regis filia, cum qua per annos quinque vixit, Sed illa obiit intacta ac virgo, ut tradit *Curopolates*. Exinde, aliam sibi à Constantino Patre datam *Romanus junior* duxit uxorem *Anastasiam*, plebeis, ac cauponibus ortam parentibus, quam *Theophanonem* appellavit, & ex qua duos filios, suscepit *Basilium*, & *Constantinum*, qui postea, ut mox dicemus, imperarunt. Hujus uxoris instinctu *Romanus* Imperator matrem & sorores aulâ amovit & tonsis crinibus ad Monasterium ablegavit. Saracenos per Duces *Nicephorum Phocam*, & *Leonem Phocam* debellavit, vicit ac profligavit. Crapulæ & libidini, quibus assatim indulgebat, deditissimus cum esset, exhaustis corporis viribus obiit anno nongentesimo sexagesimo tertio, ætatis suæ vigesimo quarto, postquam imperasset annos tres, menses quatuor, dies quinque. Auditâ morte Imperatoris, *Nicephorus Phocas*, qui tum temporis in Cappadocia versabatur, vir rei militaris apprimè gnarus, plurimisque de Saracenis victoriis relatis clarissimus, à Copiis Orientalibus Imperator est acclamatus, frustrâ licet reluctante *Josepho* Cubiculario, & supremo Imperii Administro, qui nihil non egit ut eum opprimeret. Constantino-

polim

polim reversus *Nicephorus Phocas* à *Poliencto* Patriarcha Constantinopolitano coronatus fuit Imperator, & *Bardam* patrem suum dignitate Cæsaris ornavit. *Theophanonem* uxorem *Romani* Imp. venustam admodum mulierem sibi conjugem copulavit. At illas nuptias illicitas esse increbuit rumor, eò quòd diceretur, *Nicephorum Phocam* liberorum *Romani* Imperatoris ac *Theophanonis* è sacro lavacro susceptorem fuisse: quod cum accepisset *Polienctus* Patriarcha Constantinopolitanus, ipsi sacris omnibus interdixit, nisi matrimonium solveret spiritalis affinitatis impedimento diremptum. Negante tamen Imperatore, se liberorū *Theophanonis* susceptorem fuisse, sed patrem suum *Bardam* hoc munus obiisse testante, delinitus tandem ac flexus Patriarcha, ejus conjugium cum *Theophanone* ratum, validumque habuit. Princeps fuit *Nicephorus Phocas* militari scientiâ solertissimus, agendi vi acerrimus, ad omne laborum genus rigidus, omni voluptatum illecebrâ superior, & civili administratione magnanimus & magnificus. Sed has præclaras animi dotes obscuravit sordida & illiberalis ejus indoles, quâ avaritię supra modum addictus nova tributa adiecit, vetera auxit, Ecclesias tributarias fecit, & Imperatorias largitiones Senatui fieri solitas, atque numismatum pondus imminuit. Periit tandem *Nicephorus Phocas* insidiis, quas *Theophano* ejus conjux, & *Joannes Tzimisces* ei in Palatio struxerunt, necemque intulerunt die undecimâ mensis Decembris anni nonagesimi sexagesimi noni, cum imperasset annos sex & totidem menses. Post *Nicephori Phocæ* obitum *Joannes Tzimisces* fuit acclamatus Imperator,

qui

qui statim *Romani junioris* quondam Imperatoris filios, *Basilium* videlicet & *Constantinum* Imperii consortes adscivit. Noluît tamen *Polieuctus* Patriarcha Constantinopolitanus eum coronare Imperatorem, nisi antehac necem, quam *Nicephoro Phocæ* intulerat, pœnitentiâ eluisset, *Theophanem* *Nicephori Phocæ* conjugem Regiâ ejectam, *Proconeseum* deportari iussisset, & illos, qui, ipsâ instigante, eundem Imperatorem trucidaverant, damnasset exilio, quæ omnia lubenti & demisso animo cùm præstitisset *Joannes Tzimisces*, & Edictum, quo sanxerat *Nicephorus Phocas*, ne quis absque suo nutu Episcopos designaret, palâm dilacerasset, in Ecclesiam admissus, coronâ Imperiali à *Polieucto* Patriarcha insignitus est, faustis eum vocibus prosequente omni cùm militari, tum populi civiumque multitudine. Fuit *Joannes Tzimisces* Princeps optimus. *Theodoram* Constantini *Porphyrogenitzæ* filiam duxit uxorem, in præliis contra Saracenos, Russos, Scythas, aliosque barbaros felicissimus fuit, & in tot victoriarum gratiarum actionem Deo magnificentissimum templum crexit, Virginem Dei-param singulari pietate coluit, in pauperes suas opes largâ manu effudit, ac fumario tributo omnes suos subditos absoluit. Verùm, pius ac religiosus ille Imperator, veneno dato à *Basilio* Cubiculario suo, è vivis abiit die x. mensis Januarii anni nongentesimi septuagesimi sexti, sicut testatur *Leo Diaconus*, scriptor Græcus & cœvus, qui ab obitu Constantini *Porphyrogenitzæ* usque ad mortem *Joannis Tzimiscis* Historiam continuavit, quam hactenùs ineditam, & à doctissimo nostro *Combesio* in linguam latinam

latinam versam Cl. *Pagius* summarie in sua *Critica* inseruit, ejusque ope correxit mendum omnium recentiorum Scriptorum, qui obitum *Joannis Tzemiscis* Imperatoris cum mense decembri anni nongentesimi septuagesimi quinti, auctore *Cedreno* scriptore græco, malè copulant. Occiso *Joanne Tzemisce* Imperatore, summa rerum ad *Basilium*, & *Constantinum* filios *Romani junioris* quondam Imperatoris, ad quos Imperium jure hæreditario pertinebat, devoluta est. *Basilius* annos viginti natus Imperio potitus, Princeps fuit avaritiæ sordidissimæ, soli ditando fisco intentus, & corrogandis undique opibus avidissime inhians. Subditis suis magis formidabilis, quàm carus esse maluit. adeò pertinax, ut à propolito semel in animo infixo diuelli hæud posset, in bellis non ignauus fuit, sed *Bulgaros* multis præliis vicit, & rebelles domuit ac Romano subjecit Imperio. Viros eruditos sprexit, omnemque in humaniores literas diligentiam flocci fecit, ut testatur *Michael Psellus* scriptor Græcus Tomo I. cap. XVI. Historiæ Byzantinæ, quam post *Leonem* Diaconum mox citatum usque ad inaugurationem *Constantini Ducae* continuavit, quæque adhuc manuscripta, & à nostro *Combesfio* in linguam latinam versa extat in *Bibliotheca Regis Christianissimi*. Obiit *Basilius* Imperator anno millesimo vigesimo quinto postquam imperasset quinquaginta annis. *Constantinus* hujus nominis VIII. ejus frater, qui annos septemdecim natus unà cum *Basilio* anno nongentesimo septuagesimo sexto imperare cœperat, post *Basilii* obitum solus triennio imperavit, & è vita migravit anno millesimo vigesimo octavo.

Prin-

Princeps fuit mollissimæ indolis, animique in omnes diffluentis delicias ac voluptates, vino, veneri, alex, mimisque deditus fuit. iræ impatiens subditos suos vexavit, & execrationis pœnam Proceribus, optimisque viris irrogavit. In exigendis tributis immisericors, collectæ verò pecuniæ erga suos Eunuchos largus, erga cœteros extitit parcissimus. postremò, viles homunciones ad Magistratus, & ad summas Imperii dignitates pro suo arbitrio & absque ullo delectu provexit. Hęc est series Imperatorum Byzantinorum, quorum historiam ad exhibendum statum Ecclesiæ sub Principibus Christianis, qui decimo sæculo Orientis Imperium tenuerunt, paucis describere necesse omnino fuit.

D. Me fanè plurimum oblectat hæc brevis Imperatorum Byzantinorum Historia, cum qua si Imperatorum Occidentis, & Regum, qui decimo sæculo in Italia, Gallia, Hispania, & Anglia regnarunt, seriem ac gesta compendiosâ narratione connectere velis, perfectam assequar notitiam status Ecclesiæ sub Principibus Christianis illius sæculi.

M. Vt ab Imperatoribus Occidentis, qui supremam decimo sæculo potestatem obtinuerunt, incœmus exordium, observare debes, post mortem *Arnulphi*, qui, ut diximus in Colloquio primo in Historiam noni Ecclesiæ sæculi à *Formoso* Papa anno DCCCXCVIII. Imperator fuit coronatus, & moriens anno sequenti filium *Ludovicum* puerulum septennem reliquit; multas toto Imperio enatas esse turbas, clades & misérias, maximè postquam Hungari Italiani factionibus & intestinis dissi-

diffidiis divisam impunè populari, Bavariam quoque victores aggressi, inauditâ crudelitate, cæde, ferro, ac flammâ cuncta permiscuerunt, interfectorum sanguinem sibi invicem propinantes. *Arnulpho* Imperatori defuncto anno DCCCXCIX. *Ludovicus* ejus filius successit in Regno Germaniæ, sed non in Imperio, ut potè qui Coronam Imperialem à Romano Pontifice non accepit, sed solum anno nongentesimo in comitiis fuit à Proceribus Rex Germaniæ salutatus. Princeps fuit probis moribus & prudentiâ singulari præditus, sed omninò infelix; Pluribus si quidem bellis civilibus divexatus est, & ab Hungaris plurima damna, in Bavaria precipuè, perpeffus. Eo sine prole anno nongentesimo undecimo defuncto, posteritas *Caroli Magni* in Germania imperare desiit, & ex Proceribus Germaniæ quærendus fuit, cujus humeris tanta moles imponeretur. Electus itaque est Rex Germaniæ *Conradus*, *Conradi* Franconiæ Ducis filius, qui tamen Romanorum Imperator appellari non debet, tum quia certum est, neminem dici posse Romanorum Imperatorem, nisi coronam Imperialem à Romano Pontifice acceperit. Porro *Conradus*, sicut necejus decessor *Ludovicus* à Romanis Pontificibus unquam fuerunt Imperatores coronati; tum quia etiam eodem tempore *Berengarius* Romanum Imperium obtinebat, ut potè à *Joanne X.* Romano Pontifice coronatus; tum quia denique *Conradus*, & ejus decessor *Ludovicus* ne semel quidem Imperatoris nomen sumpserunt, neque ab ullo scriptore coætaneo & suppare Imperatores dicti sunt. *Conradus* itaque non fuit Imperator, sed tantum Rex Germaniæ bellicâ virtute

tute & animi fortitudine clarus, mansuetus, religiosus, & prudens. Atrox bellum cum *Henrico Saxoniz* Duce gessit, quem tamen morti proximus, solâ virtutis admiratione ductus, suum successorem designavit. mortuus est autem *Conradus* anno nongentesimo decimo octavo, & *Henricus Saxoniz* Dux à Proceribus Germaniz in Comitibus habitis anno nongentesimo decimo nono Rex Germaniz fuit acclamatus, dictusque *Aucēps*, quod aucupio impensè delectaretur. Hic *Henricus*, ob easdem rationes, quas mox insinuavi, appellari non debet Romanorum Imperator, fuit que dumtaxat Rex Germaniz, qui omni virtutum genere excelluit. *Burchardum* Sueviz Ducem tumultuantem repressit. Hungaros non semel fudit. Wandalos, Danos, Sclavos Dalmatas, & Bohemos partim repressit, partim subegit, ac tandem post plures fortiter ac viriliter actas victorias, dilatatis undique Regni sui terminis, anno nongentesimo trigesimo sexto diem clausit extremum, cui successit filius suus *Otto* consensu procerum Rex Germaniz electus, & à rerum gestarum magnitudine *Magnus* appellatus, non tamen dictus Imperator, nisi anno nongentesimo sexagesimo secundo, quo in Italiam veniens *Berengarium* hujus nominis II. Italiz Regno abdicavit, & à *Joanne XII.* Romano Pontifice unctus fuit & consecratus Imperator. A Bulgarorum incursionibus Germaniam liberavit *Otto* hujus nominis I. Comitem Palatii *Eberardum*, & *Giselbertum* Lotharingiz Ducem rebellantes perdomuit. *Boleslaum* Bohemiz Regem pacem petere coegit. Lotharingiam, & Burgundiam subjugavit. Græcos in Calabria vicit, Danos,

Danos , & Slavos devicit , Christianosque fecit . Cum *Lutolpho* , seu *Letalpo* filio suo , qui agrè ferebat superinductam sibi novercam *Adhelaidem* Lotharii Regis Italix viduam , bellum ita gessit , ut hic sæpè victus , desertus tandem ab omnibus supplicem ad patris pedes se demiserit . Verùm , *Otto I.* tot licèt rerum præclarè gestarum laude conspicuus , haud parvam nomini suo labem inussit , dùm *Joannem XII.* Romanum Pontificem , à quo fuerat inauguratus Imperator , sede injustè deposuit , & in ejus locum Antipapam *Leonem* hujus nominis Octavum intrusit , sicut in proximo Colloquio texendo seriem Romanorum Pontificum opportunè ostendemus . Obiit *Otto I.* Nonis mensis Maji anni nongentesimi septuagesimi tertii , eique in Imperio successit *Otto II.* ejus filius , qui à *Joanne XIII.* fuit coronatus Imperator . Contra Danos sæliciter pugnavit , sed contra Græcos Saracénorum auxilio Calabriam , Apuliamque repetentes infelicitissimè præliatus est *Otto II.* dùmque , exercitu suo penitè profligato , fugit ipse in parva scapha , comprehensus est , sed pro *Ottone* non agnitus , clam dilapsus evasit , seque in libertatem vindicavit . Romam indè perrexerit , ubi cùm multos ex Italo- rum proceribus ad splendidissimum convivium invitasset , inter epulas dato signo , plurimos ex iis cum Græcis conjurationis suspectos jussit obtruncari , ob idque *Sanguinari* nomen reportavit . Tandem anno nongentesimo tertio , die viii . Decembris , dùm se ad novam contra Turcas expeditionem pararet , Romæ mortuus est . Eum excepit filius *Otto III.* in Regno Germaniæ , non verò in Imperio , quod non nisi aliquot post annos adeptus

Tom. IV.

B

est,

+ *Evrore di stampa: giacché Ottone II succedette
a Ottone I , morto nel 973.*

est, quandò videlicet à *Gregorio V.* Romano Pontifice anno nongentesimo nonagesimo sexto Imperialem coronam accepit. Bellicâ virtute *Ottone I.* avo suo inferior fuit *Otto III.* religione verò ac eruditione *Ottone II.* patre, & *Ottone I.* avo suo multò superior. *Henricum* Bavarum in Germania, *Lotharium* in Gallia, *Crescentium* Romæ Consulem affectantes Imperium in ordinem redegit. Viros duos sanctissimos, qui sæculo decimo florebant, *Romualdum* scilicet, & *Nilum* Abbatem origine Græcum & natione Calabrum maximâ devotione coluit; rebusque præclare gestis, quibus omnes in sui admirationem rapiebat, meruit vulgò appellari: *Mirabilia mundi*. Obiit improlis die xxiii. mensis Januarii anni millesimi secundi, ætatis suæ undetriginta, postquam uxorem suam *Mariam* Aragonum Regis filiam impudicitix & calumniæ convictam admirabili justitiæ exemplo flammis addici jussisset. Hi sunt, qui decimo Ecclesiæ sæculo vel Reges Germaniæ fuerunt, vel à Romanis Pontificibus coronati Imperium gubernarunt.

D. Satis perturbatam video seriem Imperatorum Occidentis. Multos quippè laudasti, qui fuerunt tantum Germaniæ Reges, sed non Imperatores. Unde consequi videtur, decimo Ecclesiæ sæculo Occidentis Imperium vacasse per aliquod temporis intervallum.

M. Mortuo *Carolo Crasso* Imperatore anno dccclxxxviii. magna rerum perturbatio secuta est, & tandem per annos triginta & octo vacavit Imperium Occidentis. Cujus mutationis originem ut magis perspectam habeas, præstat observare, *Widonem*, seu *Guidonem* Ducem Spoletanum

anno

1000. 1001. 1002. 1003. 1004. 1005. 1006. 1007. 1008. 1009. 1010. 1011. 1012. 1013. 1014. 1015. 1016. 1017. 1018. 1019. 1020.

anno DCCCXCI. occupato Longobardorum Regno, à *Stephano V.* Summo Pontifice Romam accersitum Imperatorem fuisse coronatum, illudque tenuisse usque ad annū DCCCXCIV. *Widoni* in Imperio Occidentis successit *Lambertus* illius filius, quem anno DCCCXCI. in societatem Imperii à patre *Vvidone* adscitum *Formosus* Papa Imperatorem inunxerat. Imperavit *Lambertus* post obitum patris quinque annis & occisus est anno DCCCXCVIII. Eodē anno *Arnulphus* à *Formoso* Papa Imperator coronatus est, qui anno sequenti veneno à familiaribus appetitus vitam cum morte commutavit: Defuncto *Arnulpho*, *Berengarius* Dux Forojuliensis summam rerum in se transtulit; sed *Ludovicus* Bosonis Comititis filius in Italiam veniens, victo *Berengario*, à Papa *Benedicto IV.* coronā Imperiali donatus est. Multi post Baronium hunc Imperatorem appellant *Ludovicum IV.* quia arbitrantur, *Ludovicum Balbum* Gallorum Regem, tertium hujus nominis, inter Imperatores connumerandum esse. Ast, ut observavimus in Colloquio primo in Historiam noni sæculi, *Ludovicus Balbus* Gallorum Rex à *Joanne VIII.* Romano Pontifice coronam quidem Regiam accepit, sed non Imperialem, ac proinde locum inter Imperatores habere haud debet. *Ludovicus* itaque *Bosonis* Arelatensis Regis, seu Provincia Comititis filius, qui, ut mox diximus, vivo *Berengario*, coronam Imperialem à *Benedicto IV.* accepit, appellari debet *Ludovicus III.* & non IV. Hunc Imperatorem *Berengarius* Dux Forojuliensis Veronæ cepit, excëcavit, totoque Regno Longobardico potitus est, se tamen Imperatorem non dixit ante annum nongentesimum decimum sextum, quo à

Joanne X. Pontifice Maximo coronatus est Imperator. Quamvis ergo *Berengarius* toto Regno Longobardico pacifice potiretur, anni tamen Imperii *Ludovici III.* etiam post ejus excecationem, Romæ numerati sunt usque ad annum nongentesimum decimum sextum, quo *Berengarius* diadema, nomenque Imperatorium à *Joanne X.* Papa recepit. Tunc *Berengarius* dictus est Imperator, fuitque Princeps multis, magnisque virtutibus præditus, qui nec calamitatibus unquam succubuit, nec secundis rebus nimis elatus est. Octavum Imperii sui annum non absolvit, nam, ut jam diximus, anno nongentesimo decimo sexto, & die xxiv. mensis Martii Imperator à *Joanne X.* coronatus est, & die xii. mensis Martii anni nongentesimi vigesimi quarti fuit occisus. Post ejus mortem vacavit Imperium Occidentis usque ad annum nongentesimum sexagesimum secundum, quo *Otto*, hujus nominis primus, qui tantum erat Rex Germaniæ, de victo *Berengario* hujus nominis II. Italiæ Rege, fuit coronatus Imperator à *Joanne XII.* Pontifice Maximo. Quapropter, hi, qui post annum nongentesimum vigesimum quartum, quo *Berengarius* Occidentis Imperator occisus est, rerum in Italia potiti sunt, videlicet *Rodolphus* Dux Burgundiæ, *Hugo* Rex Arelatensis, sive Provinciæ Comes, *Lotharius* ejus filius, & *Berengarius* hujus nominis II. quem, ut jam diximus, *Otto I.* anno nongentesimo sexagesimo secundo debellavit, eoque devicto coronam Imperialem à *Joanne XII.* recepit, hi, inquam, appellari non debent Imperatores, sed dumtaxat Italiæ Reges, quia nullus eorum fuit ab aliquo Pontifice Romano Imperator inauguratus. Unde ab anno nongentesimo

gentesimo vigesimo quarto, quo occisus est *Berengarius* huius nominis primus, usque ad annum nongentesimum sexagesimum secundum, quo *Otto I.* Germaniæ Rex insignibus Imperii à *Joanne XII.* donatus est, vacavit Occidentis Imperium.

D. De Imperatoribus Occidentis, & de variis turbis in eorum successione decimo Ecclesiæ sæculo in Germania, & Italia excitatis dixisti hætenus satis. Age nunc, & expone statum Ecclesiæ sub Regibus, qui eodem sæculo Galliæ, Hispaniæ, & Angliæ præfixerunt.

M. In Galliis, mortuo *Odone* Galliarum Rege anno octingentesimo octogesimo octavo, ut jam observavimus in Colloquio I. in Historiam noni Ecclesiæ seculi, *Carolus* cognomento *Simplex* filius *Ludovici Balbi* ex *Adelaide* natus omnium Regni procerum consensu Galliarum Rex fuit acclamatus, sed die tantum xxviii. mensis Februarii anni dcccxciii. à *Fulcone* Archiepiscopo Remensi coronatus est. Normanni adversus *Carolum Simplex* rebellarunt, cum quibus pacem sancivit, quæ postea ab illis fracta est, tandem cum iisdem ad Fidem Christianam unâ cum *Rollone* eorum Duce conversis fœdus iniit, eisque Neustriam concessit. Regnante in Galliis *Carolo Simplice*, civile bellum anno nongentesimo vigesimo exarsit in Galliis. Plurimi siquidem proceres indignati, quod *Haganonem* mediæ fortis hominem, & primum Regni ministrum *Carolus* Rex dimittere noller, palam ab eo defecerunt, & *Robertum* Parisiensem Comitem, *Odonis* quondam Galliarum Regis fratrem, Regno Franciæ præfecerunt anno nongentesimo vigesimo primo. Unum Rex *Carolus* his in angustiis habuic

perfugium apud *Heriveum* Archiepiscopum Remensem, qui eum suis opibus, donec procerum placarentur animi, diu sustentavit. Anno autem sequenti, seu nongentesimo vigesimo secundo, *Robertus*, qui Galliarum Rex dictus fuerat, in prælio, quod apud Sueffiones contra *Carolus Simplex* conferuit, lanceis perfossus cecidit, nec Regum Galliarum Catalogo accensetur, quod, vivente adhuc legitimo Galliarum Rege, tyrannidem, potiusquam legitimam exercuerit potestatem. Tandem anno nongentesimo vigesimo tertio *Carolus Simplex* Regno dejectus est, & in carcerem trusus à *Rodolpho* Duce Burgundiæ, qui Galliarum Rex solemnî ritu apud Sueffiones salutatus est. Obiit autem *Carolus Simplex* anno nongentesimo vigesimo nono. *Rodolphus* itaque post abdicationem *Caroli Simplicis* Regno Galliarum potitus, contra Normannos sapius & non infelicitèr pugnavit. Aquitanos perduelles domuit, Hungaros in Gallias irrumpentes repressit, & è vivis excessit anno nongentesimo trigesimo sexto. Ei in Galliarum Regno successit *Ludovicus* hujus nominis IV. *Caroli Simplicis* filius dictus *Transmarinus* ob transmarinam peregrinationem, quâ, patre suo è Regno deturbato, à matre *Edgiva* in Angliam fuerat abductus, & exin in Gallias ad capeffendum Regnum revocatus. Lauduni ab *Artoldo* Remensi Archiepiscopo anno nongentesimo trigesimo sexto inauguratus *Ludovicus*, nihil intentatum reliquit, ut Normannos subigeret, & *Richardum* eorum Regem, adhuc puerulum, principatu expoliaret; sed frustrâ. Nam ab ipsis Normannis in prælio ipsemet profligatus, Rotomagum captivus abductus est, nec se in libertatem asseruit,

ruit , nisi prius juratâ *Richardi* Normannorum Principis in Ducatum restitutione , quæ mox executioni mandata est . Naturæ debitum solvit *Ludovicus Transmarinus* Galliarum Rex anno nongentesimo quinquagesimo quarto , duosque reliquit superstites filios *Lotharium* , & *Carolum* . *Lotharius* in Regnum *Ludovici Transmarini* patris sui successit , ac Remis ab *Artoldo* Archiepiscopo inunctus est . *Villelmo* Pictonum Duci , & *Ottoni II.* Imperatori bellum indixit , sed Lotharingiam à se armis occupatam eidem *Ottoni* postea restituit . Regnavit *Lotharius* annos duos supra viginti , & ex hac vita migravit anno nongentesimo octuagesimo sexto . Moriens *Lotharius* *Ludovicum* filium suum jam secum conregnantem , quem ex *Emma* conjuge susceperat , *Hugoni Capeto* commendavit . *Ludovicus* itaque hujus nominis *V.* post mortem patris sui *Lotharii* Francorum Rex in Urbe Compendiensi inauguratus est , & uno tantum anno regnavit , utpotè mortuus anno nongentesimo octuagesimo septimo . Nihil memoriâ dignum gessit , & ideò vulgò dicitur *Ludovicus iners* , fuit postremus Rex secundæ Francorum stirpis , quæ *Carlovingica* appellatur , & quæ per annos tantum *ccxxxv.* propagata est . Extinctâ in *Ludovico V.* Galliarum Rege stirpe *Carlovingica* , primores Regni ad eligendum Regem conveniunt , sed , cùm à *Carolo* Lotharingiæ Duce defuncti *Ludovici* Galliarum Regis patruo , ad quem hæreditario jure Galliarum Regnum pertinebat , aversum gererent animum , eo præsertim nomine , quòd Teutonicas partes securus esset , *Hugonem Capetum* Hugonis Magni filium , qui nullum tamen ad Galliarum Regnum jus habebat , decem post dies à

morte *Ludovici* Regis ad solium sublimarunt, eumque Galliarum Regem proclamarunt. *Hugo Capetus*, à quo tertia Francorum Regum stirps, quæ vulgò *Capetiana* dicitur, & quæ etiamnum feliciter regnat in Galliis, originem habet; fuit optimus Rex, qui pietate Regnum stabilivit. *Carolus Lothoringæ* Ducem *Lotharii* fratrem debellavit. *Robertum* filium suum Regni consortem instituit, eique moriens Ordinem Monasticum, cujus studiosissimus erat, impensè commendavit, eundemque monuit, ne adulatorum suggestionibus, aut muneribus, ad Abbantias distrahas adduceretur. De anno, quo mortuus est *Hugo Capetus* Galliarum Rex, non convenit inter Scriptores Gallicos. Alii cum doctissimo *Joanne Mabillonio* lib. 2. *De re Diplomatica* cap. 26. num. 25. ejus mortem illigant anno nongentesimo nonagesimo sexto. Alii cum *Cl. Pagio* in *Critica Baronii*, eam retrahunt ad annum nongentesimum nonagesimum septimum. Sed, ut ut sit de hac controversia Chronologica, quæ parvi momenti est, certissimè constat, defuncto *Hugone Capeto* Galliarum Rege, *Robertum* ejus filium, qui jam cum eo regnaverat, cepisse tractare solum Regni habenas, natum annos xxviii. quem Principem omnibus suis numeris absolutum fuisse, eloquentiâ & dicendi ubertate copiosum, subditisque dilectissimum, opportuniùs ostendemus, dum seriem mox texemus Regum, qui undecimo sæculo Galliarum Regnum gubernarunt.

Modò de Hispaniarum Regibus breviter agendum est. *Alphonsus Magnus* Hispaniarum Rex anno nongentesimo decimo spontè Regnum abdicavit, sicut jam observavimus in Colloquio I. in Historiam

riam noni Ecclesiæ seculi, illudque tradidit filio suo *Garsia*, qui paternum Regnum tribus annis & mense uno tenuit. Expeditione in Mauros susceptâ *Aiolam* ipsorum Regulum acie victum cepit, & posthac obijt anno nongentesimo nonagesimo decimo tertio, nulla relicta prole. Ei successit *Ordonius* hujus nominis II. *Garsia* frater, qui Maurorum exercitum profligavit, & è vivis abiit *Zamore* anno nongentesimo vigesimo tertio. In ejus locum successus est *Froila* hujus nominis II. *Ordonii* Regis defuncti frater, qui nullâ domi, militiæve laude clarus, solâ ignaviâ & crudelitate celebris undumtaxat anno regnavit, & mortuus est anno nongentesimo vigesimo quarto. Ei successit *Alphonsus* hujus nominis IV. cognomento *Monachus*, & *Ordonii* II. filius, qui nec bellicâ, nec civili virtute cûm esset illustris, sed Regni gerendis negotiis impar, nuncium Regno remisit anno nongentesimo trigesimo primo, illudque *Ramiro* fratri reliquit, & *Ordini* Monastico nomen ipse dedit. *Ramirus* hujus nominis II. Hispaniarum Regnum sapientissimè administravit, ejus tamen Regni initium haud patum turbavit *Alphonsus* frater, qui Regnum abdicaverat. ille quippè cucullâ, quàm animi levitate susceperat, abjectâ; Regium nomen & insignia resumpsit. At *Ramirus* Rex tumultuantem *Alphonsum* cepit, vinculis constrinxit, atque oculis orbavit. Contrâ Mauros feliciter pugnavit, & de illis insignem retulit victoriam ad Septimancas, Oppidum ad Durium flumen, non longè à Vallisoletto positum, in qua, teste *Roderico* lib. 5. cap. 7. *Ex Arabibus usque ad octoginta millia perierunt*. Aliam sub finem vitæ suæ de Mauris reportavit victoriam, in qua

qua duodecim illorum millia occidit, & septem millia in servitutem redegit. Paulò post in morbum lapsus Regno sese abdicavit, illud filio suo *Ordonio* tradidit, pièque obiit anno nongentesimo quinquagesimo ineunte, cum annos undeviginti, & tres penè menses regnasset. Fuit *Ramirus* religiosus princeps, qui multa, dum viveret, extruxit, dotavitque Cœnobia. *Ordonium* hujus nominis III. in quem *Ramirus* ipsius pater Hispaniarum Regnum transmiserat, *Sanctius* frater solio deturbare conatus est, sed vana fuerunt ejus consilia ac irriti conatus. Regnante in Hispaniis *Ordonio* III. Ferdinandus Castellæ Comes, ducto contrà Saracenos exercitu, exigua cum Christianorum manu octoginta Barbarorum millia ad *Laram* profligavit. Naturæ debitum solvit *Ordonius* III. anno nongentesimo quinquagesimo quinto, cum regnasset annis quinque, & mensibus septem. *Ordonio* III. successit *Sanctius* frater, qui à multo abdomine *Crassus* fuit appellatus. Hic *Ordonium* Alphonso IV. cognominati *Monachi* quondam Hispaniarum Regis filium Regni æmulum expulit, ac Regno per duodecim annos pacificè potitus, periit tandem anno nongentesimo sexagesimo septimo, veneno à quodam Gallæciæ Comite *Gonsalvo* nomine ei propinato. Reliquit filium quinquennem *Ramirum* III. Regni hæredem, cujus tamen administratio penès *Theresiam* matrem, & *Elviram* amitam fuit, prudentiâ singulari fœminas. finem vivendi fecit *Ramirus* Rex anno nongentesimo octogesimo quinto, juxta accuratum *Ambrosii Moralis* calculum lib.6. pag.263. non verò anno nongentesimo octogesimo secundo, ut habet *Mariana* lib.2.cap.28. *Ramiro* III. sine prole

le defuncto successit *Veremundus II.* Ramiri patrue-
lis. Eo regnante, Mauri, seu Arabes, Christiano-
rum munitissimas Civitates, Barcinonem, Legio-
nem, Asturicam, Valentiam Campestre occuparunt,
diripuerunt, multaque Christianorum millia
trucidarunt. At *Veremundus* Rex fœderatus cum
Garfia III. Navarræ Rege, *Tremulo* appellato, &
cum *Garfia Fernando* Castellæ Comite insignem de
illis Barbaris, quorum Dux erat *Almanzor*, victo-
riam reportavit, eosque ferè omnes ad internecio-
nem usque delevit, vt videre est apud *Rodericum*
lib. 5. *De Rebus Hisp.* cap. 16. Mortuus est *Veremun-*
dus II. anno post hanc victoriam elapso, seu anno
nongentesimo nonagesimo nono, postquam regnas-
set annos quatuordecim. Filium quinquennem re-
liquit superstitem dictum *Alphonsum* hujus nomi-
nis V. de quo, exhibendo seriem Regum, qui un-
decimo Ecclesiæ sæculo Hispanias gubernarunt, ser-
monem habebimus.

Veniamus tandem ad Reges, qui decimo Ec-
clesiæ sæculo supremum in Anglia dominium obti-
nuerunt. Mortuo *Alfredo* Anglorum Rege piissimo
anno nongentesimo, ut jam observavimus in Col-
loquio primo in Historiam noni Ecclesiæ sæculi,
successit *Eduardus* ejus filius, qui patris virtutem
æmulatus tantâ modestiâ, atque justitiæ laude suos
rexit subditos, ut contrâ æquitatem non solum
nihil velle, sed nec posse videretur. *Mercios* pri-
mum, dein Occidentales & Orientales Anglos,
Northumbros, qui cum Danis unam in gentem
coaluerant, Scotos, & Britones suæ ditioni subje-
cit. Veteres Urbes restauravit, novas ædificavit,
firmissimaque in iis constituit præsidia. Leges opti-
mas

mas tulit, quas inter Anglo-Saxonicas ad calcem Historiæ Ecclesiasticæ gentis Anglorum à Venerabili Beda descriptæ legere est. *Eduardus* anno nongentesimo vigesimo quarto, cum annos viginti quatuor regnasset, diem clausit extremum, ut testantur *Vigorniensis* ad hunc annum, & *Malmesburiensis* lib. 2. *De Gestis Regum Anglorum* cap. 6. Eodem anno *Ethelstanus*, quem *Eduardus* Rex ex *Egwin*a Regina susceperat, in Anglia regnare cepit. *Alfredum* quemdam Regni sui æmulum in ordinem redegit. Mortuo *Sihtrico* Northumbriæ Rege, cui sororem suam *Eadgitham* matrimonio copulaverat, Northumbros, Scotos, Cumbros, & Aquilonares Britones suam in potestatem reduxit. Celeberrimam quoque de Danis reportavit victoriam, eosque penitus contrivit, ut videre est apud *Hovedenum* Scriptorem Anglum parte 1. Annalium pag. 422. sanctissimas leges condidit, nova Monasteria construxit ac dotavit, vetera ædificiis, prædiis, variisque ornamentis & libris auxit, atque locupletavit. Mortuus est pius ac gloriosus ille Anglorum Rex anno nongentesimo quadragesimo, cum annos sexdecim regnasset, sicut ait *Hovedenus* loco mox à me laudato. *Ethelstanum* in Regno Angliæ excepit *Eadmundus*, seu *Edmundus* ejus frater, fortitudine, & pietate patri suo *Eduardo* haud impar. Danos domuit, & totius Angliæ Monarchiam obtinuit. *S. Dunstanum* in Angliam accersivit, cujus consiliis & ministerio usus sanctissimas leges tulit. Inter varia beneficia, quæ diversis contulit Ecclesiis, potissimum recensetur Monasterium *Glastoniense*, quod à fundamentis erexit, prædiis & privilegiis nobilitavit, eique præfecit San-

Sanctum *Dunstanum*, qui non solum rem Monasticam, sed etiam litterariam in Anglia restituit. *Edmundum* Anglorum Regem, postquam quinque annis, & septem mensibus pie & strenue Regnum inoderatus fuisset, ab impio sicario trucidatum, fuisse anno nongentesimo quadragesimo sexto, & ad Monasterium Glastoniense delatum à B. *Dunstano* sepultum asserit *Hovedenus* tom. 1. Annalium pag. 423. Mortuo *Edmundo*, *Edredus* ejus frater eodem anno Anglorum Rex salutatus est, qui pietatem, & justitiam coluit, S. *Dunstanum* maximam veneratione prosecutus est, Northumbros, & Scotos rebellantes in obsequium redegit. tandem obiit anno nongentesimo quinquagesimo quinto, sicut unanimi consensu tradunt Scriptores Anglici. *Edredo* in Regno Angliæ successit *Edvvinus*, *Edmundi* Regis, qui ante *Edradum* regnavit, filius, qui propter ætatis defectum patri non successerat. Fuit *Edvvinus* Princeps petulans, & ita libidini deditus, ut S. *Dunstanum*, qui eum ab illicitis duarum mulierum amplexibus abstraxerat, & ad indictum Regni procerum, atque Episcoporum consellum revocaverat, in exilium miserit, bonisque omnibus spoliaverit. Vitam decessit *Edvvinus* anno nongentesimo quinquagesimo nono, teste *Hovedeno* tom. 1. Annal. pag. 425. Mortuo *Edvvino*, Monarchiam Angliæ adeptus est eodem anno *Edgarus* frater *Edvvini*, quem Angliæ Scriptores à justitia, benignitate, fortitudine, prudentia, & aliis Regiis virtutibus plurimum laudant, eumque *Pacifici* nomen, ob administratam summam cum tranquillitate Rempublicam, promeritum fuisse tradunt. Sed quantus fuerit *Edgarus* Anglorum Rex, vel so-

la ab exilio revocatio & evectio *S. Dunstani* ad ad Episcopatum Londoniensem, & deindè ad sedem Metropolitanam Cantuariensem, quandò cætera deessent, satis superque ostendunt. Hunc *S. Dunstanum* tam impensè coluit *Edgarus* Rex, ut ab ipso aliquandò Episcopali libertate increpitus eò quòd in adulterium lapsus esset, statim facti pœnitens ad pedes Sancti Antistitis procumbens, septem annorum pœnitentiam sibi injunctam humiliter exceperit, & accuratè adimpleverit, multa etiam ad peccati expiationem superaddens pietatis opera, sicut refert *Osbernus* Monachus in Vita *S. Dunstani*, quam præclaris observationibus illustratam, sæculo V. Benedictino inseruit doctissimus *Mabillo-nius*. Ad restaurandam Ecclesiæ disciplinam aliquot Concilia, postulante Rege *Edgaro*, in Anglia celebrata sunt, quæ in quarto Colloquio, ubi agemus de Conciliis, quæ X. & XI. sæcul. habita sunt, opportuniùs referemus. Obiit Rex *Edgarus* anno nongentesimo septuagesimo quinto, cum annos sexdecim regnasset. Eodem anno *Eduardus* hujus nominis II. Regis *Edgardi* filius à Sanctis *Dunstano*, & *Oswaldo* Anglorum Rex inauguratus est, sed jussu *Elfredæ* novercæ suæ anno nongentesimo septuagesimo octavo occisus est, & ideo *Martyr* vulgò appellatus, etiamsi pro Christianæ Religionis fide sanguinem non fuderit, sicut *S. Eduardus* Anglorum Rex, hujus *Eduardi* II. ex fratre nepos, dicitur *Confessor*, licèt coram tyrannis fidem Christi professus non sit. Sic enim horum temporum usus ferebat. *Eduardum* II. Anglorum Regem à noverca injustè cæsum tanta post mortem Deus miraculorum gloriâ sublimavit, ut ejus corpus magna cum pompâ pri-

primùm in Septoniense Monasterium, & deindè in Glastoniense fuerit translatum. *Ethelredus* Edgari Regis, & *Elfredæ* filius, atque *Eduardi II.* Anglorum Regis frater, Regnum adeptus, illud pessimè per annos xxxviii. administravit. Eo quippè regnante, Danorum exercitus totam Angliam vexavit, Ecclesias ac Cœnobìa miserè oppressit. *Illius* Regis *vita cursus*, inquit *Malmesburiensis* lib.2. *De Gestis Regum* cap.10. *Sævus in principio, miser in medio, turpis in exitu asseritur. Ità parricidio, cui conniventiam adhibuerat, immanis; in fuga & molli- tie infamis, ita morte miserabilis fuit.* Testatur etiam *Hovedenus* part.1. *Annalium* pag.434. *Ethelredum à Svenone* Daniæ Rege victum, atque Angliæ Insulâ excedere cōactum circa annum millesimum decimum ad *Richardum* huius nominis II. Normanno- rum Ducem, cuius filiam *Emmam* ipse uxorem du- xerat, confugisse, ejusque auxilio post *Svenonis* obi- tum Angliæ Regnum recuperasse, sed à *Canuto* *Svenonis* Daniæ Regis filio superatum, post ma- gnos labores & multas vitæ suæ tribulationes, quas pro nece fratris sui *Eduardi* super eum esse ventu- ras *S.Dunstanus* ei antehac prædixerat, vitâ fun- ctum esse anno millesimo decimo sexto, filiumque dictum *Edmundum* ex *Ehelgina* priori conjuge pro- creatum reliquisse. *Edmundus* itaque patri suo *Ethelredo* successit, sed à *Canuto* *Svenonis* Daniæ Regis filio debellatus, pacem cum illo ea conditio- ne sanxit, ut inter sese Regnum ex æquo partiren- tur. *Edmundus* uno dumtaxat anno regnavit. Qua- propter, *Canutus* anno millesimo decimo septimo Rex in universa Angliâ salutat⁹ est, ut fusi⁹ expo- nemus texendo seriem Regum Angliæ xi. Eccl. lxx.

D. Sta-

D. Statum Ecclesiæ decimi sæculi tam sub Imperatoribus Orientis, & Occidentis, quam sub Regibus Italix, Gallix, Hispanix, & Angliæ accuratè descripsisti. Sed scire in præsentia velim, apud quas barbaras gentes Christiana fides eodem sæculo fuerit propagata?

M. Multi Populi barbari tenebris adhuc Idolatriæ immerfi, abjectis Idolis, Christianam fidem eodem sæculo sunt amplexi, In primis, anno nongentesimo duodecimo *Normanni*, qui multa Ecclesiæ mala intulerant, ad fidem Christianam conversi sunt, unà cum *Rollone* eorum Duce, quem à *Francone* Rotomagensi Episcopo baptizatum *Robertus* filius *Hugonis Capeti* Galliarum Regis è sacro fonte excepit, suumque ei indidit nomen. Hæc Normannicæ Gentis conversio in maximum Ecclesiæ emolumentum cessit. *Sclavi* anno nongentesimo quinquagesimo octavo ab *Ottone* necdum Imperatore domiti Christianæ fidei colla submiserunt. Anno nongentesimo sexagesimo quinto *Mieleslaus* Poloniæ Princeps à suis subditis (qui jam rùm frequentes etiam ex Primoribus Christianam fidem colebant) persuasus, ut damnato falforum Deorum cultu, Christianus & ipse fieret, ac uxorem Christianam *Dambroveam* Boleslai Bohemiæ Regis, seu Ducis, filiam duceret, primus in Polonia se Christianum Principem esse palàm professus est. Anno nongentesimo septuagesimo nono *Piligrinus* Archiepiscopus Laureacensis Hungarorum conversioni graviter incubuit, eamque feliciter promovit. Denique, anno nongentesimo octogesimo octavo *Russi*, qui modò *Moscovite* nuncupantur, Christiani facti sunt, eorum Rex *Vvolodi-*

Iodimerus, celebratis nuptiis cum sorore *Basilii* Imperatoris, sacri lavacri mysteriis initiatus est, eique, proprio *Vvolodimeri* commutato nomine, impositum est nomen *Basilii*. Russorum Princeps Ruthenicâ linguâ *Czar* appellatur, quod nomen *Regem* significat. Sedes Russorum Principis primum *Vvolodimirie* fixa fuit, & postea *Kievie*, donec ea Urbs sæculo XIII. à Tartaris penitus eversa ac solo æquata fuit. Abhinc duobus tantum sæculis Russorum Principis sedes *Moscuam* translata est, à quo tempore *Moscovitarum* nomen celebre in orbe extitit. Metropolita verò *Russie*, seu *Moscovie*, sedem cum Principe mutavit. Hi sunt præcipui Populi qui sæculo Ecclesiæ decimo fidei Christianæ lumine fuerunt illustrati. Undè facili negotio intelliges, quàm perperam Hæretici nostri temporis dicunt, Christianam fidem fuisse sæculo decimo immutatam, cum potius apud barbaras nationes, expulsi, instar solis, Idololatriæ tenebris, longè latèque à viris Apostolicis fuerit dilatata.

D. Cùm circa statum Ecclesiæ sub Imperatoribus & Principibus Christianis decimi sæculi nihil ampliùs in præsentì dicendum occurrat; resumamus, si placet, intermissam Imperatorum Orientis seriem, quam terminasti, si benè meminì, in *Constantino VIII.* *Basilii* Imperatoris fratre, qui anno millesimo vigesimo octavo in vivis esse desiit.

M. *Constantinus VIII.*, Orientis Imperator, triduo antequàm moreretur, de instituendo Imperii successore cogitavit, accersitoque in Palatium *Romano Argyro* optionem dedit, ut vel oculos si-

bi erui pateretur, vel dimissâ suâ legitimâ conjugē, filiam ejus duceret. Ad hanc optionem hesitanti *Argyro Romano*, nec quidquam hiscere audenti, audaciam afflavit ejus uxor, quæ ultrò comam posuit, ac sæculo renunciavit. Tunc *Romanus Argyrus* votis Imperatoris obsecundans, *Zoen*, unam ex tribus illius filiabus, matrimonio sibi copulavit, & post mortem Constantini Imperatoris salutatus est Imperator Orientis. fuit *Argyrus Romanus* Princeps eruditus, Græcâque doctrinâ optimè excultus. Primis Imperii sui temporibus præclare se gessit, sibi que subditorum omnium amorem conciliavit. At post infaustam, quam in Saracenos suscepit expeditionem, avarus evasit, subditosque suos gravibus exactionibus oppressit, sub specioso obtentu Monasteria & Templum in honorem Dei paræ extruendi. Cum Chalepi præfecto fœdus iniit. Scivit & impunita reliquit adulteria uxoris *Zoe*, quæ æstro libidinis percita *Michaelem Paphlagonem*, unum Cubicularii Imperialis ministrum deperibat, & adulterii consuetudine ipsi devincta erat: quam infamem tolerantiam propriâ morte eluit Imperator. Nam *Zoe*, ejus uxor, quæ jam sororem suam *Theodoram* rarsam in Monacharum ordinem redegerat, obscænis amoribus dedita maritum suum veneno peremit, ut impudicis Adulteri sui amplexibus securius frueretur. Perit itaque *Romanus Argyrus* Imperator anno millesimo trigesimo quarto, cum sex circiter annis Imperasset. Post illius obitum, confestim *Zoe Augusta Michaelem Paphlagonem* Amasium suum ad solium extulit, iniitque cum ipso connubium, eam in spem erectâ fore ut ad nutum

ei parêret maritus. Sed voti sui compos non fuit *Zoe*, immò eam ab Imperii administratione omninò exclusit *Michael Paphlago*, qui Clauum Imperii per se se tractare voluit. Verùm, cùm infirmâ valetudine uteretur, ut pote fontico, seu Epileptico morbo, laborans, Imperium patri suo *Joanni* administrandi curam demandavit. Fuit *Michael Paphlago* Princeps modestus, misericors, liberalis, multisque aliis virtutibus exornatus. Scelerum, quibus sibi cum *Zoe Augusta* gradum ad Imperium fecerat, agendæ pœnitentiæ percupidus, in Monasterium se se recepit, postquam imperasset annos septem, & menses octo, & in eo orationibus jugiter vacans, paulò post piè obiit anno millesimo quadragesimo primo. Dùm ægrota-
ret Michael Paphlago, Cæsarem creavit *Michaelem Calaphatam* suum ex sorore nepotem, qui, co mortuo, Imperium obtinuit. Princeps fuit vafri & ancipitis ingenii, animi ingrati, & ad quævis facinora proclivis. Rerum semel potitus, *Zoen Augustam*, quæ eum in filium suum adoptaverat, exauctoravit, ac confictis in eam criminibus, Decretum de illa releganda, tondendaque perscripsit & promulgavit. Verùm, postquam omnia sùs deque miscuisset, populi coitione adversùs tyrannum factâ, Imperium *Calaphatæ* ademptum est, illudque *Zoe*, & *Theodoræ* ejus sorori assertum anno millesimo quadragesimo secundo. Eodem anno *Zoe Augusta* Imperii, thori que consortem ascivit *Constantinum Monomachum*, qui proindè acclamatus est Imperator, sed statim multifariam exagitatus fuit à non nullis ambitiosis hominibus, qui Imperium inuadere moliebantur, videlicet à

Georgio Maniace Duce fortissimo in Italia, *Theophilo Erotico* in Cyprio, & à *Leone Tornicio* in Iberia. Præter illos Imperii æmulos, fuerunt etiam *Russi*, qui variis excursionibus ac cædibus Orientis Imperium infestarunt. Nihilominus *Constantinus Monomachus* Imperator singulos cum æmulos, cum hostes pari felicitate atque virtute heroicâ profligavit. Eo Imperante, *Michael Cerularius* Patriarcha Constantinopolitanus creatus est, cujus schismati statim non adhæsit Imperator, sed potius Legatos missos à *Leone IX.* Pontifice Romano benignè excepit, illis parvit, & affines atque amicos *Michaelis Cerularii*, qui *Photii* quondam Patriarchæ Constantinopolitani schisma Ecclesiam Orientalem inter & occidentalem undecimo sæculo recoxit, è Palatio suo ejecit; schismati tamen firmando postea haud parùm favit, ut ostendam in Colloquio tertio. Finem vivendi fecit *Constantinus Monomachus* anno millesimo quinquagesimo quarto, Imperii sui duodecimo. Post illius obitum, *Theodora* Porphyrogenita soror *Zoes* à Senatu, Populoque Constantinopolitano Augusta dicta est, & uno tantum anno Imperium summâ pace & tranquillitate administravit. Paulò antequàm moreretur *Theodora*, Imperii consortem, elegit *Michaelem* cognomento *Stratioticum*, seu *Stratonicum*, virum ob ætatem penitus decrepitam, & rerum imperitiam, ad Clavum Imperii regendum prorsus ineptum, qui tamen post mortem *Theodora*, quæ accidit anno millesimo quinquagesimo quinto, Imperio potitus est. Sed cum magnificentia parum erga milites exhiberet, & summos viros, præsertim *Isaacium Comnenum* contumeliis affice-

afficeret, facta est adversus ipsum militum rebellio, cujus caput idem *Isaacius Comnenus* electus venit in urbem, ubi in letitiam effuso omni populo, faustis ominibus atque vocibus magnificè exceptus est. Contra illum *Michael* Imperator copias misit, quæ ab *Isaacio Comneno* fusæ sunt. Quare, victum se, atque populo exosum videns *Michael*, Imperio cessit anno millesimo quinquagesimo sexto, Imperii sui anno primo. *Isaacius Comnenus* ad Imperium evectus, Princeps fuit acris ingenii, sed arrogantis; manu strenuus, miræ castitatis, & effusi in litteratos studii, quamvis ipse non esset litteris excultus. Exhaustum à suis Decessoribus animadvertens ærarium, ut Fisci suppleret inopiam, civium plerosque possessionibus spoliavit, & ditiorum Monasteriorum prædia ac redditus Fisco addixit, relictis tantummodò sumptibus ad victum necessariis. Expeditionem in Hungaros & Scythas suscepit, eosque ad pacem deprecandam compulit. Bienio, ac tribus mensibus Imperii exactis, morbo correptus, *Constantinum Ducam* Imperatorem designavit, & in Studiense Monasterium se se recepit anno millesimo quinquagesimo nono, ubi pietatis & humilitatis exercitiis deditus ad Deum migravit. *Constantinus* dictus *Ducas*, qui ab *Isaacio Comneno* Imperium acceperat, fuit optimus Imperatore, litteris impensè addictus dicere solebat: *male se litterarum gloria, quàm Imperio nobilitari*. Foris parùm felix extitit, cùmque rem militarem negligeret, barbaris, ac scythis impunè grassantibus, haud parum Imperii vires fractæ ac debilitatæ sunt. Obiit *Constantinus Ducas* anno millesimo sexagesimo septimo, postquàm filios suos *Constantinum*, *An-*

dronicum, & *Michaelem* Cæsares declarasset, quibus in rerum administratione *Eudociam* uxorem suam dedit tutricem, eâ tamen lege juramento firmatâ, ut vidua permaneret, & à secundis nuptis perpetuò abstineret. At *Eudocia* post mariti sui mortem, contra fidem, ad quam servandam se se sanctissimo juramento obstrinxerat, post septem dumtaxat viduitatis menses elapsos, *Romano Diogeni*, viro è Cappadocia oriundo, familiâ & fortitudine claro nupsit, cumque ad Imperium, evexit. Eâ dignitate auctus *Romanus Diogenes* feliciter in Asia bis pugnavit cum Turcis, sed tertio commisso prælio captus est fraude *Andronici Constantini Duca* ex fratre nepotis. *Romanus Diogenes* captus à Turcis, benignè & honorificè ab *Axano* eorum Sultano exceptus est. Sed, dum captivus in Asia teneretur, Orientis Imperio abdicatus est, *Eudocia* ejus uxor in Monasterium detrusa fuit, & *Michael* filius *Constantini Duca* anno millesimo septuagesimo primo Imperator salutatus. Non multò post, *Romanus Diogenes* à Sultano dimissus, dum ex Asia Constantinopolim reverti properat, ut ablatam recuperet dignitatem, Excæcatus est jussu filiorum *Constantini Duca*, tumefactoque capite, propter vulnera non sanata miserrimè in Insula *Prote*, ad quam in exilium relegatus est, obiit anno millesimo septuagesimo primo cum regnasset annos tres & menses octo. *Michaelem* filium *Constantini Duca*, & in Orientis Imperio *Romani Diogenis* successorem regendo Imperio idoneum non fuisse, testantur Historici Byzantini. Studiis si quidem & jambis componendis plurimum intentus, Imperii habenas tractandas reliquit *Nicephoro* cui-

dam

dam spadoni, viro quidem solerti, sed animo dejecto, & calliditate pleno, qui dum omnia Imperatoris munia obiret, nihil erat quod ab eodem *Nicephoro* summâ in Imperio autoritate non gereretur. à crudelissima fame, quæ, imperante *Michaelē*, sæviit, quæque maximam induxit annonæ caritatem, *Papiranacens* fuit ipse appellatus, & propter ejus ignaviam multis intestinis malis Orientale Imperium oppressum ad summas angustias redactum est. Illud quippè Turcæ iis malis vexarunt, quæ quotidie aucta, nulla ex parte remittebantur. Normanni etiam, Duce *Roberto*, varia Italiæ loca in suam potestatem redegerant. Quapropter, tot repellendis malis impar *Michael Ducas*, Imperio depositus est anno millesimo septuagesimo octavo, & ad Studii Monasterium, ut vitam Monasticam profiteretur, transmissus fuit, postquam imperasset annos sex & totidem menses. *Michaeli Ducæ* Imperio abdicato substitutus est *Nicephorus Botoniates*, qui Imperatorio diademate in Æde Sophia-na à *Cosma* Patriarcha Constantinopolitano donatus est. *Constantinum*, fratrem *Michaelis Ducæ* antea Imperatoris, affectantem Imperium, Monasticâ veste indutum in exilium ablegavit. *Nicephorum Bryennium* Dyrrachii Ducem, & *Nicephorum Basilicum* tyrannos vicit, cepit & excæcavit. Mariam uxorem *Michaelis Ducæ* nuper Imperatoris sœminam pulcherrimam, & multis virtutibus præditam, omni deposito pudore, calcatisque Ecclesiæ legibus, superstite adhuc ejus marito, sibi matrimonio copulavit. Quod nefandum crimen, non diù impunè tulit, nam cum ob ingravescentem ætatem & insitam molitiem in contemptum

suorum venisset, ab *Isaacio*, & *Alexio Comnenis* folio deturbatus est anno millesimo octogesimo primo, quo *Alexius Comnenus* natus minor, assentiente fratre *Isaacio Comneno*, Imperator fuit acclamatus, & à *Cosma Patriarcha Constantinopolitano* coronatus. Vitam Imperatoris *Alexii Comneni* quindecim libris *Alexiados* eleganti stylo descripsit *Anna Comnena* ejus filia omni disciplinarum genere exulta, de qua in Colloquio quinto, ubi agemus de viris illustribus X. & XJ. sæcul. sermonem commodius habebimus. *Alexius Comnenus* Imperio potitus, cum *Roberto Guischaro* Apuliæ Duce, ejusque filio *Boamundo* diuturnum bellum gessit, sed ab illis sæpius fusus ac profligatus est. Cum Turcis parum prosperè per suos Duces pugnavit, sed profectus ipse ad bellum eos egregiè vicit ac superavit. Gallis cruce signatis ad Bellum sacrum properantibus, *Codefrido Bullionæo* Duce, infestus fuit, atque de eorum cæde à facracenis factâ haud parùm gavisus est, sicut ostendimus sub finem hujusce Colloquii. Imperante *Alexio Comneno*, multi Novatores antiquam fidem, pravis inductis erroribus, convellere tentarunt, quos ipse acriter infectatus est, & coactis synodis damnari curavit, ut opportuniùs in Colloquio tertio commonstrabimus agendo de Hæresibus, quæ sæculo XI. emerferunt. Litteras Coluit *Alexius Comnenus*, ac nonnulla edidit opera, quæ referemus in Colloquio quinto, quod erit de viris illustribus. Denique, *Alexius Comnenus*, postquam imperasset annos xxvii. menses quatuor, & aliquot dies, obiit septuagenarius anno millesimo centesimo decimo octavo. Sed de Imperatoribus Ori-

enæ

entis undecimi sæculi hæc breviter attigisse sufficiat.

D. Quo loco res Ecclesiæ erant in Occidente sub Imperatoribus & Principibus Christianis undecimi sæculi.

M. Mortuo *Ottone III.* Imperatore sine liberis anno millesimo secundo, sicut jam observavimus, electus est Rex Germaniæ *Henricus* hujus nominis inter Reges Germaniæ secundus, inter Imperatores Primus, qui tamen dictus est dumtaxat Imperator anno millesimo decimo quarto, quo à *Benedicto VIII.* Summo Pontifice Imperialem coronam accepit. Multis virtutibus claruit hic Imperator, castitatis præcipue amore, Religionis studio & aliis pietatis operibus insignis. *Cunegundam* conjugem suam vitæ sanctitate conspicuam morti proximus parentibus illibatam restituit. *Bambergensem* Episcopatum fundavit, duo Monasteria condidit, ac dotavit, in Monasteriû *Cassinense*, ubi ex calculo graviter laborans, S. *Benedicti* intercessione sanitatem recuperaverat, fuit munificentissimus. Ab *Arnulpho* Mediolanensi Episcopo vocatus in Italiam adversus *Ardoinum*, qui Italiæ Regnum invaserat, bis cum illo infelici Marte conflixit, sed tandem Papiâ captâ, & *Ardoino* debellato, fuit Rex Italiæ salutatus. Caput à *Saracenis* oppugnatæ suppetias tulit. Græcis *Trojam* in *Apulia* eripuit. Pacem Italiæ reddidit, & omnes donationes Ecclesiæ Romanæ à *Pipino*, *Carolo Magno*, & ab *Ottonibus* Imperatoribus suis Decessoribus factas confirmavit. Præter hoc Bellum Italicum, alia *Henrico* Imperatori bella fuerunt, videlicet adversus *Baldvinum* *Flandriæ* Comitem,

tem, contra Polonos, Bohemos, & Moravos, quos feliciter vicit, Hungarosque ad fidem Christi perduxit. Demum sanctitatis famâ ubique celebris animam Deo reddidit anno millesimo vigesimo quarto, ab electione sua in Regem Germaniæ anno xxii. Imperii verò X. Sepultus est in Ecclesia Bambergensi, & ab *Eugenio III.* Pontifice Maximo Sanctorum Fastis adscriptus. Mortuo *Henrico* Imperatore, Sancta *Cunegundis* ejus uxor inter sanctimoniales *Confugiensis* Monasterii Ord. S. Benedicti, quod ipsa fundaverat, Monastico instituto nomen dedit. Ejus vita, extat apud *Surium*, & inter Acta Sanctorum mensis Martii ab *Henschenio*, & *Papebrochio* edita. *Conradus* hujus nominis secundus, post obitum *Henrici*, qui ob perpetuam cum *Cunegunde* conjugis sua servatam virginitatem absque liberis decesserat, electus est Rex Germaniæ, non tamen Imperator dictus nisi anno millesimo vigesimo septimo, quo à Joanne XIX. Pontifice Maximo Coronam Imperialem accepit. *Misiconem* Poloniæ Ducem *Boleslai* filium domuit, Poloniam in Tetrarchiam erexit, eamque tributariam fecit. Hungaros devicit, Burgundiam acquisivit, traditam sibi à *Rodolpho* Rege, ipsamque validè tutatus est adversus *Odonem* Rodolphi ex sorore nepotem, qui eam armatus repetebat. *Lenticos* Paganos Saxonie Christianos infestantes compressit. In Italiam bellis laceratam venit, & lustratâ Longobardiâ, Episcopos Placentinum, Cremonensem, & Vercellensem reos Majestatis multavit exilio. In Parmenses & Mediolanenses rebelles animaduertit, & omnes Italiæ seditiones sedavit. Obiit *Conradus* Imperator anno millesimo

trige-

trigesimo nono apud Trajectum Frisiz, ab electione sua in Regem Germaniz anno decimo quinto, Imperii verò anno duodecimo. Ei successit *Henricus* filius, qui inter Reges Germaniz est hujus nominis tertius, sed inter Imperatores est tantum hujus nominis secundus. Hic *Henricus* anno millesimo trigesimo nono Rex Germaniz fuit coronatus, non tamen *Augusti*, seu Imperatoris nomen obtinuit, nisi anno millesimo quadragesimo sexto, quo pulsus & in Synodo Sutricensi depositus *Benedicto IX. Silvestro III. & Gregorio VI.* electus est *Clemens II.* Pontifex Maximus, qui *Henricum* coronavit Imperatorem. Virtutibus tam Christianis, quàm Civilibus & bellicis præditus fuit *Henricus* Imperator. Habitis *Constantiæ* ad Rhenum Comitibus, pacem inter Principes & Magnates conciliavit, privatis extinctis inimiciis. Mimos & comædos expulit, pauperibusque distribuit, quæ membris *Diaboli* subtraxerat, ut scribit *Otto Frigensis*. Simoniacam labem, quæ id temporis latissime grassabatur, penitus exterminare totis viribus studuit, ac Simoniacos omni honore destitutos, privatosque dignitatibus ac beneficiis Ecclesiasticis feriri anathemate curavit, sacrorum Canonum executioni sedulò invigilans. *Leoni IX.* Pontifici Maximo adversus Normannos Ecclesiæ Romanæ infestos tulit auxilium. *Godofridum Lotharingia* Ducem, & *Baldvinum* Flandriz Comitem perduelles, ob idque à Romano Pontifice excommunicatos, ad deditionem compulit. *Bohemos*, *Hungarosque* subegit, & post tot præclara gesta, viam tandem universæ carnis ingressus est anno millesimo quinquagesimo sexto, ac puerum reli-

reliquit Septennem, *Henricum* videlicet, qui inter Reges Germaniæ est hujus nominis quartus, sed inter Imperatores est tantum hujus nominis tertius. Existimaverim tamen ipse, hunc *Henricum* inter Germaniæ Reges locum dumtaxat habere debere, sed non inter Occidentis Imperatores, quia à vero & legitimo Pontifice nunquam fuit Coronatus Imperator, sed anno dumtaxat millesimo octogesimo quarto à *Guiberto* Antipapa, quem ipsemet *Henricus* contra verum Pontificem Romanum *Gregorium VII.* creaverat, coronam non gloriæ, sed confusionis accepit, ut scribit *Bartoldus* Constantiensis. Princeps fuit *Henricus* ingenio ferox, superbus & violentus, qui sanctæ Sedi fuit inobediens, & Episcopatus atque Abbatias privatâ auctoritate, quam vulgò *Investituram* appellare solemus, pretio vendidit. Quid contra *Gregorium VII.* sanctum & magnanimum Pontificem Romanum, à quo anathemate percussus est, molitus fuerit? quasque in Ecclesia turbas excitavit, inducto schismate per *Guibertum* Ravennatem Archiepiscopum, quem in Cathedram S. Petri Antipapam intrusit? commodius referemus in sequenti Colloquio agendo de Pontificibus Romanis, qui undecimo sæculo Ecclesiam gubernarunt. Satis hic observasse sufficiat, Deum ad ulciscendas tot injurias, quas Ecclesiæ temerè irrogavit *Henricus*, non solum adversus ipsum suscitasse *Rodolphum* Sæviæ Ducem, *Hermannum* è Lotharingia Ducem Luzelburgensem, & *Ecbertum* Saxoniz Marchionem, qui contra illum electi Imperatores, diù & acriter cum ipso bella gesserunt; sed etiam permisisse, ut ejus filii certatim contra ipsum conspirarent. *Conradus* siquidem ejus filius
natu

natu major anno millesimo nonagesimo tertio Regnum Italiæ patri suo *Henrico* surripuit, & *Henrichs* alter ejus filius anno millesimo centesimo quinto à Germaniæ proceribus unanimi consensu acclamatus Imperator, patrem suum *Henricum* coegit, ut ipsi Imperii Insignia traderet, eumque ad privatam vitam redegit, quam tandem variis curis confectus, & in excommunicatione trium Romanorum Pontificum anno millesimo centesimo sexto miserimè clausit nequissimus ille Ecclesiæ persecutor, de quo plura non addam, quia de malis quæ in Ecclesiam intulit, sæpius in sequentibus nostris Colloquiis sermo redibit.

D. Seriem Imperatorum cùm Orientis, tùm Occidentis ad initium usque duodecimi Ecclesiæ sæculi accuratè hætenùs perduxisti, eorumque gesta, virtutes, simul & vitia candidè retulisti. Sed Christianorum Regum, qui Galliam, Hispaniam, & Angliam gubernarunt, seriem, ad finem usque, dumtaxat decimi sæculi exhibuisti, quam subindè, ut statum Ecclesiæ undecimi sæculi sub illis Principibus Christianis perspectum habere possim, ad exordium usque duodecimi sæculi continuatam modò texere debes.

M. Mortuo *Hugone Capeto* Galliarum Rege anno nongentesimo octogesimo octavo, *Robertus* ejus filius, qui jam à patre ad Regni consortium adscitus fuerat, solus in Galliis regnare cepit. Is, post diremptas, ob *Gregorii V.* Romani Põtificis interdictum, incestas nuptias, quas inierat cùm *Bertha* Carnutensium Comitissæ viduæ, cujus affinitate conjunctus erat; *Constantiam* Tolosani Comitissæ *Villelmi* filiam duxit uxorem. Fuit Princeps summâ pietate, man-

sue-

fuetudine, prudentiâ, & litterarum haud vulgari scientiâ præditus. Sacras Ædes, & Monasteria ingenti numero fundavit in Dei laudibus assiduus. Nusquàm absque pauperibus erat, quibus omnia affatim suppeditari curabat, & in die Cœnæ Domini eis numero trecentis propriâ manu ac flexis genibus inserviebat, atque eorum pedes admirabili pietate & modestiâ abluebat. Sacros quosdam Hymnos composuit, & Profam: *Veni Sancte Spiritus*, quam in Festo Pentecostes concinit Ecclesia. Obiit sanctitate, & miraculis clarus *Robertus Galliarum* Rex die xxi. mensis Iulii anni mxxxI. ut videre est in Chronicis *S. Petri Vivi*, *S. Medardi*, & *S. Dionysii*, in quibus mors *Roberti* Galliarum Regis conjungitur cum anno millesimo trigesimo primo, idque etiam tribus testimoniis ex chartis *Henrici* filii, ac in Galliarum Regno successoris *Roberti* erutis certum esse ostendit doctissimus *Baluzius* lib. 4. *Marca Hispanica* ad annum mxxxI. Quocircâ malè *Baronius*, *Calvisius*, *Bucherius*, *Petavius*, alique obitum *Roberti* Galliarum Regis copularunt cum anno mxxxIII. Reliquit *Robertus* Rex tres filios, quorum majorem natu *Henricum* successorem jam dixerat, eique Regiam Coronam imposuerat anno mxxvII. reluctantè licèt *Constantiâ* Reginâ, quæ *Robertum* natu minorem volebat anteponi. *Henricus* itaque hujus nominis primus, *Roberti*, & *Constantiæ* filius anno mxxxI. solus in Galliis regnare cæpit, invitâ licèt, ut mox dixi, *Constantia* matre, quæ nihil non egit ut eum exauctoraret, & *Robertum* natu minorem, quem *Henricus* ejus frater Ducem Burgundiæ creaverat, ad solium evcheret. At superbæ & tumultuantis mulieris conatus re-

pres-

pressit *Henricus* fretus potissimum auxilio *Roberti* Normannorum Ducis. *Theobaldum*, & *Stephanum* Odonis Carnotensis Comitis rebelles filios superavit etiam *Henricus* per *Gotfredum* Andegavensium Comitem, cui Turonorum Civitatem attribuit. *Villelmum* Nothum *Richardi* Normannorum Ducis filium suæ curæ fideique à patre concreditum egregiè tuitus est, & paternam in ditionem restituit, fusis in prælio Normannorum millibus triginta, cum ipse tria dumtaxat millia in exercitu haberet. Ex *Anna* Russorum Regis filia, quam *Henricus* duxerat uxorem, tres suscepit filios, *Philippum*, *Robertum*, & *Hugonem*. Primum ex his, seu *Philippum*, puerum adhuc Septennem, *Henricus* in Conventu Remensi anno MLIX. in consortium Regni ascivit, cujus coronationi, amoris, & honoris ergò Legati Romani Pontificis, Episcopi viginti duo, & proceres Regni quàmplurimi in actis Coronationis memorati interfuerunt. Obiit *Henricus* hujus nominis primus Galliarum Rex Vitriaci die IV. mensis Augusti anni MLX. sed cum *Philippus* ejus filius ob juvenilem ætatem Regno Galliarum administrando impar esset, *Henricus* ejus pater testamento cavit, ut *Baldwinus* V. Flandriæ Comes tutelam *Philippi*, Galliarumque Regni administrationem susciperet. *Baldwinus* igitur per annos septem Francorum Regnum sapienter & strenuè rexit, moriensque *Philippo* Regi jam adolescenti Galliarum Regnum quietum reliquit. *Bertham* Frisæ Comitis *Florentii* filiam uxorem duxit *Philippus* hujus nominis primus Galliarum Rex, ex qua suscepit *Ludovicum* filium. Sed postea divortium cum ea fecit, & *Bertradam* consanguinitate sibi junctam,

Ful-

Fulconis Andegavensium Comitis adhuc viventis uxorem, sibi conjugio copulavit. Harum incestarum occasione nuptiarum *Urbanus II.* Summus Pontifex sacris *Philippo* Regi interdixit, cumque resipiscere noller, & concubinam dimittere, eum excommunicavit. Hoc Ecclesie fulmine perterritus *Philippus* Rex, ad meliorem frugem sese recepit, & dimissa *Bertrada* concubinâ, rediit in amicitiam *Urbani II.* & Ecclesie reconciliatus est. *Paschalem II.* Romanum Pontificem in Gallias anno millesimo centesimo septimo venientem ut peteret auxilium contra *Henricum* Imperatorem, qui Episcopos, & Abbates electos jus investendi per annuli & virgæ traditionem sibi injustè arrogabat, perhonorificè excepit *Philippus* Rex, qui tandem anno sequenti, seu *mcviii.* è vivis excessit, cum regnasset annos *xlvi.* Habes nunc seriem Regum, qui undecimo Ecclesie sæculo Gallorum Monarchiam gubernarunt.

Resumamus modò Hispaniæ Regum seriem, quam terminavimus in *Veremundo* hujus nominis secundo, qui obiit anno nongentesimo nonagesimo nono, filiumque quinquennem Regni reliquit heredem, dictum *Alphonsum* hujus nominis *V.* cujus minorem ætatem rexit *Melendus* Gallæciæ Comes, qui Regnum juxta supremam *Veremundi* Regis voluntatem eximiâ fide administravit, filiamque suam nomine *Elviram* adulto Regi *Alphonso* connubio iunxit, ex qua *Alphonfus* procreavit *Veremundum*, & *Sanctiam*. Adversus Saracenos pugnans occisus est *Alphonfus V.* Hispaniarum Rex anno *xxxvii.* sicut ostendit *Baronius* ex ejus Epitaphio. Eum in Regno Hispaniæ excepit *Veremundus* filius hujus

hujus nominis III. qui à *Sanctio* *Majore* *Navarræ* Rege magnis cladibus cum affectus fuisset, pacem cum eo pepigit, & *Sanctiam* sororem suam *Ferdinando Magno* *Sanctii* majoris filio cum jure successionis in utrumque Regnum dedit uxorem. Verum hic *Ferdinandus* hujus nominis I. tunc *Castellæ* Rex, post mortem *Sanctii* majoris patris sui, *Veremundum* sororium suum de finibus laceffivit, & commisso cum eo prælio, interfectus est *Veremundus* Rex anno MXXXVII. ut liquet ex illius Epitaphio à *Baronio* recitato. Occiso *Veremundo*, Regnum *Legionense* confestim victricibus armis occupavit *Ferdinandus*, illudque cum Regno *Castellæ*, seu *Castiliæ* univit. Varias Urbes in *Lusitania* *Saracenis* eripuit. *Toletanum*, & *Hispalensem* *Saracenorum* Reges potentissimos, vectigales ac tributarios fecit, multisque victoriis clarus obiit anno MLXV. numerosam relinquens prolem, videlicet *Sanctium*, *Alphonsum*, & *Garfiam* filios, *Urracam* verò & *Elviram* filias. Moriens Regnum suum trifariam divisum filiis legavit. *Sanctio* natu maximo dedit *Castellæ* Regnum; *Alphonso* donavit Regnum *Legionis* cum nonnullis *Gallæciæ* Civitatibus; reliquam tandem *Gallæciæ* partem, necnon *Lusitanæ* Ditiones *Mauris* ereptas *Garfiæ* assignavit. At, post mortem *Ferdinandi* M. *Castellæ* Regis gravissima bella inter tres filios ejus exorta sunt. *Sanctius* *Castellæ*; & *Alphonfus* *Legionis* Reges *Garfiam* fratrem *Gallæciæ*, & *Lusitanæ* Regem Ditionibus spoliarunt, easque inter sese partiti sunt. Sed *Sanctius* hac præda haud contentus, & dominandi cupiditate abreptus bellum adversus fratrem *Alphonsum* *Legionis* Regem movit anno MLXX. Bis inter fratres acriter pugna-

D

tum

tum est, bisque *Alphonsus* à *Sanctio* victus, & tandem captus in carcerem coniectus est, ex quo tamen cum hac conditione eduxit *Sanctius*, ut in Monasterio *S. Facundi* Monachorum habitum indueret. Verùm, *Alphonsus* eum delusit, noctu quippè fugit à Monasterio, Toletum venit, ubi permansit usque ad mortem fratris *Sanctii* Castellæ Regis, hoc est, usque ad annum *MLXXII.* quo *Sanctius* Castellæ Rex in obsidione Urbis *Zamora* ab uno milite per insidias interfectus est. Sublato itaque è vivis *Sanctio* Castellæ Rege, *Alphonsus* hujus nominis *VI.* *Sanctii* frater ad Regnum Legionis & Castellæ revocatus est, & *Garsias* ejus frater è carcere, in quo à *Sanctio* detentus fuerat, liberatus & in Regnum Gallaciæ restitutus est, qui tamen à fratre suo *Alphonso* dolo captus, in carcerem denuò trusus est, ubi periit anno *MXC.* *Alphonsus* verò ejus frater, Castellæ, & Legionis Rex, post devictos Mauros, qui multam cladem Hispaniæ inferebant, è vita decessit anno *MCIX.* cum regnasset à morte patris annis *XLIII.*

Supereſt tandem, ut breviter seriem demus Regum, qui undecimo Ecclesiæ sæculo Angliam gubernarunt. Et in primis, jam ostendimus, mortuo *Edmundo* *Ethelredi* Regis Angliæ filio, *Canutum* *Svenonis* Daniæ Regis filium in universa Anglia Regem agnitum fuisse anno millesimo decimo septimo. Erant huic *Canuto* Regi duo ex concubina *Alfgiwa* filii, *Heraldus*, & *Sveno*. Sed ut legitimam prolem sibi in Regno Angliæ aliquandò sufficeret *Canutus*, *Emmam* conjugem *Ethelredi* Regis è *Nor-mannia* revocatam sibi matrimonio copulavit; ex qua cum genuisset *Hardicanutum*, & *Gunildam* filiam, mortuus est anno millesimo trigesimo quinto.

ro. Fuit *Canutus* optimus Princeps, qui sanctissimas leges tulit, & de viris Ecclesiasticis, atque Monachis optimè meritis est. Pupillorum, & viduarum defensor, orphanorum, & advenarum patronus, munificentissimus, leges iniquas sustulit; justitiam & æquitatem extulit, & impensè coluit. Ecclesias extruxit & honoravit. Sacerdotes, & Clerum dignitatibus ampliavit, pacem & unanimi- tatem omnibus indixit, multa- que alia id genus pietatis opera edidit, quæ legi possunt apud Anonymum Encomiastem *Emma* Anglorum Reginæ, qui est auctor coævus, & extat inter Scriptores antiquos Historiæ Normannorum. Mortuo *Canuto* Anglorum Rege anno mxxxv. *Heraldus*, quem, ut mox diximus; ex concubina suscep- rat *Canutus*, successit in Regno Angliæ, obiitque anno millesimo quadragesimo. Eo demortuo, *Hardicanutus*, Canuti filius, qui tùm temporis Brugis in Belgio agebat, communi civium suffragio, & procerum ferè omnium consensu Rex Angliæ fuit acclamatus, qui Regno potitus, & memor injuriarum, quas vel sibi vel *Emma* matri irrogaverat *Heraldus* Rex, corpus illius effodi, & in flumen *Tamesis* projici jussit. Ipso Regni sui initio *Hardicanutus* gravissimum tributum civibus imposuit, quo illorum odium in se concitavit. *Gund- dam* sororem suam *Henrico* secundo Imperatori *Conradi* filio conjugem dedit, obiitque anno mxlii. Eodem anno *S. Eduardus* cognomento *Confessor* Rex Angliæ fuit coronatus. *Godwini* Comitis filiam, duxit uxorem, cum qua castè vixit. Præclaris virtutibus fultus, & à Deo multis miraculis, ejus virtutum testibus, illustratus, in Cælum receptus est anno millesimo sexagesimo sexto, & ab *Alexan-*

*dro III. Romano Pontifice anno MCLXI. Sanctorum Fastis adscriptus est, sicut ad eundem annum testatur Card. Baronius. Anglorum Reges privilegium curandi strumas, vel scrophulas à S. Eduardo repetunt, eidemque hoc beneficium acceptum referunt. Solis tamen Anglorum Regibus, ut obiter dicam, istud privilegium sanandi scrophulas à Deo non est concessum; Reges quippè Francorum, & septimi masculi, nullo interjecto partu scemineo nati, idem habent privilegium sanandi solo tactu scrophulas, sicut multis experiētiis, & testimoniis probatissimę fidei hominum, qui hanc sanitatis gratiam sæpius propriis oculis inspexerunt, suaderi potest. Quorum testimonia satis superque sufficere debent ad refellendos quosdam incredulos, tam Medicos, qui hæc, ceu commentitia, sugillant, quàm Theologos nonnullos, qui hæc superstitionis esse dicunt. Sunt hæc gratiæ gratis datæ, quæ à Deo tam bonis, quàm malis impertiuntur, non ad propriam eorum, sed ad communem aliorum utilitatem. Sed redeamus ad seriem Regum Angliæ. Post S. Eduardi obitum *Haraldo, GodWini filio*, Regnum ab Anglis delatum est, quem *Vvillelmus* Normanniæ Dux iusto bello aggressus commisso prælio profligavit, & in eo *Haraldus* Rex fortitèr pugnans occubuit. *Vvillelmus* in Festo Natalis Domini anni MCLXVI. Angliæ Rex fuit inauguratus, dictusque *Vvillelmus* huius nominis I. Leges optimas condidit, sed eas præsertim observari iussit, quæ à S. Eduardo fuerant promulgatæ. Eo regnante *Vvillermo*, multa Monasteria in Anglia & Normannia constructa sunt. *Malcolmum III. Scotiæ Regem*, ducto in Scotiam exercitu, ad hominum sibi præstandum compulsi*

pulit *Vvillelmus*. Summo amore litteratos profecutus est. Quatuor filios ex *Mathilda* Balduini Comitiss filia conjuge sua suscepit, *Robertum* nempè, *Richardum*, *Vvillelmum*, & *Henricum*. Sed *Richardus* puer obiit, & *Robertus* Regno jure primogenituræ sibi debito fuit à patre privatus, cò quòd *Philippum I.* Galliarum Regem adversùs illum excitasset, & ob id solo Normanniæ Ducatu à patre donatus est. Regnavit in Anglia *Vvillelmus* hujus nominis I. annos viginti, & obiit anno *MLXXXVII*. Mortuo *Vvillermo I.* in Regnum Angliæ successit *Vvillelmus* ejus filius hujus nominis II. qui, ob flavam Cæsariem *Rufi* cognomen accepit. Exordio Regni sui conatus quorundam rebellium, qui ei Regnum eripere moliebantur, fregit. *Margaretam* uxorem habuit Scotiæ Reginam piissimam. Gravi morbo correptus Sanctum *Anselmum* Cantuariensi præfecit Ecclesiæ, & aureos, ut ajunt, montes in bonum Ecclesiæ & Regni, si sanitatem recuperaret, pollicitus est, sed sanitati postea restitutus, nihil eorum, quæ promiserat, executioni mandavit. Populum oppressit, pecuniam ab Episcopis, & Abbatibus exactionibus injustis extorsit. Sanctum *Anselmum* Cantuariensem Archiepiscopum Ecclesiæ jura strenuè vindicantem, & consilia Aulicorum, qui, ut fieri assolet, voluntati Regis magis obtemperare, quàm Ecclesiæ bonum promovere studebant, sequi detrectantem haud parum vexavit, sicut opportuniùs ostendemus in Colloquio quinto disserendo de *Viris Illustribus*, qui undecimo Ecclesiæ sæculo floruerunt. Obiit *Vvillelmus II.* Angliæ Rex anno centesimo supra millesimum, sagittâ inter venandum, ut dicitur, fortuitò confixus à

Waltero Tyrel, quem ex Francia deductum in familiaritatem receperat.

D. Audivi sæpius à viris eruditis, sacrum bellum sub finem undecimi sæculi à Principibus Christianis confederatis contra Saracenos, seu Turcas, fuisse feliciter susceptum, eoque Christianæ Religioni magnam gloriam, & amplissimum accessisse incrementum, hujus itaque sacri belli initium, progressum ac faustum exitum paucis, si placeat, describe, & hac descriptione nostrum concludamus Colloquium.

M. Ad istud Sacrum contra Saracenos sub finem undecimi sæculi bellum suscipiendum Principes Christianos primùm accendit *Petrus Eremita*, natione Gallus, patriâ Ambianensis, qui ex *Palæstina* nuper regressus, multas ad illos detulerat Christianorum dirâ servitute in Oriente oppressorum litteras, quibus etiam vehementer permotus *Urbanus II.* Pontifex Maximus, Concilium *Claramontanum* in Galliis anno millesimo nonagesimo quinto celebravit, in quo Christianos ad sacram *Palæstinæ* expeditionem plurimum adhortatus est. Hoc veluti Classico exciti Europæ Principes Christiani Galliæ, Italiæ, & Germaniæ (nam Hispani suis Mauris in ordinem redigendis implicabantur) certatim hanc in sacram militiam adscripti sunt, desiderio præsertim extimulati propagandæ Catholicæ Religionis, & asserendæ Christianorum libertatis sub jugo duræ servitutis toto in Oriente gementium. Collecto itaque Equitum, Peditumque numeroso exercitu, in Asiam trajecto Bosphoro se se conferunt, ubi innumeris superatis difficultatibus, quas *Alexius Comnenus* Græcorum Imperator, Chri-

Christianus licet, contra pactam fidem Latinis per Græciam transeuntibus objecit, eisque tum com-
meatus & annonæ suppressione, tum nocturnis &
inopinatis aggressionibus, aliisque id genus structis
itinerum insidiis molestiam facessere pro viribus
tentavit, his, inquam, omnibus perruptis ac supe-
ratis difficultatibus, Latini Cruce signati magnos
de Saracenis, seu Turcis reportarunt triumphos.
Expugnatio siquidem *Niceæ & Antiochiæ*, deditio
Lyconia, Licia, Cilicia, & Pamphiliæ, Solymani,
Turcarum Principis, *Soldanorum* *Babyloniæ*, &
Ægypti debellatio; ad extremum, Hierosolymo-
rum in Christianorum potestatem reductio, fue-
runt præclari fructus, quos ex sacra ista expeditio-
ne Christiani perceperunt. Subactâ Hierosolymâ
anno millesimo nongentesimo nono, Regnum Hierosolymitanum *Godefrido Bullionæo* Duci Lotharingiæ, & Christiani exercitus Generali præfecto om-
nium unanimi consensu delatum est, ipse tamen hu-
militatis causâ, coronâ, Regum more, in sancta Civi-
tate noluit insigniri: ed contentus, & illi reverentiam
exhibens, quam humani generis reparator in eodem lo-
co usque ad Crucis patibulum pro nostrâ salute spineam
deportavit. Verba sunt *Villelmi* Tyrionum Ar-
chiepiscopi lib. x. apud quem Scriptorem legere
poteris integram huiusce sacri Belli Historiam fuso
calamo & sincera fide ab ipso descriptam, & de
qua in nostris sequentibus Colloquiis iterum redi-
bit sermo.

D. Tot victoriæ, quas sub finem xi. sæculi de
Turcis in Oriente Christiani, Duce *Godefrido Bul-*
lionæo, reportaverunt, me eam in spem erigunt, fore
ut tandem insensissimi illi Christianæ Fidei hostes

quàm primùm exterminentur . hanc mihi certam fiduciam ingerit faustissimus atque exoptatissimus hic nuncius , quo hodiè , antequam nostrum iniremus Colloquium , festivâ omnium gratulatione accepimus , ingentem Turcarum exercitum à Principe *Eugenio* è Serenissima Ducum Sabaudia Prospiciâ oriundo , & exercitus Imperatoris *Caroli VI.* Generali præfecto die xvi. mensis Augusti hujusce labentis anni MDCCXVII. fufum, victum & dissipatum esse , atque *Albam Græcam* , vulgò dictam *Bellegrada*, Urbem in colle sitam , naturâ , & arte munitissimam , die xviii. ejusdem mensis & anni actutùm expugnatam captamque fuisse ab eodem Principe *Eugenio* , cui contrâ Turcas pugnare , ac vincere idem omninò est , & quem omnes dignum judicant , qui pro suis in Ecclesiam meritis Hierosolymitano Regno , velut alter *Godofridus Bullionæus* , aliquando potiatur .

M. Cùm tam grato nuncio tota exhilaretur Roma , ac passim in vicis ferveant gratulationes , ingeminentur plausus , celebrentur rumores , ignesque festivi, præ gestiente lætitia , certatim ab omnibus parentur , necesse est ut Colloquio nostro finem imponamus , & per aliquot dies communi gaudio perfruentes , laudibus celebremus victorem , fortissimum Heroem , & dignum , cui triumphales Arcus erigantur , Trophæa , Columnæ , Obelisci , & Pyramides instruantur .

COLLOQUIUM II.

*In quo texitur series Episcoporum, qui
præcipuas Ecclesiæ sedes Romanam
videlicet & Constantinopolita-
nam sæculis Decimo & Un-
decimo tenuerunt.*

D. **L**Egi nuperrimè in Annalibus Cardinalis Baronii, Sedem Romanam, quæ in præcedentibus Sæculis fuerat universæ Ecclesiæ decus ac ornamentum, fonsque purioris sanctitatis; ab indignis, callidis & improbis inuasoribus decimo Ecclesiæ sæculo fædissimè esse conspurcatam. Indolui sanè, nec à lacrymis temperare potui, dum vitas illorum Romanorum Pontificum perlegi in Annalibus Baronii, quem aliunde probè scio de Sede Apostolica, & de Romanis Pontificibus optimè meritum esse. Optarem igitur, pro illo, quod penitiùs animo meo insidet erga Romanos Pontifices, devotissimo obsequio, ut in gratiam horumce Romanorum Pontificum, quorum mores perstringit *Baronius*, vindicias nunc adornares, & brevi Apologiâ ostenderes, eos à virtute & à pietate decessorum suorum non defecisse. Sic enim faciliùs, meâ quidem sententiâ, retundi posset protervia hæreticorum, qui, ut sedem Apostolicam infamare ac denigrare possint, his pravis quorundam Pontificum Romanorum exemplis utuntur, indeque occasionem & materiam captant, Ecclesiæ Romanæ insultandi.

M.

M. Quòd *Baronius* vitia & pravos mores, quorundam Romanorum Pontificum, qui decimo Ecclesiæ sæculo Sedem Romanam occuparunt, aut invaserunt, non dissimulaverit, non venali, sed sincero calamo descripserit, culpari minime debet, cum in hoc partes impleverit optimi historici, quem à palpandi assentandique studio penitus alienum; solique veritati litare, non suis affectibus indulgere oportet, ut hoc pacto præjudiciis omnino vacuus, in describenda Historia, ne quid falsi dicere audeat, ne quid veri dicere non audeat, ne qua suspicio gratiæ sit in scribendo, ne qua similitudinis, ut ait *Cicero lib. 2. de Oratore*. Ultrò itaque cum Card. *Baronio* fateri debemus, non nullos, proh dolor! extitisse decimo Ecclesiæ sæculo Romanos Pontifices (neque enim id ullo pacto dissimulare licet) à quibus magnam labem passa est Sedes Romana, eorumque pravis moribus ita infuscata fuit, ut actum penitus fuisset de illa sanctissima Sede, si monstris violari, atterive potuisset. Tot malorum, quibus Sedes Romana, decimo Ecclesiæ sæculo fuit afflicta, duplex potest afferri causa. Prima originem habuit ex impotenti ambitione *Adelberti* Tusciæ Marchionis, & pessimæ ejus concubinæ *Theodora* nobilis Romanæ feminae, senatoriæque ortæ propagine, quæ cum esset excellenti pulchritudine prædita, ingenioque versutissima, *Romanæ Civitatis Monarchiam*, teste *Baronio*, obtinebat, duasque filias habuit *Maroziam*, & *Theodoram*, quæ matrem ambitione & libidine superarunt, quarumve meretricium Imperium, ut ait idem *Baronius*, tantum invaluit, ut pro arbitrio legitime creatos Pontifices dimo-

dimoverent, & violentos ac nefarios homines intruderent. Alia horumce malorum causa profecta est ex scissione Imperii Romani, ad quod modò hi, modò illi ferro & sanguine, aliisque malis artibus viam sibi sternebant, atque, ut Pontificem sibi faventem haberent, mancipium suum promovere & intrudere certatim connitebantur. Hos inter præcipuè fuit *Albericus, Marozia ex Adelberto Tusciæ Marchione filius*, qui Romæ tyrannicè dominabatur, & nunc istos Pontifices carere & inediâ, atque etiam ferro è medio impune tollebat, nunc illos contra omnes armis intrepidè tuebatur. Hinc non mirum, si in his acerbissimis temporibus, non nulli ambitiosi homines per vim passim, per cædes & crimina ad sanctam Sedem sibi gradum fecerint, & improbi pontifices fuerint. Perperam tamen nostrorum temporum heterodoxi his pravis quorundam Romanorum Pontificum abutuntur exemplis, ut insultent Ecclesiæ Romanæ, ejusque incorruptam veritatem & unitatem oppugnent. At enim ut verbis utar S. Augustini capite XVI. libri *de unico Baptismo* contra Donatistas: Qualescumque fuerint Pontifices illi, quibus obiiciunt pro sua dissensione quod volunt, non præjudicat Ecclesiæ Catholicæ toto terrarum orbe diffusa; nullo modo eorum innocentia coronamur, nullo modo eorum iniquitate damnamur. Et sanè, non ex personis fidem, sed ex fide personas judicare debemus. Unde, sicut damnarentur meritò illi, qui Apostolicam dignitatem contemnerent, atque contemnendam docerent, quòd Judas, qui fuit nequissimus proditor, ad illam fuerit provectus, ita nostrorum temporum

porum hæretici diris devoveri debent, dum Pontificiam dignitatem, Romanam Ecclesiam, & Præmatum jure Divino Pontifici Romano assertum aspernantur, ac totis suis viribus impugnant, et si Romanos quosdam Pontifices à virtute & pietate majorum suorum degenerasse, negari haud possit. Addo denique cum Baronio, magno Dei miraculo, & peculiari erga Sedem Petri providentiæ curâ factum esse, ut cum tot ac tanta urgerent sæculo decimo mala, nemo tamen inventus sit, qui ea de causa se ab ipsa Romana Ecclesia, factò schismate, absciderit, nemo, qui sanam ejus doctrinam aliqua hæresi contaminaverit, sed omnes ubique gentium Christiani ejusdem, fidei vinculo, & obedientiæ nexu juncti Sedi Apostolicæ indiuulsè perstiterint.

D. Vanus profectò est, ut video, planèque futilis triumphus, quem agunt Lutherani, & Calvinistæ, dum ejusmodi Pontificum recensent historiam, indeque ansam & occasionem insulsè & ineptè arripiunt in Ecclesiam Romanam insultandi. Spretis itaque eorum frigidis in Ecclesiam Romanam dictæis, te hîc breviter attexere non pigeat seriem Pontificum, qui sæculo Ecclesiæ decimo Sedem Romanam tenuerunt, eorumque mores, ut historicum veritatis cultorem decet, accuratè ac sincerè describere.

M. Mortuo Joanne IX. Romano Pontifice anno nongentesimo, ut jam observavimus in Colloquio secundo in historiam sæculi noni Ecclesiæ, delectus est eodem anno Pontifex Maximus Benedictus IV. quem die tricesimâ mensis Augusti anni nongentesimi Ecclesiam Romanam jam regere cepisse,

evin-

evincitur ex duabus ejus Epistolis, quarum prior, directa est ad Galliarum Episcopos ac Principes. Altera data est ad Clerum, & populum Lingonensem. Duę siquidem illę *Benedicti IV.* Epistolę inscriptę sunt *Secundo Kalend. Septembris*, anno *Domini Benedicti Papę primo*, & extant Tomo XI. Concil. In priori Epistola *Benedictus IV.* restituit *Argrinum* Lingonensem Episcopum in omnia Ecclesię suę jura, & quod à *Joanne IX.* suo decessore in gratiam *Argrini* jam statutum fuerat, Apostolica auctoritate confirmat. *Ludovicum III.* coronavit Imperatorem *Benedictus IV.* & inter alios horumce temporum Romanos Pontifices tanquā fidus quoddam emicuit, ut videre est apud *Flodardum* in Fragmento de *Pontificibus Romanis*, ubi de *Benedicto IV.* Pontifice Maximo hæc habet.

Prætulit hic generale bonum lucro speciali.

*Despectas viduas, inopes vacuosque patronis,
Assidua ut natos proprios bonitate fovebat.*

Ecclesiam Romanam *Benedictus IV.* rexit annos tres, & menses duos, sicut legitur in catalogis Romanorum Pontificum septimo & octavo, quos unā cum aliis Catalogis præfixit *Pagius* fronti Tomi primi suę Criticę in *Baronium*. Migravit ad Deum summus iste Pontifex initio circiter mēsis Octobris anni nongentesimi tertii, ut invictē demonstrat idem *Pagius* ad hunc annum contra *Baronium*, qui *Benedicti IV.* Papę obitum in annum nongentesimum septimum differt. Post unum aut alterum diem ab obitu *Benedicti IV.* Pontificatum adeptus est *Leo* hujus nominis V. patriā *Adreatinus*, qui cū sedisset mensem unum, & dies xxvi. vel xxvii. uti legitur in nonnullis Catalogo-

talogis, conjectus est in vincula à *Christophoro* Presbytero ejus familiari, qui, ut refert *Platina*, in lib. de vitis Pontificum, sedem Romanam invasit. Ast *Christophorus* sedis Apostolicæ inuasor, cujus Diploma in confirmationem Privilegiorum Abbatix Corbejenfis in Diœcesi Ambianensi sitæ legitur Tomo VI. Spicilegii Dacheriani, postquam sedisset septem circiter menses, à sede per vim deturbatus, & habitum Monasticum induere coactus est à *Sergio* hujus nominis III. qui factione & armis *Adelberti* Tusciæ Marchionis in Sedem Romanam intrusus est. Qualis autem fuerit iste *Sergius III.* discere non meis, sed ipsissimis verbis Cardinalis Baronii, qui de illo ad annum nongentesimum octauum Num. V. sic loquitur; Cujus, idest *Sergii* tertii præter vim tyranicam, in Pontificatum invadendo, ab Autoribus ejus sæculi proditam, turpitudine quoque vitæ ab eisdem tradita posteris, magna infamia nota est reddita manifesta. *Luitprandus* enim (lib. 2. cap. 13. obscena ista nota reliquit his verbis: *Theodora*, scortum impudens, hujus *Alberici*, qui nuper hominem exuit, *Aviz* (quod dictu etiam nefaudissimum est) *Romanæ Civitatis* Monarchiam non inviriliter obtinebat, quæ duas habuit natas, *Maroziam*, atque *Theodoram*, sibi non solum æquales, sed etiam *Veneris* exortivo promptiores. Harum una *Marozia* ex *Papa Sergio*, cujus supra fecimus mentionem, *Joannem*, qui post *Joannis Ravennatis* obitum, *Romanæ Ecclesiæ* obtinuit dignitatem (dictus *Joannes* undecimus) nefario genuit adulterio. idem de *Sergio III.* *Papa* habet *Spondanus* in Epitome Baronii ad annum nongentesimum octauum. Quin, & *Auxilius* scrip-
ptor

ptor coræus in duobus libris, quos edidit de *Ordinationibus Formosi Papæ*, dolentèr deplorat, quòd *Sergius III.* in corpùs *Formosi* Papæ, crudelitèr delævicrit, omnesque Ordinationes ab illo factas, & in Concilio Romæ sub *Joanne IX.* celebrato approbatas, nullas & irritas declaraverit & alia quàm plurima, quæ in hac Synodo constituta fuerant, resciderit. Verùm, vita hujusce Pontificis *Sergii III.* quem *Spondanus* post *Baronium* appellat loco mox à me laudato *facinorosissimum*, non impedivit, quominùs Sedem Apostolicam reveriti sint omnes idætatis fideles. Ab hoc si quidem *Sergio* Romano Pontifice Colonienſis Archiepiſcopus, & *Rogerus* Hamaburgenſis Pallium, eâ, quâ par erat, veneratione petierunt & obtinuerunt, ut refert *Crantzius* lib. 2. Hist. Eccl. Saxo-
num cap. 24. & lib. 3. cap. 1. *Bremensem* etiam Ecclesiam idem *Sergius III.* à potestate & jurisdictione Archiepiſcopi Colonienſis exemit, cui in Concilio Triburienti auctoritate *Formosi* Papæ addicta fuerat, sicut testatur *Adam* Canonicus Bremensis lib. 1. cap. 24. Obiit *Sergius III.* anno nongentesimo undecimo, juxtà accuratiorem calculum *Pagii*, non verò anno nongentesimo decimo, ut visum est *Baronio*, seditque annos septem & menses tres, uti in Chronicis *Hermanni Contracti*, *Martini Poloni*, & in plerisque Romano-
rum Pontificum Catalogis legitur, qui tamen, quoad dies inter se minimè consentiunt. *Hermannus Contractus* habet dies xxiii. sicut & nonnulli Catalogi. In quibusdam verò Catalogis, & in Chronico *Martini Poloni* habentur tantum dies xvi. *Anastasius* hujus nominis III. patriâ Romanus

nus, *Luciani* filius, eodem anno nongentesimo undecimo subrogatus est *Sergio III.* post unum aut alterum vacationis Sedis diem; seditque annos dumtaxat duos, & totidem menses, ut testantur *Marianus Scotus*, *Hermannus Contractus*, ex editione Canisiana, & omnes fermè Romanorum Pontificum Catalogi, ac subindè excessit è vivis anno nongentesimo decimo tertio. *Anastasius III.* Papa fato functus locum dedit *Landoni* patriâ *Sabino*, *Trani* filio, qui statim ac fuit ad Pontificatum evectus, in gratiam *Theodore*, quæ tùm Romæ imperitabat, *Joannem*, quem ceu Amasium suum, illa deperibat, ex Presbytero factum Episcopum Bononiensem transtulit ad Insulas Ravennæ. Sed *Landonis* brevissimus fuit Pontificatus. Asserit quippè *Flodoardus* in carmine, *De Pontificibus Romanis*, *Landonem* Romanum Pontificem sedisse tantùm menses sex & dies decem. Quapropter, cùm circa diem decimum sextum Octobris anni nongentesimi decimi tertii Pontifex Romanus fuerit renunciatus, obiit circa diem vicesimum sextum mensis Aprilis anni nongentesimi decimi quarti. Mortuo *Landone* Romano Pontifice, *Joannes*, quem, ut mox dixi, *Theodora*, nobile scortum, ad Ravennæ Episcopatum promoveri curaverat, ejusdem meretricis artibus & potentiâ in Sedem Pontificiam intrusus est, ut scribit *Luitprandus* Auctor coxtanzus lib. 2. cap. 13. dictusque in Pontificatu *Joannes X.* Hic tamen Pontifex, teste *Sigonio* lib. VI. Hist. De Regno *Italiæ*, non iisdem artibus, quibus irrepsit in Pontificatum, etiam gessit, sed potius à clero probatus illum benè administravit, & Ecclesiæ, atque

atque Italiæ utilis fuit. Saracenos siquidem, qui Garilianum montem in Latio vicinum Romæ incolere cæperant anno octingentesimo septuagesimo sexto, & inde per annos quadraginta Romam, variis modis afflixerant, *Joannes X.* Græcorum Imperatoris copiis adiutus ex illa munitione anno nongentesimo decimo sexto deturbavit, ac tantâ clade debellavit, ut ne vel unus superfuert certamini, & capti omnes aut trucidati fuerint, sicut narrat *Luitprandus* lib. 2. cap. 14. Eodem anno *Joannes X.* *Berengarium* Italiæ Regem inunxit, coronavitque Imperatorem. Legatos *Theophylactum*, & *Carolus* Episcopos misit Constantinopolim ad redintegrandam illius Ecclesiæ cum Romana pacem, quæ turbata fuerat occasione quartarum *Leonis* Imperatoris nuptiarum, quas Græci quidem, *Nicolao Mystico* Patriarcha Constantinopolitano Duce, velût fornicationem damnaverant, Legati verò Sedis Apostolicæ licitas secundum se propugnauerant, easque æconomix causâ permittendas. Ortam etiam inter *Hilduinum*, & *Richarium* de Episcopatu Tungrensi controversiam diremit idem Pontifex, & Episcopatum Tungrensem adjudicavit *Richario*, quem Romæ Episcopum ordinavit. Sed meritò culpatur, quòd *Hugonem*, puerum quinquennem, Archiepiscopum Remensem confirmaverit, quamvis fuisset electus malis artibus patris sui *Heriberti* Aquitani Comitis, qui *Seulphonem* Archipræsulem Remensem veneno per suos ministros propinato sustulerat, & inclinatis ad suam voluntatem Clericorum, plebisque animis ac suffragiis, hunc filium suum *Hugonem* adhuc puerulum contra Canones eligi curaverat, sicut refert *Flodoardus* lib. iv. Ecclesiæ Remensis cap.

20. Hinc, permittente Deo, *Joannes X.* Romanus Pontifex anno nongentesimo vicesimo octavo dignitate Pontificiâ depositus est à *Vvidone* Tusciæ Marchione, impulsu conjugis *Marozia* impudentis fæminæ, & anno sequenti nongentesimo vicesimo nono, *vel vi, vel ætus angore defunctus est*, ut ait idem *Flodoardus* ad hunc annum. Multi scriptores tradunt, *Joannem X.* ceruicali super os ejus injecto, crudeliter fuisse suffocatum, Pontificem aliundè, teste *Rybeo* lib. 5. *Historiæ Ravenn. sive sacro sanctâ summæ dignitatis majestatem, vel ejus preclarè Acta omni Italiæ hoc tempore admodum salutifera spectemus, hoc nequaquam exitu dignum*, julto tamen Dei vindicis judicio, quem impudentis fæminæ *Theodora* studium extulerat, odium alterius non minus impudentis fæminæ, *Marozia* scilicet filiæ *Theodora*, sustulit. Sedit *Joannes X.* non annos sexdecim, sicut ei assignat *Baronius*, sed annos quatuordecim, paucos menses & dies aliquot, sicut legitur in *Flodoardo*, in *Hermanno Contracto*, *Mariano Scoto*, & in omnibus ferè Catalogis. *Marianus Scotus*, & *Honorius Augustodunensis* supra annos quatuordecim addunt menses duos, & dies tres, quod etiam in plerisque Catalogis legitur. Cum igitur *Joannes X.* anno nongentesimo decimo quarto, circâ diem vicesimum septimum Aprilis ordinatus fuerit Pontifex Romanus, sequitur, eum à Sede Pontificia fuisse dejectum circâ diem vicesimum nonum mensis Junii anni nongentesimi vicesimi octavi. In locum depositi *Joannis X.* successus est *Leo* hujus nominis VI. quem *Onuphrius*, *Baronius*, & *Papebrochius* ajunt fuisse *Abramo* Primicerii filium, quod tamen in dubium

bium revocat *Antonius Pagius* in sua Critica ad annum nongentesimum vigesimum octavum. Hic Pontifex æmulorum factione oppressus & in carcerem trusus diem supremum obiit anno nongentesimo vicesimo nono, postquam menses septem & dies quinque, non verò menses sex & dies quindecim, ut habet *Baronius*, Ecclesiam Romanam tenuisset; *Flodoardus* enim in libello *De Pontificibus Romanis*, postquam de *Joanne X.* locutus est, hæc de *Leone VI.* subdit.

*Pro quo celsa Petri sextus Leo regimina sumens,
Mensibus hæc septem servans quinisque diebus:*

Prædecessorumque petit consortia Vatum.

cùm itaque *Leo VI.* ex hac vita migrasset circà diem tertium mensis Februarii anni nongentesimi vigesimi noni, *Stephanus VIII.* quem alii dicunt *VII.* ei in Sede Pontificia successit, qui, postquam sedisset annos duos, mensem unum & dies duodecim, sicut legitur in *Flodoardo*, *Honorio Augustodunensi*, *Martino Polono*, & in variis Catalogis, finem vivendi fecit anno nongentesimo tricesimo primo, & in ejus locum subrogatus est *Joannes XI.* qui potentiâ *Vvidonis* Tusciæ Marchionis, & *Marozie* matris, quæ illum (teste *Luitprando* lib. 3. cap. 12.) ex *Sergio III.* meretricio concubitu genuerat, Pontifex Romanus constitutus est circà diem quintum mensis Martii anni nongentesimi trigesimali primi, cùm ætatis suæ annum tricesimum quintum vix attigisset. Hic Pontifex nunquàm fuit sui juris, sed partim fuit in potestate matris suæ *Marozie*, partim in custodia *Alberici* fratris sui, qui Patricius erat, & Romæ tum temporis dominabatur; partim in

arbitrio *Hugonis* Italiz Regis vitrici sui. Mortuo siquidem *Vvidone* Tuscia Marchione Senioris Alberici filio, cui *Marozia* juniorem *Albericum* genuerat, ad alias statim nuptias conuolavit salacissima illa mulier, quas inivit cum *Hugone* Italiz Rege, & *Vvidonis* demortui mariti sui uterino fratre, cui dotem incestus dominium Romanæ urbis attulit. At cum novo vitrico, *Hugoni* videlicet Italiz Regi, aquam minùs commodè infudisset *Albericus* junior filius *Marozia*, impacte sibi ab eo alapæ contumeliâ provocatus, *Hugonem* Vitricum suum Româ expulit, *Joannem* XI. fratrem suum sub custodia detinuit, matrem quoque suam *Maroziam* clausam servans, & Romam contra *Hugonem* Regem tenens, inquit *Flodoardus* ad annum nongentesimum tricesimum tertium. Sic *Joannes* XI. in carcere à fratre detentus obiit initio mensis Januarii anni nongentesimi tricesimi sexti postquam Romanam rexisset Ecclesiam annos quatuor & menses decem, ut habent omnes ferè Catalogi. Mortuo *Joanni* XI. successit *Leo* hujus nominis VII. Pontifex bonus ac pius, atque sedatioribus temporibus dignior. Quanto enim in rem Monasticam feruêret studio Romanus iste Pontifex, quantumue doloris ex miserabili Ecclesiæ statu conceperit, atque pro collata sibi à Deo potestate grassantibus undique malis strenuè mederi connixus fuerit, satis superque probant ejus litteræ, quas doctissimus *Mabillonius* recitat sæculo V. Benedictino pag. 907. Mortuus est *Leo* VII. circa diem decimum octauum mensis Iulii anni nongentesimi tricesimi noni, cum sedisset annos tres, menses sex, dies decem, sicut testan-

testantur *Honorius Augustodunensis*, *Martinus Polonus*, & *Platina* in vitis Pontificum, quibus suffragantur multi Catalogi. *Flodoardus*, qui libellum suum de Romanis Pontificibus in *Leone VII.* absoluit, hæc de illo habet.

Septimus exurgit Leo, nec tamen ista volutans,

Nec curans apices mundi, nec celsa requirens:

Sola Dei quæ sunt, alacri sub pectore volvens,

Culinaque evitans, oblata subire renutans.

Raptus at erigitur, dignusque nitore probatur

Regiminis eximii, Petrique in Sede locatur.

Sed minimè adsueta linquit decoramine curam,

Deditus assiduis precibus, speculamine celsus.

Affatu latus, sapiens, atque ore serenus.

In *Leonis VII.* demortui locum substitutus est die *xviii.* mensis *Iulii* anni *nongentesimi tricesimi noni* *Stephanus IX.* quem alii appellant *VIII.* natione *Germanus*, à quo *Petrus* Archiepiscopus *Ravennas* jurium suorum confirmationem obtinuit, uti refert *Rubbens* lib. 5. *Hist. Ravenn.* Hic Pontifex à factione *Alberici* *Romæ* tyranni, cui invisus erat, captus, & totâ facie à sacrilegis illius factionis hominibus sic compunctus, lacertus ac deformatus est, ut deinceps, ob sibi inhonesta inflicta vulnèra, prodire in publicum non posset. Non destitit tamen *Ecclesiastica* tractare negotia, & componere dissidia, quæ inter *Christianos* Principes identidem exoriebantur. Hinc, auditâ rebellionè *Hugonis Magni*, *Heriberti* *Comitis*, & aliorum *Galliæ* procerum adversus *Ludovicum IV.* dictum *Transmarinum*, Regem *Christianissimum*, illicò *Damasum* Episcopum in *Gallias* Legatum misit, fecitque ut hi, qui contra prædi-

Etum *Ludovicum* Galliarum Regem rebellarant ,
 aut eum necdum susceperant , ad sanio- rem men-
 tem , suumque officium redirent . Sedit *Stephanus*
IX. annos tres , menses quatuor , & dies quindecim ,
 ut legitur in *Martino Polono* , & in multis
 Catalogis , obiitque ineunte circiter mense De-
 cembri anni nongentesimi quadagesimi secundi ,
 ut *Sigebertus* in *Chronico* , & *Hermannus Contra-*
ctus tam ex editione Pistoriana , quàm Canisiana
 rectè annotarunt . *Stephano IX.* successit *Marinus*
 hujus nominis *II.* patriâ Romanus , qui curandæ
 disciplinæ Ecclesiasticæ , Templis restaurandis , &
 pauperum miseræ sublevandæ totum se dedit .
 Eum etiam Prophetiæ dono insignem fuisse affir-
 mat *Baronius* , eò quòd in vita *S. Vldarici* lega-
 tur , *Marinum* prædixisse *S. Vldarico* futuram ejus
 ad Episcopatum Augustanum electionem . Sed do-
 ctissimus *Pagius* in sua *Critica* ad annum nongen-
 tesimum decimum , & ad annum nongentesimum
 quadagesimum tertium invictis momentis osten-
 dit , nomen *Marini* , loco *Sergii III.* in acta *S. Vldari-*
ci ab eorum Scriptore fuisse intrusum . *Vldaricus*
 quippè , non *Marino* , sed *Sergio III.* Ecclesiæ Roma-
 næ Præsidente , Romam venit , eique *Sergius III.* fu-
 turam ejus ad Insulas Augustanas electionem præ-
 dixit . Sedit *Marinus* annos tres , menses sex , & dies
 tredecim , supremumque diem obiit paulò ante me-
 dium mensem Junium anni nongentesimi quadra-
 gesimi sexti . *Marino* demortuo subrogatus est
Agapetus hujus nominis *II.* qui statim ac rerum ad-
 ministrationem suscepit , conatus est *Albericum* ,
 qui Romanæ Urbis dominium sibi arrogabat , cum
Hugone Italiæ Rege in concordiam adducere . Sed
 quem

quem exitum illa pacis tractatio habuerit, incertum omnino est. Misit idem Summus Pontifex *Pallium* ad *Brunonem* Archiepiscopum Coloniensem, potestatem ei permittens illo utendi quoties vellet, ut testatur *Rotgerus* Monachus in ejusdem *S. Brunonis* vita, quæ extat apud *Surium* ad diem xi. mensis Octobris. Sedente *Agapeto*, quædam celebrata sunt Concilia, de quibus in Colloquio quarto commodius disseremus, obiit optimus ille Pontifex anno nongentesimo quinquagesimo sexto, cum sedisset annos decem, & aliquot menses. Mortuo *Agapeto* Romanam Sedem invasit *Octavianus* vix natus annos duodeviginti, *Alberici* Romæ tyranni filius; accedente tamen Ecclesiæ consensu, ne schisma fieret, tanquam verus & legitimus Pontifex admissus est, dictusque *Joannes XII.* Primus ille ex Romanis Pontificibus fuit, qui nomen mutaverit, teste *Baronio*, qui etiam pravos mores, quibus hic Pontifex imbutus erat, describit ad annum nongentesimum sexagesimum tertium. *Ottonem* hujus nominis I. Germaniæ Regem *Joannes XII.* Imperatorem inauguravit Romæ anno nongentesimo sexagesimo secundo, sed anno sequenti ab eodem *Ottone* cum alienatus fuisset, & *Alberico* Romæ tyranno nimium faveret, Romam venit Otto cum exercitu, & fuga elapso *Joanne XII.* susceptus est Imperator à Populo Romano, qui ei imprudentissimè juramento promissit, se electurum Pontificem nullum nisi ex consensu Imperatoris. Triduo post ingressum Imperatoris congregata est in Basilica S. Petri Synodus ex plerisque Romanæ Diocæses & Italiæ Episcopis, cum quibus sedit ipsemet Otto Imperator. In eo Conciliabulo *Joannes XII.* Papa atrocium

Criminum infimulatus, sacrilegii videlicet, homicidii, perjurii & aliorum id genus, depositus est, ejusque loco in Sede Petri collocatus *Leo* hujus nominis VIII. qui fuit Antipapa, eò quòd exauctoratio *Joannis XII.* ab *Ottone* Imperatore, & à pseudo Synodo Romana tentata, nulla, irrita & prorsus illegitima fuit, sicut *Baronius* ad annum nongentesimum sexagesimum tertium Num. xxxi. & seq. nec non Illustrissimus *Petrus De Marca* Archipræsul Parisiensis lib. 1. de concordia Sacerdotii, & Imperii cap. XI. pluribus momentis demonstrant. Interim, *Leo VIII.* Antipapa Româ, tanquam Sedis Apostolicæ invasor post duos menses pulsus est, & sedi suæ restitutus *Joannes XII.* qui statim *Joannem Diaconum*, & *Azonem* scrinarium crudelitè detruncavit, ut scribit continuator *Reginonis*, habuitque Synodum anno nongentesimo sexagesimo quarto, in qua damnati sunt *Leo* Antipapa & Episcopi, qui illum ordinaverant, omnique honore privati hi, qui ab isto Antipapa fuerant ad sacros ordines promoti. Post celebratam hanc Synodum *Joannes XII.* (Si fides adhibenda est *Luitprando*) dum extra urbem eodem anno nongentesimo sexagesimo quarto cum uxore cujusdam civis Romani volutaretur, in temporibus à malo genio gravitèr perculsus est, & ex ea plaga intra octiduum obiit die xxv. mensis Maii. Postquam sedisset annos septem & aliquot menses. Verùm, cum certissimè constet, *Luitprandum*, qui fuit Episcopus Cremonensis, *Ottoni* Imperatori, & *Leoni VIII.* Antipapæ fuisse addictissimum, non immeritò in dubium, revocari debent plurima, quæ de *Joanne XII.* & de

de infausto illius obitu memorat. Sublato è vivis *Joanne XII.* Romani non modicè metuentes *Otonis* Imperatoris aduentum, *Benedictum* Romanæ Ecclesiæ Diaconum elegerunt Pontificem Romanum, qui dictus est *Benedictus V.* cujus electionem cum audisset *Otto* Imperator, Romam, absque mora se contulit, ut de Romanis, qui Sacramentum ei præstitum de non creando, absque ipsius consensu, Pontifice, violaverant, ultionem sumeret. Restitère aliquandi u Romani, sed tandem fame & obsidione constricti cesserunt potestati Imperatoris, qui urbe potitus *Leonem VIII.* Antipapam in Sedem S. Petri denuò intrusit, & *Benedictum V.* legitimum Pontificem cepit, deposuit, perpetuoque exilio in Germaniam mandavit, ubi Sanctus ille Pontifex in pace quievit Hamburgi anno nongentesimo sexagesimo quinto, ejusque ossa postea jussu Imperatoris Hamburgo Romam religiosè translata sunt. *Leo* itaque *VIII.* Antipapa, & Sedi Apostolicæ tanquàm lupus incubans, Pseudo-Synodum convocavit, in qua, præter nonnulla quæ statuit ad stabiliendam auctoritatem suam, fertur insuper ab ipso editam fuisse Constitutionem, quâ *Otoni* Imperatori, ejusque successoribus concessit in perpetuum facultatem eligendi Romanum Pontificem, & *Investituras*, ut ajunt, Episcopis tribuendi. Hanc *Leonis VIII.* Antipapæ Constitutionem *Golsladus* tom. 1. *Constitut. Imperial.* pag. 29. & seqq. ex *Gratiano* distinct. 63. cap. 23. refert, pluribusque defendit. immò, Illustrissimus *Petrus de Marca* lib. 8. *De Concordia Sacerdotis & Imperii* eandem Constitutionem à *Leone VIII.* Antipapa revera datam fuisse per-

pertendit. Verùm, conjecturis utriusque laudati Scriptoris longè præferenda est sententia doctissimi Cardinalis *Baronii*, qui in suis Annalibus evincit multis ac solidis argumentis (quibus non respondet *Petrus de Marca*) falsam ac planè suppositiciam esse hanc, quæ *Leoni VIII.* Pseudo-Pontifici attribuitur, Constitutionem. Mortuus est *Leo VIII.* Antipapa eodem anno, quo *Benedictus V.* legitimus Pontifex, hoc est, anno nongentesimo sexagesimo quinto, & quamvis non fuerit verus & legitimus Papa, dicendus est tamen *Leo* ordine *VIII.* ut antiqui & sequentes ejusdem nominis Pontifices nos dubitare non sinunt. Mortuo *Leone VIII.* Antipapa, & *Benedicto V.* verò Pontifice pariter defuncto, *Joannes XIII.* patriâ Romanus, & Episcopus Narniensis consecratus est Pontifex Romanus die 1. mensis Octobris anni nongentesimi sexagesimi quinti. *Ottonem* juniorem Magni *Ottonis* filium Germaniæ Regem Romæ coronavit Imperatorem *Joannes XIII.* eoque sedente, Poloni ad fidem Christi conversi sunt. Sedit annos sex, menses undecim, & dies quinque, ut passim in Catalogis habetur, obiitque viii. Idus Septembris anni nongentesimi septuagesimi secundi. Optimè doctissimus *Pagius* in sua Critica ad ann. 972. & 974. observat, Cardinalem *Baronium*, & ante eum *Onuphrium* in Chronico Ecclesiastico ordinem Romanorum Pontificum immutasse, dùm post *Joannem XIII.* collocant *Donum*, *Benedictum VI.* & postea Antipapam *Bonifacium VII.* cùm tamen *Sigebertus* in Chronico, & antiquiores Romanorum Pontificum Catalogi post *Joannem XIII.* exhibeant *Benedictum VI.* Quapropter, ad restituendam Chronotaxim Pontificiam,

post

post Joannem decimum tertium locandus est *Benedictus VI.* qui post Interpontificium trium circiter mensium ab obitu *Joannis XIII.* electus est Pontifex Romanus sub finem mensis Decembris anni nongentesimi septuagesimi secundi. Sed, cum sedisset annum unum, & menses tres, uti testantur *Onuphrius*, & *Baronius*, à *Francone*, Cardinali nequissimo, in carcerem detrusus, & crudeliter strangulatus est anno nongentesimo septuagesimo quarto. Post ejus necem idem *Franco* parricida Sedem Romanam invasit, eamque teste *Hermanno Contracto*, per mensem unum tenuit, dictus *Bonifacius VII.* Verum, eo Antipapa à Factione Comitum Tusculanorum, qui illum æquo animo ferre haud poterant, Româ expulso, Sedem Romanam obtinuit *Donus* hujus nominis II. patriâ Romanus, uti narrant *Marlanus Scotus*, *Sigebertus*, & Authores veterum Catalogorum. Sed quo mense, quove die ordinatus, vel Pontifex Romanus renunciatus fuerit, sciri non potest, quia antiqua monumenta deficiunt, & valdè per hæc tempora confusæ ac perturbatæ sunt Historia & Chronotaxis Romanorum Pontificum. Hoc unum apud omnes constat, brevissimum fuisse *Doni* Pontificatum; Obiit quippè anno nongentesimo septuagesimo quinto. Interjecto post illius mortem Interpontificio duorum circiter mensium, *Benedictus* hujus nominis VII. ad Solum Pontificium sublimatus est ante diem vicessimum quintum mensis Martii ejusdem anni, sicut ex Diplomatribus ab isto Summo Pontifice datis evincit *Cl. Pagius* ad annum 973. Synodum Romæ celebravit *Benedictus VII.* in qua *Bonifacium VII.* Antipapam excommunicationis sententiâ perculit, ut compertum habemus ex epistola *Adalberonis*

An-

Archiepiscopi Remensis, & Stephani Romani Diaconi ad Theobaldum Ambianensem Episcopum, quæ à Sirmondo edita est tom. 3. Concil. Gallix. Eiusdem etiam Synodi meminit Gerbertus, Remensis Archiepiscopatus inuasor, in Actis Remensis Synodi, ubi hæc habet: *Succedit Roma in Pontificatum horrendum monstrum* (nempe Benedicto VII.) *maleficus* (sic Bonifacium VII. Antipapam appellat) *cunctos mortales nequitia superans, & jam prioris Pontificis sanguine cruentus. Sed etiam hic fugatus, & in magna Synodo damnatus est.* Ecclesiam Romanam rexit Benedictus VII. annos novem & aliquot menses, obiitque die x. mensis Julii anni nongentesimi octogesimali quarti, ut constat ex ejus Epitaphio, quod etiamnum Romæ legitur in lapide corroso inscriptum in Basilica Sanctæ Crucis in Hierusalem. *Benedicto VII.* successit Petrus Episcopus Ostiensis, Ottonis II. Imperatoris Archicancellarius, qui in Pontificatu appellatus est Joannes XIV. Hunc Pontificem Bonifacius VII. Antipapa, qui, ut mox diximus, Româ expulsus, expilatâ Vaticanâ Basilicâ Constantinopolim fugerat, Romam postea reversus in Castrum S. Angeli inclusit, ubi eum per summam inmanitatem fame aut veneno necavit anno nongentesimo octogesimo quinto. Denuò itaque Bonifacius VII. nefarius Antipapa Sedem Apostolicam invasit, sed repentinâ morte, Deo vindice, sublatus est eodem anno. Baronius, & alii eum secuti affirmant, in Joannis XIV. locum immediatè subrogatum esse Joannem XV. patriâ Romanum. At Cl. Pagius probat ex Mariano Scoto, Gotfrido Viterbiensi, & ex variis Romanorum Pontificum Catalogis, post obitum Joannis XIV. alium quemdam

Joan-

Joannem filium *Roberti* distinctum à *Joanne XV.* per quatuor menses Sedem Apostolicam occupasse, & mortuum esse anno nongentesimo octogesimo quinto. Verùm, *Joannes* iste *Roberti* filius, etsi post obitum *Joannis XIV.* per quatuor menses Pontificatum gesserit, appellari tamen non debet *Joannes XV.* tum quia, ut ait *Papebrochius* in *Conatu Chronico-Historico*, electus tantum fuit Pontifex Romanus, sed non ordinatus; tum quia etiam, ut probabilius censet *Pagius*, iste *Joannes* filius *Roberti* non fuit verus & legitimus Pontifex, ac subindè in serie Romanorum Pontificum, ne turbetur Chronologia Pontificia, omninò pratermittendus. Juxtà igitur Chronologiam Pontificiam, post *Joannem XIV.* sequitur *Joannes XV.* patriâ Romanus, qui mense Decembri anni nongentesimi octogesimi quinti ordinatus est Pontifex Maximus. Ut pacem *Ethelredum* Angliæ Regem inter & *Richardum* Normannorum Ducem conciliaret *Joannes XV.* misit ad illos Legatum *Leonem* Chorepiscopum Treverensem, qui eos in concordiam revocavit, teste *Villelmo* Malmesburiensi lib. 2. *De Gestis Regum Angliæ* cap. 10. Legatum etiam misit in Gallias pro causâ *Arnulphi* Remensis Archiepiscopi, & Episcopos, qui prædictum *Arnulphum* sede deposuerant, sacris interdixit; autoritate Apostolicæ Sedis eum in pristinum gradum restituit, atque *Gerbertum*, qui in Sedem Remensem intrusus fuerat, dejecit. Obiit *Joannes XV.* anno nongentesimo nonagesimo sexto, cum undecimum Pontificatus annum inchoasset, sicut *Marianus Scotus*, *Martinus Polonus*, & Author Catalogorum Pontificum Romanorum unanimi consensu docent. Post obitum *Joannis XV.* *Uirgo*,
quem

quem alii ab *Ottone Magno* Imperatore , alii à *Liudgarda* Magni *Ottonis* filia *Conrado* Lotharingiæ & *Vvornatiæ* Duci nupta originem ducere dicunt, consecratus est Pontifex Romanus , dictusque *Gregorius V.* Contra hunc legitimum Pontificem *Crescentius*, qui Romæ tyrannidem exercebat , creavit Antipapam *Joannem* Placentinum Episcopum , quem *Otto* Imperator cum exercitu Romam veniens, Pontificis *Gregorii V.* ulturus injuriam, erutis oculis , auribus, naribusque mutilatum a fello ad ludibrium imposuit, facie ad caudam animalis versâ, & per Urbem circumduci jussit , Præterea, *Crescentium* tyrannum ultimo affecit supplicio . hoc pacto Antipapa sublato , *Gregorius V.* pacificè sedit , & *Ottonem III.* Imperatorem , *Mariamque* Augustam ejus conjugem solemnî ritu coronavit. Fuit æquissimus Pontifex & disciplinæ Ecclesiasticæ studiosissimus . Placentinam Ecclesiam, quam *Joannes XV.* à Ravennatis Archiepiscopi jurisdictione exemerat, & in gratiam *Joannis* Placentini Episcopi in Metropolim crexerat , eidem Ravennati Archiepiscopo de injustitiâ sibi illatâ conquerenti restituit, ejusque jurisdictioni subjecit. Duas Romæ *Gregorius V.* Synodos celebravit. In una nuptias , quas *Robertus* Galliarum Rex cum *Berta* consanguinea sua inje- rat , incestas declaravit ac rescidit, nec Regem ad communionem priùs admisit , quàm *Bertam* repudiasset . Ad alteram Synodum à *Gregorio V.* celebratam *Baronius*, Conciliorum Collectores, & multi alii viri doctissimi referunt institutionem ab eodem Summo Pontifice factam *Electoralis Collegii*, seu *septem virum* , penès quos solos Imperatorem eligendi esset potestas . Sed cum de ea septem Ele-
cto-

& eorum institutione à *Gregorio V.* factâ non consentiant Scriptores præsertim Germaniæ, quid de ea sentiendum sit commodiùs ostendemus in Colloquio IV. ubi agemus de Conciliis, quæ sæculis X. & XI. fuerunt convocata. Obiit *Gregorius V.* anno nongentesimo nono x i i. Kal. Martii, ut videre est in ejus Epitaphio ad ejus Sepulcrum in Basilica S. Petri exarato. Mortuo *Gregorio V.* successit *Gerbertus* natione Gallus, patriâ Aquitanus, humili genere natus; Monachus primùm Aureliacensis, tum postea Monasterii Bobiensis Abbas, *Ottonis III.* Germaniæ Regis, & *Roberti* Francorum Regis præceptor, Archiepiscopus Remensis, deinde Ravennatis, ac tandem Pontifex Romanus consecratus, dictusque *Silvester II.* Eo sedente Pontifice, *Stephanus* Ungarorum Rex sanctissimus Pannoniam ad fidem Christi perduxit, & eam ob rem nomine Regis, Diademate Regio, & Crucem, ceu Apostolatus sui Insigne, ante se gestandi singulari privilegio cohonestatus est à *Silvestro II.* Pontifice Maximo. Fabulam, quam de hujus Pontificis Romani magia ac necromantia tradiderunt varii Scriptores, *Sigbertus*, *Martinus Polonus*, *S. Antoninus*, *Vincentius Bellovacensis*, *Villelmus Malmesburiensis*, & *Platina* in Vitis Rom. Pontificum, primus in Orbem invehit ac venditavit aliis *Benno* Pseudo-Cardinalis, & Schismaticus Scriptor. Ad quam ineptissimam fabellam confutandam abundè sufficiunt tum antiquorum Scriptorum altum eâ de re silentium; tum etiam Epitaphium, quod, ad celebrandas præclaras *Silvestri II.* dotes, *Sergius IV.* Pontifex Maximus ejus Sepulchro apposuit, quodque in Vaticana Basilica etiamnum legitur. Certè convenit me dò inter

om-

omnes viros eruditos , hanc malè confarcinatam ,
 fabulam de magia *Silvestri II.* Romani Pontificis
 indè natam esse , quòd ille mathematicas discipli-
 nas cum liberalibus artibus tam perfectè calluerit ,
 ut eas penè mortuas in Galliis resuscitarit , quòd
 nova horologia , aliasque id genus machinas rotu-
 lis & elateriis tam eleganter , tamque affabrè con-
 textas elaboraret , ut rudi sæculo ac ineruditis ho-
 minibus absque familiari genio , & dæmonis ope
 fieri haudquaquam posse viderentur . Ecclesiam
 Romanam rexit *Silvester II.* annos quatuor , men-
 sem unum , & dies novem , ut legitur in Catalogis
 Romanorum Pontificum , quos antehac ineditos in
 fronte suæ Criticæ in Baronium edidit *Cl. Pagius* ,
 obiitque die xii. mensis Maji anni millesimi tertij.
 Nonnulla ingenii & eruditionis suæ monumenta
 reliquit *Silvester II.* quæ suo loco referemus , videli-
 cèt in Colloquio V. ubi disseremus *De Viris Illustri-*
bús , qui sæculis X. & XI. floruerunt . Plura non ad-
 dam de Summis Pontificibus , qui sæculo X. Sedem
 Romanam tenuerunt , & quorum nonnullæ pro va-
 rijs Ecclesiæ negotiis scriptæ extant adhuc epistolæ.
Baronius ad annum nongentesimum quintum inte-
 gram recitat epistolam *Joannis IX.* ad *Heriveum*
Remorum Archiepiscopum , à quo de Normannis
 nuper ad fidem conversis consultus fuerat , quorum
 plurimi baptizati fuerant , & post Baptismum
 gentiliter vixerant , atque paganorum more Chri-
 stianos interfecerant , Sacerdotes trucidarant , at-
 que simulacris immolantes Idolothyta comede-
 rant . Ad hæc consulta respondet *Joannes IX.* quod
 si prædicti Normanni tyrones non essent in scho-
 la Christianæ fidei , canonica deberent experiri
 judi-

judicia, sed quia rudes erant, mitius cum eis agendum quàm sacri statuunt Canones : *ne fortè insueta onera portantes, importabilia illis fore, quod absit, videantur, & ad prioris vitæ veterem quem expoliaverunt hominem, antiquo insidiante adversario, relabatur.* Verùm, hanc *Joannis IX.* epistolam, cujus etiam meminit *Flodoardus*, tardiùs ad annum nongentesimum quintum retulit *Baronius*, cùm juxta accuratorem doctissimi *Pagii* calculum, *Joannes IX.* objerit, non anno nongentesimo quinto, ut visum est *Baronio*, sed anno nongentesimo, ut jam observavimus.

D. O tempora, ô mores: certè tot mala, quibus decimo sæculo, heu nimium ! conflata est Ecclesia, animum meum fodicant, stimulant ac pungunt. At me, ut spero, mox alacriorem reddet, omnemque planè mœrorem excutiet jucundior illa ac multò serenior, quæ undecimo sæculo sese explicat rerum facies sub Romanis Pontificibus, quorum curâ ac vigilantia, ut obiter jam insinuasti, restitutus est Ecclesiæ splendor. Horum itaque Romanorum Pontificum, per quos stetit Religio, & refluoruit Ecclesiæ disciplina, seriem, gesta que lubentissimè in præsentia auscultabo.

M. Mortuo *Silvestro II.* Romano Pontifice, die duodecimâ mensis Maji anni millesimi tertii, cessavit Pontificatus dies triginta, & *Ioannes XVII.* qui dicebatur *Sicco*, natione Romanus, die XIII. mensis Maji ejusdem anni ordinatus est Pontifex Romanus, de hoc Pontifice nihil memoratu dignum habetur, quia menses dumtaxat quinque & dies viginti quinque sedit, sicut legitur in sex Catalogis Romanorum Pontificum. Quapropter obiit

die VII. mensis Decembris ejusdem anni . Hic autem obiter observare debes, hunc Summum Pontificem *Silvestri II.* successorem, meritò *Ioannem XVII.* esse appellandum , quamvis in serie Romanorum Pontificum , qui *Ioannis* nomine insigniuntur , sit tantum ordine decimus sextus . Extant enim aliqua istius Summi Pontificis Rescripta, in quibus se se appellat *Ioannem XVII.* non verò *XVI.* Pontifices autem Romani eodem modo ab Historicis sunt appellandi , quo ipsimet in suis Rescriptis sese vocarunt . Sic, exempli gratiâ , *Martinum Papam V.* appellare solemus, quia ipsemet in suis Rescriptis sese *Martinum V.* nuncupavit , etsi in serie Romanorum Pontificum, qui *Martini* nomen habuerunt, sit tantum ordine *Martinus III.* non verò *Martinus V.* Cur autem iste *Ioannes* Summus Pontifex *Silvestri II.* successor permiserit ut appellaretur *Joannes XVII.* cum tamen ordine esset tantum *XVI.* hanc plausibilem rationem affert *Papebrochius* in *conatu Historico Chronologico* : Licet enim, inquit , *Ioannes Placentinus* (qui , ut superius diximus , à *Crescentio* Romæ tyranno contrà *Gregorium V.* legitimum Pontificem creatus est Antipapa) nunquam fuerit legitimus Pontifex , attamen cum iste *Joannes Placentinus* Antipapa , qui per decem menses Sedem Romanam occupavit, dictus fuerit *Joannes XVI.* ac multæ sub eo nominis numero sparsæ essent toto Orbe pro occasionum diversitate Epistolæ & Bullæ, necesse habuit *Silvestri II.* in Sede Romana successor permittere , ut vocaretur *Ioannes XVII.* ne videlicet, si nomen *Ioannis XVI.* assumpsisset, Bullæ & Epistolæ suæ fuissent progressu temporis confusæ cum Actis istius *Ioannis* à *Crescentio* Romæ tyranno
Anti-

Antipapæ creati, qui se *Ioannem XVI.* appellitabat. Ob hanc rationem successor *Silvestri II.* noluit appellari *Ioannes XVI.* sed *Ioannes XVII.* quamvis inter veros & legitimos Pontifices Romanos, qui hoc *Joannis* nomine donati sunt, revera tantum ordine sit *Joannes XVI.* Hunc igitur Summum Pontificem successorem *Silvestri II.* nos etiam appellabimus *Joannem XVII.* ne, si cum *Platina*, *Baronio*, & aliis passim recentioribus hunc ordinem perturbare velimus, sequentium Romanorum Pontificum publicis ac privatis Actis adversemur.

Mortuo *Joanne XVII.* *Silvestri II.* successore, fuit Interpontificium novemdecim dierum, & *Joannes XVIII.* qui dicebatur *Fasanus*, natione Romanus, die vicesima sexta mensis Decembris anni millesimi tertii ordinatus est Pontifex Maximus. Is Bambergensem Episcopatum in Synodo Francofordiensi, agente *Henrico* Germaniæ Rege sanctissimo, erectum auctoritate Apostolica confirmavit. Legatum Apostolicum misit in Germaniam ut Magdeburgensem Episcopum consecraret. Alterum Legatum misit idem Summus Pontifex in Gallias, ut consecraret Ecclesiam Monasterii Bellilocentis, quod *Fulco Nerra* Comes Andegavenis reversus Hierosolymis ultra Augerem fluvium Belliloco propè Castrum Lochiarum Sanctissimæ Trinitati dicatum construxit anno millesimo decimo, ut docent Chronicon Turonense MS. ac Diploma Pontificis eodem anno datum. Cum verò prædictæ Ecclesiæ consecrationis ritum *Hugo* Turonensis Archiepiscopus, in cuius Diocæsi Monasterium illud conditum erat, celebrare detrectasset, eò quòd votum *Fulconis* Deo haud gratum esse posse contesta-

retur, nisi prædia, & mancipia Ecclesiæ Turonicæ, quæ surripuerat, prius restituisset; *Joannes XVIII.* Summus Pontifex hoc Bellilocense Monasterium sub tuitione, & defensione Apostolorum, & Sanctæ Sedis Pontificum posuit, interdixitque omnibus Episcopis ne quam ibi jurisdictionem exercerent, ut videre est in ejus Diplomate. Tam insoliti privilegii Rescriptum haud parum commovit animum *Hugonis* Turonensis Archipræsulis, qui statim Romam veniens à *Sergio IV.* qui *Joanni XVIII.* nuper successerat, obnixè postulavit, ut ipsi, juxta Canones, & *Iustiniani* legem hujusce Ecclesiæ consecrationem, permitteret. Sed *Hugo* repulsam passus est, & *Sergius IV.* Pontifex Maximus direxit in Gallias *Petrum* Viterbiensem Episcopum, ut illius vice hanc Ecclesiam consecraret. De ista Ecclesiæ Monasterii Bellilocensis consecratione legendi sunt *Petrus de Marca* Archiepiscopus Parisiensis lib.4. *De Concordia Sacerdotii & Imperii* cap.8. ubi illam ex veteribus Tabulis præfati Monasterii depromptam refert, & Clarissimi *Sammarthani* fratres, qui tom.4. *Galliæ Christianæ* inseruerunt Diplomata *Ioannis XVIII.* & *Sergii IV.* ex Chartophylacio ejusdem Monasterii descripta. Hic duo dumtaxat, ne ultra Historici metas divagari videar, obiter velim observes, primum est: à vero deflexisse *Baronium*, dum Ecclesiæ Monasterii Bellilocensis consecrationem asserit factam esse jussu *Ioannis* Placentini à *Crescentio* Romæ tyranno creati Antipapæ, quique, ut jam observavimus, dictus est *Ioannes XVI.* cum tamen ex Pontificiis Diplommatibus relatis à *Sammarthanis* fratribus, loco mox à me memorato, certissime constet, id contigisse temporibus *Ioannis*

Papæ hujus nominis XVIII. & tam ipsum, quam *Sergium IV.* ejus successorem hujus Monasterij Bellilocensis exemptionem constituisse. Alterum est: nullam prorsus habendam esse fidem *Glabro* Monacho, qui lib. 2. *Historiæ* cap. 4. perperam & inscite asserit, hanc Monasterii Bellilocensis Ecclesiam, ipso consecrationis die, miraculo corruisse eo solo nomine, quod Romanus Pontifex hujus Ecclesiæ consecrationem contra tenorem Canonum suscepisset, suam videlicet in aliena Diœcesi auctoritatem exercendo. Quis, amabo, tam insulsum *Glabri* commentum non rideat, non exhibilet? maxime cum à nullo Catholico negari, aut in dubium vocari possit, Romanum Pontificem, ratione sui primatus in universa Ecclesia, omnia Episcopalia munia ubique Christianarum gentium in aliorum Episcoporum Diœcesibus obire posse, sicut disertè asserit *S. Bernardus* lib. 2. *De Consideratione* his verbis, quibus *Eugenium* Papam alloquitur: *Tu potestate Petrus, unctiōne Christus . . . sunt & alii gregum Pastores . . . . Habent illi sibi assignatos greges, singuli singulos: Tibi universi crediti, uni unus. Non modo ovium sed & Pastorum, tu unus omnium Pastor. Pasce oves meas, inquit. Quas? illius, vel illius populos Civitatis, aut Regionis, aut certi Regni? cui non planum est non designasse aliquos, sed assignasse omnes? nihil excipitur, ubi distinguitur nihil. Ex quibus S. Bernardi verbis, & ex Pontificiis Diplommatibus à *Sammarthanis* fratribus relatis manifestum est, hanc de casu & ruina Ecclesiæ Monasterii Bellilocensis, eadem die quâ consecrata est, narratiunculam à *Glabro* excogitatam, hand dissimilem esse his gerris, quas vetulæ rotantes fufum simplicibus puellis nar-*

rare solent, ne dormiant ad lumen lucernæ. Hoc itaque *Glabri* commentum in unum fasciculum addas velim cum aliis, quas jam confutavimus, fabulis de *Papissa Ioanna*, & de magia, seu necromantia *Silvestri II.*

Sed redeamus ad seriem Romanorum Pontificum. *Ioannes XVIII.* mortuus est anno *MIX.* die & mense incertis, cum sedisset annos quinque integros & aliquot menses, ut in variis Catalogis legitur. Ei in Sede Pontificia successit *Sergius IV.* qui ante Pontificatum vocabatur *Os porci*, vel *Bucca porci*, sicut *Ditmarus*, qui hoc tempore vivebat, asserit libro vi. Sedente *Sergio IV.* oleum Romæ in quadam Ecclesia miraculo scaturisse, & ex eo vas impletum ad *Henricum* Germaniæ Regem missum fuisse testatur idem *Ditmarus* lib. 7. Gravem sub *Sergii IV.* Pontificatu in Christianos persecutionem excitarunt Judæi Occidentales & Saraceni Hispaniæ. Miserunt quippè epistolas in Orientem, accusantes Christianos, & mandantes *Caliphæ* Ægypti, qui eo tempore erat *Hakemus*, ejus Regnum cum tota gente propediem à Christianis excindendum, nisi quàm primū subverteret Templum Hierosolymitanum. His iniquissimis suggestionibus instigatus *Hakemus* Ægypti Caliphas, Templum Hierosolymitanum everti, seu Basilicam Sepulchri Christi Domini ad solum usque dirui jussit, multasque in Christianos exercuit crudelitates, quas descripsit *Ademarus* in Chronico. Hæc ubi in Occidentem perlata sunt, communi consensu decretum est, ut Judæi expellerentur, & nullus eos societate, nullus commercio dignaretur. Nec diū etiam Judæi fructu malitiæ suæ potiti sunt, nec Christiani diū Templi

pli sui ruinam luxêre . Saraceni siquidem conterriti prodigiis , quæ , dùm Ecclesiam Bethleemiticam , & Monasterium Montis Sinai destruere volebant , facta propriis oculis inspexerant , permiserunt Christianis , ut reedificarent Ecclesiam Sepulchri gloriosi , quæ confestim à Christianis restaurata quidem est , sed tamen *non fuit amplius similis priori , pulchritudine , vel magnitudine , quam Helena mater Constantini Regali sumptu perfecerat* , ait *Ade-
marus* , qui etiam refert , Saracenos , ob eam in Christianos motam persecutionem , à Deo ita fuisse punitos , ut innumerabilis eorum multitudo fame & gladiis interierit . Hæc contigerunt sub Pontificatu *Sergii IV.* qui Sedem tenuit usque ad annum *MXII.* quo naturæ debitum solvit , eique successit *Benedictus VIII.* patriâ Tusculanus , antea dictus *Ioannes* Episcopus Portuensis , adversus quem *Gregorius* quidam cùm in Sedem Apostolicam fuisset intrusus , ad Sanctum *Henricum* Germaniæ Regem confugit *Benedictus VIII.* legitimus Pontifex , & ab eodem Imperatore , pulso Antipapa , in suam Sedem fuit restitutus . Hunc Sanctum *Henricum* Germaniæ Regem inauguravit Imperatorem , & *Cunegundem* sanctissimam ejus conjugem itidem coronavit *Benedictus VIII.* Saracenos status Ecclesiæ lit-
tora infestantes indicto bello fugavit . Græcos , qui in Apulia grassabantur , debellavit adjutus à *Nor-*
mannis , quorum ad Ecclesiæ Imperiiq[ue] defensionem præclara in Italia facinora referunt *Glaber* *Ro-*
dolphus Ord. S. *Benedicti* in Cœnobio S. *Germani* Antistodoren-
sis Monachus lib.3. Historiæ cap.1. & *Leo* Ostiensis Episcopus & Cardinalis lib.2. Historiæ Monasterii Casinen-
sis . Judæos qui Christi ser-

vatoris nostri imaginem die Parasceves impiè deluserant, capite plecti iussit *Benedictus VIII.* Sanctissimos viros *Odilonem*, & *Romualdum* in primis coluit, & *Henrico* Imperatore suadente, Symbolum in sacris Missarum solemnibus in Romana Ecclesia, cani iussit, quod antea factum non fuerat, eò quod (ut refert *Berno* Augiensis Abbas in lib. *De Rebus ad Missam spectantibus* cap.2.) Romana Ecclesia, nullà unquam Hæresi scdata est, sicut aliæ, quibus propterea necesse fuerat Fidei Symbolum læpius cantando frequentare. Duo Concilia, *Romanum*, videlicet & *Ticinense* celebravit *Benedictus VIII.* de quibus suo loco, seu in Colloquio quarto opportunius disseremus. Obiit Summus iste Pontifex anno MXXIV. cùm sedisset annos XI. menses XI. & dies XXI. ut legitur in fusiori Chronico *Hermani Contracti*, in *Mariano Scoto*, *Sigeberto*, & in plerisque Romanorum Pontificum Catalogis. Eodem anno MXXIV. in locum *Benedicti VIII.* successit *Ioannes XIX.* germanus *Benedicti VIII.* frater, quem *Hermannus Contractus* in auctiori Chronico, *Glaber* lib.4. Historiæ cap.1. *Platina* in *Vitis Pontificum*, aliique ajunt, ex laico factum fuisse Romanum Pontificem. Patriarcha Constantinopolitanus petiit à *Ioanne XIX.* ut ei titulum *Universalis* concederet, cui ambitiosæ petitioni non consensit Summus Pontifex admonitus, & , ne id faceret, rogatus litteris Gallicanorum Præfulum & Abbatum, præsertim *Willelmi* Abbatis Sancti *Benigni* Divionensis, & *Richardi* Abbatis Sancti *Wintoni* Viridunensis, quorum eà de re litteras referunt *Hugo* Flaviniacensis Abbas in Chronico Viridunensi, & *Glaber Rodolphus* lib.4. Historiæ cap.1. *Conradum* post mortem

tem *S. Henrici* electum Imperatorem Romæ coronavit *Ioannes XIX.* Apostolatum *S. Martialis* asseruit, Ecclesiæque Lemovicensis in Galliis traditionem de *S. Martialis* à *S. Petro* missione approbavit, datâ ad *Iordanem* Lemovicensem Antistitem, & ad cæteros Galliarum Episcopos eâ de re. epistolâ. Obiit *Ioannes XIX.* anno mxxxiii. sicut *Hermannus Contractus* in utraque editione sui Chronici, & *Sigebertus* tradiderunt, cum sedisset annos novem & dies novem, ut legitur in plerisque Romanorum Pontificum Catalogis, nisi quod in quibusdam, errore Librariorum, loco dierum ix. habetur mensium ix. Mortuo *Ioanni XIX.* substitutus est *Benedictus IX.* decem annorum adolescens, *Alberici* Tusculani Comitis filius, quem in electione sua simoniacum, & pravis moribus imbutum Ecclesiam malè administrasse asserit *Victor III.* Papa, qui eo tempore vivebat. Ecclesia tamen gemens & oppressa, ne schisma fieret, cum, ut verum Pontificem agnovit & coluit. Eo sedente, Poloni bellis extraneis à finitimis lacerati, simulque civilibus discordiis ob procerum ambitionem, mutuamque æmulationem conflictati Romam Legatos miserunt, qui à *Benedicto IX.* impetrarunt, ut *Casimirus*, qui ab illis paterno Regno injustè expulsus, apud Cluniacenses Monasticam vitam professus fuerat, & sacrum Diaconatus ordinem, hortatu Abbatis, susceperat, ad Regnum Majorum suorum rediret, & uxorem duceret, ut fusè *Baronius* ex *Ioanne Longino* accuratissimo Polonorum Historiæ Scriptore narrat. Annos decem & amplius federat *Benedictus IX.* cum Romani anno mxliv. illius vitiorum pertasi, eum operâ *Ptolomæi* Consulis expulerunt, & in Sedem

Apo-

Apostolicam, canonica parvi pendentes Decreta, intruserunt *Joannem* Episcopum Sabinensem, qui multis artibus, & profusâ pecuniâ, sibi ad supremam Ecclesiæ dignitatem aditum aperuit, & appellatus est *Silvester III.* Hunc Antipapam post tres menses *Benedictus IX.* Tusculanorum Comitum auxilio à Pontificatus Cathedra exturbavit, Urbe expulit, & summum, quod amiserat, Sacerdotium recepit, pristinos tamen mores minimè mutavit. Hoc interim temporis spatio presbyter quidam *Gratianus* persuasit tam *Benedicto IX.* quàm *Silvestro III.* ut, numeratâ pecuniâ, Pontificatu cederent, & *Benedicto IX.* qui majoris videbatur auctoritatis, redditus Angliæ reliquit. Hoc pacto *Gratianus* electus est Pontifex Romanus, dictusque *Gregorius VI.* Nonnulli Scriptores Ecclesiastici, quos inter censentur *Baronius*, *Natalis Alexander*, alique secuti *Ottonem Frisingensem*, affirmant, quatuor tum temporis Pontifices Sedem Romanam tenuisse, videlicet *Benedictum IX.* *Silvestrum III.* & alium quemdam dictum *Joannem*, quos simoniacos fuisse ultro fatentur, sed illis addunt *Gregorium VI.* eumque distinguunt à tribus istis simoniâ Pontificibus, qui per hæc tempora Romanam afflixerunt Ecclesiam, nec solum à simoniæ labe *Gregorium VI.* vindicant, verùm etiam illum exhibent tanquam Ecclesiæ liberatorem, utpotè qui pecuniam ad redimendam, dumtaxat Ecclesiæ quietem tribus hisce Pontificibus simoniâ dederit, ut dignitate cederent. At, doctissimus *Pagius* in sua Critica ad annum *MXLIV.* probat ex Scriptoribus antiquioribus *Ottone Frisingensi* (qui centum circiter annis post *Gregorii VI.* depositionem Chronicon suum lucubravît) tres

tantum id temporis fuisse Pontifices, videlicet *Benedictum IX. Silvestrum III. & Gregorium VI.* cujus postremi electionem pariter simoniacam fuisse, evincit idem *Pagius* ex *Hermannus Contractus*, ex *Victore III.* Romano Pontifice, & ex *Clemente II.* Papa, qui in *Gregorii VI.* in Synodo Sutriensi depositi locum successus est. At enim, *Hermannus Contractus* in suo *Chronico* scribit, in Synodo Sutriensi, causa errorum Pontificum diligentius ventilata, *Gregorium VI.* convictum, pastoralis baculo fuisse privatum, & omnium tam Romanorum, quam aliorum assensu *Clementem II.* Pontificem Romanum esse electum. *Victor III.* Papa libro 3. *Dialogorum* refert, *Benedictum IX.* non parva pecunia à *Gregorio VI.* acceptâ, Summum Sacerdotium ei reliquisse, & *Henricum Germaniæ Regem* tres illos, qui injustè Apostolicam Sedem invaserant, cum consilio & auctoritate Concilii justè depulisse, & ipsummet *Gregorium VI.* post rem à Synodo Sutriensi discussam, agnovisse, se non posse justè honorem tanti Sacerdotii administrare, ac semet ipsum Pontificalibus indumentis exuisse. Denique, *Clemens II.* qui, deposito *Gregorio VI.* electus est in Synodo Sutriensi Romanus Pontifex, in *Brevi Pontificio*, quod ad Ecclesiam Bambergensem (cujus antea erat Episcopus) statim à sua coronatione misit, extatque in libro, quem *De Divis Bambergensibus Gretzerus* edidit Ingolstadii anno MDXI. *Clemens*, inquam, secundus, Pontifex Maximus, ac testis oculatus, loquens de istis tribus Pontificibus *Benedicto IX. Silvestro III. & Gregorio VI.* hæc habet: *explosis tribus illis, quibus idem nomen Papatus rapina dederat, inter tot agmina Sanctorum, qui aderant, Patrum,*

trum, dignatio Cælestis gratiæ nostram indignissimam mediocritatem, cunâis nisibus refragantē, voluit eligi, & Altissimi Apostolorum Principis vice fungi. Verum, prætermisâ ita controversiâ, an scilicet electio Gregorii VI. Simoniaca fuerit, nec ne? hoc unum apud omnes certissimum esse debet, quod, sicut *Benedictus IX.* inter legitimos Pontifices enumeratur, & ut talis habetur, etiamsi inter omnes Historicos conveniat, illum Simoniacum fuisse, ita, pari utrobique ratione, *Gregorius VI.* (licet ejus electio Simoniaca fuisset) inter legitimos Romanos Pontifices censeretur, & ut talis haberi debet, quia eâ ætate, seculisque temporibus *Gregorium VI.* cùm legitimum Pontificem Romanæ agnovit Ecclesia, donec tamen fuerit depositus in Synodo Sutriensi anno MCLVI. habitâ, cui depositioni consensit *Gregorius VI.* eique subrogatus est *Suidgerus* natione Saxo, Episcopus Bambergensis, dictus in Pontificatu *Clemens II.* qui regimen universæ Ecclesiæ invitus multumque reluctatus suscepit, & eo preclare functus est. Concilia ad extirpandam Simonix pestem, quæ tum temporis latissimè in Italia serpebat, celebravit. *Henricum III.* Germanix Regem, & ejus uxorem *Agnetem* Imperiali coronâ insignivit, & cum eodem Imperatore in Germaniam profectus, dum in Italiam postea anno MCLVII. rediret, animam Deo reddidit in Romanis partibus nono mense promotionis suæ, inquit *Hermannus Contractus*. Eodem anno post *Clementis II.* obitum, *Benedictus IX.* Pontificatum iterum invalit, illumque per octo menses & dies decem tenuit, sicut legitur in antiquissimo MS. Codice, cujus hæc verba

Papebrochius, recitat: *Benedictus tertio reversus in Pontificatum, tenuit eum menses VIII. dies X. idest, à festivitate Sanctorum quatuor Coronatorum* (id est scilicet VIII. Novembris usque ad Festum S. *Alexii*, id est, ad diem XVII. mensis Iulii anni *MXLVIII.* S. *Alexio* sacrum, quo *Poppo* Brixinensis Episcopus (non vero *Brixienfis*, ut Librariorum errore legitur in *Hermano Contracto*, quem *Baronius*, aliique exscripserunt) electus est Pontifex Romanus nutu & studio *Henrici* Imperatoris, dictusque *Damasus II.* qui, teste *Leone Ostiensi* lib. 2. cap. 81. post viginti tres dies apud *Praneste* vitam decessit. *Damaso II.* in Sede Pontificia successit *Leo IX.* ante Pontificatum *Bruno* appellatus, Episcopus Tullensis, ex nobilissima *Dapsburgensi* familia in *Alsatia* oriundus. In conventu *Wormatiensi* anno *MXLVIII.* ab *Henrico* Imperatore, id juris pessimis illis temporibus sibi arrogante, Romanus Pontifex designatus est; Pontificatum tamen suscipere noluit, donec audiret totius Cleri ac populi *Romani* communem esse sine dissidio consensum, inquit *Vvibertus* ejus Archidiaconus in ipsius vita. Eam ob rem sanctissimus ille Pontifex *Leo IX.* Romam cum *Hildebrando* Cluniacensi Monacho (qui postea fuit summus Pontifex dictus *Gregorius VII.*) peregrini habitu profectus, nudisque pedibus eam in urbem ingressus, maximo Cleri, populi que *Romani* consensu electus est Pontifex Romanus die II. mensis Februarii anni *MXLIX.* & die XII. ejusdem mensis, quæ erat prima *Quadragesimæ* Dominica, ritu solemni consecratus est. Non minus doctrinâ, quàm sanctitate illustris fuit *Leo IX.* Pontifex Maximus. Sacra studia jugiter cole-

colebat. Psalterium singulis diebus recitabat, Missæque Sacrificium offerebat. Humi cubabat, cilicio aspero ad carnem indutus corpus macerabat. Caritate erat in pauperes incredibili, ita ut ipsummet Christum Dominum sub forma leprosi, quem in angulo Palatii inventum propriis sublatum humeris in lecto suo collocavit, suscipere meruerit. Quamdiù Romæ versatus est, tribus per Hebdomadam diebus à Lateranensi Ecclesia ad templum S. Petri privato habitu, nudisque pedibus cum duobus aut tribus Clericis psallendo & orando pergebat. Pacem inter Principes conciliare summioperè studuit. Multa ad collapsam Ecclesiæ restaurandam Disciplinam, Concilia celebravit, quæ in Colloquio quarto referemus. Plura alia ejus preclara gesta legi possunt in illius vita à *Vviberto* ejus apud Tullenses Archidiacono duobus libris scripta, quæ extat inter Acta Sanctorum mensis Aprilis ab *Henschenio* & *Papebrochio* collecta, ac variis observationibus à viris illis eruditis illustrata. Obiit sanctissimus ille Pontifex anno M^{CLIV}. cùm sedisset annis sex, mensibus duobus, & diebus novem, vel ut alii dicunt, diebus septem. Epistola, quæ sub nomine *Leonis IX.* Romani Pontificis circumfertur, & in qua *S. Dionysii* Reliquias non in Galliis, sed in Germania apud Monachos Ratisponenses asservari dicitur, est planè commentitia & illius Pontificis spuria proles. Quis enim, amabo, ut obiter dicam, sibi persuadeat, *Leonem IX.* Pontificem integerrimum causam tanti momenti, Gallis inauditis, judicasse, & ex solis Ratisponensium Monachorum responsionibus decreto-

rium

rium iudicium in favorem illorum ferre voluisse ? Præterea, Auctor illius Epistolæ, quæ *Leoni IX.* Papæ adscribitur, asserit, summum illum Pontificem ad preces Legatorum *Henrici, Francorum, Regis*, hanc controversiam de Reliquiis Sancti *Dionysii* in Germania diremisse, cum tamen, certum sit, Legatos *Henrici* Galliarum Regis obnixè postulasse, ne istud negotium Ratisponæ conficeretur, quod in *Dionysiano* Monasterio in Galliis peractum esse oporteret. Tertio, ejusdem Epistolæ Auctor scribit, causam illam diutissimè fuisse ventilatam, cum tamen altum sit apud omnes illorum temporum Scriptores de illa fabula silentium. Quartò, fingit illius Epistolæ scriptor, Ossa Sancti *Dionysii* per *Arnulphum* Imperatorem in Sancti *Emmerammi* Monasterium fuisse translata, cum tamen antiqui scriptores Germaniæ dicant, manum dumtaxat Sancti *Dionysii* *Henrico Aucupi* Imperatori datam fuisse, adeoque post *Arnulphi* tempora. Quinto, ait ejusdem Epistolæ consarcinator, *Leonem IX.* tam Imperialibus, quàm Papalibus litteris instructum, Sancti *Dionysii* Reliquias Monachis Ratisponensibus adiudicasse, cum tamen ejusmodi litteræ nunquam visæ fuerint. Alia hujus Epistolæ, quæ *Leoni IX.* perperam tribuitur, suppositionis indicia legi possunt apud *Carolus Du Bois* lib. X. *Hist. Ecclesiæ Parisiensis* cap. V. Natalem *Alexandrum*, sæculo XL in Vita *Leonis IX.* sed præsertim apud *Dublethium* in Historia Monasterii San. *Dionysiani*. Mortuo *Leone IX.* anno MLIV. ut jam diximus, *Hidelbrandus* tunc S.R.E. Subdiaconus à Romanis ad *Henricum* Imperatorem missus est, ut de illis partibus
(ver-

(verba sunt Leonis Ostiensis lib. 2. cap. 90.)
 quem tamen ipse vice Cleri populi que Romani in Pontificem elegisset, duceret. Quod cum Imperator fuisset assensus, & Gebhardum Aistetensem Episcopum Hidelbrandus ex industria & consilio Romanorum expetivisset, tristis super hoc Imperator effectus est (talem scilicet Antistitem suis rebus utilissimum sibi eripi ægre ferens) hunc ergo, Gebhardum videlicet, Hidelbrandus, invito licet Imperatore, invito etiam Episcopo, Romam secum adduxit, eique Victoris nomen imponens, Romanum Papam cunctorum assensu constituit, cum jam ferme à transitu Leonis Papæ annus elaberetur. Ex quibus Leonis Ostiensis verbis colligitur, Gebhardum dictum Victorem II. post annum ab obitu Leonis IX. hoc est, anno MLV. fuisse Romanum Pontificem ordinatum, & quidem, ut ait continuator Hermannii Contracti, Quadragesimâ in Cœna Domini, quæ hoc anno incidit in diem decimam tertiam mensis Aprilis. Discipline Ecclesiasticæ observationi cum sedulò invigilaret Victor II. venenum in Calice ei propinavit Subdiaconus quidam, à quo tamen vitæ discrimine duplici miraculo ereptus est Sanctus ille Pontifex, nempe non valens ipse manibus suis attollere calicem, gravem ac ponderosum statim redditum; & Dæmone Subdiaconum invadente, à quo fraus patefacta fuit. Ad grassantem Berengarii profligandam Hæresim Victor II. aliqua celebravit concilia, de quibus suo loco, seu in quarto Colloquio agemus. Obiit anno MLVII. non Romæ, ut per errorem obrepit continuatori Hermannii Contracti; non Florentiæ etiam, ut putavit Baronius; Sed Tusciæ, ut scribit

bit *Leo Ostiensis* lib. 2. cap. 98. Hic prætermittere haud possum eruditam *Onuphrii* de *Historia Ecclesiastica* optimè meriti Notam in *Platinam*, ubi de *Clemente II.* verba faciens, hæc habet: *Quatuor sequentes Pontifices*, inquit *Onuphrius*, nempe *Clementem II. Damasum II. Leonem IX. & Victorem II. Viros quidem sanctissimos, optimos, & de Dei Ecclesia benè meritos, ex Imperatoris Henrici III. auctoritate creatos ex horum temporum scriptoribus Hermanno Contracto in Chronico, Lamberto Schafnaburgensi in Historia Germanica, & Ottone Frisingensi lib. vi. cap. xxxiii. & aliis probatis Auctoribus constat. Undè miror, Platinam optimi Pontificis Damasi II. famam ità sedasse. Sed venià dignus est: nam alios Auctores minùs, quàm par esset, diligentes hac in re fortè est secutus, Martinum dico & Galfridum.*

Victore II. è vivis erepto, electus est die 11. mensis Augusti, Pontifex Romanus, & die sequenti ordinatus *Stephanus X.* quem alii appellant *IX.* eò quòd *Stephanum II.* qui, ut jam observavimus in Colloquio II. in *Historiam seculorum septimi & octavi*, triduo tantùm post suam electionem vixit, censent è *Catalogo Romanorum Pontificum* esse expungendum. At nos, qui post *Onuphrium*, & *Baronium* in serie *Romanorum Pontificum* hunc *Stephanum II.* reponendum esse ducimus, ideò *Victoris II.* successorè *Stephanum X.* appellamus, qui ante Pontificatùm vocabatur *Junianus Fridericus*, eratque natione *Lotharingus* ac *Gozelonis Lotharingæ Ducis* filius. A *Leone IX.* Pontifice Maximo creatus fuerat *S. R. Ecclesiæ Cancellarius*, & *Legatus Constantinopolim* missus

Tqm. IV. G sus

sus ad Imperatorem *Constantinum Monomachum*, ubi *Michaellem Cerularium* Photiani Schismatis restauratorem, ejusque sequaces excommunicavit. Dein, Vitam Monasticam Cassini professus est & Abbas illius Monasterii electus, novissimè à *Victore II.* factus Cardinalis ac tandem ejusdem *Victoris II.* in Sede Pontificia successor fuit, ejusque disciplinam Ecclesiæ restituendi desiderii ac studii fervidus æmulator. Synodos Romæ habuit, quibus incestas Consanguineorum nuptias, & Clericorum ac Presbyterorum conjugia districtè prohibuit. Vitium proprietatis, quod apud aliquos Monachos sensim sine sensu irrepererat, radicitus evelli jussit. *Petrum Damiani* Monachum sanctissimum creavit, invitum licet, Cardinalem, Episcopum Ostiensem. Ad procurandam Ecclesiæ Græcæ cum Latina unionem Constantinopolim Legationem decrevit. *Hildebrandum* Romanæ Ecclesiæ subdiaconum ad *Agnetem* Imperatricem pro negotiis Ecclesiæ Legatum misit. Vetuit tamen ante discessum *Hildebrandi* Episcopis in Ecclesia congregatis, & Clero, populoque Romano, ne, si contingeret ipsum mori, antequam *Hildebrandus* suâ Legatione functus esset, ullum omninò Papam eligerent, sed usque ad illius reditum *Sedes Apostolica* intacta vacaret, ejus demum ordinanda consilio, ut refert *Leo Ostiensis* lib. 2. cap. 101. ubi etiam ait, eundem summum Pontificem *Stephanum X.* in Tusciam indè properantem, non multò post morbo depressum Florentiæ obiisse IV. Kalend. Aprilis anni *MLVIII.* ibique digno honore sepultum multis post obitum miraculis claruisse. *Stephano X.* ad meliorem vitam traslato successit.

Nico-

Nicolaus II. Senis die xxviii. mensis Decembris anni MLVIII. electus Pontifex Romanus. Eodem tamen anno quidam nomine *Gerardus* Galefensis Sedem Pontificiam invasit, fuitque Antipapa dictus *Benedictus X.* Sed eo pseudo-Pontifice in Synodo Sutriensi anno sequenti, seu MLIX. in ordinem redacto, pax Ecclesie reddita est & *Nicolaus II.* pacifice sedit. Fuit optimus Pontifex, cujus eximias dotes *S. Petrus Damiani* laudibus celebrat. De Magnis viris in Collegium Cardinalium cooptandis adeo sollicitus erat summus ille Pontifex, ut non solum admittere noluerit demissionem *Petri Damiani* Cardinalis Episcopi Ostiensis, qui libellum supplicem ei porrexerat, de Cardinalitio munere a se abdicando, sed etiam *Desiderium* Abbatem Cassinensem ob præclara illius in Ecclesiam promerita, Cardinalem creaverit, ut videre est apud Baronium. Nullus præteribat dies, quo duodecim pauperum pedes non ablueret *Nicolaus II.* teste *S. Petro Damiani* in Opusculo IX. quod inscribitur de *Eleemosyna* cap. viii. Multa Concilia celebravit tum ad proscribendam serpentes *Berengarii* Hæresim, tum ad sanciendam & restituendam Ecclesie disciplinam, quæ in quarto Colloquio referemus. Obiit sanctissimus ille Pontifex Florentie anno MLXI. cum sedisset annos duos, menses sex, & dies viginti quinque, ut legitur in omnibus fere Catalogis. Post *Nicolai II.* obitum cecnavit Sedes Pontificia menses ferme tres, sicut testatur *Leo Ostiensis* lib. 3. cap. 20. ubi hæc habet: *Defuncto* (*Nicolao II.*) *Florentie, cum ingens inter Romanos seditio de ordinando Pontifice capisset exoriri, Hidelbrandus Archidia-*

conus habito consilio cum Cardinalibus, nobilibusque Romanis, ne dissensio increaseret, Anselmum Lucensem Episcopum post menses ferme tres in Romanum Pontificem eligunt, Alexandrumque (II.) vocari decernunt; nostro Desiderio (Abbate Cassinensi, & Presbytero Cardinali) Romam cum Principe (nempe Normannorum) proficiscente. Quod cum Imperatrix (Agnes) audisset unà cum filio (Henrico) tulere graviter hac sine sua auctoritate gesta fuisse, Cadolumque Parmensem Episcopum à Placentio damnat, & Vercellensi Episcopis ipsa die Festivitatibus Apostolorum Simonis & Judæ (die scilicet xxviii. mensis Octobris anni m. lxi.) in Papam eligi faciunt. Hic Cadalus, seu Cadalons in pseudo Synodo Basileensi Antipapa creatus nomen Honorii II. sumpsit. Romanos pecuniâ & armis sibi subiicere conatus est, Urbemque non semel aggressus, magnam Romanorum edidit stragem, teste Leone Ostiensi loco mox à me laudato. Sed ad nihilum reciderunt illius Pseudo-Pontificis conatus. Advéniente quippè Gottefredo Tuscorum Duce, & Alexandro II. legitimo Pontifici suppetias ferente, repulsus fuit Antipapa, & in Conciliis Papiensi, Florentino, Osboriensi, & Mantuano damnatus, atque per duos annos in Castello S. Angeli tanquàm in carcere circumclusus est, ex quo tamen postea aufugiens, inglorius & omnium rerum egenus pessimam mortem incurrit. Quidam tamen post Nicolaum Cardinalem Aragouensem dicunt, Cadalum Antipapam veniam ab Alexandro II. vero Pontifice, condignâ satisfactione præstitâ impetrasse. Quo tamen mortis genere, quo anno, quove loco iste Cadalus Antipapa vitam suam terminaverit? incertum

tum omnino est, quia omnes Scriptores de ejus morte silent. Ad tollendum istud schisma diu multumque laboravit *S. Petrus Damiani*, qui duas ad *Cadalum* Antipapam gravissimas scripsit Epistolas, ut ei sceleris magnitudinem ob oculos poneret, sed hunc virum flectere haud potuit, qui nihil Deum, multo minus homines verebatur. Extincto hoc schismate, *Alexander II.* pacifice Sedit, & sanctissime gubernavit Ecclesiam. Ab eo *S. Petrus Damiani* post multas adhibitae preces obtinuit, ut Episcopatum Ostiensem deponeret, & ad Eremum Fontis Avellani secederet, quem tamen interdum deserere coactus est, ut nomine summi Pontificis Legationes ad Principes obiret. *Petrum* Florentinum Episcopum simoniacum deposuit *Alexander II.* Primatum inter Cantuariensem, & Eboracensem in Anglia Episcopos controversum, Cantuariensi Archiepiscopo adiudicavit. Monachos singulari affectu complectebatur, & ideo inhibuit, ne in Ecclesiis Cathedralibus Angliae turbarentur, atque immunitatis privilegia multis Monasteriis concessit, praesertim *Sisebergensi* in Germania, *Corbeiensi*, *San - Dionysiano*, & *Cluniacensi* in Galliis. Ad extinguendum schisma Photianum à *Michaele Cerulario* renovatum Constantinopolim Legatum misit, sed frustra. Viros litteratos impense coluit. Plura Concilia tam pro fide, quam pro disciplina Ecclesiastica tuenda celebravit, de quibus suo loco, idest, in quarto Colloquio agemus. Postremo, Sanctissimus ille Pontifex, cum sedisset annos xi. menses vi. & dies xxi. ad Deum migravit die xxi. mensis Aprilis anni MLXXIII. quem magnis laudibus extollunt *Vi-*

ctor III. Papa lib. 3. Dialog. S. Petrus Damiani, & Bertoldus Constantiensis in Chronico ad annum MLXI. Mortuo itaque Alexandro II. Romano Pontifice, Hicelbrandus Monachus Cluniacensis, qui sub summis Pontificibus Leone IX. Victore II. Stephano X. Nicolao II. & Alexandro II. præcipuis Ecclesiæ muneribus, & Legationibus perfunctus fuerat, electus est, invitus licet ac mærens, summus Pontifex die XXI. mensis Aprilis anni MLXXIII. dictusque Gregorius VII. de quo Abbas Tritheimus lib. IV. de Viris Illustribus Ordinis S. Benedicti cap. XI. sic loquitur: *Vir fuit multæ doctrinæ, magnæ pietatis, prudentiæ, justitiæ, constantiæ, & religionis. Multa pro Ecclesiæ defensione peregit & sustinuit. Gregorium VII. magnum fuisse Pontificem, in vindicandis Ecclesiæ juribus intrepidum, in restauranda Ecclesiæ Disciplina studiosissimum, apertè ostendunt ea, quæ in suo Pontificatu præclarè gessit, sive ad tollendos Ecclesiasticarum Investiturarum abusus tanto temporum decursu, tantâ sæcularium Principum autoritate obfirmatos: sive ad Simoniam, quæ in Italia, Gallia, & Germania tum temporis latissimè grassabatur, penitus eradicandam; sive denique ad cœlibatum Clericorum penè ab interitu revocandum. Quæ omnia forti ac constanti animo aggressus, felici exitu perfecit, renitentibus licet sæculi Principibus, obstrepentibus undique & insultantibus adversariis, Clericis videlicet, Sacerdotibus, & Episcopis conjugatis, vel concubinariis; qui, teste Lamberto Schafnaburgensi in Chronico, clamabant: malle se Sacerdotium, quàm conjugem deserre, quique vindictæ cupidi Principum animos in*
san-

sanctum illum Pontificem vehementer accendebant, præsertim *Henrici Germaniæ Regis*, qui *Gregorium VII.* diurnam ac penè perpetuam persecutione exagitavit, Romæ in custodiam detruxit, *Guibertum* Ravennensem quondam Episcopum Antipapam apud *Brixiam* creavit, dictum *Clementem III.* & occasione Ecclesiasticarum Investiturarum, quas simoniace conferebat, funestam in Ecclesia excitavit Controversiam, cujus originem ac progressum in proximo Colloquio exponemus. Hic breviter observasse sufficiat, *Gregorio VII.* ab *Henrico Germaniæ Rege* injustè vexato opem auxiliumque tulisse fœminas Principes & cumprimis religiosas, *Agnetem* videlicet *Augustam*, *Henrici* Regis Germaniæ matrem, *Beatricem* *Godefridi Lotharingiæ & Tusciæ Ducis* uxorem, & præsertim *Mathildem* Comitissam, *Beatricis* filiam, quæ præ cæteris *Gregorium VII.* quem Christianæ perfectionis Magistrum sibi delegerat, consiliis, opibus, copiis contra schismaticos juvit, & *Liguriam*, *Tusciamque* Provincias Romanæ Ecclesiæ donavit. Inde orta est sacra illa necessitudo, quæ *Gregorio VII.* cum Comitissâ *Mathilde*, de Sede Apostolica optimè merita intercessit. Ex qua tamen Clerici, quibus uxorum usum, vel concubinarium consortium prohibebat *Gregorius VII.* ansam & occasionem arripuerunt hujus sanctissimi Pontificis famam proscindendi, quasi furtivis *Mathildis* amoribus frueretur. Sed nota omnibus utriusque castitas putidas illas obreptiones mendaciorumque portenta, quæ nostri temporis hæretici ad infamandam Sedem Apostolicam refricare non erubescunt, apertè falsi co-

nuincit; *signa etiam & prodigia quæ per orationes* Papæ (Gregorii VII.) *frequentius fiebant, & ce-*
lus ejus ferventissimus pro Deo & Ecclesiasticis legi-
bus satis eum contra venenatas detractorum linguas
communiebat, inquit Lambertus Scafna burgensis
ad annum MLXXVII. Undecim Concilia celebravit
Gregorius VII. in quibus multa tam pro fide con-
tra Hæreticum Berengarium vindicandâ, quàm
pro restituendo Ecclesiasticæ Disciplinæ vigore
statuit, quæ in Colloquio quarto agendo de Con-
ciliis referemus. Denique, sanctissimus ille Ponti-
fex spiritum Deo reddidit die xxv. mensis Maii
anni MLXXXV. Salerni, quò virtute & industriâ
Roberti Guiscardi Siciliæ, Apuliæ, & Calabriæ Du-
cis à furore Henrici Germaniæ Regis ereptus con-
fugerat. Propedièm moriturus in hæc verba e-
rupit: Dilexi justitiam & odi iniquitatem, propte-
red morior in exilio. Miraculis post mortem cla-
ravit, fuitque laudatus non solum à S. Anselmo Lu-
censi Episcopo, à Vvillelmo Abbate Monasterii
Metensis in Epistola à Mabillonio Tomo I. Anale-
ctorum publicata, sed etiam à Scriptoribus illius
temporis omnibus, paucis exceptis Henricianæ
factioni adhærentibus, quos inter numerari de-
bet Sigebertus, quem sanctissimi hujus Pontificis
famam calumniis arrodere non puduit. Vitam
Gregorii VII. Paulus Bernriedensis Canonicus Regu-
laris circa annum MCXXXI. edidit, quæ nunc in Actis
Bollandianis ad diem xxv. mensis Maij legitur. No-
men Gregorii VII. in Martyrologio Romano, cujus
correctionem anno MDLXXXIV. fieri curavit Grego-
rius XIII. ad diem xxv. mensis Maij insertum est,
quod retentum est in editione ejusdem Martyrolo-
gii

gii à *Baronio* Annotationibus aucti, *Sixto V.* sedente factâ, in qua hæc verba leguntur *Salerni depositio Beati Gregorii Septimi Ecclesiastica Libertatis propugnatoris acerrimi. Paulus Bernriedensis in vita Gregorii VII. cap. 12. refert, Sanctissimum illum Pontificem rogatum, antequàm moreretur, ut in tanta fidelium perturbatione sibi successorem designaret, tum pietate & doctrinâ insignium virorum dedisse optionem, videlicet Desiderii Cardinalis & Abbatis Cœnobii Cassinensis, Ottonis Episcopi Ostiensis, & Hugonis Archiepiscopi Lugdunensis. Quapropter, defuncto Gregorio VII. omnium votis electus est anno MLXXXVI. Desiderius Cardinalis & Abbas Cassinensis, atque per vim Pontificiis insignibus ornatus, quibus tamen ipse paulò post præ singulari modestiâ depositis, ad Monasterium Cassinense perrexit, ubi anno penè integro hanc supremam Ecclesiæ dignitatem constanter recusavit, sed tandem in Concilio Capuano, Cardinalium, Episcoporum, Principumque precibus victus, & Ecclesiæ charitate compulsus eam suscepit, Romamque profectus anno MLXXXVII. solemnî ritu Pontifex Romanus consecratus est, dictusque Victor III. Ægrè admodum tulit Hugo Archiepiscopus Lugdunensis (unus è tribus, quos Gregorius VII. paulò ante mortem suam ad Pontificatum designaverat) quòd Desiderius, seu Victor III. Pontificatus insignia resumpisset, videntque nullam sibi ampliùs affulgere spem assequendi Pontificatum, cui tamen ardentè inhiabat, in Victorem III. blaterare cœpit, ejusque famam calumniis proscidit in Epistola, quam ad Comitissam Mathildem scripsit, & quæ ab Hugone Flaviniariensi in Chronico Virdunensi, & to-*

mø

mo 10. Conciliorum refertur. His calumniis injustè appetitus *Victor III.* Synodum Beneventanam celebravit, in qua *Hugonem* Archiepiscopum Lugdunensem, & *Richardum* Abbatem Massiliensem, qui eodem spiritu ferebatur, à Communione suspendit, ut refert *Leo Ostiensis* lib.3. cap.71. Multa etiam à *Guiberto* Antipapa ab *Henrico* Germaniæ Rege creato passus est *Victor III.* sed nihilominus animum ad res Ecclesiæ, & Reipublicæ promovendas adjecit. Expeditionem in Saracenos suscepit, missoque in Africam sub vexillo S. Petri ingenti Christianorum exercitu, centum millia Saracenorum cæcidit, cujus insignis victoriæ, eadem die, quâ reportata fuit, nuntius in Italia miraculosè acceptus est, ut scribit citatus *Leo Ostiensis* lib.3. cap.70. Beneventi infirmitate correptus *Victor III.* in Cœnobium Cassinense se reportari jussit, ubi, cum morbus ingravesceret, parato sibi sepulchro, obiit xvi. Kalend. Octobris anni MLXXXVII. admonitis prius Cardinalibus, ut, se mortuo, nullum, præter *Ottonem* Episcopum Ostiensem, deligerent Pontificem. Nomen *Victoris III.* in Martyrologio Benedictino ad diem xvi. mensis Septembris inscriptum est. Quatuor *Dialogorum* libros de Sancti *Benedicti* & Sanctorum Monachorum Cassinensium miraculis composuit doctissimus iste Pontifex, quorum tres priores editi sunt tomo 18. Biblioth. Patrum Editionis Lugdunensis, sed deest quartus, qui temporum injuriâ periisse videtur. Defuncto *Victore III.* Cardinales anno MLXXXVIII. apud *Terracinam* Campaniæ Oppidum convenientes, *Ottonem* Episcopum Ostiensem, ob vitæ sanctimoniam, & doctrinam singularem, Romanum Pontificem elegerunt, dictum

Æum *Urbanum II.* natione Gallum, professione Monachum Cluniacensem, qui, ut scribit *Ordericus* lib. 8. misit Legatos & epistolas Francis, & Græcis, aliisque gentibus per Orbem constitutis, ut in Fide Catholica irrefragabiliter persisterent, & omnem scissuram à legē Dei & Corpore Christi, quod est Ecclesia, callidè præcaverent. Solus *Henricus Teutonum Princeps*, & pedissequi ejusdem *Guiberto* (Antipapæ) cohærebant. Multa Concilia tam in Italia, quàm in Galliis, quò se tanquàm ad azylum receperat, celebravit *Urbanus II.* quæ in quarto Colloquio referemus. Fertur, *Urbanum II.* privilegium *Rogério* Siciliæ, Calabriæ, & Apuliæ Duci concessisse, quo ipsi indulgit, ut nullum in suis Ditionibus Sedis Apostolicę Legatum recipere teneretur, qui præter voluntatem ejus missus esset; immò, ut ipsemet auctoritate Apostolicâ, quæ per Legatum Sedis Apostolicæ cohibenda forent, cohiberet. Verùm, hoc *Urbani II.* privilegium (in quo quidam Scriptores Siculi suam fundant Monarchiam, & cujus Autographum hætenus lucem non vidit) aut nunquàm datum, aut saltem interpolatum esse, multis momentis evincunt *Baronius* Tomo XI. Annalium ad annum M^{CC}CVIII. & *Spondanus* ad eundem annum, quorum argumentis alia addere velle, aliquid decerpisse est. Hic breviter tantum annotabo, paucis abhinc annis gravem de hoc *Urbani II.* privilegio exarsisse contentionem, & hinc indè hoc de argumento libros fuisse conscriptos, quos inter, potissimum à viris eruditis commendatur liber italico idiomate editus, cui titulus est: *Istoria della pretesa Monarchia di Sicilia*, Romæ anno M^{CCC}XXV. Verùm hanc controversiam *Clemens XI.* auctoritate Pontificiâ

ficiâ diremit, solemnî publicato Decreto, quo Monarchiam Siculam abolevit, ac in refragantes Siculos Excommunicationis, & *Interdicti* Censuris animadvertit. Non plura addam de Romanis Pontificibus, qui sæculo undecimo Sedem Romanam tenuerunt, quia *Urbanus II.* Pontifex Maximus, cujus mentionem mox feci, eorum seriem claudit, utpotè vitâ functus anno mxcix. cum sedisset annos undecim, menses quatuor, & dies octodecim.

D. In Colloquio secundo in Historiam noni sæculi seriem Patriarcharum Ecclesiæ Constantinopolitanæ terminasti, si benè memini, in *Nicolao dicto Mystico*, qui ad Patriarchatum Constantinopolitanum anno octingentesimo nonagesimo quinto sublimatus est. Nunc itaque breviter texenda est, juxta accuratiorem calculum, series Patriarcharum, qui *Nicolao Mystico* successerunt, & sæculis X. & XI. Constantinopolitanam sedem tenuerunt.

M. Ecclesiæ Constantinopolitanæ ab anno octingentesimo nonagesimo quinto usque ad annum nongentesimum sextum, hoc est, per undecim annos, ut inquit *Zonaras*, cum præfuisset *Nicolaus dictus Mysticus*, à *Leone* Imperatore, dicto *Sapiente*, fuit relegatus in *Hieriam*, ubi Monasterium erat ab hoc Patriarcha conditum, huic exilio occasionem dedit zelus sancti illius Patriarchæ, qui quartas nuptias, quas *Leo* Imperator cum *Zoe* inierat, tanquam Orientalis Ecclesiæ legibus omninò contrarias liberè ac constanter reprehendebat. In locum *Nicolai Mystici* in exilium pulsi subrogatus fuit *Euthymius*. Verùm, mortuo *Leone* Imperatore anno nongentesimo undecimo, & imperante *Alexandro* fratre *Leonis*, è Sede dejectus est *Euthymius*, & in

in Patriarchatum Constantinopolitanum restitutus *Nicolaus Mysticus*, quem post restitutionem suam per annos quatuordecim optimè gessit, & obiit anno nongentesimo vicesimo quinto, ejusque nomen in Menzis Græcorum inscriptum est, ut videre est apud *Bollandum* ad diem xv. mensis Maij. Mortuo *Nicolao Mystico* anno nongentesimo vicesimo quinto successit in Sede Constantinopolitana *Stephanus Amasææ Metropolitæ*, qui, ut scribunt Historici Byzantini, Patriarchatu Constantinopolitano potitus est annos duos, menses undecim, & è vivis excessit anno nongentesimo vicesimo octavo. *Stephanum* in Sede Constantinopolitana excepit *Triphon* Monachus religiosi moribus ac sanctitate probatus, qui tamen ad certum dumtaxat tempus Patriarcha Constantinopolitanus ordinatus est, donec videlicet *Theophylactus*, filius *Romani Lacapeni* Imperatoris, maturæ ætatis annos attingeret, & ad Patriarchatum Constantinopolitanum promoveri posset. Sedit *Triphon* annos tres, juxta Catalogum Patriarcharum Constantinopolitanorum, qui legitur libro 4. Juris Græco-Romani, donec videlicet *Theophylactus* ætatem legitimam attigisset, hoc est, usque ad annum nongentesimum tricesimum primum, quo *Triphon* per dolum, seu per resignationem, quam ab ipso *Theophanes Cæsareæ* Episcopus astu, malisque artibus extorsit, solio Patriarchali à *Romano Lacapeno* Imperatore exturbatus est, ut *Curopolates*, aliique Historici Byzantini narrant. Sanctum *Tryphonem* Patriarcham Constantinopolitanum colunt Græci die xix. Aprilis, ut videre est in eorum Menzis, quæ ad eandem diem xix. Aprilis in Actis Sanctorum Bollandianis citantur.

tata reperiuntur . Amoto *S. Tryphone* è Sede Constantinopolitanâ anno nongentesimo tricesimo primo , jussu *Romani Lacapeni* Imperatoris, *Theophylactus* ejus filius annos licet natus dumtaxat sexdecim ordinatus est Patriarcha Constantinopolitanus anno nongentesimo tricesimo tertio , & ob juvenilem adhuc ætatem, ut ait Cedrenus , *sub pædagogis (pro indignam rem!) aliquandiu egit*. Unde non mirum quod ille Aulicus Patriarcha curandis equis , mollitici & luxuriæ studium omne operamque posuerit , ut testatur incertus Continuator Theophanis . Mortuus est indignus ille Patriarcha anno nongentesimo quinquagesimo quinto , postquam Patrarchatu Constantinopolitano functus fuisset annos tres supra viginti & dies viginti quinque, ut tradunt Historici Byzantini . Ejus loco suffectus est *Polyenctus* Monachus , qui à teneris unguiculis sanctioris vitæ institutum sectatus omni virtute, sanâque doctrinâ excellebat . *Nicephorum Phocam* Imperatorem coronavit, & *Theodorum* sanctissimum Eremitam Antiochenum Patriarcham consecravit . Obiit *Polyenctus* anno nongentesimo septuagesimo, ejusque nomen in Græcorum Menæis adscriptum est ad diem v. mensis Februarii . Post obitum *S. Polyencti* Thronum Constantinopolitanum conscendit *Basilius*, vir omnis generis excellentiis clarus , qui tamen anno nongentesimo septuagesimo quarto invidiâ Episcoporum apud *Joannem Tzemiscem* Imperatorem calumniam passus , ab eo in exilium missus est , teste *Leone* Diacono , & in ejus locum substitutus fuit *Antonius Studita*, qui, ut scribit idem *Leo* Diaconus, in *Studii* Monasterio à juventute asceticam professus disciplinam , vitam

du-

ducebat Apostolicam . Sed vir ille præclaris virtutibus cumulatissimè instructus Patriarchatui Constantinopolitano ineunte anno nongentesimo septuagesimo nono nuncium ultrò remisit, & Ecclesia Constantinopolitana post illius abdicationē per annos quatuor & dimidiū mansit viduata pastore , sicut testantur *Cedrenus*, & *Zonaras*. Quapropter, *Nicolaus II.* dictus *Chrysoberges* fuit tantum Patriarcha Constantinopolitanus constitutus paulò post mediū anni nongentesimi octogesimi tertii. Patriarchatum Constantinopolitanum tenuit *Nicolaus Chrysoberges* per annos duodecim & menses octo , ut scribit *Cedrenus*, ac subindē vitā functus est anno nongentesimo nonagesimo sexto , quo anno ei in Sede Constantinopolitana successit *Sisinnius* , vir insignis , & medicæ artis peritissimus , ut ait idem *Cedrenus*. Fuit tamen Patriarcha *Sisinnius* valdè infensus Ecclesiæ Latinæ , quippè qui , ut jam observavimus in Colloquio tertio in historiam noni Ecclesiæ sæculi, nihil non egit , ut schisma Photianum renovaret, sed nec consilium , quod meditabatur , executioni mandare, nec pacem, quæ vigeat Ecclesiam Orientalem inter & Occidentalem, perturbare potuit . Præfuit *Sisinnius* Ecclesiæ Constantinopolitanæ annis tribus, teste *Cedreno*, & vitam cum morte commutavit anno nongentesimo nonagesimo nono, quo successorem habuit *Sergium*, qui à *Photio* Patriarcha quondam Constantinopolitano cum suum genus duceret , ad illum defendendum Byzantii Synodum coëgit , ejusque calumnias in Ecclesiam Latinam refrenavit ; Schismate tamen , ut maximè in votis habebat , Orientalem Ecclesiam à Latina separare minime potuit . Abiit è vivis *Sergius* an-

no MXXIX. cū per viginti annos Ecclesiam Constantinopolitanam rexisset, sicut fidem faciunt *Cyropalates, Cedrenus, Zonaras, & Auctor Catalogi Episcoporum Byzantinorum* libro 4. Juris Græco-Romani. Eodem anno MXXIX. *Eustathius* consecratus est Patriarcha Constantinopolitanus. Hic ille est Patriarcha, qui à *Joanne XIX.* Pontifice Romano obtinere conatus est, ut Ecclesia Constantinopolitana diceretur *Universalis*, sicut Ecclesia Romana. Quæ in petitione repulsam jure meritò passus est. Patriarchatu Constantinopolitano potitus est *Eustathius* usque ad annum MXXV. quo mortuus est, & post ipsius obitum *Basilus* Imperator *Alexium* Studiani Collegii Magistrum in solio Patriarchali collocavit. Hic Patriarcha *Alexius* coronavit Imperatorem *Constantinum Monomachum*, & præfuit Ecclesiæ Constantinopolitanæ usque ad annum MXLIII. quo rebus humanis excessit, eique successus est *Michael Cerularius*, qui renovavit, ac firmavit schisma Photianum, & pacis vinculum Ecclesiam Orientalem inter & Occidentalem penitus abruptit. Testatur siquidem *Michael Calcas* libro 4. adversus Græcos, unitatem Ecclesiæ Orientalis cum Occidentali durasse post Photium per decem & septem Patriarchas usque ad *Michaelem Cerularium*, qui Romani Pontificis nomen propter Azyma è Diptychis Ecclesiasticis expunxit. Sed de hoc *Michaelis Cerularii* schismate, quod etiamnum durat, opportuniùs in proximo Colloquio differemus. Satis sit hic observasse, *Michaelem Cerularium* Patriarchatu Constantinopolitano ab *Alexio Comneno* Imperatore dejectum in exilium fuisse relegatum anno millesimo quinquagesimo nono, ubi diem clausit ultimum,

mun, postquam, juxta accuratiorem calculum, annos sexdecim & menses circiter tres Ecclesiam Constantinopolitanam administrasset. Mortuo *Michaele Cerulario*, Patriarchatum Constantinopolitanum adeptus est *Constantinus Lichudes*, eumque tenuit usque ad annum *MLXIV*, quo ex hac vita migravit, cum Ecclesiæ Constantinopolitanæ præfuisset annos quatuor & menses sex, ut legitur in *Zonara*, & in serie Episcoporum Constantinopolitanorum editâ in Codice Juris Græco - Romani. Post Patriarchæ *Lichudis* obitum in Pontificiam Constantinopoleos sedem erectus est *Joannes Xiphilinus*, Vir, teste *Zonara*, omni doctrinæ genere eruditus, qui tamen cum alio *Xiphilino* qui *Dionem* in compendium redegit, confundi haud debet, ut ostendam in Colloquio quinto agendo de viris illustribus, qui X. & XI. Ecclesiæ sæculis flourerunt, *Gretzerus* Tomo 2. De Cruce aliquas *Xiphilini* Patriarchæ Constantinopolitani Homilias exhibet. Clarissimus etiam *Pagius* ad annum *MLXXV*. asserit, alias Homilias in Evangelia Dominicalia totius anni ab eodem *Xiphilino* Patriarcha Constantinopolitano scriptas fuisse, quæ MSS. adhuc extant in Bibliotheca Vaticana. Mortuus est *Joannes Xiphilinus* Patriarcha Constantinopolitanus die secundâ mensis Augusti anni millesimi septuagesimi quinti, eique successit *Cosmas* Monachus pietate insignis, qui, ut scribit *Anna Comnena* lib. 3. *Alexiados*, Imperatorem *Alexium Comnenum* coronavit, & Patriarchalem dignitatem ultrò abdicavit anno millesimo octogesimo primo, postquam eam tenuisset annos quinque & menses novem, secessitque in Monasterium *Calliæ*.

Tom. IV.

H

ANNO

Anno itaque millesimo octogesimo primo *Cosme* Patriarchalem Ecclesiæ Constantinopolitanæ dignitatem abdicanti successit *Eustratius Garida*, seu potius, ut scribit *Zonaras*, hanc Patriarchicam dignitatem invasit, quam per annos tres cum usurpasset, eâ deiectus est anno millesimo octogesimo quarto, atque in ejus locum susceptus fuit *Nicolaus Monachus*, cognomento *Grammaticus*, qui in studio virtutis ætate actâ literarum non rudis erat, inquit idem *Zonaras* in *Alexio Comneno*. Porro, hic *Nicolaus* hujus nominis III. Patriarcha Constantinopolitanus è vivis sublatus est anno millesimo centesimo undecimo, postquam per viginti & septem annos præfuisset Ecclesiæ Constantinopolitanæ, ut testatur idem *Zonaras* loco mox à me laudato his verbis: *Patriarcha Nicolaus, Ecclesia per annos viginti septem gubernata, senex ad modum decessit, cujus funus Imperator (idest, Alexius Comnenus) magnificis honoribus prosecutus est.* Hi sunt in summa omnes Patriarchæ, qui sæculis Ecclesiæ X. & XI. Sedem Cōstantinopolitanam tenuerunt.

D. Hæc, quæ hætenus dixisti de serie Episcoporum, qui præcipuas Sedes, Romanam, scilicet & Constantinopolitanam, sæculis Ecclesiæ X. & XI. tenuerunt, attentè hodiè cogitabo. Soleo siquidem, Pythagoræorum more, exercendæ memoriæ gratiâ, quid quo quo die dixerim, audiverim, egerim, commemorare vesperi. Sic firmior redditur memoria, quam *Cicero* meritò appellat *Thesaurum omnium rerum*, quæ nisi custos inventis excogitatisque rebus & verbis adhibeatur, experientiâ intelligimus, omnia, etiamsi præclara fuerint, diù conservari non posse.

COL-

COLLOQUIUM III.

*De Schismatibus & Hæresibus, quæ
sæculis decimo & undecimo Ec-
clesiam funestarunt.*

M. **Q**UAMVIS decimo sæculo, ut jam præmonuimus, fædissimas Ecclesiæ maculas asperserit quorundam Romanorum Pontificum, & diversis in locis Episcoporum vita; nulla tamen (quod singulare divinæ providentiæ beneficium fuit) errorum, schismatum, & Hæresum monstra eo sæculo prodierunt. At sæculo undecimo, quo, depulsis ignorantiae tenebris, litteræ reviviscere, & doctrina postliminiò revocari cæperunt, Infernus evomuit Hæreses, & Ecclesiæ sinum Schismata dilacerarunt, præsertim illud, cujus auctor fuit *Michael Cerularius* Patriarcha Constantinopolitanus, qui Orientalem Ecclesiam ab Occidentali penitus divulgavit, & faciem Orientalis Ecclesiæ olim sanctitate & doctrinâ celeberrimæ funestâ illa separatione, quæ ad nostra usque tempora perseverat, sic lugubrem reddidit, ut nullus sit tam durus ac ferreus, qui tot Christianorum Schismaticorum, qui in Oriente pereunt, vel duro Turcarum jugo oppressi ingemiscunt, miseriis non commoveatur, ac multam lacrymarum vim profundat?

D. Cùm ex ignorantia, dissensionibus, morumque corruptela Hæreses & Schismata suam ut plurimum originem habere soleant, jurassem

profectò multas Hæreses, diraque schismata erupisse decimo Ecclesiæ sæculo, cujus crassam ignorantiam, neglectum litterarum, morum depravationem, bellorum exitia, raros, & hoc nomine parum dignos Pontifices, immanem demùm & ubique grassantem quidvis audendi & agendi licentiam in superiori nostro Colloquio descripsisti. Cùm itaque, volente, & in rem Ecclesiæ suæ ita mirabiliter disponente Deo, nullæ decimo sæculo enatæ sint Hæreses, nullave suborta schismata, in eas Hæreses & schismata in præsentī nostro Colloquio inquirere debemus, quæ undecimum Ecclesiæ sæculum infestarunt.

M. Descripturus Historiam Hæresum, quibus Ecclesia undecimo sæculo fuit exagitata, incipiam, ac breviter me expediam ab illis Hæresibus, quæ minùs celebres fuerunt, & in referenda *Berengarii Sacramentariorum* parentis hæresi, quæ graviores in Ecclesia tumultus excitavit, consultò diutiùs immorabor. In primis, ineunte undecimo Ecclesiæ sæculo, hoc est, circà annum mxxii. Regnante in Galliis *Roberto* filio *Hugonis Capeti*, detecta est in urbe Aurelianensi cruda nimium atque insolens hæresis, quæ licet diutiùs occultè germinata, in perditionis segetem malè pullulans, plures in suæ cæcitatē præcipitavit laqueum, ut ait *Gaber Rodolphus Monachus* lib. 3. Historiæ cap. 8. Hæc autem Hæresis, quæ erat Manichææ propago, *Stephano* Aurelianensis Ecclesiæ S. Petri Puellaris scholastico, & *Lisoio* Ecclesiæ sanctæ Crucis ejusdem urbis Canonico, viris religiosis & sapientiæ opinione magno in honore habitis, ac per illos compluribus aliis tam ex Clero, quàm

ex

ex populo Aurelianensi pestiferum virus afflavit. De hac peste in suo Regno adhuc latitante & occultè serpente *Robertus* Gallorum Rex admonitus ab *Arefasto*, viro nobilitate, morum integritate, & prudentiâ spectatissimo, confestim operam dedit, ut ad exterminandam gliscentem illam hæresim convocaretur Synodus Aurelianensis, de qua in proximo nostro Colloquio agemus. Ad hanc Aurelianensem Synodum, cui Rex *Robertus*, ejusque conjux *Constantia* interfuerunt, adducti hæretici à satellitibus Regiis comprehensi fideique suæ rationem coràm reddere jussi, errores suos sibi malè conscii de industria dissimularunt. Sed *Arefastus*, qui ad expiscandos horum hæreticorum errores Aurelianum venerat, & ex consilio *Ebrardi* religiosissimi Ecclesiæ Aurelianensis Clerici, simulato hujus sectæ habitu, ad illorum admissus Colloquium, omnia eorum arcana audierat, penitiùs introspexerat, & memoriæ commendaverat, Regis *Roberti*, & præsentium Episcoporum jussis obtemperans, illa in Concilio palam retexit ac revelavit; quæ hæretici negare non audentes, sed illa detestari nolentes, *communi consensu & voluntate omnium convicti, omnes perpeffi sunt ignis incendium*, uno Clerico, & sanctimoniali exceptis, quibus deus pœnitentiam dedit, sicut legitur in *Chronico S. Petri Vivi Senonensis Ord. S. Benedicti*, quod extat Tomo II. Spicilegii *Dacheriani*. Testatur etiam *Ademarus*, qui eodem tempore floruit, in suo *Chronico* apud *Labbeum* Tomo 2. Biblioth. pag. 180. apud Tolosam inventos esse Manichæos, qui itidem destructi sunt, & eodem ignis supplicio puniti.

D. Quos errores spargebant novelli isti Manichæi in Galliarum Regno undecimo sæculo detecti?

M. Impiæ illius sectæ errores, quos mulier quædam ex Italia in Gallias aduexerat, ut testantur *Baronius*, & *Spondanus* ad annum *mxvii*. *Arefastus*, ut mox dixi, prodidit in Concilio Aurelianensi, quos hic referam, sicut leguntur in Actis ejusdem Concilii, quæ extant apud *Lucam Dacherium* Tomo II. Spicilegii. Docebant itaque novelli isti Manichæi, Christum de Virgine Maria non esse natum, neque pro hominibus passum, nec verè in sepulchro positum, nec à mortuis surrexisse. Asserebant insuper, in Baptismo nullam esse scelerum abluionem, neque Sacramentum Corporis & Sanguinis Christi in consecratione Sacerdotis. Sanctos Martyres, atque Confessores implorare pro nihilo ducebant. Bona opera inania, ac superflui laboris esse effutiebant; hinc libidini & luxuriæ se se totos turpiter dedentes, certis noctibus congregabantur, & singuli lucernas in manibus tenentes, Dæmonum nomina instar Litanix recitabant, donec Dæmon sub forma alicujus Bestiolæ inter eos appareret, quo se illis conspicuum exhibente, statim luminaria extinguebant, & quam primùm quisque poterat mulierem, quæ ad manum veniebat, promiscuâ libidine arripiebat, nullâ peccati habitâ ratione, immò occurrentem matrem, sororem, aut Monacham indiscriminatim constuprabant, idque etiam pro sanctitate & Religione hujus concubitus honoris loco ducebant. Ex eo autem spurcissimo concubitu procreatus infans, octavâ die in

in medio eorum copioso igne accenso probabatur per ignem juxta morem Ethnicorum, & in igne cremabatur, ipsiusque cineres tantâ veneratione colligebantur, atque custodiebantur, quantâ Corpus Christi Domini dandum ægris propediem morituris ad Viaticum in Ecclesia asservatur. Ea porro illis cineribus combusti pueruli inerat vis diabolicæ fraudis, ut quicumque nefandæ illius Sectæ Mysteriis semel initiati illos vel tantillum prælibassent, vix unquam postea ab ea Hæresi resilire, & ad gremium Ecclesiæ Catholicæ redire possent. Sic Diabolus, infensissimus generis humani hostis, sacrilegis istiusmodi superstitionibus miseros illos deludebat hæreticos, quos inter tamen, quod maximè dolendum est, multi erant *ex melioribus ipsius Civitatis Aureliensis Clericis*, sicut legitur in Chronico jam citato *S. Petri Vivi*.

D. Jure optimo vivicomburio damnati sunt illi Hæretici, qui in cœno libidinum immergi paruulos ex nefando coitu progenitos accenso rogo scythicâ crudelitate concremabant. Sed dicas, amabo, fuit ne hæc nova Manichæorum Hæresis hoc pacto prorsus extincta?

M. Hæc nova Manichæorum hæresis fuit quidem in Galliis omninò extincta, sed sub finem undecimi Ecclesiæ sæculi in Oriente repullulare, cæpit, ac multorum animos infecit. At enim Imperante in Oriente *Alexio Comneno*, Hæresim dictam *Bogomilorum* ex Messalianorum, & Manichæorum deliriis conflata dessemnavit quidam *Basilius Medicus*, qui Monachi habitu incedens, pellem leoninam, qui verè asinus erat, quacum-

que ex parte trahebat, *facie macilentus, mento glaber, staturâ procerus, ad impietatem pertractandam callidissimus*, sicut eum graphicè depingit *Anna Comnena*, Imperatoris *Alexii Comneni* filia omni scientiarum laude clarissima libro xv. *Alexaidos*. Is itaque *Basilius* Byzantium ingressus in manifesto Hæresis crimine fuit deprehensus. Imperator siquidem *Alexius Comnenus* consultò simulavit, se istius *Basilii* Hæresis *Bogomilorum* Principis discipulum fieri velle, eique fidem habere, & omnia, quæ ab illo dicebantur, tanquàm Oracula æstimare. Eum mensâ excepit, & Magistrum atque servatorem errantium animarum appellavit. Hamum facilè voravit ambitiosus *Basilius*, & his laudibus inflatus doctrinam suam vulgavit, virus improbitatis suæ evomuit, & omnia execrandæ suæ hæreseos Dogmata coràm Imperatore eructavit, quam ob rem à Dæmonibus, ægrè ferentibus quòd illa arcana Imperatori sectæ profelytum simulanti manifestasset, & persecutionem contra errorem induxisset, saxis, ex se se instar grandinis irruentibus, in cella, in qua custodiebatur, noctu impetitus est, ut refert *Anna Comnena*. Nihil non egit Imperator, ut *Basilium* à pravis dogmatibus ad catholicam fidem revocaret. Sed cum nefarius ille hæreticus obstinato animo mordicus illis inhæreret, nec unctionem, nec aliorum tormentorum genera pertimesceret, in Hyppodromo Constantinopolitano vius exustus est, ut refert *Zonaras* in *Alexio Comneno* Imperatore. Sed damnatio prædicti *Basilii*, ejusque sociorum præfertim legenda est apud *Annam Comnenam*, quæ, loco mox à me laudato, omnia etiam minutissi-

ma elegantissimo stylo in sua Historia *Alexaidos*, quæ post obitum Baronii edita est, prosequitur. *Alexius Comnenus* Imperator, & pater *Anna Comnena*, in reducendis ad veram fidem Hæreticis *Bogomilis* plurimam operam posuit, multi quæ ex his reverà resipuerunt; qui verò animum in errore obfirmarunt, & in eo pervicaciter perseverarunt, Crucem in morte quoque averfati sunt. Nam cùm *Alexius Comnenus* Imperator pyras duas parari consultò jussisset, quarum uni Crux supereminebat, altera Cruce carebat; Hæretici *Bogomili* ad ignem damnati, pyram Cruce carentem nihil cunctantes elegerunt, eò quòd prædicti hæretici, præter alios errores, quibus erant infecti, impiè assererent, Crucem esse despicendam, quòd in ea salvator occiderit, sicut testatur *Anna Comnena* lib. XV. *Alexaidos*, ubi etiam refert, *Alexium Comneum* Imperatorem jussisse *Euthymio*, ut ridicula istius hæresis arcana patefacta atque convicta litterarum monumentis traderet, idque ab eodem *Euthymio* præstitum fuisse in libro, quem *Dogmaticam Panopliam* Imperator appellavit, & ad hæc usque tempora libri illi ita appellantur, inquit *Anna Comnena*.

D. Quinam erant præcipui horumce *Bogomilorum* hæreticorum errores, quos confutandi curam *Euthymio* *Alexius Comnenus* Imperator commisit?

M. Multos *Bogomilorum* errores refert, eademque operâ refellit *Euthymius* Monachus in sua *Panoplia* Titulo xxiii. quorum præcipuos hic indicare abundè sufficiet, ut intelligas, nefariam illam *Bogomilorum* Sectam ex colluvie & monstris
alia-

aliarum hæresum fuisse conflata. In primis, dicebant cum Manichæis, vetus Testamentum non esse conditum à bono principio, seu à bono Deo, nec proinde ad ipsum pertinere viros justos, qui in eo celebrantur. Moysen non à Deo, sed à Sathanaële legem accepisse, & per illam hominum infinitam multitudinem perdidisse obganniebant. Secundò, affirmabant cum sabellianis, unam esse dumtaxat personam Sanctissimæ Trinitatis, ac multa de Filio, & Spiritu Sancto, nec non de Angelis ridicula Commenta venditabant. Tertiò, fingeant, Patrem æternum eructasse ex corde suo *Verbum*, seu filium, quem esse *Michaelem* Archangelum stultè opinabantur, eumque descendisse de cœlis, & per aurem Virginis dexteram influxisse, carnem induisse, quæ specietenus ex materia constaret, & humani corporis esset similis, cum tamen reverà esset materiæ expers: Passionem, Mortem, & resurrectionem simulasse, expletoque suo ministerio, ac in tartara detruso Dæmone, in Cœlos esse reversum, & ad Patris dexteram assidere in solio ex quo *Sathanael* fuerat ejectus. Quartò, dicebant, Angelos, qui ceciderant, filias hominum impudicè conspexisse, easque in uxores accepisse. Quintò, Crucem despiciebant, quòd in ea Salvator fuisset occisus: Cultum Imaginum Idololatriam appellabant, & sanctorum sepulchris Dæmones assidere, ibique ad decipiendos homines portenta edere garriebant. Sextò, Catholicos, qui ad impiam eorum deficiebant sectam, novo Baptismo tingebant, asserentes, Baptisma, quod in Ecclesia Catholica conferebatur, esse dumtaxat Baptisma *Joannis*, quod sit

fit per aquam ; suum verò esse Baptisma Christi, quod datur per Spiritum Sanctum . Octavo, adorandum Ecclesiæ Sacrificium contemnebant , & sanctam Corporis & Sanguinis Domini Communionem , Dæmonum in templis habitantium Sacrificium appellare non verebantur sacrilegi illi Hæretici . Nono , Dæmones invocabant & colebant , eosque Christo & Spiritu Sancto fortiores esse blasphemabant . Decimò , jurabant , se non solum in somnis , sed reverà cernere Patrem æternum ut senem densâ & promissâ barbâ ornatum ; Filium tanquam juvenem pubescentem , & Spiritum Sanctum ut imberbem Adolescentem . Hic sisto , nec plura addam . refugit quippè animus , & alias ineptissimas fabulas , horrendasque istorum Hæreticorum blasphemias dicere reformidat . Leges *Euthymium* loco mox à me citato , ubi Bogomilorum errores in apertam lucem producendi , atque refellendi provinciâ sibi ab Imperatore *Alexio Comueno* demandatâ egregiè defunctus est .

D. Immanissima ac fœdissima illa errorum monstra , quæ me suâ turpitudine deterrent , indicasse satis est . Missis itaque illis hæresibus , quæ undecimo sæculo minùs celebres fuerunt , veniamus ad Hæresim *Berengarii* , qui , ut jam insinuaſti , sacramentariorum parens fuit , ac plurimas in Ecclesia turbas excitavit .

M. Antequàm exponam in quo potissimum errore sita esset *Berengarii* Hæresis , necesse est ut breviter referam errorem in quem *Roscelinus* natione Britto , seu Armoricus , Canonicus compendensis , & præceptor *Abalardi* circa Mysterium

rium Sanctissimę Trinitatis undecimo sæculo lapsus est. Asserebat quippè *Roscelinus*, in Deo tres Personas esse tres res ab invicem separatas, sicut sunt tres Angeli, aut tres animæ; tresque Deos verè posse dici, si usus admitteret, sicut testatur *Dodechinus* in Appendice *Mariani Scoti* ad annum *MXCIV* ad hunc proscribendum *Roscelini* errorem *Raynaldus* Remensis Archiepiscopus Synodum habuit suessionem, & ad eundem *Roscelinum* epistolam scripsit *S. Anselmus*, tunc Abbas Beccensis, rogans eum ut se apud Synodum purgaret, mentemque suam de sancta Triade omnibus Prælatis aperiret. Verebatur siquidem *S. Anselmus*, ne *Roscelinus* publicè assereret, quod in scriptis, & in privatis conventibus falsò dictitare solebat, *Lanfrancum*, & *Anselmum* idem secum sentire. Hęc Sancti *Anselmi* ad *Roscelinum* Epistola legitur in operibus ejusdem *S. Anselmi* lib. 2. epist. 41. Citatus in hoc suessionensi Concilio *Roscelinus* ut fidei suę rationem redderet, errorem suum falsus abjuravit. Sed, post solutum concilium, ad vomitum rediit, asserens, se non ob aliam rationem decantasse palinodiam, atque sententiam, suam damnasse, quàm quia pertimescebat, ne ab ignaro populo lapidibus obrueretur; seque in eadem, quam ejurare coactus fuerat, sententiã semper permanere velle. Obstinato animo errori suo adhærentem *Roscelinum* egregiè confutavit Sanctus *Anselmus* in Tractatu *De Incarnatione*, quem contra ipsum edidit, & *Urbano II.* Pontifici Maximo nuncupavit. Extat etiam quædam Epistola *M. Petri* Theologiæ Professoris ad *G.* seu ad *Gaufridum* Episcopum Parisiensem contra eundem

dem *Roscelinum* scripta, quam *Duchefnius*, *Natalis Alexander*, & alii tribuunt *Petro Abalardo*, Sed *Buleus* in *Historia*, quam eleganter descripsit, celeberrimæ *Universitatis Parisiensis*, Tomo I. ad annum MXCIV. existimat, Auctorem hujusce *Epistolæ* esse quemdam *Petrum* iis temporibus *Theologiæ* professorem, à *Petro Abalardo* diversum, quique contra *Hæresim Roscelini* in *Synodo Suesionensi* damnatam scripserat. Eundem *Roscelinum*, contendentem *Presbyterorum filios* ad sacros ordines non esse promovendos, graviter perstrinxit *Theobaldus Stampensis*, qui tum temporis *Oxonix* scholam regebat, eamque in rem scripsit ad *Roscelinum* *Epistolam*, in qua contrariam sententiam acriter propugnat. Legitur hæc *Epistola Theobaldi* ad *Roscelinum* Tomo III. *spicilegii Dacheriani*. Denique, *Roscelinum* scholæ *Nominalium* Auctorem & Institutorem fuisse affirmat *Buleus* in *Historia Universitatis Parisiensis* Tomo I. ad annum MLVII. additque, hanc *Aristotelicorum* sectam, à veteribus penè explosam, à *Guillelmo Okamo* Ordinis Sancti *Francisci* rursus excitatam, atque de integro fuisse instauratam. Sed de hæretico *Roscelino* satis. Nunc passis velis ad *Berengarii* causam accedamus.

D. Circa *Berengarii* causam, scire inprimis velim ejus patriam, ingenium, studia, mores, & quandònam suam cæperit spargere *Hæresim*?

M. Patriam *Turones* in *Galliis* habuit *Berengarius* *Sacramentariorum* parens, ut testantur *Deodvinus*, sive *Theotvinus* *Leodicentis* *Episcopus*, *S. Anselmus*, *Bertoldus* *Constantiensis*, & alii. Etatem adultam cum attigisset *Berengarius*, traditus
ste

est in disciplinam *Fulberti*, qui tunc scholam Carnotensem moderabatur, & postea ejusdem Carnotensis Urbis creatus est Episcopus. Hinc obiter corrigendus est memoriæ lapsus, quem passus est *Gersonius* sacre Facultatis Pariliensis Cancellarius celeberrimus, dum ait, Berengarium Sacramentarium parentem *Petri Abaelardi* fuisse discipulum. Quâ in re manifestum esse anachronismum ex eo præsertim liquet, quod *Petrus Abaelardus* posterior fuerit *Berengario*, & pluribus annis post ipsum obierit. Non potuit ergo *Berengarius*, qui Sacramentarium præformavit hæresim, esse discipulus *Petri Abaelardi*, qui tamen alterum *Berengarium* discipulum habuit Episcopum Pictaviensem, qui in gratiam Præceptoris sui *Abaelardi* Apologiam acrimoniæ plenam adversus Sanctum *Bernardum* scripsit. Petulanti, & versatili ingenio, atque ad novitates maximè propenso præditus fuit *Berengarius*, & eam ob rem sanctissimus ejus præceptor *Fulbertus* sæpissimè illum adhortabatur, ut à regia viâ, hoc est, ab Apostolica fide, & ab illibata sanctorum Patrum doctrina non deflecteret. At *Berengarius* elatus ingenii levitate, ipsius Magistri sensum non adeò curabat, condiscipulorum pro nihilo reputabat, libros etiam Artium contemnebat, & novis verborum interpretationibus cujusdam excellentiæ laudem venari, qualitercumque poterat, affectabat, ait *Guitmundus* lib. 1. de Corporis & Sanguinis Christi veritate in Eucharistia. Hinc S. *Fulbertus*, qui ingenium ac mores *Berengarii* sui discipuli jam penitus introspexerat, prædixit morti proximus qualis futurus esset, dum illum, cui Dæmonem blanditiis multos corrumpere tentantem assistere cernebat,

nebat, omni, quo potuit, nisu à se repulit, sicut legitur in veteri fragmento, quod extat in Bibliotheca Floriacensi ex *Willelmo Malmesburiensi* lib. III. de *Gestis Regum Anglorum*, & ex *Henrico de Knigton* lib. I. De *eventibus Angliæ* cap. 13. Post obitum *S. Fulberti*, *Berengarius Turones* Patrium solum reversus est, ubi Turonensi scholæ præfectus magnum sibi peperit nomen. Quamvis enim *Berengarius*, teste *Guitmundo* loco mox laudato, levis litteraturæ esset, attamen, cum id temporis liberales Artes in Galliis penè obsolevisent, in tanto bonarum litterarum squallore peritus pro tempore visus est *Berengarius*, dignusque judicatus, qui in Ecclesia *S. Martini* Turonensis Camerarii ac Thesaurarii dignitates obtineret. Verùm, relictis postea Turonibus, in Urbem Andegavensem se se contulit *Berengarius*, ubi ab *Eusebio*, cognomine *Brunone* illius urbis Episcopo, perhumaniter exceptus, Archidiaconus, & Thesaurarius Ecclesiæ Andegavensis creatus est. *Baronius* asserit, *Berengarium* in hac civitate Andegavensi, consentiente & annitente *Eusebio* cognomine *Brunone* ejusdem urbis Episcopo, suam capisse spargere hæresim anno millesimo trigesimo quinto. Ast, circa exordium *Berengarianæ* Hæreseos, & consortium *Eusebii Brunonis* Andegavensis Episcopi cum *Berengariana* Hæresi hallucinatum fuisse eminentissimum *Annalium* Parentem asserunt periti Critici. Et primò quidem, *Berengarium* suam non capisse disseminare hæresim anno millesimo tricesimo quinto, patet ex Epistola *Deoduni*, seu *Theotwini* Episcopi Leodicensis ad *Henricum III.* Imperatorem,

rem, quicum consanguinitatis gradu erat conjunctus. In ea quippè Epistola, quæ tempore *Baronii* mutila erat, & nunc integra legitur Tomo iv. *Analect.* pag. 396, & seqq. à *Mabillonio* ex Codice MS. eruta, asserit *Deoduinus*, *Eusebium* cognomento *Brunonem* Episcopum Andegavensem in suspicionem Berengarianæ hæreseos venisse. Porro, *Eusebium Brunonem* anno tantum millesimo quadragesimo septimo in Episcopatum Andegavensem *Huberto* successisse certis argumentis demonstrant *SanMarthani* in Episcopis Andegavensibus. Longè itaque vero similis est, Hæresim Berengarii produsse anno millesimo quadragesimo septimo, sedente *Clemente II.* summo Pontifice, ut testatur vetus Exemplar Floriacense, *Historiæ Francorum* à *Roberto* usque ad obitum *Philippi I.* quod editum est à *Duchefnio* Tomo iv. script. *Francorum*. Secundò, quantum attinet ad *Eusebium* cognomento *Brunonem* Andegavensem Episcopum, quem Berengarianæ hæreseos propugnatorem acerrimum fuisse asseverat *Baronius*; fatentur quidem periti Critici, hunc Antistitem infamiam Hæreseos apud nonnullos subiisse, quòd *Berengarium* Archidiaconum suum errores publicantem non coercuerit, non excommunicarit, ejusque Hæresim, & excommunicationem cæteris Episcopis Encyclicâ Epistolâ notas non fecerit, hunc tamen Antistitem à Berengariana hæresi reverà immunem fuisse probant multis momentis. Primò quia Istud *Eusebii* Cognomento *Brunonis* Andegavensis Episcopi cum Berengariana hæresi consortium nitebatur dumtaxat famâ hac in re mendaci, falsisque sparsis rumoribus, quibus

Deo-

Deodvinus Episcopus *Leodicensis*, & *Durandus* *Troarnensis* Abbas facilius, quàm par fuisset, fidem adhibuerunt. Secundò, quia nulli scriptores, qui *Eusebio Brunoni* Episcopo *Andegavensi* suppres fuerunt, *Berengarianæ* Hæreseos notam inuulerunt, non *Hugo* *Lingoniensis* Episcopus, non, *Lanfrancus*, non *Guitmundus*, non *Algerus*, qui omnes in *Berengarianam* hæresim calumum acuerunt. Tertiò, in nullo Concilio, nec apud ullum Summum Pontificem *Eusebius Bruno* Episcopus *Andegavensis* delatus est ceù hæreticus; immò, adfuit cum aliis Episcopis Synodo *Remensi* à *Leone IX.* Pontifice Maximo celebratæ, ut constat ex Actis illius Synodi. Quartò, si *Eusebius Bruno* *Andegavensis* Episcopus vel levissima hæreseos suspitione fuisset aspersus, certè non minùs ei, quàm ipsius Archidiacono *Berengario* professionem fidei imperassent Episcopi, quam tamen ei imperasse nullibi legitur. Denique, *Eusebius Bruno* *Andegavensis* Episcopus fidei suæ integritatem luculenter probatam reliquit in epistola ad *Berengarium* datâ post ultimum Concilium *Romanum* in causa *Berengarii* habitum, cum ipsum *Berengarius* per litteras obtestatus fuisset, ut se & *Gausfridum Martini* Clericum *Andegavensem* sub Judice audiri faceret in libro *B. Ambrosii de Sacramentis*; in hac siquidem epistola, postquam *Eusebius Bruno* Episcopus *Andegavensis* protulit verba, quibus Christus Dominus *Sacro-Sanctum* instituit Sacramentum, disertè ptofitetur, se firmiter credere, Verbi Divini, per quod omnia facta sunt, virtute & effectu, panem & vinum post consecrationem verum Christi Corpus & Sanguinem fieri, & ejus rei modum, ordi-

nemque non esse inquirendum. His momentis à Berengariana hæresi purgatur *Eusebius Bruno* Episcopus Andegavensis, qui tamen à negligentiae culpa, cujus causa fuit, nimius in Berengarium, Archidiaconum suum amor, excusari minime potest.

D. Quznam fuerunt præcipua Berengarianæ hæreseos Capita?

M. Berengariana hæresis instar Hydræ multis erat instructa capitibus, At enim *Berengarius* Primò baptisma parvulorum evertibat, Secundò, legitimam conjugia destruebat, licitam esse cum fœminis omnibus scortationem perfrictâ fronte effutens. Tertiò, Christum Dominum clausis januis ad Discipulos ingressum negabat. Verùm, hæc tria ista suæ hæreseos capita, quæ, ut testatur *Guilmundus* lib.1. nec aures pessimorum sustinere poterant, abiecit postea *Berengarius*, totusque incubuit in defensionem & propagationem hujusce quarti suæ hæreseos capitis, quo inficiabatur realem præsentiam Corporis & Sanguinis Christi in Eucharistiæ Sacramento, & conversionis substantialis panis & vini in idem sacratissimum Corpus & Sanguinem veritatem, Scio, doctissimum *Mabillonium* parag.3. partis 2. sæculi 6. Benedictini, quod est Ecclesiæ undecimum, multis momentis probare, *Berengarium* non negasse præsentiam realem Corporis & Sanguinis Christi in Eucharistiæ Sacramento, sed solum renuisse admittere transubstantiationem, seu conversionem substantiæ panis & vini in Corpus & Sanguinem Christi, ita ut dumtaxat vellet *Berengarius*, realiter existere in Eucharistia Corpus, & Sanguinem Christi simul cum substantia panis & vini,

vini, sicut modò asserunt hæretici Lutherani, qui *Impanationis* errorem mordicè defendunt. sed, ne in hoc doctissimo *Mabillonio* assentiar, duo præsertim obstant. Primum est, quòd *Lanfrancus*, *Guitmundus*, *Algerus*, & alii Scriptores coævi, qui totis ingenii sui viribus *Berengarii* hæresim oppugnaverunt, disertè asserunt, illum negasse præsentiam realem Corporis & Sanguinis Christi in Eucharistiæ Sacramento. Alterum est, quòd nullus horumce Scriptorum, quos mox laudavi, hunc *Impanationis* errorem *Berengario* tribuat, sed solùm à quibusdam ejus Sectatoribus propugnatum fuisse innuant. Ad illa itaque testimonia, quæ profert *Mabillonius*, & quibus *Berengarius* præsentiam realem Corporis & Sanguinis Christi primà fronte fateri videtur, & tantùm negare transubstantiationem, seu conversionem substantiæ panis, & vini in Corpus & Sanguinem Christi, dicendum est, fieri quidem potuisse, ut *Berengarius* hæreticorum more, qui sibi parùm constantes calidum, & frigidum simul ex eodem ore perflant, oppressius ac victus Catholicorum argumentis simulaverit sub quibusdam verborum involucris, se tandem ad fidem Catholicam de præsentia reali Corporis, & Sanguinis Christi in Eucharistia accessisse, at confessionem illius fucatam, subdolan, & minimè sinceram fuisse, nec illum ex animo præsentiam realem Corporis & Sanguinis Christi in Eucharistia, quam verbis se agnoscere mentiebatur, admisisse; quod etiam idem *Mabillonius* sub finem citati paragraphi ingenuè fatetur. Verùm enim verò, hic fuit, eritque semper versipellium hæreticorum genius, ut principiò, ne Catholicorum

animos offendant, & à se prorsus abalienent, ad avitam Ecclesiæ fidem verbis quàm proximè accedant, at mente revera recedant. Hinc ex Historia Ecclesiastica compertum habemus; tantam, tamque diuturnam Arianorum cum Catholicis quarto Ecclesiæ sæculo de verbis, verborumque sensu fuisse vitiligationem, quam etiamnum in recentibus Arianis in *Socinianis* nostri temporis redivivis conspici licet. Verba siquidem mutant hæretici, nunquàm tamen, aut rarò mentem. Quapropter, *Berengarius*, etsi, mutatis pro loco & tempore, verbis, quandòque in suis scriptis innuere videatur, verum Corpus & Sanguinem Christi Domini esse in Eucharistiæ Sacramento (sicut ex multis testimoniis ex ipsius operibus depromptis ostendit Mabillonius) rem ipsam tamen privatim interpretando, errorem mente retinuit.

D. Fuitne hæc Berengariana hæresis ab Ecclesia, statim ac erupit, damnata, & à Scriptoribus Ecclesiasticis confutata?

M. Berengariana hæresis, cùm primùm prodire cæpit, ab Ecclesia fuit profligata in multis Conciliis, videlicet in Concilio Romano sub Leone IX. anno ML. in Conventu *Brionensi*, in Conciliis *Vercellensi*, & *Parisiensi* eodem anno celebratis; in *Florentino* sub *Victore II.* anno MLV. & in *Turonensi* indicto eodem anno: in Romano sub *Nicolao II.* anno MLIX. in *Rothomagensi* anno MLXIII. in *Pictaviensi* anno MLXXV. in *Romanis* duobus sub *Gregorio VII.* convocatis anno MLXXVIII. & MLXXIX. de quibus Conciliis suo loco, seu in proximo Colloquio differemus. Viri etiam doctissimi hanc Berengarianam hæresim, præclaris editis lucubrationibus, im-

pu-

pugnarunt, quos inter censentur *Adelmannus*, *Hugo Lingoneusis* Episcopus, *Lanfrancus*, *Durandus Troarnensis* Abbas, *Guitmundus*, & *Algerus*. Quorum opera in Colloquio quinto recensebimus.

D. Tot in Conciliis damnatus *Berengarius*, totque illustrium virorum scriptis confutatus resipuitne tandem aliquandò à sua hæresi?

M. Post varios casus ac lapsus, ancipitemque fortunam, tandem *Berengarius* circa annum MLXXXIII. ad meliorem frugem conversus ab hæresi sua verè resipuit, & Catholicam fidem, quam antehac impugnauerat, constanter usque ad mortem professus est. Hæc sanè mutatio fuit *dexteræ excelsi*, nam sincera hæresiarchæ conuersio est rara avis, alboque simillima corvo. Hujus sinceræ *Berengarii* conversionis fidem faciunt veteres membranæ Laureacenses, *Clarius Floriacensis* Monachus in Chronico Senonensi, quod tomo 2. Spicilegii Dacheriani insertum est, *Willelmus Malmesburiensis* lib. 3. *De Gestis Regum Anglorum*, *Hildeburtus Ceno-*
manensis Episcopus, qui demortui *Berengarii* Epitaphium versibus condidit, in quo tamen musam suam paulò liberius excurrere sivit, & ut, ait *Willelmus Malmesburiensis*, *metas veræ laudis amore incitatus transilivit*. Circà ejusdem *Berengarii* pœnitentiam, & verum ad Ecclesiam Catholicam reditum consentiunt *Baldricus Burgulensis* primùm Abbas, & *Dolensis* postea Episcopus, *S. Antoninus* parte 2. *Chronici* tit. 16. parag. 20. *Vincentius Bel-*
lovacensis in *Speculo Historiali* lib. 25. cap. 30. *Martinus Polonus*, *Joannes Mabillonius*, *Natalis Alexander*, *Antonius Pagius*, & complures alii Scriptores moderni. Mirum autem videri non debet, quòd

Baronius de veritate pœnitentiæ *Berengarii* convictus non fuerit, cùm antequàm *Franciscus de Roya* Antecessor Andegavensis singularem librum *De vita, hæresi, & pœnitentia Berengarii* edidisset, hæc Historia magnis tenebris obsita fuerit. A *Berengarii* obitu Turonensis Ecclesiæ *S. Martini* Canonici iuxta *Berengario* in communione Ecclesiæ defuncto persolvere soliti, quot annis ad ejus tumulum, qui in Claustro *S. Cosmæ* nigro lapide strato, detricto Epitaphio, visitur, feriâ Paschæ tertiâ conveniunt, ubi psalmum *De profundis* pro anima *Berengarii* recitant, nullâ tamen *Collectâ*, ut vocant, adhibitâ. Hoc autem *S. Cosmæ* Claustrum extat in Insula Sancti *Cosmæ* Turonicæ Civitati suburbanâ, in quam Insulam *Berengarius* sinceram acturus pœnitentiam secessit, & sæculi pompis renunciâs, Domino militavit usque ad mortem, quæ, ut testatur *Willelmus Malmesburiensis* lib. 3. *De Gestis Regum Anglorum*, contigit die Epiphaniarum, seu die sexta mensis Januarii anni millesimi octogesimali octavi. Utinam! Hæretici nostri temporis, qui *Berengariû* sequuntur errantem, sequantur & pœnitentem, atque illorum felici, diuque optato ad Ecclesiæ Catholicæ gremium reditu, gaudium de illorum pœnitentia sit in Cœlo, & unum in Terra fiat Ovile Christi.

D. Optarem ipse vehementissimè non solum ut hæretici nostri temporis, suis abjectis erroribus, in sinum Ecclesiæ Catholicæ reverterentur, sed etiam, ut Ecclesia Orientalis amico fœdere pacis cum Ecclesia Occidentali sociaretur, quam tamen ægrè admodum videmus esse etiamnum divisam funesto schismate, quod, ut me jam præmonuisti, à *Michaele Cernulario* Patriarcha Constantinopolitano reno-

renovatum ac firmatum fuit undecimo Ecclesiæ sæculo. Scite autem velim veram & præcipuam causam, cur *Michael Cerularius* Patriarcha Constantinopolitanus schisma Photianum undecimo sæculo renovaverit, & vinculum Communionis Ecclesiæ Græcæ, seu Orientalis, cum Latina, seu Occidentali abruperit?

M. Anno millesimo quinquagesimo tertio *Michael Cerularius*, qui jam decem abhinc annis Ecclesiam Constantinopolitanam regebat (fuerat enim Patriarcha Constantinopolitanus anno millesimo quadragesimo tertio inauguratus) in Ecclesiam Latinam, seu Occidentalem, totis suis viribus debacchari cæpit, & epistolam suam & *Leonis* Acridani Archiepiscopi nomine ad *Joannem* Trauensem in Apulia Episcopum eodem anno scripsit, & aliam anno sequenti, seu millesimo quinquagesimo quarto, ad *Petrum* Antiöchenum Patriarcham dedit epistolam, quæ ambæ fœdis in Latinam Ecclesiam scatent calumnijs. Ut autem *Michael Cerularius* suæ ab Ecclesia Latina separationis causam, aliquam prætexeret, quosdam illius mores temerè damnavit, eaque contra ipsam protulit accusationis Capita. Primò, culpavit Latinos, quòd Azyma consecrantes, cum Judæis communicarent, nec aptam assumerent Eucharistiæ conficiendæ materiam. 2. Quòd suffocata comederent. 3. Quòd barbas raderent. 4. Quòd Sabbatis jejunarent. 5. Quòd immundorum animalium carnibus vescerentur. 6. Quòd Monachi Latini carnes ederent. 7. Quòd Latini primam Quadragesimæ hebdomadam, necnon quinquagesimæ, carniū esu violarent. 8. Quòd sacro Symbolo particulam,

Filioque, addidissent, & malè de Spiritu Sancto sentirent. 9. Quòd apud Latinos, duo fratres duas sorores in uxores ducerent: 10. Quòd inter Missarum solemnità tempore communionis Ministrorum alteralterum oscularetur. 11. Quòd Latini Episcopi annulis ornarentur, seu Ecclesiarum Sponsi. 12. Quòd Latini Episcopi ad bellum proficiscerentur & manus suas humano sanguine contaminarent. 13. Quòd unicam inersionem in Baptismo usurparent. 14. Quòd salem in os Baptizatorum immitterent. 15. Quòd nec Sanctorum Reliquias, nec sacras Imagines venerarentur. 16. Quòd *Alleluja* Quadragesimali tempore non cantarent. Hæc sunt accusationis Capita, quæ in Ecclesiam Latinam congeffit *Michael Cerularius* Patriarcha Constantinopolitanus, ut hoc pacto renovatum à se schisma aliquo rationis fucò obducere posset. Sed facilè ostenditur, Græcos, non propter illas Latinorum consuetudines, quas *Michael Cerularius* carpebat, à Sede Apostolica fuisse avulsos, sed magis propter quædam momenta sæcularia, quæ *Michaelem Cerularium* ad hoc facinus perpetrandum adduxerunt. Verùm enim verò, qui apud Græcos cordatiores, nec subleste fidei extiterunt, sincerè fassi sunt, Latinorum de Spiritus Sancti processione sententiam, Azymorum usum, aliasque consuetudines, quæ dissensionis prætextus erant, hæreseos insinulari non posse; atque id etiam probat concordia, quam sæpè Latini inierunt cum Græcis, ex quo *Photius* Patriarcha Constantinopolitanus à *Basilio Macedone* Imperatore in ordinem redactus primùm fuit. Nihil quippè in his concordiiis, seu unionibus Ecclesiæ Græcæ cum Latina, de Dogmatibus & consue-

suetudinibus Latinorum actum est, cum tamen à
 temporibus sextæ saltem Synodi generalis Græci
 probè compertum haberent, inter Romanæ fidei
 capita unum esse, quod Spiritus Sanctus à patre,
 filioque procedat. Id profectò noverat apprime
Photius, vir immensæ eruditionis, qui nihilominus
 de hoc articulo litem adversus Ecclesiam Latinam
 antea non movit, quàm se à *Nicolao I.* Pontifice
 Maximo damnatum accepisset. Hinc est, quòd sub
Leone dicto Sapiente Imperatore, detruso è Sede
 Constantinopolitana *Photio*, pax Orientalem inter
 & Occidentalem Ecclesiam fuerit redintegrata,
 absque ulla vel minima circa res Theologicas & La-
 tinorum consuetudines disceptatione. Quin, *Pe-*
trus Patriarcha Antiochenus in epistola ad *Michae-*
lem Cerularium improbat quidem particulæ *Filioque*
 additamentum Symbolo factum, at non ut hæreti-
 cum, nec propter quod continuo scindenda esset
 Ecclesia. Extat etiam inter sanctiones Juris Græ-
 co-Romani epistola *Basilii Acridani Archiepiscopi*
 ad *Hadrianum II.* Papam, in qua fatetur, *parvi mo-*
menti offendicula esse, propter quæ scissio Ecclesia-
 rum acciderit. Hæc, aliaque id genus legi possunt
 in Jure Orientali, seu Græco-Romano, quod ex
 variis Imperatorum, Patriarcharum, & Præsulum
 Decretis conditum est, typisque semel ac iterum
 excusum fuit ab *Edmundo Bonafidio* primùm, postea
 à *Marquardo Frehero* ex recensione *Joannis Leuncla-*
vii. Non igitur propter quasdam sententias aut
 consuetudines Latinorum à *Michaele Cerulario*
 damnatas Græci sese à Latinis facto schismate sepa-
 rarunt, sed potiùs propter quædam sæcularia mo-
 menta, quæ *Michaelem Cerularium Patriarcham*,
 Con-

Constantinopolitanum ad renovandum Photianum schisma compulerunt.

D. Quænam sunt sæcularia ista momenta, quæ *Michaelis Cerularium* ad renovandum undecimo Ecclesiæ sæculo schisma Photianum adduxerunt?

M. Horumce momentorum sæcularium unum instar omnium fuit præceps & ambitiosum desiderium *Michaelis Cerularii*, qui Episcopi *universalis* titulum ambiebat, seque Romano Pontifici æqualem fieri modis omnibus adnitebatur. Hinc, superbus ille Patriarcha, statim ac Ecclesiam Orientalem nefando schismate ab Ecclesia Occidentali divulgasset, calceos rubros induere cepit, ut se Romano Pontifici æqualem significaret, sicut testatur *Joannes Scylites Curopalata* Scriptor Græcus in *Breviario Historico*, ubi hæc habet: *aggressus est etiam (Michael Cerularius) Cocco tineta induere calceamenta, antiqui Sacerdotis morem hunc asserens, oportere his uti novum Pontificem ex hac immoderata Michaelis Cerularii ambitione ortum habuit dirum, illud schisma, quo Orientalis Ecclesia ab Occidentali etiamnum separata manet.*

D. Numquid Romani Pontifices, quibus ex officio regimen universæ Ecclesiæ incumbit, hanc immanem *Michaelis Cerularii* Patriarchæ Constantinopolitani fregerunt audaciam, suæque auctoritate impedierunt, ne, inducto schismate, discinderet Ecclesiam?

M. Sedebat tum temporis in Cathedra Petri Leo IX. Pontifex Maximus, qui, ut *Michaelis Cerularii* schismatis Auctoris effrænem compesceret audaciam, scripsit eruditam ac vehementem
Epi.

Epistolam, quæ inter ejus Epistolas ordine prima est in collectionibus Conciliorum. In ea autem Epistola Sanctissimus Pontifex procacissimos schismaticorum *Michaelis Cerularii*, & *Leonis Acridani* Archiepiscopi in Ecclesiam Romanam insultus redarguit, eosque adhortatur ad pacem atque concordiam: cujus conservandæ cum studiosissimus esset summus ille Pontifex, Legatos *Humbertum* Cardinalem sylvæ candidæ Episcopum, *Fredericum* Cardinalem & S. R. Eccl. Cancellarium, *Petrum* Amalphitanum Archiepiscopum Constantinopolim misit cum litteris ad *Constantinum Monomachum* Imperatorem, & ad *Michaellem Cerularium* Patriarcham pro Ecclesiastica pace concilianda. Legatos Romani Pontificis benevolè & honorificè excepit Imperator, eos ab schismaticorum insidiis defendit, & librum, quem *Nicetas* Monachus Studita contra Ecclesiam Latinam scripturierat, de Azymo, de Sabbato, & de aliis Latinorum ritibus, igni addixit. At sincero animo id non præstitit Imperator *Constantinus Monomachus*, sed solùm Romani Pontificis Legatis gratum, favoremque se præstitit, tum quia timuit, ne, si aliter se se gereret, in crimen violati juris Gentium incurreret; tum quia adhuc sperabat, se istud accepturum auxilium, quod à Romano Pontifice postularat contra Francos, sive Normannos, qui, Duce *Roberto Guiscardo*, Apuliam Græcis ereptam ad suam potestatem jam adjunxerant, & Calabriam armis devastabant. Ubi autem auxilio, quod se à Pontifice obtenturum sperabat Imperator, frustratum se intellexit, firmando schismati haud parùm favit, & *Cerularii* Patri-

Patriarchæ defectionem approbavit. Id disertè tradit *Georgius Metochita* Oratione primâ *De Dissidio*, cujus fragmentum recitat *Leo Allatus* lib. adversus *Hottingerum* pag. 457. Constat etiam, hunc Imperatorem *Constantinum Monomachum* habuisse præ cæteris familiarem, & intimum omnium consiliorum suorum participem *Michaelē Psellum*, qui promovendo schismatici omnem operam posuit, & non solum in suis capitibus Theologicis, quæ *Joannes Gerardus Vossius* citat, Latinorum dogma de processione Spiritus Sancti à Patre & Filio reprobatur, sed etiam in Oratione, quam in laudem demortui *Cerularii* Patriarchæ Constantinopolitani pronunciavit, infestum hunc Patriarcham eo potissimum nomine laudat, quòd propter hoc Theologiæ caput à Romana desciverit Ecclesia. Extat hæc *Michaelis Pselli* scriptoris Græci Oratio in Regis Christianissimi Bibliotheca cum aliis ejusdem Auctoris Opusculis adhuc ineditis, quæ doctissimus noster *Combesius* prælo parata habuit, sed morte præventus publicâ luce donare non potuit. Cum igitur Imperator *Constantinus Monomachus* omnium consiliorum participem sibi adsciverit *Michaelē Psellum*, qui schisma propagare totis viribus studuit, argumento est, hunc Imperatorem, auxilio, quod à Pontifice Romano expectabat, non impetrato, schismati, quod *Michael Cerularius* ambitione, abreptus molitus fuerat, tandem adfavisse. Hinc est, quod post discessum Romani Pontificis Legatorum (qui contumaces *Michaelē Cerularium*, & *Leonem Acridanum* Archiepiscopum excommunicaverant) *Michael Cerularius* autoritate Imperato-

ratoris *Constantini Monomachi* fretus concilium Constantinopoli convocaverit, cujus Decretum cum nominibus viginti Episcoporum, qui ei interfuerunt, *Leo Allatus* edidit in Dissertatione, secundâ *De libris Ecclesiasticis Græcorum*. In hoc autem Conciliabulo ausus est *Michael Cerularius* in Legatos Apostolicos excommunicationis ferre sententiam, & nomen Romani Pontificis è Dyptichis delere, ut testatur jam citatus *Georgius Metochita* in fragmento, quod *Leo Allatus* loco mox laudato recitat, ubi hæc leguntur: *Cum & Imperatoris (Constantini Monomachi) adversus Papam indignatio indè exorta esset (idest, propter non impetratum contra Normannos auxilium, quod Imperator à Pontifice postulabat) tumens impetu, scilicet Cerularius, ferebatur in unione utriusque Ecclesiæ dissoluenda . . . . . jure Patriarchatus præsidens & occasionem arripiens, innovavit & confudit, non examine, non Tribunalibus, non sermonibus, non congregationibus, sed solo mandato Principis, cum reliquis, qui sub se erant, Præsulibus numero quidem pusillo restrictis, nomen Papæ ipso facto erasit, inde dissensionem molitus*. Quibus verbis manifestum est, Anathema in Legatos Sedis Apostolicæ latum, & nomen Romani Pontificis è Dyptichis in hac *Cerularii* Pseudo Synodo fuisse expunctum annuente Imperatore *Constantino Monomacho*. His quæ in hoc conciliabulo Constantinopolitano contra Ecclesiam Romanâ temerè gesta fuerant, non contentus *Michael Cerularius*, dedit litteras mendaciorum ac calumniarum plenas ad alios Orientis Patriarchas, ut eos à Romanæ Ecclesiæ communione divellere posset. *Pe-*

trus

trus Antiochenus Patriarcha ad *Michaelem Cerularium* rescripsit, & multas ab eo propositas objectiones tanquam leves, frigidas, futesque re-darguit, in aliquibus tamen latinorum mores carpit. Quid alii duo Patriarchæ, seu *Alexandrinus*, & *Hierosolymitanus*, egerint? omninò incom-pertum est. Hoc unum certum est, præcipuam Græcos inter & latinos discordiæ causam, fuisse Azymorum ritum in Divinorum Mysteriorum, celebratione. Græci quippè latinos arguebant, quòd in conficienda Eucharistiâ Azymis contra divinam Institutionem uterentur, & in hoc judaizarent. Ex adverso Latini Azymorum usum exemplo Christi Domini, qui pridie quàm pateretur, Eucharistiam in pane Azymo consecra-vit, tuebantur.

D. Quo potissimo fundamento nitebantur Græci, qui Ecclesiæ Romanæ vitio vertebant, quòd Azymis in confectiõne Eucharistiæ uteretur, & in hoc judaizaret?

M. Præcipuum Græcorum fundamentum in hoc maxime situm erat, quòd negarent, Christum Dominum instituisse Sacro-Sanc-tam Eucharistiam, & postremum Pascha cum suis Discipulis peregrisse in secundis Vesperis diei decimi quarti lunæ primi mensis *Nisan*, sicut in lege Mo-saica præscriptum est, quo die tenentur Judæi à pane fermentato omninò abstinere, & vesci dumtaxat azymis; assererent verò, Christum instituisse Eucharistiæ Sacramentum, & ultimum Pascha cum suis discipulis celebrasse antecedenti die, seu in secundis vespers diei decimi tertii lunæ primi mensis *Nisan*, quo die Judæi pane fer-

men-

mentato vefcebantur . Undè colligebant Græci ,
Chriftum non in Azymo , fed in fermentato Eu-
chariftiam confeciffe , ac subindè nullum in Ec-
clefiâ latina effe Euchariftiæ Sacramentum , quòd
legitimâ materiâ , feu pane fermentato , ad illud
conficiendum non utatur . Verùm , illud Græco-
rum fundamentum caducum planè ac ruinoſum
eſt , atque ſcripturæ ſacræ è regione oppoſitum .
At enim , prima dies Azymorum , quâ ex præſcri-
pto legis erant obſtricti Judæi abſtinere à pane
fermentato , & veſci tantùm Azymis , incipiebat
à ſecundis veſperis diei decimi quarti lunæ primi
menſis *Niſan* , ut diſertè aſſerit ſcriptura ſacra ,
omnesque ad unum fatentur Interpretes . Porro ,
Chriftum Dominum primâ die Azymorum inſti-
tuiſſe Euchariftiæ Sacramentum poſt Cœnam le-
galem , in qua cum Diſcipulis ſuis Agnum Paſcha-
lem comedit , conceptis verbis tradunt ſacri Evan-
geliftæ *Matthæus* , *Marcus* , & *Lucas* , non igitur
Chriftus Dominus , ut diſtintant etiamnum Græci ,
Euchariftiam inſtituit , & ultimum Paſcha pere-
git in ſecundis veſperis diei decimi tertii lunæ
primi menſis *Niſan* , Teſtimonia trium , quos
laudavi , Evangeliftarum aſſerentium , Chriftum
primâ die Azymorum inſtituiſſe Euchariftiæ Sa-
cramentum , & Agnum Paſchalem comediſſe cum
Diſcipulis ſuis , clariora ſunt , quàm ut tergiver-
ſatione eludi , aut detortâ aliquâ interpretatione
obſcurari poſſint . Sic enim *Matthæus* cap. 27.
v. 17. ſcribit ; *Primâ autem die Azymorum acceſ-
ſerunt Diſcipuli ad Jeſum dicentes : ubi vis paremus
tibi comedere Paſcha ?* S. *Marcus* cap. 14. v. 12. ait
& *primò die Azymorum , quandò Paſcha immola-*
bant,

bant, Judæi, dicunt ei Discipuli: quò vis eamus, & paremus tibi ut manduces Pascha? Postremò S. Lucas cap. 22. v. 7. hæc habet: Venit autem dies Azymorum, in qua necesse erat occidi Pascha. Et misit Petrum & Joannem dicens; Euntes parate nobis Pascha ut manducemus. Quibus verbis sole clariùs patet, Christum Dominum instituisse Eucharistiæ Sacramentum primâ die Azymorum, quæ incipiebat à secundis vespers diei decimi quarti lunæ primi mensis Nisan, quâ die districtè vetitum erat Judæis ne manducarent, & retinerent in ædibus suis panem fermentatum. Non igitur in pane fermentato Christus Dominus instituit Eucharistiæ Sacramentum, ut perperam asserunt Græci, sed in Azymo, uti erat præscriptum in lege. Præterea, si Christus Dominus, ut ajunt Græci, instituisset Eucharistiam in secundis vespers diei decimi tertii lunæ primi Mensis Nisan, quo adhuc Judæis fas erat comedere panem fermentatum, indè sequeretur, Christum Dominum, violasse legem, & antevertisse legitimam diem, quâ Agnus Paschalis à Judæis comedi debebat. Ex legis siquidem præscripto Agnus Paschalis immolari & manducari debebat non in secundis vespers diei decimi tertii lunæ primi mensis Nisan, sed in secundis vespers diei decimi quarti lunæ primi mensis Nisan, quâ die, ut sæpe diximus, Azymo vesci tenebantur Judæi. Christus itaque antevertendo legitimam diem comedendi Agnum Paschalem à lege statutam, violasset legem, patriosque mores fuisset transgressus. Quis autem dicere audeat; Christum Dominum, qui, ut ipsemet testatur, non venit solvere legem, sed adim-

*adimplere, voluisse in ultima vitæ suæ periodo violare legem, quam toto vitæ suæ tempore, ad summos juris apices observavit, & ab ea ne latum quidem unguem descivit? Quis etiam sibi persuadeat, Judæorum Sacerdotes, Scribas, & Phariseos, qui furore perciti causas criminatio- num adversus Christum sollicitè quærebant, ip- sum quasi violatæ hac ipsâ die legis reum non accusasse, totque inter testes iniquos, qui in Chri- stum insurrexerunt, nullum extitisse, qui Pilato instaret. dicens; Nos legem habemus, & secundum legem debet mori, quia legitimam diem comedendi Agnum Paschalem à lege nostra præfixam antevertit, & contra ejusdem legis præscriptum comedit in Pa- scha panem fermentatum? Cum igitur nec Judæo- rum Sacerdotes, Scribæ, & Pharisei, nec sacri- legi testes, qui contra Christum Dominum falsa testimonia protulerunt, hanc legis transgressio- nem Christo Domino exprobraverint, illorum, hac in re silentium omni tubâ vocalius clamat, Christum Dominum, anno quo mortuus est, non antevertisse diem legitimam Paschatis sancitam à lege, nec in pane fermentato, ut pertendunt Græci, Sacro-Sanciam Eucharistiam instituisse, sed unâ cum Judæis Pascha celebrasse, seu Agnum Paschalem comedisse die statutâ à lege, seu in- secundis vespers diei decimi quarti lunæ primi mensis *Nisan*, quâ die cum ex legis præscripto vetitum esset Judæis fermento vesci, illudque in suis ædibus retinere, manifestò sequitur, Chri- stum Dominum post cœnam legalem non in fer- mentato, sed in Azymo instituisse Eucharistiæ Sacramentum.*

Tom. IV.

K

Non

Non clàm me est, quosdam in Ecclesia Latina esse peritos Theologos, qui ad conciliandum Sanctum *Joannem* Evangelistam circa supremum Christi Domini Pascha cum tribus aliis Evangelistis, à quibus in speciem dissentire videtur (eti reapse cum illis planè consentiat) existimant, Christum, anno quo mortuus est, suum non celebrasse Pascha, seu Agnum Paschalem non comedisse eadem die, quàm illum manducarunt Judæi. At sententia illorum Theologorum longè latèque discrepat ab opinione Græcorum. Fatentur siquidem hi Theologi, Christum, anno quo mortem subiit, instituisse Eucharistiæ Sacramentum, & Pascha celebrasse die præstitutâ à lege, seu in secundis vespers diei decimi quarti lunæ primi mensis, quo die fermenti-usus Judæis erat lege omninò prohibitus, & asserunt dumtaxat, Judæos, anno quo Christus mortuus est, in alium diem suum procrastinasse Pascha, nec eadem die cum Christo Agnum Paschalem comedisse, tum quia, sicut inquit *S. Chrysostomus* Homiliâ LXXXI. in Matthæum, Judæi ardentes cæde animos suos statim explere volentes interficiendo Christum, quem hætenus capere sæpè conati tenere non potuerant, coacti sunt suum differre Pascha; tum quia etiam, ut inquiunt illi Theologi, apud Judæos erat Decretum Synedrii, Majorumque traditio, secundum quam si prima dies Azymorum, quæ erat apud illos festivitas solemnis, quæque ex lege celebrari debebat die decimo quintò lunæ primi mensis *Nisan*, incidere in feriam sextam, transferretur Pascha in alium diem, ne duo dies festi continenter sequerentur

tur, seu prima dies Azymorum, & Sabbatum, quod populo grave erat, cum diebus festis nec sepelire mortuos in his calidis regionibus, nec alia ejusmodi pia opera nec multum laboriosa Judæi obire possent. Cum igitur, anno quo Christus mortuus est, prima Azymorum dies inciderit in feriam sextam, seu in diem Veneris, quâ crucifixus est Christus Dominus, Judæi juxta synedrii Decretum, Majorumque suorum traditionem, transtulerunt primam diem Azymorum in Sabbatum, ne duos dies festos consequentes haberent, ac proinde Pascha, quod feriâ quintâ, seu die Jovis, in quam dies decimus quartus lunæ primi mensis incidit anno quo Christus mortuus est, celebrare debebant (qua die Christus juxta legem Pascha cum suis Discipulis peregit) Judæi transtulerunt in feriam sextam. Quò fit, juxta illorum Theologorum sententiam, ut Judæi, anno quo Christus mortem oppetiit, non comederint Agnum Paschalem eâdem die, quâ Christus illum cum Discipulis suis manducavit. Hanc sententiam docent gravissimi moderni Theologi, quos inter censentur *Paulus Burgenfis Episcopus*, *Joannes Lucidus*, *Paulus Forosempronienfis Episcopus*, *Onuphrius Panvinus*, *Jansenius Episcopus Gandavensis*, *Maldonatus Soc. Jesu*, & *P. Mauduit cong. Orat. Presbyter*, qui tamen omnes contra Græcos constanter profitentur, Christum, anno quo in crucem actus est, Pascha in secundis vespereis diei decimi quarti lunæ primi mensis *Nisan* cum Discipulis suis juxta legem peregrisse, & Eucharistiæ Sacramentum post Cœnam legalem non in fermentato, sed in Azymo instituisse. Idem pro-

festò asserere haud possum de patre *Bernardo Lam-*
my Cong. Oratorii Presbytero alioqui doctissimo.
 Ille quippè nouum procudit Syltema, in quo
 asserit, Christum, anno quò Cruci affixus est,
 nullum peregisse Pascha, sed tantùm sub finem
 diei decimi tertii lunæ (quem hoc anno ait, jux-
 ta suum Calculum, sed falsum, incidisse in feriam
 quintam, seu in diem Jovis) Sacramentum Eu-
 charistiæ instituisse, eumque feriâ sextâ, seu die
 veneris, quæ erat, juxta ipsius calculum, dies de-
 cima quarta lunæ primi mensis, in Cruce pe-
 pendisse, adeòque Pascha paragere, seu Agnum
 Paschalem comedere non potuisse. Hujus Auctoris
 systema, præterquam quòd scripturæ sacræ, &
 constanti Patrum traditioni palàm adversatur,
 plus æquo etiam favet Græcis, qui ritum suum
 de conficiendâ in fermentato, & non in Azymo
 Eucharistiâ, ex eo maximè probant, quòd velint,
 Christum instituisse Eucharistiæ Sacramentum in
 secundis vespèris, seu sub finem diei decimi tertii
 lunæ primi mensis; quo die Judæis vesci panem
 fermentato juxta legem licitum erat. Sed de hoc
 Patris *Bernardi Lamy* novo Systemate plura leges
 in *Tractatu*, quem edidi *De Mysteriis & Annis*
Christi, ubi specialem institui Dissertationem ad
 probandum, Christum, anno quo Cruci affixus
 est, eadem die peregisse Pascha, quâ illud Judæi
 celebrarunt, idest, in secundis vespèris diei de-
 cimi quarti lunæ primi mensis *Nisan*, sicut in le-
 ge præscriptum est, & in apparenti Antilogia,
 quæ circâ supremum Christi Domini Pascha, S.
Joannem Evangelistam inter & tres alios sacros
Amanuenses, *Matthæum*, *Marcum*, & *Lucam* oc-
 curre-

currere videtur, conciliandâ, atque juxta SS. Patrum doctrinam dilucidandâ studium operamque posui.

D. Licetne modò Latinis Eucharistiam in pane fermentato, & Græcis in pane Azymo consecrare?

M. Non licet. Concilium siquidem Generale Florentiæ anno MCCCCXXXVIII. convocatum definivit in Decreto unionis Græcorum cum Latinis, *Sacerdotes in Altari ipsum Domini Corpus conficere debere, unumquemque juxta Ecclesiæ, sive Occidentalis, sive Orientalis consuetudinem*. Porro, Ecclesia Occidentalis, seu Latina, legem tulit, quâ cautum est, ne Presbyteri latini Eucharistiam in pane fermentato conficiant. Similiter, Ecclesia Orientalis, seu Græca, legem condidit, quæ vetat Presbyteris Græcis, ne Azymum consecrent. Presbytero itaque tam Græco, quam Latino legem Ecclesiæ, cui adscriptus est, non licet infringere. Valida tamen est consecratio, sive in pane azymo, sive in fermentato peragatur, quia, nec azymus, nec fermentatus mutant Eucharistiæ materiam à Christo præscriptam, sive enim panis sit azymus, sive fermentatus, est semper, quantum ad substantiam, panis, ut multis contra Michaelem Cerularium Patriarcham Constantinopolitanum evincit Cardinalis Humbertus in Dialogo, quem ad calcem Tomi XI. Annalium Ecclesiasticorum attexuit Baronius. Idem etiam definierunt Patres Concilii Florentini his verbis: *Definimus in azymo, sive in fermentato pane triticeo Christi Corpus veraciter confici*. Græcos in conficienda Eucharistiâ panem fermentatum semper

K 3

adhi-

adhibuisse, ex eo maximè liquet, quòd non possit assignari tenipus, quo, relicto azymo, fermentatum usurpare cæperint. Vtrùm verò in Ecclesia Latina semper in consecratione Eucharistiæ adhibitus fuerit panis azymus? difficultas est, de qua in nostris Colloquiis in Historiam noni Ecclesiæ sæculi multa diximus, & de qua necdùm convenit inter scriptores Latinos. Alii namque volunt, ritum consecrandi Eucharistiam in pane Azymo fuisse perpetuum in Ecclesia latina. Alii pertendunt, Ecclesiam latinam post schisma dumtaxat Photianum, hoc est, post nonum sæculum, adhibere cæpisse panem azymum. Alii denique asserunt, latinos à temporibus Apostolorum ad nonum usque sæculum indifferenter panem sive azymum, sive fermentatum consecrassè, in quam postremam sententiam, utpotè probabiliorem, lubentiùs ipse descendo. Sed hoc de argumento leges Cardinalis Bona lib. 1. *Rerum Liturgicarum* cap. 23. Mabillonium Dissertatione De pane Eucharistico Azymo & Fermentato, Sirmondum disquisitione de Azymo, Natalem Alexandrum in Panoplia adversus Hæreses XI. & XII. sæcul. Dissertatione XI. Art. III. Gasparem Juveninum in Commentario Historico De Sacramentis.

D. Audivi à viris eruditis, præter istud schisma Michaelis Cerularii Patriarchæ Constantinopolitani, quo Ecclesia Orientalis, seu Græca XI. sæculo ab Ecclesia Occidentali, seu Latina, fuit omninò diuulsa, aliud eodem sæculo enatum esse in Ecclesia schisma occasione *Investiturarum*, quas vocant, quibus Principes Laici Episcopos, & Abates pro sua autoritate constituebant. Sed antequàm

tequàm de hoc schismate verba facere incipias, expone, quæso, in quo situm esset istud *Investitura* Jus, quod ergà Episcopos, & Abbates sibi vindicabant Principes Laici, & unde suam traheret originem?

M. *Investitura* nihil aliud erat, quàm consensus ab Imperatore, vel à Rege datus Electioni factæ alicujus ad Episcopatum, vel Abbatiam, & simul concessio bonorum Ecclesiasticorum solemnî ritu, signoque externo, putà per annulum, & baculum Pastoralem, aut per sceptrum, aut aliud quodvis Instrumentum expressa. *Investiturarum* origo profecta est à munificentia, & liberalitate Principum Laicorum erga Ecclesias, quibus non solum prædia & latifundia concesserunt, sed etiam Regalia, seu Feuda suis Dominiis subjecta, quorum proinde possessiones nolebant Principes laici ut Episcopi & Abbates electi adirent, nisi prius eorum Electionem gratam habuissent, & hominîum atque fidelitatis juramentum ab Episcopis & Abbatibus electis præstitum suscepissent. Horumcè prædiorum & Regalium Feudorum accessione locupletata quidem est Ecclesia, sed istius Principum laicorum consensus, qui electorum Antistitum, & Abbatum consecrationem præcedere debebat, necessitas haud parùm ejus libertatem elevavit, quippè quæ Episcopis, & Abbatibus electis novum Vassallitii, seu quoddam genus servitutis imposuit, quam hominîo, & fidelitatis juramento Episcopi, & Abbates electi ante consecrationem profiteri, & Principibus Laicis exhibere tenebantur.

D. Certè hoc novum servitutis genus Ca-

tholica Ecclesia, cui Christus Dominus Sanguine suo libertatem peperit, pati minimè debuit, nec dubito, quin eà authoritate, quâ à Christo donata est, tum temporis usa sit ad compescendos illos conatus Principum, qui ejus libertatem opprimere, & in ejus jura temerè involare præsumebant.

M. Dubium non est, quin Ecclesiæ jus assertum sit suam contra quosvis Christiani nominis homines, etiam contra Principes, libertatem suam tuendi, possitque adversus cujuscumque dignitatis Principes condere leges, si fines potestatis temporalis excurrant, eos excommunicationis fulmine, percellere, nisi à cæptis desistant, & mores, quos in ipsis ad tempus toleravit, emendare, immutare, prohibere & damnare, si in manifestos degenerent abusus, erroresque aut scandali ansam præbeant, multò magis si aliquod nefas contra Jus Divinum, aut Canonicum adjunctum habeant. Verùm, quamvis Ecclesia id juris immediatè à Christo Domino acceperit, eo tamen in causa *Investiturarum* statim usa non est, maximè cùm Principes laici, præsertim Imperatores, usque ad Pontificatum *Gregorii VII.* Investituras nullo accepto pretio conferrent, immò, de Ecclesia benè meriti novos in dies episcopatus fundarent, dotarentque; nec Canoniarum electionum libertatem opprimerent, sed solum Episcoporum electiones consensu Cleri populi que factas assensu suo probarent, illisque *Investituram* gratis conferrent, post quam sequebatur consecratio, quæ à Metropolitano fiebat. Verùm, hos fines, quibus se continuerant Imperatores usque ad Pontificatum *Gregorii VII.* transilivit. *Henricus*
inter

inter Germaniæ Reges hujus nomini IV. sed inter Imperatores III. ille quippè est, qui, sprethâ auctoritate Ecclesiæ, *Investituris* ad opprimeudam sacrarum electionum libertatem, & ad sacrilegam Episcopatum, Abbatiarumque nundinationem, abusus est promovendo ad sacras hujusmodi præfecturas homines plerumque indignissimos, & Episcopatus per annulum, & baculum pastoralem, quæ spiritualis sunt insignia potestatis, propriâ auctoritate conferendo. Id ægrè admodum tulit *Gregorius VII.* qui anno millesimo septuagesimo tertio electus est Pontifex Maximus, fuitque libertatis Ecclesiasticæ & Jurium Sedis Apostolicæ acerrimus vindex. Quare, zelo Apostolico accensus Summus ille Pontifex, videns hunc *Investiturarum* usum in manifestam degenerasse tyrannidem, Canonum subversionem, Ecclesiasticæque libertatis oppressiorem, eum radicitus extirpare decrevit. Prius tamen, ut *Henricum* Germaniæ Regem ad officium, revocaret, omnia benevolentia & mansuetudinis media tentavit. Hunc igitur Regem bonis Ecclesiasticis inhiantem per litteras & Legatos amantissimè cōvenit, & vicissim ab eo litteras accepit, quibus *Henricus* Rex suam erga Pontificem observantiam testabatur, eique in causa *Investiturarum* aureos, ut ajunt, montes pollicebatur. Sed haud sinceram, fuisse illam *Henrici* Regis reverentiæ, obedientiæ, & promissionum significationem demonstravit eventus. Nec mirum sanè videri debet, quòd perfidus ille Rex, in quo luxuria, tyrannis, crudelitas, avaritia fordida, sacrorum venundatio, Ecclesiasticorum Jurium nefanda usurpatio, aliaque id genus teterrima vitia dominabantur, promissis non

stete-

steterit, datam fidem violaverit, & fucatam duntaxat Summo Pontifici obedientiam exhibuerit. Nec semel tantum, sed sæpius datam Pontifici Romano fidem fefellit ac fregit *Henricus* Germaniæ Rex. At enim, postquam *Gregorius VII.* in Synodo Romana anno MLXXIV. celebratâ in quosdam *Henrici* Regis Consiliarios excommunicationis sententiam tulisset, ipsique Regi iussisset, ut à consortio, & familiaritate excommunicatorum abstineret, atque simoniacas Investituras dimitteret; *Henricus* Rex, egregius dissimulandi artifex, sese *Gregorio VII.* obsequentem verbis præstitit, quamdiù ipsum ingens, validusque pressit Saxonum exercitus, qui ei maximum timorem incutiebat. At, reportatâ de Saxonibus victoriâ, quæ ei magnos animos fecit, ad vomitum reversus est *Henricus* Rex, saluberrima *Gregorii VII.* monita insuper habuit, & cuncta, quæ per matrem suam *Agnetem* Augustam, juxta ac religiosissimam fœminam, per Clericos, per communes Nuncios, & privatos, antea promiserat, postmodum quia securus, in irritum duxit. Siquidem Ecclesias, quas in manibus Domini Papæ corrigendas sub juramento posuerat, non solum non dimisit, verum etiam contra Decretales patrum Institutiones, quibusdam adulteris, & simoniacis sub Investitura contradidit, inquit *Paulus Bernriedensis* in *Vita Gregorii VII.* cap. 6. Animadvertens itaque *Gregorius VII.* quod *Henricus* Germaniæ Rex post Saxonicam victoriam ad ingenium rediisset, simoniacas Investituras, uti antehac promiserat, non dimisisset, & ab excommunicatorum consortio minime abstinuisset, scripsit ad eum epistolam, quæ est decima libri tertii, in qua ei autoritate Apostolicâ jubet, ut iis, qui erant

excommunicati, à se rejectis, ab aliquo Episcopo pœnitentiam & absolutionem petat, illum ad sinceram Sedis Apostolicæ obedientiam vehementer adhortatur, significatque, Decretum contra *Investituras* latum in Synodo secunda Romana ab omnibus Principibus esse observandum. His litteris Summi Pontificis exasperatus *Henricus* Germaniæ Rex, eò temeritatis prorupit, ut *Gregorium VII.* legitimum Pontificem in prædatoria Synodo Wormatiensi à se coactâ deponendum curaverit, ut fusiùs ostendemus in proximo Colloquio, ubi de Conciliis XI. sæculo celebratis differemus. Hanc sacrilegam *Henrici* Germaniæ Regis temeritatem nec siccis oculis videre, nec surdâ aure præterire potuit *Gregorius VII.* sed in tuêda, ut par erat, Pontificia autoritate animum erigens, *Henricum* Regem, qui hætenùs omnes ejus paternas admonitiones, preces, increpationes, minas, & Sedis Apostolicæ Decreta palam contempserat, quique indignis contumeliis Vicarium Christi in terris insectatus, schisma in sancta Ecclesia facere molitus fuerat, anathemate confodit, ac Regno privavit in Synodo Romæ habitâ anno MLXXVI. Hoc excommunicationis anathemate, velût repentino fulminis ictu percussus *Henricus* Rex, statim desertum se vidit à Regni Principibus, qui amplissimo numero unâ cum Sedis Apostolicæ Legatis *Triburiam* conuenerunt, ut *Henricum* à Regni administratione summo- verent. Sed, cum hinc indè parati essent duo ingentes exercitus ad prælium, & res in summo discrimine utrinque verarentur, consultiùs Germaniæ proceribus congregatis visum est, ad *Henricum* Regem mittere Legatos, qui ab eo obtinerent, ut
sc

se Gregorio VII. Pontifici Maximo submitteret, & criminum, quorum infimulabatur, cognitionem arbitrio & illius judicio permetteret: Quod si ante diem Aniversarium excommunicationis suæ, suo præsertim vitio, excommunicatione non absolvatur, absque retractatione in perpetuum causâ ceciderit, nec legibus deinceps Regnum repetere possit, inquit Lambertus Scafnaburgensis ad annum MLXXVI. Has à consideratis Germaniæ Principibus præscriptas conditiones, volens nolens, excepit Henricus Rex, & ut eas absque cunctatione executioni mandaret, ad iter, mediâ licet hyeme, eâque asperriimâ, sese accinxit, Alpes multo cum labore superavit, in Italiam venit, & Gregorio VII. Pontifici Maximo apud Oppidum dictum Canusium occurrit, ibique ante portam Castri, quod triplici muro septum erat, per triduum deposito omni Regio cultu miserabiliter, utpotè discalceatus, & laneis vestibus indutus, persistens; non prius cum multo fletu Apostolicæ miserationis auxilium & consolationem implorare destitit, quàm omnes, qui aderant, & ad quos rumor ille pervenit, ad tantam pietatem & compassionis misericordiam movit, ut pro eo multis precibus & lachrymis intercedentes, omnes quidem insolitam Domini Papæ duritiam mirarentur . . . Denique, tanta instantia compunctionis, & tanta omnium, qui ibi aderant, supplicatione Papa devictus, tandem eum, relaxato anathematis vinculo, in communionis gratiam, & sinum Sanctæ Matris Ecclesiæ recepit: acceptis ab eo securitatibus, quarum etiam confirmationem per manus Abbatis Cluniacensis (videlicet Hugonis) & nobilium Comitissarum (Mathildis, & Adalajæ) & aliorum Principum, Episcoporum, & Laicorum, qui sibi adhuc utiles visunt,

sunt, in hunc modum suscepit, ait Paulus Bernriedensis in Vita Gregorii VII. cap. 9. qui etiam testatur, absoluto Henrico Germaniæ Rege, Pontificem inter Missarum solemnia, parte sacrorum Mysteriorum acceptâ, rogasse Deum ut, si reus esset, subitâ periret morte, aliam partem Henrico obtulisse sic eum affatum: *Fac ergo fili, si placeat, quod me fieri vidisti, si te innocentem nosti?* &c. At Henricus Principum, à quibus accusabatur, causatus absentiam, hanc residuam Dominici Corporis partem recipere non est ausus. Româ profectus Henricus initum cum Romano Pontifice fœdus citò abrupit, fidem ei datam, ac solemni juramento confirmatam violavit, atque ut sibi devinciret Longobardiæ Proceres, qui ei exprobrabant, quòd Regiam Majestatem fœditissimâ Romæ subjectione dejecisset, pravos ac dudum excommunicatos Consiliarios revocavit, favorem prosecutus est, ac novas in Romanum Pontificem machinationes cum illis struere cœpit. Quam ob rem, cum nulla amplius in Henrico Rege affulgeret emendationis spes, sed ipse in dies deterior, petulantiorque evaderet, Principes Germaniæ ejus perfidiam exosi, cum in Conventu Forecheimensi Regno exautorarunt, & in illius locum, incio tamen & inconsulto Gregorio VII. Pontifice Maximo, Regem Germaniæ constituerunt Rodolphum Sueciæ Ducem, eumque Sigefridus Archiepiscopus Mogüntinus coram Legatis Sedis Apostolicæ Moguntiae inauguravit. Non destitit tamen Henricus Regno licet à Germaniæ Principibus abdicatus furorem ac tyrannidem exercere. Sacra prophanavit, Sacerdotes, & Episcopos aut trucidavit, aut in vincula conjecit. De quibus omnibus cum à Legatis à Rodolpho

dolpho Germaniæ Rege missis certior factus fuisset *Gregorius VII.* Synodum Romæ convocavit, in qua *Henricum*, qui in sua perversitate callum obduxerat, communione Ecclesiæ simul & Regno privavit, & ad *Rodolphum* Germaniæ Regem in ejus locum susceptum coronam misit cum hac inscriptione : *Roma dedit Petro , Petrus Diadema Rodolpho .* Prosperè primò *Rodolphus* pugnavit cum *Henrico*, illiusque fuso exercitu, eum compulit in fugam, at in secundo conflictu *Rodolphus* forti, constantique animo pugans occubuit. Eo felici martis exitu elatus *Henricus*, ut vicem redderet *Gregorio VII.* qui eum & Regno, & Ecclesiæ communione privaverat, vindictæ cupidus *Guibertum* Ravennatem Archiepiscopum, qui ante triennium à *Gregorio VII.* Anathemate perculsus fuerat, Antipapam constituit in Conciliabulo Brixienti anno MLXXX. habito. Cum hoc *Guiberto* Pseudo-Pontifice, dicto *Clemente III.* Romam cum exercitu anno MLXXXIV. venit *Henricus*, & ab eo Imperii Insignia recepit, *Gregorium VII.* legitimum Pontificem in mole Hadriani, seu in Castello S. Angeli reclusit, eumque in potestatem suam quamprimùm redegisset, nisi *Robertus Guiscardus* Siciliæ, Apuliæ, Calabriæ Dux, miseram hujus Sanctissimi Pontificis fortunam dolens, Romam cum valido exercitu protinùs accurrisset, ubi *Henricum* schismaticum, vicit, Urbem diripuit, & *Gregorium VII.* è furore hostium ereptum, atque in libertatem assertum, perduxit *Cassinum*, inde *Salernum*, ubi, sicut jam observavimus in præcedenti Colloquio, ad Cœlestem Patriam migravit sanctissimus ille Pontifex, cujus sanctimoniam, & causæ, quam pro tuenda libertate

te Ecclesiastica contra *Henricum* Regem susceperat, æquitatem multis post ejus obitum prodigiis comprobavit Deus. Mortuo *Gregorio VII.* finita non fuit *Investiturarum* controversia, sed *Victori III. Urbano II. Paschali II. & Gelasio II.* successoribus *Gregorii VII.* diù, multùmque cum Imperatoribus luctandum fuit, ut Ecclesiæ, & Imperio sua jura facta testata servarentur, uti exponemus in nostris Colloquiis in Historiam sæculi XII. Ecclesiæ. Tandem sub *Callixto II.* Pontifice Maximo in Concilio Lateranensi primo (quod est ordine Oecumenicum novum) celebrato annò millesimo centesimo vigesimo tertio hæc *Investiturarum* controversia ita composita fuit, ut Imperatores, loco Annuli, & Baculi Pastoralis, quos antehac in *Investituris* novis electis Episcopis dare soliti erant, eos deinceps, sceptro tantùm tradito, investirent, quo significaretur, Episcopos recens electos temporalia tantùm jura ab Imperatore accipere; quod ille per *Investituras* sibi vindicare cõtendebat, sed spiritualia nõ recipere, quod Pontifices Romani jure optimo Imperatoribus denegabant. Quæ hujus litis componendæ ratio; si ab ipso principio inita fuisset, multis certè & maximis scandalis, bellis, cædibus, & schismatibus obviam itum esset.

D. Resciditne *Gregorius VII.* Pontifex Maximus, antequàm ex hac vita migraret, excommunicationis sententiã, quam in *Henricum* Germaniæ Regem tulerat?

M. De obitu *Gregorii VII.* scribens *Sigebertus* ad annum MLXXXV. ait, *Gregorium VII.* paulò antequàm moreretur, rescidisse sententiã excommunicationis, quam tulerat in *Henricum* Germaniæ

niz Regem. Sed hac in re *Sigeberto* fides adhiberi non debet, tum quia in schismaticorum Castris militavit, ac extra Ecclesiz Romanz communionem, cujus legitimum Pontificem non venerabatur, obiit; tum quia omnes Authores graves & coevi Scriptores *Sigebertum*, mendacii arguunt. *Paulus* siquidem *Beruriedensis* in Vita *Gregorii VII.* quam in lucem edidit *Gretserus*, de obitu Summi illius Pontificis agens, hæc habet: *Interea Pontifex Beatus Gregorius, super his, quos excommunicaverat, requisitus, si quam dispensationem facere vellet, respondit: præter hæreticum Regem dictum, & Guibertum Apostolicæ Sedis invasorem, & omnes illas principales personas, quæ aut consilio, auxilio favent nequitiz, vel impietati illorum, omnes absolvo &c.* Testatur etiam *Hugo Flaviniacensis Abbas* in *Chronico Virdunensi*, *Gregorium VII.* eâ die, quâ è vivis excessit, Cardinales, & Episcopos, qui præsentés aderant, auctoritate Apostolicâ compulisse, ut sibi dexteraz darent, promittentes, quòd *Hæreticum illum* (*Guibertum* scilicet *Pseudo-Pontificem*) *invasorem Sanctæ & Apostolicæ Ecclesiæ* nunquàm reciperent, nisi fortè canonicè respiciens, puram confessionem Cardinalibus Episcopis offerret, nudatus omni Ecclesiastici ordinis dignitate: contestans & affirmans, omnes simul in perpetuum condemnandos, quicumque communicare præsumpsissent *Henrico Archipiratz, usurpatori Imperii*, nisi depositâ dignitate Regni, secundum præceptum eorum penitentiam ageret. . . . Et sic spiritum Creatori suo tradens anno ab Incarnatione Domini *MLXXXV.* obiit Martyr. & Confessor. Quibus verbis manifestò patet, *Gregorium VII.* non rescidisse, antequam moreretur, eam, quam in *Henricum Germaniz Regem,*

gem, & in *Guibertum* Antipapam dictum *Clementem III.* tulerat excommunicationis sententiam.

D. Quibus potissimum rationibus ad damandas Investituras permotus est *Gregorius VII.* Pontifex sanctissimus?

M. Ad damnandum istum præposterum Investiturarum usum bene multæ, hæque gravissimæ rationes *Gregorium VII.* compulerunt. Primò, quia, ut inquit *S. Anselmus* Lucensis Episcopus lib. I. Apologetico pro *Gregorio VII.* contra *Guibertum* Antipapam, hæc est consuetudo ab Apostolis derivata, ut, decedente cujuslibet Ecclesiæ Pontifice, Clerus, & populus ejusdem communi deliberatione, de suo, vel alterius Ecclesiæ Clero sibi Pastorem præficerent. Hanc autem consuetudinem (ut prosequitur idem *S. Anselmus*) nullatenus violare præsumperunt Christianissimi Imperatores *Constantinus*, *Constans*, *Valentinianus*, *Theodosius*, *Arcadius*, *Honorius*, *Carolus*, *Ludovicus*, & his Imperio, & Religione consimiles, qui vel à se, vel ab alijs ædificatas Ecclesias amplissimis donis ditaverunt, & in Clero, & rebus Ecclesiarum nullum sibi dominium, vel iudicium vindicare voluerunt; immò, ne quis sibi vindicaret, quidam eorum legibus vetuerunt, videlicet *Carolus Magnus*; & *Ludovicus Pius*, qui legem condiderunt, quæ extat in Capitularibus Regum Francorum à *Baluzio* editis, in qua sic statuunt: *Sacrorum Canonum non ignari, ut in Dei nomine sancta Ecclesia sua liberiùs potiatur honore, assensum ordini Ecclesiastico præbemus, ut scilicet Episcopi per electionem Cleri & populi secundum Statuta Canonum, de propria Diœcesi, remota personarum & munerum acceptione, ob vitæ meritum & sapientiæ donum eligan-*

gantur, ut verbo & exemplo sibi subiectis prodesse valeant. Sic electionum Episcoporum libertatem juxta sacros Canones conservarunt religiosi Imperatores. At contra *Zenon*, & *Anastasius* Imperatores Eutychiana hæresi infecti sanctam Dei Ecclesiam sibi subdere tentarunt, ita ut Episcopos pro suo nutu in exilium ablegarent, & Apostolicâ traditione postpositâ, Episcopos eadem Eutychianâ hæresi afflatos in Catholicorum antistitem locum subrogarent. Præterea, Investiturarum usum damnavit *Gregorius VII.* propter gravissimos abusos, qui in eum irreperant, & maximè propter simoniæ labem, quâ sese turpiter fœdabat *Henricus IV.* Rex Germaniæ, qui non solum Episcopatus per Annu- lum & Baculum Pastoralem, quæ spiritualis signa, sunt potestatis, propriâ auctoritate conferebat, verum etiam sacras Episcopatum & Abbatiarum Præfecturas, accepto pretio, venales reddebat, & ad illas homines indignissimos ut plurimum pro- vehebat, ut testatur jam laudatus Sanctus *Anselmus* Lucensis Episcopus lib. I. contra *Guibertum* Anti- pam, ubi sic eum alloquitur: *Rex tuus* (idest, *Henri- cus IV.* Germaniæ Rex, à quo *Guibertus* in Sedem Apostolicam fuerat intrusus) *sine intermissione ven- dit Episcopatus . . . . In parte tua quis præscitur, nisi quem aut gratia exhausto fœnore, vel munus à ma- nu, vel munus à lingua, vel munus ab obsequio attra- xerit? quis moribus, quis honestate, quis vitæ integri- tate eligitur? persequendi itaque sunt lupi.* Tertiò, *Investiturarum* usum, qualem sibi arrogabat *Henri- cus IV.* Germaniæ Rex, proscripsit & abolevit *Gre- gorius VII.* quia per hujusmodi usum, seu potius in- veteratum abusum, excludebantur sacræ ad Epi- sco-

scopatus & Abbatias electiones, quæ tamen juxta Decreta Summorum Pontificum, & Conciliorum Canones liberè & canonicè fieri debebant. Concilium quippè Nicænum I. cui interfuere trecenti, & octodecim Episcopi, Canone sexto sic statuit: *Per omnia autem manifestum est, quia si quis præter voluntatem & conscientiam Metropolitanæ Episcopi fuerit ordinatus, hunc, Concilium magnum & sanctum censuit non debere esse Episcopum.* Idem Decretum est in Concilio Antiocheno Canonibus XIX. & XXIII. Cælestinus Papa hujus nominis I. sanxit, ut nullus invitis detur Episcopus, sed Cleri, plebis, & Ordinis consensus & desiderium requiratur. Leo I. in epistola ad Thessalonicensem Episcopum, & Symmachus in Synodo Romanâ sacris Canonibus libertatem electionum Episcopatum & Abbatiarum statuentibus autoritate Apostolicâ robur addiderunt. Postremò, Investiturarum usus à Gregorio VII. ideò damnatus est, quia Imperatores, & Principes Laici sub illo specioso obtentu electiones Episcoporum & Abbatum sibi temerario ausu vindicabant, ac proindè in hoc suæ potestatis limites excedebant, nam ut scribit Gregorius Papa hujus nominis II. in epistola 2. ad Leonem Isaurum Imperatorem: *Quemadmodum Pontifex introspectendi in palatium potestatem non habet, ac dignitates Regias deferendi, sic neque Imperator in Ecclesias introspectendi, & electiones in Clero peragendi.* Hinc Canone 3. Concilii septimi Oecumenici, & Canone 12. Concilii generalis octavi decretum est juxta antiquos Canones, quod *omnis electio à Principibus facta Episcopi, aut Presbyteri, aut Diaconi irrita maneat.* Propter hæc momenta Investiturarum usum, qualem Germaniæ, aliique

Principes laici his temporibus usurpaverant , optimo jure prohibuit , damnavit , antiquavit *Gregorius VII.* Hanc abolitionem ægrè quidem tulerunt Principes laici , qui sese Regnorum consuetudine tuebantur . Sed hæc , quam obtendebant , consuetudo non erat antiqua , immò recens usurpatio , quâ , sacrarum electionum oppressâ libertate , Episcopatus , & Abbacias pro arbitrio donabant . Præterquamquòd hic Investiturarum usus , quoquo modo introductus , perperam *Consuetudo* dicebatur , cùm potius gravissimus esset abusus , qui palam repugnabat priscis Ecclesiæ moribus , sanctiori consuetudini multorum sæculorum usu firmatæ , Conciliorum Oecumenicorum Canonibus , Summorum Pontificum Decretis totius mundi reverentiâ consecratis , & simoniæ , ambitionis , atque omnimodæ Ecclesiasticæ disciplinæ everisionis esset occasio .

D. Si summam laudem mereatur *Gregorius VII.* & hoc potissimum nomine in Ecclesia plurimum commendetur , quòd in vindicanda , juxta antiquorum Canonum normam , libera Episcoporum , & Abbatum electione , impavido animo restiterit *Henrico IV.* Germaniæ Regi , qui , sacris spre-
tis Canonibus , hanc in sacris ad Prælaturas electionibus libertatem opprimebat , non vidèd sanè quid sentiendum sit de *Leone X.* Pontifice Maximo , qui , ut nuperrimè legebam in *Specimine Juris Ecclesiastici* edito à *Doujatio* , abolevit in Galliis *Pragmaticam Sanctionem* , quæ nihil aliud erat , quàm celebris illa Constitutio in Concilio Bituricensi sub *Carolo VII.* Christianissimo Galliarum Rege anno mccccxxviii. promulgata , per quam omnibus Regni beneficiorum Collatoribus ordinariis sua
relin-

relinquebantur beneficia conferendi Jura, & Clero, seu Capitulo electiones Episcoporum juxta sacros Canones restituebantur. Hanc autem Pragmaticam Sanctionem antiquę disciplinę & Ecclesiasticę libertati consentaneam abrogavit *Leo X.* & ejus loco substituit *Concordatum Gallicum*, quo nomine, intelligitur percelebris illa conventio Bononię *Leonem decimum* Pontificem Maximum inter & *Franciscum primum* Galliarum Regem inita anno MDXVI. & in quinto Lateranensi Concilio confirmata, per quam statuitur, ne deinceps, Cathedrali vacante sede, per Clerum, seu Capitulum, eligatur Episcopus, & Galliarum Regi adjudicatur Jus nominandi ad Episcopatus & Abbatias Regni sui. Nunc itaque, si placet, *Leonem X.* qui per *Concordatum* abolevit in Galliis Episcoporum, & Abbatum electiones, quę juxta antiquissimam consuetudinem, & vigorem priscorum Canonum fieri solebant, concilia, si possis, cum *Gregorio VII.* qui ad vindicandas Episcoporum electiones consensu Cleri ac plebis à primis Ecclesię sæculis factas omnem suam curam, totamque authoritatem suam jugiter contulit, & *Henricum IV.* Germaniæ Regem sacrarum illarum electionum libertatem opprimere conantem ab Ecclesię communione præscindere, Regnoque privare non dubitavit.

M. Impensè profectò gaudeo, quòd studio Juris Canonici Clericis summè necessariò diligenter incumbas. Sed quia de *Concordato Gallico*, multa suo loco, idest, in Colloquiis in Historiam decimi sexti Ecclesię sæculi dicturi sumus, sufficiet hic ad diluendam eam, quam proposuisti, difficultatem breviter ostendere, *Leonem X.* Pontificem Maxi-

num per istud *Concordatum Gallicum* ne minimum quidem intulisse præjudicium antiquis Conciliorum Canonibus, & Romanorum Pontificum Decretis, quæ pro libertate ad sacras Prælaturas electionum mox adduximus, sed potius utrumque Pontificem, seu tam *Gregorium VII.* in vindicandis contra *Henricum IV.* Germaniæ Regem Episcoporum electionibus, quàm *Leonem X.* in iisdem Episcoporum in Galliis abrogandis electionibus, prudenter, ac sapienter, habitâ ratione temporum, locorum, circumstantiarum & personarum, ea gessisse, quæ in rem, seu in bonum, & utilitatem Ecclesiæ cesserunt. In primis, Canones Conciliorum, & Romanorum Pontificum Decreta, quæ pro asserenda sacrarum electionum libertate laudavimus, non prohibent Principibus laicis, ne Episcopos, sede vacante, præsentent, seu designent aut nominent, si id ipsis Ecclesia ultrò concesserit, aut permiserit, sed tantum prohibet Principibus laicis, ne propria authoritate, invitâ & reclamante, nec consentiente Ecclesia, audeant sacras impedire electiones, jusque sibi adsciscere Episcopatus & Abbantias conferendi. Porro, Galliarum Reges jus, quo potiuntur, nominandi ad Episcopatus & Abbantias Regni sui non propriâ authoritate sibi arrogant tanquam Regiæ suæ dignitati, aut coronæ esset annexum, sed illud, quo utuntur, Jus soli indulgentiæ & concessionis Ecclesiæ ipsis factæ, vi *Concordati Gallici* *Leonem X.* inter & *Franciscum I.* initi, acceptum referunt, quò fit, ut Galliarum Reges, qui ab Ecclesia hoc jure nominandi ad Episcopatus & Abbantias donati sunt, non violent antiquos Canones, quibus cautum est, ne Principes, non consentiente Ecclesia,

ſia, ſuam in negotiis Eccleſiaſticis, & ſacris Epiſcoporum & Abbatum electionibus interponant authoritatem. Præterea, Summus Pontifex, qui clavam univerſæ Eccleſiæ regit, poteſt, nemine refragante, antiquos Canones moderari, & temperare, maxime, quando Eccleſiarum particularium neceſſitas vel utilitas poſtulare videntur. Eccleſiæ autem Gallicanæ utilitas, immò neceſſitas tempore, *Leonis X.* omnino exigebat, ut abolerentur Epiſcoporum electiones quæ licet per ſe & ex inſtitutione bonæ, progreſſu tamen temporis hominum vitio noxiæ magis, quàm utiles evaſerant, vtpotè fœdatæ illicitis & ſimoniâcis pactiõibus, particulari amore, ſanguinis affectione, & non ſine perjurii reatu, ut juſtè conqueritur *Leo X.* in *Concordatis* tit.4. Quare, cùm tot mala, & corruptelæ, quæ, vigente in Galliis Pragmatica Sanctione, altas radices egerant, nullis adhibitis remediis ſanari, tolli poſſent, ſecurim ad radicem tempeſtivè admovit *Leo X.* & electiones Epiſcoporum, & Abbatum tot inquinatas vitiis abrogavit ob Eccleſiæ Gallicanæ bonum, & univerſalis Eccleſiæ ædificationem, ut nimirum hoc pacto ambitui, & ſimoniæ aditus præcluderetur. Si ratio itaque habeatur temporum, locorum, circumſtantiarum ac perſonarum, ambo iſti Pontifices, videlicet *Gregorius VII.* & *Leo X.* perindè laudari debent. *Gregorius* Septimus inſignem laudem meretur, quòd ſtrenuè reſtiterit, ſequæ tanquam murum æneum oppoſuerit *Henrico IV.* Germaniæ Regi, qui ſacras Epiſcoporum, & Abbatum electiones opprimebat, Epiſcopatus, & Abbatis propriâ ſua authoritate, & abſque ullo Eccleſiæ conſenſu, hominibus plerumque indignis con-

ferebat ; *Leo* verò *Decimus* singulari commendatione dignus est, quòd Episcoporum, & Abbatum electiones, quæ multis vitiis, & præsertim simoniæ labe in Galliis laborabant, antiquaverit, & Regi Christianissimo Jus concesserit nominandi ad Episcopatus, & Abbatias Regni sui sub certis tamen quibusdam conditionibus in *Concordato Gallico* expressis, quas suo loco opportuniùs expendemus. Sed hæc de *Pragmatica sanctione*, & de *Concordato Gallico* occasione *Investiturarum* obiter observare volui, ut tibi tantum salivam moverem, & piam illorum, quæ in Colloquiis nostris in Historiam decimi sexti sæculi plenius de his dicturi sumus, excitarem orem.

COLLOQUIUM IIII.

De Conciliis, quæ sæculis decimo & undecimo Ecclesiæ variis in locis fuerunt celebrata.

M. SÆculum Ecclesiæ decimum Conciliis singulari aliquâ observatione dignis vacat, tum quia in eo sæculo (quod, sicut jam observavimus, ob ignorantiam ubique grassantem fuit calamitosissimum) nullæ Hæreses singulari divinæ providentiæ beneficio abortiæ sunt, nullave schismata Ecclesiam infestarunt ; tum quia etiam multi Episcopi, & nonnulli Pontifices Romani à virtute Majorum suorum degenerantes, parùm id ætatis curarunt convocare Concilia ad restaurandam Disciplinam Ecclesiasticam morum dissolutione

tionem plurimum labefactatam. Quo circa, cum pauca in sæculo decimo occurrant celebrata Concilia peculiari aliquâ notâ digna, si velis, silentio ea in præsentia prætermitemus.

D. Quamvis in referendis Conciliis, quæ decimo Ecclesiæ sæculo habita sunt, nullâque peculiari notâ tibi digna videntur, diu operam male locare haud debeamus, non abs re tamen erit, ad plenam hujus sæculi Historiæ notitiam comparandam, præcipua saltem Concilia ordine chronologico paucis indicare verbis, ut deinde continenti ordine ad ea progrediamur Concilia, quæ undecimo Ecclesiæ sæculo fuerunt convocata.

M. Conciliorum, quæ decimo Ecclesiæ sæculo habita fuerunt, primum ordine Chronologico est Concilium Constantinopolitanum anno nongentesimo primo indictum à *Nicolao Mystico* hujus civitatis Patriarchâ, qui offensus fuit de illegitimis nuptiis, quas *Leo*, dictus *Sapiens*, Imperator contra canones in Ecclesia Orientali receptos, mortuâ *Eudociâ* uxore tertiâ, inierat cum quarta uxore, nomine *Zoe*. Quartas hæc nuptias collectâ synodo reprobavit Patriarcha, *Thomam* Presbyterum, qui hoc matrimonium ritu Ecclesiastico consecraverat, deposuit, ipsumque Imperatorem sacris interesse vetuit, donec resipisceret, & contractum matrimonium dissolveret. Quod ægre ferens Imperator, sanctum illum Patriarcham sede depositum in exilium ablegavit. Ad eundem annum nongentesimum primum Collectores Conciliorum post *Baronium* referunt convocationem Concilii *Ovetensis secundi* in Hispania. Sed istud Concilium *Ovetense secundum* planè fictitium

um esse luculentè ostendit *Historia Sampiri Asturicensis* Episcopi, quæ à *Sandovallio* Episcopo Pompeiopolitano cum aliis quatuor scriptoribus Hispanicis edita est. In hac quippè *Sampiri* *Historia* habetur tantum mentio unici Concilii *Ovetensis*, quod, à *Joanne VIII.* Ecclesiam Romanam regente, ad petitionem *Alphonfi III.* Hispaniarum Regis anno DCCCLXXXII. congregatum est, & in quò, ut ostendimus in Colloquio primo in *Historiam noni Ecclesiæ sæculi* pag. 286. *Ermenigildus* Ecclesiæ *Ovetensis* consecratus fuit Archiepiscopus, ejusque Ecclesia auctoritate Pontificiâ in Metropolim fuit erecta. Falluntur itaque illi scriptores, qui ex unico Concilio *Ovetensi* duo Lectoribus obtrudunt. Paulò major de Epocha Concilii *Anglicani* occurrit difficultas. *Vvilelmus* quippè *Malmesburiensis* lib. 2. de *Gestis Regum Anglorum* cap. 5. ait Concilium *Anglicanum*, regnantè *Edwardo seniore* anno nongentesimo quarto, jussu *Formosi* Papæ fuisse convocatum, & in eo, ad benè ordinandam Ecclesiam Anglicanam constitutos esse Episcopos singulis Provinciis *Gevisorum*, idest, *WestSaxonum*, quæ per septem annos fuerant Antistitibus destitutæ. Addit etiam *Malmesburiensis*, petactò hocce Concilio Anglicano, *Plegmundum* Archiepiscopum Cantuariensem, qui huic Concilio præfuerat, Romam profectum esse, atque post suum reditum constituisse septem Episcopos Provinciis, ut videre est apud *Baronium*, qui locum integrum *Vvilelmi Malmesburiensis* refert. Sed, cum *Formosus* Papa anno nongentesimo quarto non federit, ut potè vitâ functus anno octingentesimo nonagesimo sexto, existimavit *Baronius*,
loco

loco anni nongentesimi quarti legendum esse in *Vvillielmo Malmesburienſi* annum octingentefimum nonageſimum quartum, quo anno aſſerit *Baronius*, iſtud Concilium Anglicanum fuiſſe celebratum. Verùm, ut cordatè fatear, hæc mihi non probatur *Baronii* Correctio, quia certum eſt, iſtud Concilium Anglicanum habitum fuiſſe, ut teſtatur *Vvillielmus Malmesburienſis* regnante jam in Anglia *Edwardo ſeniore*; conſtat autem, *Edwardum ſeniores* ante annum nongentefimum non capillè regnare in Anglia: non fuit itaque iſtud Concilium Anglicanum convocatum anno octingentefimo nonageſimo quarto, ut pertendit *Baronius*. Potius igitur dicendum eſt, *Vvillielmum Malmesburienſem* rectè quidem aſſerere, hoc Concilium Anglicanum fuiſſe congregatum anno nongentefimo quarto, illum tamen memoriæ lapſum eſſe paſſum in deſignando Romano Pontifice, quem appellat *Formoſum*, & cujus juſſu ait, Concilium Anglicanum habitum fuiſſe. Quapropter, ut omnia ſibi cohæreant, loco *Formoſi* Papæ, reponendus eſt *Chriſtophorus*, vel *Sergius III.* qui anno nongentefimo quarto Eccleſiam Romanam ſucceſſivè rexerunt. *Vvartonus* parte I. *Angliæ ſacræ*, ut iſtius controverſiæ fundamentum tolleret, non ſolùm reiicit tanquam fictitiâ Epistolam, quam *Malmesburienſis* aſſerit à *Formoſo* Papa ad *Edwardum* Regem eſſe ſcriptam, verùm etiam integram de conſecratione ſeptem Episcoporum à *Plegmundo* Archiepiſcopo Cantuarienſi factâ, & de ſeptennali vacatione Episcopatuum in Anglia Hiſtoriam, quam *Vvillielmus Malmesburienſis*, & *Florentius Vigornienſis* narrant, exſufflat ut prorsùs commentitiâ.

titiam . Sed præposteram *Vvartoni* de hac Historia dubitationem falsi convincunt non solum *Malmesburiensis* , & *Vigorniensis* , sed etiam *Ingulphus* , *Gervasius Dorobernensis* , *Vvestmonasteriensis* , & celebriores Angliæ scriptores , qui hanc Historiam de septennali vacatione Episcopatum in Anglia , & de consecratione septem Episcoporum factâ à *Plegmundo* Archiepiscopo Cantuariensi litteris consignarunt .

Heriveus Archiepiscopus Remensis anno nongentesimo nono Synodum celebravit apud *Troslejum* qui locus olim fuit in pago Sueffionico non ignobilis , nunc autem vicus est nomen vetus retinens , situs ad *Axonam* fluvium , & *Trosly* vulgo appellatur . In hac synodo *Troslejana* quindecim conditi sunt Canones , in quorum tertio insigne extat testimonium Episcoporum , qui Regum Francorum Capitularia vocant *Canonum pedissequa* , hoc videlicet loquendi modo , quamvis non admodum latino , inquit *Baluzius* in Præfatione ad Tomum I *Capitularium Regum Francorum* , significare volentes , ejusmodi Capitularia Regulis Ecclesiasticis , seu canonibus , quibus Ecclesia regitur , & Disciplina Ecclesiastica constat , esse apprimè consentanea . Apud eundem locum dictum *Troslejum* , tria alia Concilia sæculo Ecclesiæ decimo congregata fuerunt . In Concilio *Troslejano* , quod est ordine secundum , fuitque indictum anno nongentesimo vigesimo primo , *Erlebaldu* Comes Castricensis pagi , qui , ob terras quasdam Ecclesiæ Remensi ereptas , fuerat excommunicatus post mortem , ad petitionem *Caroli Simplicis* Francorum Regis , à vinculo excommunicationis abso-

absolutus est ab *Heriveo* Remensium Archiepiscopo hujus Concilii Præsidente, sicut narrat *Flodoardus* lib: 4. *Historiæ Remensis* cap. 16. & in *Chronico* ad annum DCCCCXXI. In Concilio *Troslejano* III. quod habitum fuit anno DCCCCXXIV. *Isaac* Comes, qui Castellum quoddam *Stephani* Episcopi *Cameracensis* incenderat, in gratiam cum illo rediit, ei pro damno illato persolvens centum argenti libras, ut testatur *Flodoardus* lib. 4. *Historiæ Remensis*. In Concilio *Troslejano* quarto, quod fuit indictum anno DCCCCXXVII. & cui sex interfuerunt Episcopi, Comes *Herluinus*, qui, vivente uxore suâ, aliam duxerat; pœnitentiam sibi impositam demisso animo subiens, absolutionem percepit, teste *Flodoardo* lib. 4. *Historiæ Remensis*, & in *Chronico* ad annum DCCCCXXVII.

Concilium *Confluentinum* in urbe Germaniæ vulgò *Cobletnz* appellatâ, ubi *Mosella* in *Rhenum* influit, sitâ in Diœcesi *Trevirensi*, sub *Carolo* *Galliarum*, & *Henrico* Germaniæ Regibus anno nongentesimo vicesimo secundo celebratum fuit, eique præsuit *Herimannus* *Colonienfis* Archiepiscopus. Extat istud Concilium *Confluentinum* Tomo IX. Concil. cum aliquot Canonibus in eo conditis, quos *Cossartius* Soc. Jesu collegit ex variis titulis *Burchardi*. Concilium *Erpsfordiense* in Germaniâ in causa *Disciplinæ Ecclesiasticæ* habitum fuit sub *Henrico* Germaniæ Rege Kalendis mensis Junii anni nongentesimi trigesimi secundi, sicut in istius Concilii Præfatione legitur. Universæ penè Germaniæ Præsules huic Concilio interfuerunt, & ideò dicitur *Universale*. Quinque in eo conditi sunt canones, quos integros recitat

citatur *Baronius*. Concilium *Engilenheimense* in *Opido* ad *Rhenum* in *Palatinatu* inferiori *Bingium* inter & *Moguntiam* sito, ex omnibus *Germaniæ*, & nonnullis *Galliarum* *Archiepiscopis*, & *Episcopis* anno nongentesimo quadragesimo octavo coactum est, cui etiam *Otto* Rex *Germaniæ* & Imperator, ac *Ludovicus Transmarinus* *Galliarum* Rex interfuerunt, eique præfuit *Marinus* Sedis *Apostolicæ* legatus. In hoc Concilio *Artaldus* in *Sedem Remensem*, è qua pulsus fuerat, restitutus est, & *Hugo*, qui eam invaserat, anathemate percussus. *Hugo* quoque Comes ob rebellionem in *Ludovicum Transmarinum* *Galliarum* Regem, & tyrannidem, quam exercebat in *Ecclesiam*, fuit excommunicatus. Decem in hoc *Engilenheimensi* Concilio conditi sunt *Canones*, quorum primo statuitur, ut *Paschalis Hebdomada* festivè tota celebretur, & in *Pentecoste* secundà, tertià & quartà ferià, nō minùs quàm dies *Dominicus*, solēniter honoretur. Septimo Canone præcipitur, ut in *Letania Majore* diē *Sancto Marco Evangelistæ* sacrâ jejunium sicut in *Rogationibus* ante *Ascensionem Christi Domini* accuratè observetur, Octavo Canone prohibetur *Laicis*, ne *oblaciones Altaris* sibi vindicent. Nono Canone sancitur, ut *Decimarum causæ* non apud *sæculares Judices*, sed in *Synodo* discutiantur. Decimo Canone incestu nuptiæ districte vetantur. Prolixiora hujus *Synodi Acta Tomo IX. Conciliorum* exhibentur ex *Flodoardo* lib. 4. *Historiæ Remensis* cap. 35. quæ, teste eodem *Flodoardo* in *Chronico*, fuerunt confirmata ab *Agapeto II.* Summo Pontifice in Concilio *Romæ* habito anno nongentesimo quadragesimo

mo nono. Ad eundem annum, quo in Germania celebrata est Synodus Engilenheimensis, seu ad annum nongentesimum quadragesimum octavum referri debent duo alia Concilia in Germania pro causa *Artaldi*, & *Hugonis* Comitis habitata, scilicet *Mosomense* ad Mosam fluvium, & *Trevirense*, in quibus *Artaldo* sedes Remensis fuit etiam adjudicata, & *Hugo* Comes, *Ludovico Transmarino* Francorum Regi perduellis, iterum excommunicationis pœnâ multatus. His Conciliis in Germania decimo Ecclesiæ sæculo celebratis addi debet Concilium *Augustanum*, quod anno nongentesimo quinquagesimo secundo sub *Ottone I.* Imperatore convocatum est, & cui Præsules ex Germania, Galliâ, & Italiâ viginti quatuor adfuere. In hoc Concilio, cui præsuit *Friðuricus* Moguntinus Archiepiscopus, undecim conditi sunt Canones, qui vitam, mores, & cœlibatum Clericorum, nec non Monasticam Disciplinam spectant, & extant Tomo IX. Conciliorum.

Antiqui Britanni, quos nunc *Anglos* appellamus, Disciplinæ Ecclesiasticæ rigorem, Episcoporum authoritatem, & tēplorum reverentiam coilectis decimo Ecclesiæ sæculo Synodis conservare maximoperè adlaborarunt. Refert siquidem *Spelmannus* Tomo I. Concil. Brittan. cap. 4. quòd, *Patre* (id nomen ejus erat) Episcopo, Landavensem Ecclesiam administrante, Rex Britannix, *Non-gui* dictus, Ecclesiam expilavit, ejusque libertatem læsit; Sed de his in Synodo *Landavensi* circa annum nongentesimum quinquagesimum indictâ reprehensus Rex, statim facti pœnitens, non solum omnia, quæ Ecclesiæ rapuerat, restituit, ve-

rum

rùm etiam cum lachrimarum effusione veniam humiliter petiit, & villam quamdam cum toto suo territorio in eleemosynam dedit. Altera Synodus *Landavenfis* anno nongentesimo quinquagesimo quinto congregata est propter Diaconum à quodam rustico vulneratum, quem Diaconus cum jugulasset, & in templum fugisset, ibidem à quibusdam viris de familia Regis *Nongui* ante Altare occisus est. In hac porro secunda Synodo *Landavenfi*, viri, qui crimen illud patraverant, postquam menses sex ferreis devincti catenis, carceribus detenti fuissent, jussu Concilii coacti sunt agrum suum, & septem libras argenti reddere Ecclesie, quam occisi Diaconi sanguine maculaverant. Utraque Synodus *Landavenfis* legitur apud *Spelmannum* loco mox à me laudato, & inserta est Tomo IX. Concil. Refert idem *Spelmannus* quinque alia Concilia à Sancto *Dunstano* Archiepiscopo Cantuariensi sæculo decimo in Anglia celebrata, quæ hic continuato ordine subiiciam, ut ea simul collecta habere possis. Primum Concilium, quod S. *Dunstanus* anno nongentesimo sexagesimo nono convocavit, dicitur *Anglicum*, & in eo decretum est, ut antiqui Canones de continentia Clericorum, qui temporum injuriâ contemnebantur, deinceps accuratè servarentur, & *Edgaro* Angliæ Regi, qui Virginem claustralem oppresserat, septennalis penitentia imposita est. Alterum Concilium à S. *Dunstano* coactum anno nongentesimo septuagesimo primo est *Londinense*, in quo *Edgarus* Angliæ Rex confirmavit celeberrima Privilegia Monasterio *Glastonienfi* concessa, reservatâ tamen sibi & hæredibus potestate baculum conferendi Abbatibus,

bati, qui à Monachis esset eligendus, ut fusè narrat *Malmesburiensis*, ex quo *Baronius* recitat Epistolam *Joannis XIII.* Papæ, qui ad petitionem *Edgari* Regis Angliæ, & *Dunstani* Cantuariensis Archipræsulis, Acta illius Concilii Londinensis auctoritate Pontificia approbavit. At mortuo *Edgaro* Angliæ Rege, qui Monachos impensè colebat, multasque, dum regnaret, leges Ecclesiasticas & Civiles frequenti senatu ad Dei gloriam, & Reipublicæ utilitatem tulit, Optimates Regni Angliæ erga Monachos malè affecti expulerunt Abbates & Monachos è Monasteriis, in quibus eos *Edgarus* Rex collocaverat, & eorum loco Clericos incontinentes, quos etiam nonnulli dicunt fuisse uxoratos, induxerunt. Hinc *S. Dunstanus* ad dirimendam acerrimam istam contentionem Monachos inter & Clericos incontinentes obortam, tria celebravit Concilia, nimirum *Wintoniense* año DCCCCLXXV. *Kirtlingtoniense* año DCCCCLXXVII. & *Calniense* in agro *Wiltoniensi* anno DCCCCLXXVIII. In quibus Conciliis hæc lis in gratiam Monachorum dirempta est, ut passim scriptores Anglici observant, quos inter *Hovedenus* & *Afordus* asserunt, Primores aliquot Angliæ, congregato exercitu, Monasteria Anglorum Orientalium, quæ Clerici incontinentes invadere volebant, strenuè defendisse, & à Monachis fortiter stetisse. Ex his Conciliis, quæ decimo Ecclesiæ sæculo fuerunt in Anglia celebrata, facile intelligere potes, quanto zelo conservandi Disciplina Ecclesiasticæ vigorem Angli eo sæculo flagrarent, à quorum pietate & avita Religione, dum sub *Henrico VIII.* Angliæ Rege, & Anglicani schismatis Auctore, Tom. IV. M anno

anno MDXXXII. desciverunt degeneres Angli, in multas continuo Hæreses, intestinasque dissensiones miserum in modum fuere distracti. Sed reliqua prosequamur Concilia, quæ sæculo Ecclesiæ decimo coacta sunt. *Joannes XII.* Pontifex Maximus Synodum Romæ anno DCCCCLXIV. habuit, in qua *Leonem VIII.* Pseudo Pontificem damnavit tanquam schismaticum, & Acta Conciliabuli sub eo Antipapa habiti anno DCCCCLXIII. reprobavit. Extant Acta illius Synodi à *Joanne XII.* indictæ Tomo IX. Conciliorum. *Joannes XIII.* Romanus Pontifex tria peregit Concilia, *Ravennense I. Ravennense II. & Romanum.* In Concilio Ravennensi I. quod anno DCCCCLXVII. congregatum est, *Heroldus* Salisburgensis Archiepiscopus depositus & excommunicatus est, & *Fridericus* ejus loco suffectus fuit. In eodem Concilio Ravennensi primo facta est Archiepiscopatus Magdeburgensis Institutio, quæ deinde in secundo Concilio Ravennensi anno DCCCCLXVIII. celebrato rata habita est. Sedem Beneventanam in Metropolim erexit *Joannes XIII.* in Concilio Romano, quod præsentibus *Ottone I.* Imperatore, & *Ottone II.* hujus filio, & multis Præsulibus, nec non religiosis quàmplurimis viris peractum est, ut patet ex Epistola, quam summus ille Pontifex scripsit ad *Landolphum* Archiepiscopum Beneventanum, quæ extat Tomo IX. Conciliorum. Sanctum *Udalricum* Episcopum Augustanum in Concilio Romano, quod anno nongentesimo nonagesimo tertio habitum est, *Joannes XV.* Pontifex Maximus solemnî ritu in Sanctorum album retulit, seu, ut vulgò ajunt, canonizavit, ut constat ex summi hujus Pontifi-

tificis Diplomate, quod à *Baronio* recitatur. Hoc, inquit *Mabillonius* Præfatione in sæculum V. Benedictinum, quod est Ecclesiæ decimum, primum indubitæ fidei monumentum de solemnibus per Romanum Pontificem canonizatione invenimus Diploma Joannis XV. qui in frequenti Episcoporum Conventu, ad preces *Liutulphi* Episcopi Augustani, *Udalricum* ejusdem Ecclesiæ Episcopum in sanctorum album retulit. Existimat tamen *Baronius*, jam tempore Leonis III. Summi Pontificis solennes Sanctorum Canonizationes in usum fuisse. Sed de tempore, quo, solennes Sanctorum Canonizationes per Romanos Pontifices in Ecclesia fieri cœperunt, iterum redibit sermo in sexto Colloquio, ubi de Disciplina Ecclesiæ sæculorum X. & XI. disseremus. Præter hæc Concilia, quæ hæcenus retulimus sæculo decimo congregata, quædam alia recensentur, quæ hic breviter iubeantur. Anno nongentesimo nonagesimo sexto *Gregorius V.* Pontifex Maximus Romæ Synodum habuit, in qua causa *Herluini* Cameracensis Episcopi conquerentis de bonis Ecclesiæ suæ invasis judicata est. In eadem Romana Synodo multi post *Baronium* asserunt, statutum fuisse, ut Imperator deinceps à septem Electoribus Germaniæ Principibus eligeretur. Verum, antiqui scriptores, qui de rebus Germaniæ scripserunt, asserunt hanc Institutionem septem Virum, seu Principum Germaniæ, penes quos solos Imperatorem eligendi resideret potestas, nec factam in hac Synodo Romana, nec *Gregorio V.* Pontifici Maximo acceptam referunt. Certum tamen esse debet, Jus eligendi Imperatores manasse à Leone III. Romano Pontifice, qui in *Carolo Magno* Galliarum Rege Imperium in Occiden-

te omninò extinctum renovavit, eumque de Ecclesia optimè meritum coronâ & titulo Imperatoris decoravit. Id etiam disertè scribit *Innocentius III.* in Epistola ad *Bertholdum* Zaringiæ Ducem post *Ottonis IV.* Imperatoris electionem factam initio sæculi XIII. In ea quippe Epistola capite *Venerabilem* de electione hæc habet *Innocentius* Papa: Illis Principibus jus & potestatem eligendi Regem, in Imperatorem postmodum promovendum recognoscimus, ut debemus, ad quos de jure & antiqua consuetudine noster pertinet; præsertim cum ad eos jus & potestas hujusmodi ab Apostolica Sede pervenerit, quæ Romanum Imperatorem in persona Magnifici Caroli à Græcis transtulit in Germanos, Sed et Principes recognoscere debent (sicut iidem in nostra recognovère præsentia) quod jus & autoritas examinandi personam electam in Regem, & promovendam ad Imperium ad nos spectat, qui eum inungimus & coronamus. Est enim regulariter & generaliter observatum, ut ad eum examinatio personæ pertineat, ad quem impositio manus spectat. Numquid enim si Principes non solum in discordia, sed etiam in concordia, sacrilegum quemcumque, vel excommunicatum, tyrannum fatuum, vel hæreticum eligerent aut Paganum, nos inungere, consecrare ac coronare hominem ejusmodi deberemus? absit. Ex quibus doctissimi illius Pontificis verbis manifestum est, eos, qui electi sunt Reges Germaniæ, jus habere ut Imperatores appellentur, modò tamen nullus in eorum electione defectus occurrat, cujus examen ad summos Pontifices spectat, ut conceptis verbis asserit jam citatus *Innocentius III.* Extat apud *Duchesium* Tom. 3. *Hist. Francorum* Epistola Lud-

dovici II. Imp. ad Basilium Græcorum Imperatorem, in qua hæc habet: Francorum Principes, primo Reges, deinde verò Imperatores dicti sunt, iidumtaxat qui à Romano Pontifice ad hoc oleo sancto perfusi sunt. Alia duo Concilia Ticinense, & Romanum alterum congregavit Gregorius V. In Concilio Ticinensi, quod anno nongentesimo septuagesimo septimo habitum est, in Crescentium, qui Romæ tyrannidem exercebat & Joannem Episcopum Placentinum creaverat Antipapam, atque Gregorium V. legitimum Pontificem Româ expulerat, excommunicationis sententia lata est. In altero Concilio Romano, quod año nōgentesimo nonagesimo octavo fuit convocatum, Gregorius V. incestas nuptias Roberti Galliarum Regis reprobavit, eidem Regi iussit, ut Bertam consanguineam suam, quam matrimonio sibi copulaverat, dimitteret, suspenditque ab Ecclesiæ Cōmunionē Erchebaldum Turonensem Episcopum talis illiciti conjugii consecratorem, cum omnibus Episcopis, qui incestis hisce nuptiis Regis Roberti, & Bertæ consanguineæ suæ consentientes interfuerant, donec Sedi Apostolicæ satisfecissent. Extat istud Concilium Tomo IX. Conciliorū, & octo canonibus Disciplinam Ecclesiasticam spectantibus constat. Postremò, Baronius in Appendice ad Tomum XI. Annalium ait, Concilium Sandionysianum propè Parisios habitum fuisse anno millesimo tertio. Sed istud Concilium Sandionysianum seriùs anno nongentesimo nonagesimo septimo, ut advertunt periti Chronologi, haberi non potuit, quia certissimè constat, S. Abbatem Abbatem Floriacensem se se à quibusdam criminibus falsò sibi impactis purgasse in hocce

Concilio Sandionyfiano coram *Hugone Capeto*, & *Roberto Galliarum Regibus*. Porro, *Hugo Capetus*, ut jam obfervavimus, è vivis excessit vel anno nongentesimo nonagesimo sexto, ut contendit *Mabillonius*, vel anno nongentesimo nonagesimo septimo, ut asserit *Pagius*. De hoc Sandionyfiano Concilio, in quo etiam de Decimis Ecclesiæ restituendis actum est, & cujus Capitula extant Tomo IX. Conciliorum, plura legis apud *Moinium* in vita *S. Abbonis* Abbatis Floriacensis cap. 9. Nobis verò hæc de Conciliis, quæ decimo Ecclesiæ sæculo fuerunt celebrata, breviter retulisse sat superque sufficiat.

D. Cum non dubitem, benè multa undecimo Ecclesiæ sæculo fuisse coacta Concilia, præsertim in causa Berengariana, occasione schismatis *Michaelis Cerularii* Patriarchæ Constantinopolitani, in controversia *Investiturarum*, & pro restauratione Disciplinæ Ecclesiasticæ, quæ sæculo decimo penè collapsa erat, ut aliquem in his undecimi sæculi referendis Conciliis ordinem teneamus, optarem ut ab his initium duceres, quæ in causa Berengariana fuerunt convocata.

M. Antequàm Concilia, quæ in causa Berengariana sæculo Ecclesiæ undecimo habita sunt, ordine hìc subiiciam, observare debes, *Lanfrancum*, qui è Lombardia in Galliam venerat, multas cum *Berengario* concertationes habuisse, quæ tamen per aliquot annos intra Philosophicarum quæstionum cancellos steterunt, exortam tandem esse inter utrumque de quæstionibus Theologicis, & præsertim de Augustissimo Eucharistiæ sacramento controversiam. At enim *Lanfrancus* intelligens, *Be-*
ren-

rengarium in schola sua opinionem *Joannis Scoti Erigenæ*, qui *Caroli Calvi* tempore vixit, propugnandam suscepisse, *Paschasiumque Radbertum* inicitæ & erroris arguere; contra ipse *Paschasium* veritatis Eucharistiæ acerrimum defensorem pro aris ac focus tueri aggressus est, palàm publicèque asseruit, *Joannem Scotum* fuisse Hæreticum, ejusque opinionem de Altaris Sacramento apertè doctrinæ orthodoxæ repugnare. Hinc, ut in similibus concertationibus fieri assolet, inter fautores & discipulos utriusque, *Lanfranci*, videlicet & *Berengarii*, varii rumores sparsi sunt, & *Lanfrancus* à *Berengario*, quasi ille malè sentiret, fuit accusatus. *Leo IX.* Summus Pontifex ad dirimendam enatam istam controversiam medio mense Aprili anni millesimi quinquagesimi Romæ Synodum habuit, in qua lecta est Epistola à *Berengario* ad *Lanfrancum* scripta, quam *Lucas Dacherius* primum publicavit in Editione operum *Lanfranci*, quam adornavit. Eâ *Berengarii* lectâ Epistolâ, continuò in eum prolata est damnationis & excommunicationis sententia, eo potissimum nomine, quòd *Joannem Scotum Erigenam*, qui pessimè de Eucharistia scripserat, laudibus in ea Epistola extolleret, & *Paschasium Radbertum* catholicæ de Eucharistia doctrinæ vindicem damnaret. *Lanfrancus* verò orthodoxam de Eucharistia doctrinam palàm in Concilio professus, & à sinistri rumoris maculâ omninò expurgatus, Patrum judicio fuit absolutus. In eodem Concilio Romano indicta est frequentior Synodus ad proximum, septembrem ejusdem anni millesimi quinquagesimi *Verceilis* celebranda, ad quam vocatus est

Berengarius, qui Romæ non erat, quandò *Lanfrancus* in Synodo Romana absolutionis sententiam retulit. In hac Synodo Vercellenſi, cui præfuit *Leo IX.* Summus Pontifex, liber *Joannis Scoti Eri-genæ* lectus, damnatus, flammisque traditus est; & *Berengarius*, qui huic Synodo adesse jussus, venire renuerat, denuò proscriptus fuit. Causam suam à *Leone IX.* Papa ventilari, seque ab eo damnatum esse cùm accepisset *Berengarius*, nihil non molitus est, ut viros doctissimos, & potentes suum in errorem pertraheret. Et primò (ut testatur *Durandus* Troarnensis Abbas, scriptor cœvus, parte IX. libelli sui de Corpore & Sanguine Christi) aggressus est *Berengarius* Catholicum & eruditum Monasterii Pratalensis Diœcesis Lexovienſis in Normannia Abbatem, nomine *Arfredum*. Sed statim ac prædicto Abbati erroris sui venenum propinare tentavit ille Hæresiarcha, tanquam blasphemus, & perfidus ab eo rejectus est, idque ex ore istius Abbatis se rescivisse testatur idem *Durandus*. Inde digressus *Berengarius*, nihil moratus repulsam, quam à sancto illo Abbate justè passus fuerat, *Willelmum* Normannorum Principem adiit, quem vixdum adolescentiæ annos prætergressum, ut potè annos dumtaxat xxiii. natum, suam in sententiam faciliè inclinaturum existimavit. Verùm, *Willelmus* Princeps prudentissimus & retinendæ avitæ fidei studiosissimus, Convantum ad *Brionam* (quod oppidum est Diœcesis Rotomagenſis propè Beccum ad Riselam fluvium) convocari curavit, in quo Berengarii novum dogma discussum & rejectum est, eidemque *Berengario* silentium imperatum. Hunc Con-

ven-

ventum Brionensem habitum fuisse anno millesimo quinquagesimo convenit inter eruditos. Unum tamen difficultatem facessit, quòd *Durandus*, cujus libellus *de Corpore & Sanguine Christi*, post Baronii mortem editus; & Tomo XVIII. Bibliothecæ Patrum Editionis Lugdunensis insertus est, hunc Conventum Brionensem referat ad annum MLIII. Nec dici potest cum *Cossartio*, irrepressum in numerum, & loco anni ML. sicut scripserat *Durandus*, adjectum fuisse ex oscitantia Typographi annum MLIII. Id, inquam, dici haud potest, quia *Mabillonius* Tomo II Analect. in Observationibus de multiplici *Berengarii* damnatione ostendit, in codice Bigotiano M S. ex quo libellus *Durandi* erutus est, vocem *tertio* non cifris esse expressam, sed integris litteris exaratam, ad eoque errorem in numerum vitio typographi irrepere haud potuisse. Dicendum itaque est, *Durandum* Troarnensem Abbatem reverà Conventum Brionensem ad annum millesimum quinquagesimum tertium retulisse, sed in hoc memorià esse lapsum. Nec enim insolens est scriptoribus etiam corvis in narrandis, quæ suis contigere temporibus, præsertim in notandis annis, hallucinari, bonus siquidem in his aliquando dormitat Homerus. Sed redeamus ad *Berengarium*, qui silentium sibi in Conventu Brionensi imperatum citò abrupit. Profectus quippè *Carnotum*, Hæresim suam rursus in frequenti Clericorum cætu propalare, asserere, & præfractè propugnare perrexit, quin, ab illis Clericis digressus litteras veneni, & summæ in *Leonem* Papam irreverentiæ plenas ad eos misit. Epistolam etiam scripsit *Be-*

TEN-

rengarius ad Ascelinum Cœnobii sancti Ebrulphi in Neustria Ordinis S. Benedicti eruditum Monachum, in qua Epistola, quę primum fuit vulgata à Dacherio, apertè prohitetur Berengarius, se adhærere doctrinæ Joannis Scoti Erigenæ, & alienum omninò esse à doctrina Paschasii Radberti. Eâ Berengarii Epistolâ offensus Ascelinus, sic ad eum respondit: litteras tuas nuper latus suscepi. quibus perlectis, latitia mea versa est in marorem, dùm pristinum adhuc affirmare non destiteris errorem . . . . . Joannem verò Stotum nec inconsideratè, nec impiè, nec indignè sacerdotio meo habeo, quem toto nisu, totaque intentione ad hoc solum tendere video, ut mihi persuadeat, hoc videlicet, quod in Altari consecratur, neque verè Corpus, neque verè Christi Sanguinem esse. Hoc autem astruere nititur ex Sanctorum Patrum Opusculis, quæ pravè exponit . . . . . Pudeat te patrocinari librum, quem in plenaria Synodo, seu Vercellensi, damnatum, te quoque propter eum hæresis maculâ notatum audivimus. Redi ergò precor, ad Catholicam & Apostolicam traditionem &c. Sed surdo cecinit Ascelinus, nec Berengarius resipiscere voluit, cùmque illius error latentè & apertè jam serperet, contigit, ut ad aures etiam Henrici hujus, nominis primi Francorum Regis perveniret, qui confestim XVII. Kalend. Novembris anni millesimi quinquagesimi Concilium Parisiense convocari curavit, in quo omnium Patrum calculo iterum damnatus est Berengarius, qui interesse huic Concilio jussus, malæ conscientie terrore perculsus venire detrecavit. Sancitum itidem est in eodem Concilio Parisiensi, ut, nisi Berengarius resi-

resipisceret cum suis sequacibus, adhibitâ militari manu, præeuntibus Clericis cum Ecclesiastico apparatu, ubicumque convenissent, eò usque obsessi tenerentur, donec aut fidei Catholicæ consentirent, aut pœnas mortis luituri caperentur, sicut refert *Durandus* Troarnensis Abbas parte IX. citati libelli *de Corpore & sanguine Christi*. *Lucas Dacherius* Tomo II. *Spicilegii* refert Epistolam, quam *Berengarius* post Concilium Parisiense scripsit ad *Richardum*, quâ eum etiam atque etiam obsecrat & obtestatur, ut pro se apud *Henricum* Galliæ Regem intercedat, quò damnum post Synodum Parisiensem sibi illatum à se removeret, seque præstò esse, ut illius Majestati, & quibus vellet, ex scripturis probaret, iniustissimè damnatum esse *Joannem Scotum*, iniustissimè etiam *Paschasi Radberti* doctrinam fuisse in Concilio Vercellensi approbatam, ac denique Clericos Carnotenses indignissima in aures Régis effutiisse, eique perversè exposuisse sententiam *Fulberti* gloriôsæ memoriæ Episcopi de Eucharistia, quæ revera Sancti Augustini sit. Ex hac *Berengarii* ad *Richardum* Epistolâ post Concilium Parisiense scriptâ liquet, hunc Hæresiarcham necdùm suum abjecisse errorem, Quapropter, post *Leonis IX.* Pæpæ mortem, quæ contigit anno MLIV. congregatum est Florentiæ anno insequente, seu MLV. Concilium sub *Viçtore II.* Romano Pontifice, qui decessoris sui in *Berengarium* statuta sua atque omnium Conciliorum suorum auctoritate firmavit, ut ait *Lanfrancus* Monachus Benedictinus. Eodem anno MLV. habitum est *Turonibus* Conciliû, præsidentibus Sedis Apostolicæ Legatis *Geraldo* Cardinali, & Hil-

& *Hildebrando* Subdiacono, non verò anno MLVI. ut perperam scribit *Bertoldus* Presbyter, qui *Herman- ni Contracti* Chronicon continuavit. Chronica siquidem tam *Vindocinense*, quam *Malleacense* à *Labbeo* in Bibliotheca publicata, omnesque Scrip- tores Galli, quibus magis credendum est in re- bus in Gallia gestis, quam aliis, hoc Turonense Concilium conjungunt cum anno MLV. In hoc Con- cilio Turonensi *Lanfrancus* contra *Berengarium* di- sputavit, eumque ad sanio-rem mentem, seu ad eju- randam coram Sedis Apostolicæ Legatis hæresim suam adduxit. Mortuis *Vi- ctore II.* & *Stephano X.* ejus successore, Romanam Ecclesiam rexit *Nico- laus II.* qui Romæ anno MLIX. coëgit Concilium centum & tredecim Episcoporum, in quo *Berenga- rius*, qui aderat, non ausus suam defendere hære- sim, palinodiam decantavit, & formulam fidei ab Humberto Cardinali compositam, sibi- que à *Nico- lao* Summo Pontifice traditam jure jurando confir- mavit, eique propriâ manu subscripsit. Tum *Nico- laus* Papa de illius conversione lætitia gesti- ens, il- lius scripti exempla misit per Urbes Italiæ, Galliæ, Germaniæ, & ad quæcumque loca, ad quæ illius hæreseos fama pervenire potuerat. Verum, bre- vis admodum fuit hæc Pontificis lætitia. Nam si- mul ac à conspectu Concilii regressus est *Berenga- rius*, Sacramento firmatam fidem edito scripto rur- sus abnegavit, multisque injuriis lace-ssivit Cardi- nalem *Humbertum* istius formulæ fidei Auctorem, quem, per ludibrium, *Burgundum* ineptè vocat, cum tamen non *Burgundus*, sed *Lotharingus* esset, teste *Lanfranco*, qui hanc fidei formulam, cui *Be- rengarius* subscripserat in Concilio Romano sub

Ni-

Nicolao Papa habito, refert in hunc modum: Ego Berengarius, indignus Diaconus Ecclesiæ S. Mauricii Andegavenfis, cognoscens veram, Catholicam, & Apostolicam fidem, anathematizo omnem hæresim, præcipue eam, de qua hætenus infamatus sum, quæ adstruere conatur, panem & vinum, quæ in Altari ponuntur, post consecrationem solummodo Sacramentum, & non verum Corpus, & Sanguinem Domini nostri Jesu Christi esse, nec posse sensualiter, nisi in solo Sacramento manibus Sacerdotum tractari, vel frangi, aut fidelium dentibus atteri. Consentio autem Sanctæ Romanæ & Apostolicæ Sedi, & ore & corde profiteor de Sacramentis Dominicæ mensæ eam fidem tenere, quam Dominus & Venerabilis Papa Nicolaus, & hæc sancta Synodus auctoritate Evangelica & Apostolica tenendam tradidit, mihiq; firmavit, scilicet panem & vinum, quæ in Altari ponuntur, post consecrationem non solum Sacramentum, sed etiam verum Corpus & Sanguinem Domini nostri Jesu Christi esse, & sensualiter non solum in Sacramento, sed in veritate manibus Sacerdotum tractari, frangi, & fidelium dentibus atteri: jurans per sanctam & homousion trinitatem, & per hæc sacrosancta Christi Evangelia. Hanc fidei professionem, quam Berengarius subscriptione & jramento firmavit, reversus post Synodum Romanam in Gallias temeravit, & non solum hæresim, quam pœnarum metu ejuraverat, rursus docere, & clanculò per Discipulos suos usquequaque disseminare cœpit, verum etiam Romanos Pontifices, & Sanctam Romanam Ecclesiam verbis, & scriptis infestatus est, atque insuper habitâ paternâ monitione Alexandri II. Romani Pontificis, qui Nicolao II. successerat, ab incæpto desistere noluit, suæque hæresi mor-

mordicus adhæsit . Ad frænum itaque injiciendum scelerato hæretico, qui post multas Synodicas damnationes , & ejurationes, tanquàm sus lota ad volutabrum , & inftar canis ad vomitum revertebatur, Concilium Rotomagenfe anno MLXIII. convocavit *Maurilius* Archiepilcopus Rotomagenfis , in quo condita fuit formula professionis fidei de Euchariftia contra *Berengarium* , quæ vulgata eft à doctiffimo *Mabillonio* tomo 2. *Analectorum* pag. 461. fub hac forma: *Corde credimus & ore profiteamur, panem in menfa Dominica propositum, panem tantummodò effe ante consecrationem, sed in ipsa consecratione ineffabili potentia divinitatis converti naturam & substantiam panis in naturam & substantiam carnis; Carnis verò non ullius alterius, sed illius, quæ concepta est de Spiritu Sancto, nata ex Maria Virgine, quæ etiam propter nos, & propter nostram salutem flagellis caesa, jacuit in sepulcro, tertia die resurrexit à mortuis, & sedet ad dexteram Dei Patris. Similiter vinum, quod aque mixtum in Calice sanctificandum proponitur, verè & essentialiter converti in eum Sanguinem, qui per lanceam militis de vulnere Dominici lateris in redemptionem mundi feliciter emanavit. Anathematizamus autem contra hanc Sanctam & Apostolicam fidem superbe atque hæreticè sentientes, & impia temeritate garrientes. In eodem Concilio Rotomagenfi decretum est, ut deinceps hi, qui essent Epilcopi ordinandi, hanc fidei formulam palàm profiterentur. Nulla quidem hujus Concilii Rotomagenfis in postrema Conciliorum editione fit mentio, sed illud ex Cod. MS. eruit *Mabillonius* tomo II. *Analectorum*. Post Concilium Rotomagenfe cùm *Berengarius* suam adhuc spargeret hæresim, Legatus Sedis Apo-*

Apostolicæ in Gallia, quem *Franciscus Rojus* in *Vita Berengarii*, & *Mabillonius* tom. II. *Analect. in Observat. de multiplici Berengarii damnatione* existimant fuisse *Giraudum* Episcopum Encolismensem, *Pagius* verò asserit fuisse *Giraldum* Ostiensem Episcopum, Legatus, inquam, Sedis Apostolicæ in Gallia ad Berengarii hæresim funditus eradicandam *Pictavis* Concilium celebravit, ut testatur *Chronographus Malleacensis* in suo *Chronico* ad annum MLXXV. Posthæc, *Gregorius VII.* Pontifex Mâximus, & *Alexandri II.* in Sede Romana successor iterum eidem Berengario, ut fideni facit *Anonymus Chiffetianus*, *audientiam in duobus Synodis Romæ concessit*, in quarum prima, quæ in Festo omnium Sanctorum anno MLXXVIII. habita est, *Berengarius* fidei professionem composuit, in qua de industria subdolis veri Corporis, ac veri Sanguinis verbis Catholicam fidem profiteri videbatur. At cum hæresim suam sub ejusmodi speciosa larva occultare soleret, minùs sufficiens visa est hæc Berengarii confessio, eique alia fidei formula in secunda Romana Synodo celebrata anno MLXXIX. proposita fuit, quam ille publicè legit, juramento confirmavit, ac subscripsit. Tum *Gregorius VII.* sicut testatur *Hugo Flaviniacensis*, qui hoc tempore vixit in *Chronico Virdunensi*, præcepit Berengario ex auctoritate Dei omnipotentis, & Sanctorum Apostolorum Petri & Pauli, ut de Corpore & Sanguine Domini nunquam ulterius cum aliquo disputare, vel aliquem docere præsumeret, excepta causa reducendi ad fidem hanc eos, qui per ejus doctrinam ab ea recesserant. Ex quo locupletissimo Hugonis Flaviniacensis testimonio apertè falsi convincitur *Benno Cardinalis* schis-

schismaticus, quem non puduit infamare *Gregorium VII.* tanquam Berengarianæ hæreseos participem, cum tamen Summus ille Pontifex in duabus Synodis Romanis *Berengarium* ad ejurandam hæresim compulerit, & Concilio Turonensi, in quo damnationis sententia in *Berengarium* lata est, præfuerit tanquam Sedis Apostolicæ Legatus. Huic in *Gregorium VII.* atroci concinnandæ calumniæ occasionem *Benno* schismatico, ejusque infensissimo hosti forsan dederunt litteræ commendatitiæ, quas *Gregorius VII.* post absolutam secundam Synodum Romanam *Berengario* in Gallias cum *Fulcone* reversuro, quem sincero animo hæresim ejurasse, Fidemque Catholicam amplexum fuisse putabat, paterna benignitate concessit, ac prohibuit omnibus fidelibus, ne *Berengario* injuriam facere præsumerent, aut eum hæreticum appellarent. Hæc, inquam, commendatitiæ litteræ *Berengario* concessæ, quas *Lucas Dacherius* tomo 11. *Spicilegii* recitat, *Benno* schismatico occasionem dederunt *Gregorium VII.* *Berengarianæ* hæreseos perperam insinulandi. Nam cum *Berengarius* Româ in Gallias reversus ad pristinum suum errorem rursus declinaverit, ac tertiam confessionem fidei perfidè retractaverit, inde *Benno* sibi, & nonnullis aliis schismaticis persuasit, *Gregorium VII.* ideò litteras commendatitias *Berengario* dedisse, quia ejus errori patrocinebatur, quod sanè oppidò falsum est, & purum putumque commentum, à *Bennone*, & alijs schismaticis excogitatum, ut *Gregorio VII.* Pontifici Maximo, à cujus obedientia temerè desciverant, negotium facessere possent. Cæterum, quamvis *Berengarius* post secundam Synodum Romanam in Gallias anno

no MLXXX. reversus fidem datam Gregorio Septimo fefellerit, & ad pristinum suum errorem redierit, ut constat non solum ex Concilio Burdigalensi hoc anno celebrato, in quo, ut legitur in Chronico Malleacensi, *Berengarius* coactus est reddere fidei suæ rationem, sed etiam ex Codice MS. in quo *Maillonius* tom. I. r. *Analectorum* ait, se legisse scriptum *Berengarii*, in quo tertiam fidei professionem, quā in secunda Romana Synodo anno MLXXXIX. emiserat, rescindit; nihilominus constat certissime, *Berengarium* aliquot annos ante mortem suam ab errore verè resiliisse, Fidei Catholicę de Eucharistia doctrinæ firmiter adhæsisse, & post sinceram actam pœnitentiam in sinu Ecclesię Catholicę obijisse, sicut jam in superiori Colloquio observavimus.

D. Multa, ut video, in causa Berengariana congregata sunt Concilia, sed, ut candidè fatear, necdum potui genuinum assequi sensum illius formulę fidei, quam Patres Concilii Romani sub *Nicolao II.* Pontifice Maximo anno MLIX. celebrati exhibuerunt *Berengario*, quā tenebatur jurare, se credere, *Corpus Christi sensualitèr non solum in Sacramento, sed in veritate manibus Sacerdotum tractari, frangi, & fidelium dentibus atteri.* Quî enim, amabo, fieri potest, ut *Corpus Christi* in Eucharistię Sacramento tractetur manibus Sacerdotum, frangatur, & fidelium dentibus atteratur, cum ibi sit modo invisibili, & sensibus planè impervio?

M. Jure optimo *Nicolaus II.* Pontifex Maximus in Concilio Romę celebrato compulit *Berengarium* lubricū & tortuosum hæreticum, ut in fidei formula sibi propositâ juraret, se credere, *Corpus Christi sen-*
Tom. IV. N sua

*sualiter non solum in Sacramento, sed in veritate manibus Sacerdotum tractari, frangi, & fidelium dentibus atteri, non quod Corpus Christi in Eucharistiæ Sacramento per se manibus Sacerdotum tractetur, vel juxta crassum Capharnaitarum sensum, frangatur, dividatur, & fidelium dentibus atteratur, (absit hoc dicere) sed quia id quod exteriori parti Sacramenti Eucharistiæ convenit, idest, Symbolis, quibus obvelatur, de ipso quoque Corpore ipsius per metaphoram affirmatur, non secus ac de homine vestito, per metaphoram asseruntur, quæ de ejus vestibus dicuntur. Unde Christus dixit: *Quis me tetigit?* licet mulier Hemorroissa vestimenta ejus dumtaxat tetigisset. Ita similiter, quia Corpus Christi in Eucharistia est sub specie panis, qui manibus attrectatur, frangitur, & dentibus atteritur, rectè dici potest, Corpus Christi sub hoc statu tractari manibus Sacerdotem, frangi, & fidelium dentibus atteri ratione Symboli quo tegitur. Hinc S. Chrysostomus Homilia LXXXIII. in Matthæum ait: *Quot modò dicunt, vellem ejus, seu Christi, videre formam, & speciem, & vestimenta & calceamenta? Ecce ipsum vides, ipsum tangis, ipsum comedis. . . .* quales radios solares non deberet puritate excedere manus illa, quæ discindit hanc carnem, & os quod impletur igne spiritali, lingua purpurata tremendo hoc Sanguine? Viden, Sanctum Chrysostomum, Carni & Sanguini Christi in Eucharistiæ Sacramento contentis tribuere has dissectionis, & purpuræ voces, quæ speciebus Eucharisticis Corpus & Sanguinem Christi obvelantibus conveniunt. Dicere itaque Corpus Christi in Eucharistiæ Sacramento manibus Sacerdotum tractari, frangi, & fidelium den-*

dentibus atteri, nihil aliud est, quàm apertè, & semota omni tergiversatione profiteri, Corpus Christi verè, realiter, & substantialiter existere in Eucharistiæ Sacramento. Neque enim Corpus Christi sub Eucharistiæ Sacramento tractari manibus Sacerdotum, frangi, & dentibus atteri diceretur, nisi sub eodem Sacramento verè & reapse contineretur, sicut, exempli gratia, si Hemorroïssa mulier vestem tetigisset, qua Christus tunc reipsa non fuisset indutus, non dixisset Salvator: *Quis me tetigit?* ut igitur claram de præsentia reali Corporis Christi in Eucharistiæ Sacramento fidei confessionē ederet *Berengarius*, jubente Synodo Romana, juravit in formula fidei sibi proposita, se credere Corpus Christi in Eucharistiæ Sacramento tractari manibus Sacerdotum, frangi, & fidelium dentibus atteri; qua confessione apertè, quamvis oretenus, & non sincero animo, profitebatur, se credere Corpus Christi verè, realiter, & substantialiter, juxtà perpetuam, sibi que semper à temporibus Apostolorum constantem Ecclesiæ Catholicæ traditionem, in Augustissimo Eucharistiæ Sacramento contineri.

D. Miror sanè, quòd Ecclesia erga *Berengarium* hæreticum sæpius lapsum ac relapsum tam indulgentem se præbuerit, &, ut illum tandem aliquandò ad sanio rem mentem revocaret, tot Concilia celebrarit. Sed valdè dubito, an Ecclesia Latina parem indulgentiam exhibuerit *Michaeli Cerulario* Patriarchæ Constantinopolitano fuæsti Græcorum schismatis Auctori, & ad redintegrandam pacem, quam ille Patriarcha schismaticus Ecclesiam Orientalem inter & Occidentalem Ec-

clesiam abruptit, multa undecimo sæculo fuerint convocata Concilia.

M. Summi Pontifices nihil intentatum reliquerunt, ut *Michaellem Cerularium* Patriarcham, schismaticum ad pacem & concordiam reducerent, sed cum illorum indulgentiam, monita & adhortationes sperneret ambitiosus ille Patriarcha, qui Romanis Pontificibus subesse detrectabat, non plura, quam duo Concilia in causa schismatis Græcorum undecimo sæculo celebrarunt. Primum indictum est Romæ anno MLIII. à Leone IX. Pontifice Maximo, qui omnem curam, industriamque suam in extinguendo isto schismate posuit. Sic enim *Wibertus* in Vita Sancti illius Pontificis lib. 2. cap. 5. referens ea quæ anno MLIII. & sequenti, Latinos inter & Græcos gesta sunt, scribit: *Ea tépestate orta est hæresis Fermentaceorum* (seu Græcorum) *quæ calumniatur Sanctam Romanam Ecclesiam, immò omnem Latinam & Occidentalem Ecclesiam de Azymis vivificum Deo offerre sacrificium. Quam calumniam etiam, scripto ediderunt Michael (Cerularius) Constantinopolitanus & Leo Achridanus. . . . Hæc quidem calumnia Græco sermone edita, & Joanni Tranensi Episcopo (in Apulia) in sugillationem omnium Latinorum directæ, cum fuisset Trani exhibita fratri Humberto Sanctæ Ecclesiæ Sylvæ Candidæ Episcopo, in Latinum, est translata ejus studio, atque delata Domino Papæ Leoni IX. Itaque gloriosus Apostolicus libellum composuit luculentissimum adversus jam dictas præsumptiones & vanitates eorum, conatus eos ad viam veritatis adducere, sed postmodum incorrectos Ecclesiastico damnavit anathemate, videlicet in Concilio Romæ habito anno MLIII. Misit etiam idem Summus Pontifex*
Con-

Constantinopolim Apocrisarios ad tuendam Ecclesiæ Latinæ causam *Humbertum* Cardinalem, *Petrum* Amalphitanum Episcopum, & *Fredericum* Diaconum & Cancellarium, qui fuit postea Summus Pontifex, dictus *Stephanus X.* Sed hæc Legatio felicem exitum non habuit, nec utriusque Ecclesiæ conciliavit concordiam; immò, *Michael Cerularius* Patriarcha Constantinopolitanus, qui in schismate pertinax à Legatis Sedis Apostolicæ fuerat excommunicatus, coacto post illorum discessum ex Urbe Constantinopoli Conciliabulo, in eos sententiam excommunicationis tulit, quodque gravius est, ipsiusmet Romani Pontificis nomen è Dyptichis Ecclesiasticis erasit, ut jam observavimus in præcedenti Colloquio. Alterum Concilium in causa schismatis Græcorum *Bari* in Apulia habuit *Urbanus II.* Pontifex Maximus sub finem undecimi sæculi, seu anno millesimo nonagesimo octavo, sicut *Gerberonius* in Censura Operum *S. Anselmi*, quorum novam editionem adornavit, luculentè ostendit. Ad hoc Barense Concilium, cui teste *Lupo Protospata* in Chronico, interfuerunt *CLXXXV.* Episcopi Latini, accesserunt quoque Græci, qui Spiritum Sanctum à solo Patre procedere pertinaciter contendebant. Provinciam cum Græcis disputandi demandavit Summus Pontifex Sancto Anselmo Cantuariensi Archiepiscopo, qui egregiè eâ defunctus est, & divinis testimoniis atque firmissimis rationibus Græcos confutavit. Avertit etiam suis precibus idem *S. Anselmus* à cervicibus Regis Anglorum excommunicationis fulmen, quod *Urbanus II.* in hoc Barense Concilio in Regem Anglorum vibrare paratus erat, ut testantur *Radmerus* lib. 2. *Historia Novo-*

rum, & *willelmus Malmesburiensis de Gestis Pontificum Angl.* lib.1. In his ergo duobus Conciliis, Romano videlicet & *Barenfi*, proscriptus quidem est Græcorum error asserentium Spiritum Sanctum à solo Patre procedere, sed non fuit extinctum schisma, quod potius in dies crevit, viresque acquisivit eundo. Illud quippè maximè promoverunt Patriarchæ Byzantini, qui ambitioso conatu, propter prætensum & informem quemdam Concilii Chalcedonensis Canonem, appellari volebant *Oecumenici*, seu Orbis Patriarchæ, nec proindè Sedi Apostolicæ ullo pacto subesse sustinebant. Illud etiam *Michaelis Cerularii* schisma haud parum roborarunt Imperatores Græcorum, qui molestè admodum, atque indignè ferebant, Imperium Occidentis à *Leone III.* Pontifice Maximo delatum fuisse, *Carolo Magno*, aliisque Francorum Regibus, à se ipsis verò omninò ablatum. Postremò, Græcorum schisma auxerunt partē similitudines occasione belli sacri, quod Latini in Saracenos susceperunt, ac tandem expugnatio Urbis Constantinopolitaneæ, quam Galli anno millesimo ducentesimo quarto Græcis abstulerunt, tenueruntque usque ad annum millesimum ducentessimum sexagesimum. Post obitum *Michaelis Cerularii* Patriarchæ Constantinopolitani Græcorum illius schismatis Auctoris, sæpè actum est de reconciliatione ambarum Ecclesiarum, quando præsertim Græcorum Imperatores rebus suis, quibus unicè inserviebant, eam conducere posse, pensantiscebant, varique idcirco hinc inde habitata sunt Concilia, de quibus suo loco differemus.

D. Ad sanciendam disciplinam, & vindicandam Ecclesiæ libertatem plurimum undecimo sæculo

culo Romanos Pontices allaborasse, memini, te in præcedentibus nostris Colloquiis observasse, teque de Conciliis, quæ ab illis fuere celebrata in hocce Colloquio acturum spondidisse. Age ergò, præstitam fidem impræsentiarum libera, & indica, si placeat, omnia Concilia, quæ tam pro restauranda disciplinâ, quàm pro asserenda Ecclesiæ libertate undecimo sæculo à Summis Pontificibus habitæ fuerunt.

M. Romanorum Pontificum, qui undecimo Ecclesiæ sæculo Concilia celebrarunt, primus fuit *Benedictus VIII.* qui Romæ anno *mxv.* Concilium convocavit, ex cujus actis unum dumtaxat superest privilegium Cœnobio Fructuariensi collatum, quod exhibet *Ferdinandus Ughellus* tomo 11. *Italiae Sacra* pag. 996. Extat etiam tomo 9. Conciliorum. Aliud Concilium anno incerto habuit *Ticini* idem Summus Pontifex, in quo contra Clericos incontinentes, eorumque concubinas & filios, atque bonorum Ecclesiasticorum secutam ex Clericorum libidine dilapidationem sanctissimæ leges conditæ sunt. Extant istius Concilii Ticinensis Canones vii. & Imperatoris de iisdem *Constitutiones*, præmissâ gravi ac luculentâ oratione, quam contra Clericos incontinentes in hoc Concilio habuit Summus Pontifex tomo 9. Conciliorum. *Clemens II.* Pontifex Maximus duo Romæ habuit Concilia, in quorum primo, quod anno *mxlv.* indixit Pontifex, statutum est, ut Ravennati Archiepiscopo secundus à Pontifice Romano locus in Conciliis, absente Imperatore, tribueretur. In altero Concilio, quod anno sequenti, seu *mxlvi.* habuit *Clemens II.* sancitum est contra Simoniacos, ut quicumque à Simo-

niaco consecratus esset, in ipso ordinationis sue tempore non ignorans Simoniacum, cui se obtulerat promovendum, quadraginta dierum penitentiam ageret, & sic in accepti ordinis officio ministraret, sicut refert S. Petrus Damiani in libro, qui inscribitur: *Gratissimus* cap. 35. Leo IX. aliquot coëgit Concilia, quæ hic ordine recensebo. Primum anno MXLIX. Romæ celebravit contra Clericos Simoniacos, & in eo Clementis II. Decretum de penitentia imponenda his, qui à Simoniacis fuerant ordinati, æconomiam quadam confirmatum est, ne videlicet ministris omninò destituerentur Ecclesiæ, si Canones ad summos juris apices observarentur. Pauci siquidem tum temporis erant Clerici simoniæ labis puri, teste B. Petro Damiani in libro mox laudato, & quia simoniæ vitium in mores & consuetudinem abierat, à multis aut nullum, aut parvum esse peccatum credebatur. Peccata enim, ut præclare ait Sanctus Augustinus cap. 88. *Enchiridii*, quamvis magna & horrenda, cum in consuetudinem venerint, aut parva, aut nulla esse creduntur, usque adeò ut non solum non occultanda, verum etiam prædicanda ac diffamanda videantur . . . . sic nostris temporibus ita multa mala in apertam consuetudinem jam venerunt, ut pro his non solum excommunicare aliquem laicum non audeamus, sed nec Clericum degradare. Prudenti itaque æconomia Leo IX. Decretum quod à Clemente II. in eos, qui à simoniacis fuerant ordinati, latum erat, temperavit, ut hanc simoniæ pestem, quæ Clerum infecerat, sensim sine sensu, adhibita indulgentia, profligaret. Alterum Concilium eodem anno MXLIX. Remis in Gallia celebravit Leo IX. in quo ad restaurandam collapsam Ecclesiæ disciplinam

nam actum est de extirpanda penitus simoniaca hæresi, quæ latè serpebat, & magna in Clero libertate dominabatur; De ministeriis Ecclesiasticis & Altaribus, quæ à Laicis tenebantur; De incestis conjugii, & de iis, qui legitimas relinquentes uxores, adulterinis iterum nuptiis implicabantur; De Monachis & Clericis à sancto proposito & habitu recedentibus; Item de Clericis arma gerentibus, de rapinis, seu usuris, pauperumque injustis captionibus; De sodomitico vitio, & de quibusdam hæresibus, quæ in eisdem pullulabant partibus. Hoc Remense Concilium tribus sessionibus fuit absolutum & in eo duodecim promulgati sunt Canones. Romam è Gallia anno millesimo quinquagesimo rediens *Leo IX.* Synodum apud *Sipontum* Regni Neapolitani Urbem propè montem Garganum habuit, in qua duos Archiepiscopos simoniacos deposuit. Romam redux Summus Pontifex, Berengarianam hæresim in Synodo Romæ eodem anno millesimo quinquagesimo habita damnavit, eamque iterum proscripsit in Synodo Vercellensi, quam mense Septembri ejusdem anni convocavit, ut jam observavimus referendo Concilia, quæ in causa Berengariana fuerunt congregata. Præterea, conventum habuit *Leo IX.* Augustæ Vindelicorum quarto nonas Februarii anni millesimi quinquagesimi primi, in quo *Hunfridum* Archiepiscopum, quem teste *Hermanno Contracto*, à sacris suspenderat, absolvit; & eodem anno post Pascha Synodum Romæ habuit idem Sanctus Pontifex, in qua *Georgium* Vercellensem Episcopum, quem de adulterio & periurio accusatum absentem excommunicaverat, Romam non multò post venientem
& sa.

& satisfactionem promittentem officio restituit. Ad eandem Synodum Romanam referunt Conciliorum Collectores Decretum de meretricibus Presbyterorum expellendis & servituti addicendis. Qua de re Sanctus Petrus Damiani Opusculo 18. cap. 7. hæc habet : *In plenaria Synodo sanctæ memoriæ Leo Papa constituit, ut quæcumque damnabiles fæmina intra Romana mœnia reperirentur Presbyteris prostituta, ex tunc & deinceps Lateranensi Palatio adjudicarentur ancillæ.* Mentionem superius fecimus Concilii quod Leo IX. Romæ anno MLIII. contra Michaellem Cerularium Græcorum schismatis Authorem indixit, quare, eo omissio Concilio, cætera percurramus Concilia, quæ undecimo sæculo ab aliis Summis Pontificibus fuerunt celebrata. *Victor II.* successor *Leonis IX.* paulò post inaugurationem suam habuit anno MLV. Synodum *Florentiæ*, præsentem *Henrico* Imperatore, in qua non solum *Berengarii* confixit hæresim, ut jam diximus, sed etiam bonorum Ecclesiasticorum distractionem & alienationem sub pœna excommunicationis prohibuit, sicut refert *B. Petrus Damiani* epistolâ 12. libri 4. Ejusdem *Victoris II.* Papæ jussu, *Hildebrandus* S.R.Eccl. Cardinalis, & Legatus à Latere in Gallias missus indixit anno MLV. Lugdunense Concilium ad simoniam, aliaque id genus vitia, quæ tum in Galliarum Regno grassabantur, radicitus extirpanda. Narrant Scriptores probatissimæ fidei Sanctus Petrus Damiani Opusculo 19. cap. 6. & *Villelmus Malmesburiensis* lib. 3. *De Gestis Regum Anglorum*, quemdam Episcopum simoniacum ad criminis cōfessionem fuisse in hoc Concilio Lugdunensi miraculo compulsus. Jussus quippè ille Episcopus Hymnum
glo:

glorificationis , seu *Gloria Patri &c.* recitare , hæc verba, *Et Spiritui Sancto* proferre non potuit . Dux alię Synodi mandato ejusdem Pontificis *Victoris II.* in Galliis fuerunt celebratę , *Turonensis* videlicet & *Tolosana* . In Synodo *Turonensi*, cui anno *MLV.* præfuit *Hildebrandus* Sedis Apostolicę Legatus , damnata est *Berengariana* hæresis , ut jam observavimus . In Synodo *Tolosana*, cui duodeviginti Episcopi anno *MLVI.* interfuerunt , sancita est disciplina tam Ecclesiastica , quàm Monastica , ac tredecim conditi sunt Canones , qui extant tomo 9. Conciliorum . Prætermittere non debemus aliam Synodum , quam idem *Victor II.* Papa celebravit Romę anno *MLVII.* in qua *Marforum* Episcopatum , in duos antehac divisum, in pristinum statum, hoc est, in unam Diocesim, sublatâ illâ divisione, redintegravit , ut compertum habemus ex epistola ejus successoris *Stephani X.* (quem alii appellant *IX.*) ad *Pandulphum* *Marficanum* Episcopum , in qua *Stephanus X.* expressè testatur , Episcopatum *Marficanum*, in duas olim partes divisum, in antiquam sui status unionem in Concilio habito sub *Victore II.* decessore suo fuisse restitutum , & Diocesim unam uni Episcopo decretam . Extat hæc *Stephani X.* epistola ad *Pandulphum* *Marficanum* Episcopum tomo 9. Conciliorum . At Episcopalis ista *Marforum* Urbs, quę olim erat sub *Samnitibus*, ubi nunc pars *Apritii* ulterioris , juxta *Lacum Fucinum* , jam diu eversa fuit. *Stephano X.* successit *Nicolaus II.* qui Romę anno *MLIX.* Synodum celebravit, in qua *Berengarium* ad Fidem Catholicam de reali præsentia Corporis & Sanguinis Christi in Eucharistię Sacramento profitendam compulit, & ad simoniacam aver-

averruncandam hæresim, quæ ob inveteratam consuetudinem altas radices egerat, statuit, simoniacos absque misericordia esse deponendos *juxta Canonum Sanctiones & Decreta Sanctorum Patrum*. Insuper, pluralitatem Beneficiorum vetuit, Clericos à Judicibus Laicis judicari inhibuit, &, ut deinceps nullus ad statum Clericalem, nisi vocatus à Deo, accederet, cavit, ne Laicus ad quemlibet gradum Ecclesiasticum repente promoveretur, nisi mutato habitu sæculari, diuturnâ conversatione fuisset inter Clericos comprobatus; Sacerdotibus verò, Diaconis, & Subdiaconis incontinentibus interdixit sacris, ad hunc rigorem in ipsos exercendum excitatus præsertim à *S. Petro Damiani*, qui in Opusculo 17. *De celibatu Sacerdotum*, quod huic Summo Pontifici nuncupavit, in hanc pestem totis ingenii sui viribus jure optimo invehitur. Circa hæc disciplinæ Ecclesiasticæ Capita, & circa Romani Pontificis electionem, quæ frequentibus id ætatis schismatibus perturbari solebat, tredecim extant Canones tomo 9. Conciliorum. Præter istud Concilium Romanum, *Nicolaus II.* eodem anno MLIX. aliud *Amalphie* in Apulia celebravit, in quo Tranensem Episcopum ob causas canonicas deposuit, sicut testatur *S. Petrus Damiani* Opusculo 31. cap. 6. Misit etiam idem Summus Pontifex, restaurandæ gratiæ disciplinæ *Stephanum* Cardinalem Legatum Apostolicum in Gallias, qui jussu & auctoritate Pontificis Kalendis mensis Martii anni MLX. *Turonibus* Conciliū convocavit, in quo simonia, pluralitas beneficiorum, rerum Ecclesiasticarum alienatio, beneficiorum à Laicis acceptio, incestæ nuptiæ, quæ vitia tunc multas Galliæ partes per-

vaferant , damnata ac prohibita sunt . Adhæc , mulierosis & incontinentibus Clericis , qui post *Nicolai II.* Decretum , aut mulieres , aut ministerium Ecclesiæ statim non deseruissent , omnis spes restitutionis adempta est . Canones decem istius Concilii Turonensis disciplinam Ecclesiasticam , & Monasticam spectantes edidit *Lucas Dacherius* in *Notis ad Vitam Lanfranci* , indeque transcripti sunt tomo 9. Conciliorum Labbeanz editionis.

Sub *Alexandro II.* successore *Nicolai II.* plura celebrata sunt Concilia . Nam præter *Papiense* , *Florentinum* , *Osboriense* , & *Mantuanum* Concilia , in quibus *Alexandri II.* electio in Romanum Pontificem fuit confirmata , & damnatus *Cadalous Palavicinus* Parmensis Episcopus , qui Ministrorum *Henrici* Germaniæ Regis autoritate fretus insignia Pontificatus temerè usurpaverat , & *Honorii II.* nomen sibi sumperat , præter , inquam , hæc quatuor Concilia contra illum Antipapam congregata , tres alias Synodos pro reformatione morum , & Ecclesiasticæ disciplinæ restauratione Romæ habuit *Alexander II.* Primam anno MLXIII. cui centum & amplius interfuerunt Episcopi , in hac Synodo duodecim conditi sunt Canones , quibus *Leonis IX.* & *Nicolai II.* Decreta lata contra simoniacos renovata , ac denuò fuerunt approbata , vita communis Clericorum Basilicæ Lateranensis sancita , beneficiorum pluralitas prohibita , consanguineorum nuptiæ ad septimam usque generationem veritæ , repentinæ Clericorum ordinatio interdicta , & damnata ambitio eorum , qui spe Abbatiz consequendæ Monachi fiebant . In eadem Synodo Romana *Petrus Florentinus* Episcopus , simoniæ convictus , depositus est.

est. Extant duodecim istius Synodi Romanæ Canones tomo 9. Conciliorum. In altera Synodo Romanæ habitâ anno MLXV. *Alexander II.* novam *Incestuosorum* hæresim præfocavit. Mota quippè est tum temporis à quibusdam Juris Consultis, & acriter defensa quæstio de gradibus consanguinitatis, seu pertendebant nonnulli Juris Consulti, quod germani fratres vel sorores inter se essent in secundo gradu consanguinitatis, filii verò eorum, vel filiæ in quarto gradu, nepotes vel neptes in sexto, ac subindè propinquitatis gradus eadem ratione, quâ in successionibus numerari debere pertinaciter affirmabant. Hunc Jurisconsultorum errorem consanguinitatis gradus perperam numerantium damnavit *Alexander II.* ut videre est in Decreto Synodali hujusce secundæ Synodi Romanæ, quod *Gratianus* suæ Collectioni inseruit causa 35. quæst. 4. capite *Ad Sedem Apostolicam*, refertur etiam idem Decretum Synodale tomo 9. Conciliorum. In tertia Synodo Romana eodem anno convocata *Alexander II.* omnes incestuosos, juxta sacrorum Canonum rigorem, Ecclesiastica communione privavit, teste Sancto *Petro Damiano* in Apologetico *De contemptu sæculi*, quod est Opusculum 12. cap. 29. Jussu ejusdem Pontificis *Alexandri II.* ad finiendam controversiam, quæ orta erat de primatu inter Cantuariensem, & Eboracensem Ecclesias, habitâ est anno MLXXII. in Angliâ Synodus, cui præfuit *Hubertus* Sedis Apostolicæ Legatus. Causa coram Episcopis, & Abbatibus, & Serenissimo Angliæ Rege disceptata est, pro Archiepiscopo Cantuariensi peroravit *Lanfrancus*, & postquàm Primatum Cantuariensi Ecclesiæ supra cæteras Angliæ Ecclesias

ex Historia Ecclesiastica gentis Anglorum à Venerabili *Beda* concinnata, ex variis Angliæ Conciliis, & ex Romanorum Pontificum rescriptis vindicasset, omnesque objectiones diluisset, omnium Patrum consensu Cantuariensis Archiepiscopi Primatus fuit confirmatus, eique adjudicatus.

Ex tot Conciliis, quæ undecimo sæculo à Romanis Pontificibus celebrata hucusque retulimus, facile intelligere potes, quanta cura, & sollicitudine in reformationem Ecclesiæ ac morum incubuerint, quantove zelo disciplinam Ecclesiasticam, quæ sæculo decimo erat penè collapsa, restituerint, ac pristinum ei conciliarint splendorem. At in restauranda disciplina Ecclesiæ, & in ejus juribus atque privilegiis vindicandis, plus his Romanis Pontificibus, quos hætenùs laudavi, laborasse videtur *Gregorius VII.* Pontifex Maximus, qui sanctitate & doctrina toto Orbe celebris pro reformando Ecclesiæ statu, simoniaca labe, & Clericorum incontinentiâ valdè deturpato, & pro asserenda sacrarum electionum libertate, quæ *Investiturarum* prætextu à Principibus Laicis impunè opprimebatur, undecim Romæ undecimo sæculo celebravit Concilia, quæ hic breviter referemus. In primo Concilio, quod Romæ primâ Dominica Quadragesimæ anni *MLXXIV* coegit *Gregorius VII.* & cui interfuere quinquaginta Episcopi, & Abbatum atque Clericorum multitudo, sicut testatur *Hugo Flaviniacensis* Abbas in Chronico Virdunensi, decrevit Summus hic Pontifex, ut qui per simoniacam hæresim, hoc est, interventu pretii ad aliquem sacrorum Ordinum gradum & officium promoti sunt, nullum in sancta Ecclesia ulterius ministrandi locum habeant: Qui verò Ecclesias

clesias datione pecuniæ obtinent , omninò eas perdant. Sacerdotibus verò uxoratis & incontinentibus Missarum celebratione; Diaconis, & Subdiaconis Altaris ministerio interdixit. Hujus primæ Synodi Romanæ præcipua Capita memorat Gregorius VII. in epistola ad Ottonem Constantiensem Episcopum, quæ extat in fronte Apologetici ab Auctore Anonymo corvo compositi, & à Labbeo tomo 10. Conciliorum inserti. Complectitur Apologeticus iste liber capitula 24. in quibus Auctor egregiè ostendit, Gregorium VII. in iis, quæ in prima Synodo Romana statuit, à sanctorum Patrum doctrina ne tantillum quidem deviasse, ideòque male ac nefariè quosdam simoniacos, & Concupinos Clericos adversus Sanctissimi illius Pontificis Decreta infremuisse. Altera Synodus à Gregorio VII. anno MLXXV. Romæ vi. Kalend. mensis Martii celebrata est, in qua districtè vetuit summus Pontifex, ne quis Christianorum Missam conjugati Presbyteri audiret. Hoc Decretum, sanctissimè licèt institutum, Sigebertus tamen in suo Chronico ad annum MLXXIV. ausus est malignè arrodere, & in sensum hæreticum detorquere, dictitans, Gregorium VII. Christianis eo Decreto prohibuisse, ne Missam Sacerdotum Conjugatorum audirent, quia Sacramenta ab illis confecta nulla & invalida sunt. Sed hoc Sigeberti, partibus Henrici Germaniæ Regis addictissimi, ac subindè schismatici, putidum commentum. Nec enim statuit Gregorius VII. ut Sacramenta per Sacerdotes conjugatos, vel concupinos confecta, essent nulla & invalida (doctior quippè, & fidei avitæ tenacior erat summus ille Pontifex, quàm

ut

ut in prædamnatum illum ab universa Ecclesia Donatistarum errorem impingeret) sed solum vetuit, ne Christiani Missas Sacerdotum , qui erant conjugati , vel concubinarij , audirent , ut publico contemptu ad uxores dimittendas compellerentur : sive , ut ait ipsemet *Gregorius VII.* in Epistola mox laudatâ ad *Ottonem* Constantiensem Episcopum , *ut qui pro amore Dei , & Officii dignitate non corrigerentur , verecundiâ seculi & objur-gatione Populi resipiscerent .* In eadem secunda Synodo Romana , prioris Synodi Decretis contra Simoniacam hæresim novum robur additum est , & celebre contra *Investituras* editum Decretum , sicut apertè colligitur ex Epistola Decima lib. III. *Gregorii VII.* ad *Henricum* Regem Germaniæ , quamvis *Hugo Flaviniacensis* Abbas in Chronico Virdunensi , & Collectores Conciliorum istud contra Investituras Decretum ad primam Synodum referant . Tertiam Romæ Synodum habuit *Gregorius VII.* anno MLXXVI. in qua *Henricus* Rex Germaniæ , *Sigefridus* Moguntinus , *Willelmus* Trajectensis , & *Robertus* , Bambergensis Episcopi schismatis incentores , fuerunt excommunicati , ut constat non solum ex Actis illius Synodi à *Lamberto Scafnaburgensi* ad hunc annum relatis , sed etiam ex vita S. *Anselmi* Lucensis , ab Auctore coævo scriptâ , & ex *Domnizone* Presbytero in vita *Mathildis* . Quartam Synodum Romæ anno MLXXVIII. indixit *Gregorius VII.* cui centum circiter Episcopi , præter Abbates & Clericos , interfuerunt . In ea *Guibertus* Ravennas , *Thebaldus* Mediolanensis , *Gaufredus* Narbonensis Archiepiscopi , alique plures Henricianæ partis Episcopi

excommunicati sunt, & ab omni Sacerdotali officio suspensi. *Hugo* etiam *Blancus* Cardinalis dignitate jam pridem ob schisma privatus, Ecclesiæ aditu usque ad satisfactionem prohibitus est. Extant Acta quartæ illius Synodi Romanæ Tomo X. Conciliorum. Quintam Romæ Synodum III. Kalendas Decembris ejusdem anni MLXXVIII. celebravit *Gregorius VII.* in qua *Nicephorus Botaniates*, qui, *Michael* detruso, Imperium per vim sibi arripuerat, anathemate plexus est. *Henrici*, & *Rodulphi* Regum Oratores jurarunt eorum nomine, nullis se malis artibus Colloquium Sedis Apostolicæ Legatorum de causa Regni in Germania habendum prohibituos. Multi insuper contra simoniacos, & concubenarios, & Bonorum Ecclesiasticorum prædones canones conditi sunt, ex quibus selectos duodecim Chronico suo *Viridunensi* inseruit *Hugo Flaviniacensis*. Extant etiam duodecim illi canones Tomo XII. Conciliorum. In sexta Synodo, quam Romæ mense Februario anni MLXXIX. habuit *Gregorius VII.* relapsus *Berengarius* hæresim suam ejurare, & fidem Catholicam de præsentia reali Corporis & Sanguinis Christi in Eucharistiæ Sacramento tertiâ fidei professione testari compulsus est. In eadem Synodo *Henrici*, & *Rodulphi* Regum Oratores, Dominorum suorum nomine, liberum in Germania Conventum promiserunt, ad quem dicti Reges convenirent per se, vel per suos Legatos, Pontificis, vel Legatorum ejus sententiam de causa Regni inter eos controversâ subituri. Septimam Synodum anno MLXXX. Romæ habuit *Gregorius VII.* in qua Imperium *Henrico* Germaniæ Re-

gi abrogatum est, & *Rodulpho* collatum, eâ lege, ne deinceps Beneficiorum Investituræ à Laicis conferrentur, vel acciperentur. Promulgavit etiam in eadem Synodo *Gregorius VII.* Sanctissimas pro Disciplina Ecclesiastica Constitutiones, quæ extant Tomo X. Conciliorum. In octava Synodo, quam *Gregorius VII.* Romæ anno MLXXXI. convocavit, *Henrici* Germaniæ Regis, & omnium ejus fautorum excommunicatio fuit confirmata, *Arelatensis*, & *Narbonensis* Archiepiscopi ei adhærentes depositi sunt, & *Ildimundus*, & *Landus* Campaniæ Tyranni anathemate fuerunt confixi, sicut testantur hujus Synodi Acta, quæ extant Tomo X. Conciliorum. Nonam Synodum Romæ XII. Kalend. Decembris anni MLXXXIII. collegit *Gregorius VII.* in qua de fidei forma, & Christianæ Religionis conversatione, nec non de animi constantia, ad sustinendas persecutiones ab *Henrico* Germaniæ Rege Ecclesiæ illatas necessariâ egregiè peroravit summus Pontifex, ut videre est in illius Synodi Actis, quæ inserta sunt Tomo X. Conciliorum. Decimam, & undecimam Synodum Romæ anno MLXXXIV. celebravit *Gregorius VII.* in quibus *Guibertus* Antipapa, & *Henricus* Germaniæ Rex denuò anathemate confixi sunt, ut testantur *Bertholdus* Constantiensis ad hunc annum, & *Leo Ostiensis* lib. 3. cap. 53. Præter hæc undecim Concilia, quæ Romæ habuit *Gregorius VII.* alia ejusdem Pôtifis jussu & autoritate año MLXXXV. *Quintilinoburgi* celebrata est Synodus cui præfuit Sedis Apostolicæ Legatus. In ea damnata est *Henriciana* Hæresis, eorum scilicet, qui ab *Henrico* Rege excommunicato & schismatico stabant.

bant. In *Guibertum* Antipapam, & schismaticos ejus fautores repetita est anathematis sententia; septemque in rem Disciplinae Ecclesiasticae conditi sunt canones, qui Tomo X. Conciliorum, recitantur desumpti ex *Bertholdo* Constantiensi ad annum MLXXXV.

Consultò hic prætermitto quædam schismatica Conciliabula Ultrajectinum, duo Moguntina, worinatiense, & Brixienſe, in quibus, ad nutum *Henrici* Germaniæ Regis, *Guibertus*, Ravennas quondam Episcopus, in Sedem Apostolicam intrusus est, & *Gregorius VII.* legitimus Pontifex per summam & à sæculis inauditam temeritatem depositus est, ac multorum criminum falsò insimulatus. Sufficiet hic dicere, hæc crimina, quæ *Gregorio VII.* in his conventiculis objecerunt schismatici, & quæ *Beno* Pseudo-Cardinalis in virulentum opus suum congeſſit, putidas esse calumnias, sicut apertè probant ejusdem *Gregorii VII.* vindicata sanctitas, patrata ab ipso miracula & graviorum testimonia hujus temporis scriptorum, qui sanctissimum illum Pontificem à calumniis ei à schismaticis impactis egregiè vindicarunt. Certè hujus conjurationis, schismatis, & atrocis persecutionis adversus *Gregorium VII.* ab *Henrico* Rege, & ejus fautoribus excitatæ veras causas aperit *Hugo Flaviniacensis* in Chronico Virdunensi his verbis: *ob hanc igitur causam, quia scilicet Sanctam Dei Ecclesiam castam esse volebat liberam, atque Catholicam; quia de Sanctuario Dei simoniacam, & Nephytorum Hæresim, & sedam libidinosa contagionis pollutionem volebat capellere, membra Diaboli caperunt in eum insurgere,*

gere, & usque ad sanguinem præsumpserunt in eum manus iniicere, & ut eum morte vel exilio confunderent, multis eum modis conati sunt deicere.

Sub finem undecimi sæculi *Urbanus II.* Pontifex Maximus plura celebravit Concilia, cum in Italia, tum in Gallia, quod sese velut in azylum tutissimum receperat. Primum Concilium habuit *Melphie* in Apulia anno *MLXXXIX.* ut testantur *Lupus Protospata* in Chronico, *Joannes Sanctæ Rom. Ecclesiæ Cancellarius* in Epistola ad Abbatem Molismensem, *Bollandus* ad diem ix. Februarii in vita *S. Sabini Canusini Episcopi*, *Labbeus* Tomo X. Conciliorum, *Natalis Alexander*, *Pagius*, & alii. Ea in Synodo xvi. conditi sunt canones, quibus damnantur simonia & incontinentia Clericorum, iisque prohibetur, ne in aula & apud proceres commorentur, virisque ac fœminis potentibus, ad sui ordinis dedecus, obsequantur; ne vestibus sæcularibus induantur aut cum luxu vivant. Præcipitur Abbatibus, ut nullum pretium ab iis, qui Monasticam vitam profiteri volunt, exigant. Sacerdotibus cura imponitur circa falsas Laicorum Pœnitentias invigilandi. Investiturarum usus penitus abrogatur, & alia id genus Disciplinam Ecclesiasticam spectantia statuuntur, quæ legi possunt in Epistola *Joannis S. R. Ecclesiæ Cancellarii* relata à *Labbeo* Tomo X. Conciliorum.

Alteram Synodum anno *MXC.* *Tolosæ* in Galliis per suos Legatos habuit *Urbanus II.* in qua nonnulla, quæ in causis Ecclesiasticis correctione indigebant, emendata sunt, & decreta in Hispanias Legatio, *Alphonso* Rege supplicante ad Ecclesiasticam Disciplinam in Toletana civitate

restaurandam, sicut narrat *Bertholdus* in Chronico. Extant Acta istius Synodi Tolosanae Tomo X. Conciliorum, & apud Cardinalem *Aguirrium* Tom. III. *Con. Hisp.* eruditis Notis illustrata. Tertiam Synodum celebravit *Urbanus II.* anno millesimo nonagesimo primo apud *Beneventum*, in qua sententiam Anathematis in *Guibertum* Antipapam, ejusque fautores confirmavit, teste *Bertholdo* in Chronico ad hunc annum *MXCI.* In hac Beneventana Synodo conditi sunt quatuor canones, qui extant Tomo X. Conciliorum. Quartam Synodum habuit *Urbanus II.* anno millesimo nonagesimo tertio *Troja* in Apulia, in qua de conjugii consanguineorum dissoluendis editus est canon, quem *Ivo Carnotensis* part. 4. cap. 13. *Gratianus* causâ 35. quest. 5. cap. 4. & *Magister Sententiarum* lib. 4. distinct. 41. referunt. *Baronius* unum Concilium Trojanum in Apulia habitum in duo distinxit, quorum unum anno *MLXXXIX.* Alterum anno *MXCIII.* celebratum fuerit. Sed hunc errorem refellit *Labbeus* Tomo X. Conciliorum, ostenditque, unicam anno *MXCIII.* ab *Urbano II.* collectam *Troja* Synodum, cui, teste *Iuone Carnotensi*, adfuerunt Episcopi *LXXV.* Abbates *XII.* quod confirmat laudatus *Labbeus* ex codicibus MSS. in quibus hæc leguntur: Anno Dominicæ Incarnationis *MXCIII. v. Idus Martii* convenit *Troja* in Apulia Concilium Episcoporum fere *LXXV.* Abbatum *XII.* subditur ibidem, actum fuisse in ea Trojana Synodo de quibusdam intra consanguinitatis lineam copulatis, & aliqua Capitula promulgata, inter quæ hoc unum fuit: Si quis Treuam Dei (seu Treugam Dei) fregerit usque tertio, ad satisfac-

*tisfactionem ab Episcopo moneatur. Quod si nec tertio satisfacere consenserit, Episcopus vel cum Metropolitanis Concilio duobus aut uno vicinorum Episcoporum in rebellem anathematis sententiam dicet; & per scripturam Episcopis denunciaret. Ut autem intelligas quid nomine Treuga Dei significetur, observare debes, hanc undecimo sæculo pessimam invaluisse consuetudinem, ut bella inter privatos, etsi legibus probata non essent, si tamen provocatio præcellisset, pro jure constituto haberentur, ita ut in adversarium cæde, prædis, & incendiis grassari liceret. Multis quidem comminationibus Episcopi Gallicani his malis mederi conati sunt, sed cum viderent, has comminationes contra hæc bella privata & cædes non satis proficere, delatæ sunt passim Sanctorum reliquiæ, & cum malum adhuc non cessaret, anno millesimo trigesimo quarto varia celebrata sunt Concilia, ut unicuique injurias sibi illatas ulciscendi, prædasque agendi, facultas adimeretur. Tandem; cum eadem mala, iis non obstantibus, perdurarent, inventa est Pax *Treuga Dei* appellata, quæ confœderatio cum Episcopis & Magnatibus inita est, ut hiisce privatis bellis indicerentur induciæ certis hebdomadæ diebus, scilicet diebus Jovis, Veneris, Sabbati, & Dominicæ, eâ lege, ut nemo illis diebus ab inimico ultionem exigeret, nemo prædaretur, armis, cædibus, aliisque hostilibus factis sæviret, nec etiam à fidejussore pignus tolleretur, penâ capitis, aut exilio, & excommunicatione in rebelles irrogatis. Hanc *Treugam* primitus in Aquitaniâ partibus anno millesimo quadragesimo primo institu-*

tam, & deindè per reliquas Galliarum partes fuisse receptam, docent nos *Glaber* lib. 4. cap. 5. & *Hugo Flaviniacensis* in Chronico Virdunensi à *Labbeo* Tomo I. Bibliothecæ publicato. *Petrus* etiam de *Marca* lib. 4. de concordia Sacerdotii & Imperii cap. 14. ostendit, hanc *Treugam* ab Episcopis & Proceribus decretam, à variis Conciliis fuisse undecimo Ecclesiæ sæculo confirmatam. Sed ad explicandum quid esset illa *Treuga Dei*, seu pax, quam in Concilio Trojano in Apulia ab *Urbano II.* celebrato confirmatam esse observavimus, hæc obiter dicta sint. Quintam Synodum *Urbanus II.* per *Gebehardum* Constantiensem Episcopum, suum in Germania Legatum, celebravit Constantiæ anno mxciv. in qua Presbyterorum incontinentia castigata, & simoniacorum violentia coercita est. *Querimonia* etiam *Praxedis* Regina, quæ dudum ad *Vvelphonem* Ducem Italiæ, à marito suo *Henrico* discessit, ad Synodum Constantiensem pervenit, quæ se tantas tamque inauditas fornicationum spurcicias, & à tantis passam fuisse conquesta est, ut etiam apud inimicos fugam suam facillimè excusaret, omnesque Catholicos ad compassionem tantarum injuriarum sibi conciliaret, ait *Bertholdus* Presbyter Constantiensis in Chronico. Sextam Synodum ex Episcopis Italiæ, Germaniæ, & Galliæ *Urbanus II.* Placentiæ in Longobardia mense Martio anni mxcv. indixit, ad quam, ut ait mox citatus *Bertholdus*, testis oculatus, tam innumerabilis multitudo confluit, ut in nulla Ecclesia civitatis comprehendi cum posset, extra urbem in campo celebranda fuerit. In ea Synodo *Praxedes*, sive *Adelais* Regina, adversus maritum *Henricum* conquesta despu-

spurcitiis, quas ab eo passa esset, absoluta est, nec ulla ipsi imposita penitentia, eò quòd illas non tam comississe, quàm invitam pertulisse certò constaret. In eadem Synodo Legati *Philippi* Galliarum Regis excusantes, quòd iter ad Synodum aggressus, legitimis causis impeditus fuisset, inducias ei usque ad Pentecosten impetravere. Quà de re plura habet *Ino* Carrotensis Episcopus in Epistola 46. ad *Urbanum II.* Legati etiam Imperatoris Orientis auxilium contra Paganos implorantes auditi sunt. Damnata rursùm Hæresis Berengariana. *Gnibertus* Antipapa, ejusque fautores cum candelis ardentibus christiano ritu diris devoti sunt. Omnia Decreta adversus Clericos simoniacos, & incontinentes renovata, aliaque statuta circâ Disciplinam Ecclesiasticam fuerunt condita, quæ *Bertholdus* recitat. Quindecim etiam Canones istius Synodi Placentinæ extant Tomo X. Conciliorum. Septimam Synodum celebravit *Urbanus II.* in Galliis apud *Clarum-Montem* anno millesimo nonagesimo quinto, cui tredecim Archiepiscopi cum suis suffraganeis interfuerunt, & ducentæ quindecim Pastorales Virgæ numeratæ sunt, teste *Bertholdo* in Chronico. In hac Synodo *Claromontana*, ut ait idem *Bertholdus* loco mox laudato: Dominus Papa eadem statuta, quæ & in præterita Synodo Placentina, confirmavit, insuper & *Philippum* Regem Galliarum excommunicavit, eò quòd propria uxore, seu *Berta*, dimissa, militis sui uxorem, seu *Bertradam* Fulconis Andegavorum comitis uxorem, sibi in conjugem sociavit. Idem scribit *Sigebertus* in Chronico. *Vvilelmus* verò *Malmesburiensis* lib. 4. cap. 2. asserit, eadem excom-

excommunicatione multatam fuisse *Bertradam* Regiam pellicem. In eadem Synodo decreta est expeditio in Terram Sanctam, auctore vel incentivo *Petro Eremita* Gallo, Diocesis Ambianensis, qui Ierosolymam reversus, significavit Papæ, & Regibus ac Principibus Occidentis, Turcas, qui jam Syriam, & utramque Ciliciam, Isauriam, Pamphyliam, Lyciam, Pisidiam, Lycaoniam, Capadociam, Galatiam, & utrumque Pontum, Bythiniam, & Asiæ Minoris partem, infra modicum tempus suam in potestatem redegerant, Ecclesias delicere, & Christianos magno furore persequi. Quibus Christianorum in Oriente degentium calamitatibus commotus *Urbanus II.* indixit in Synodo Claromontana Expeditionem Hierosolymitanam, plenam pœnitentiarum relaxatione, & indulgentiâ iis factâ, qui ad bellum sacrum proficiscerentur, pro testera militari gestantes signum Sanctæ Crucis rubei coloris super scapulam dextram impressum vestibus. Plures canones eâ in Synodo Claromontana conditi sunt, ex quibus triginta duos *Baronius*, & Conciliorum Collectores referunt, quorum vigesimus quintus his verbis conceptus est: *Nec filios Presbyterorum, aut aliter etiam ex concubinis susceptos liberos ad Presbyteratus gradum provehi licere, nisi aliquo in Monasterio religionem professi essent.* Cum enim eo tempore vix paterentur Presbyteri suas sibi auferri uxores, prudenter iudicavit Ecclesia, eorum filios à sacris Officiis, & Ordinibus arcendos esse, ut hoc pacto Sacerdotes à concupiscentiis carnis refrænari possent. Cæterum, si Presbyterorum filii Cœnobiis nomen darent, aut cum illis dis-

dis-

dispensare vellet Sedes Apostolica, ad sacros Ordines promoveri poterant, ut constat ex Epistola *Urbani II.* ad Archiepiscopum Turonensem, & ex Epistola Noviomensium Clericorum ad Cameracenses datâ de filiis Clericorum ad sacros Ordines admittendis, quam exhibet *Mabillonius* Tomo I. *Musæi Italici* parte 2. Primatum Ecclesiæ Lugdunensis in quatuor Provincias, Lugdunensem scilicet, Rotomagensem, Senonensem, & Turonensem confirmavit in hac Synodo Claromontana *Urbanus II.* & Archiepiscopos Senonensem, & Rotomagensem Pallii privatione multavit, eorumque in suffraganeos auctoritatem suspendit, nisi *Hugonem* Lugdunensem Archiepiscopum *Gebuini* successorem tanquam Primate[m] suum revererentur. Sed de hoc Primatu Ecclesiæ Lugdunensis legendus est Illustrissimus *Petrus de Marca* in Dissertatione quam edidit, *De Primatu Lugdunensi*. Bellis privatis, quæ, ut supra diximus, prava consuetudo inuenerat, & quæ perversâ hominum opinione legitima habebantur, si provocatio, seu (ut vulgò loquebantur) diffidatio præcessisset, induciæ indictæ sunt diebus Jovis, Veneris, Sabbati, & Dominicæ, ita ut qui *Trengam Dei*, seu pacem, his diebus frangeret, pœnis cùm Ecclesiasticis, tum civilibus subiaceret, sicque *Trenga Dei* superius à nobis exposita ab *Urbano II.* in Concilio Claromontano fuit confirmata. Aliis ejusdem Synodi Claromontanæ canonibus asserta est Ecclesiæ libertas, & sancita Disciplina. Principibus Laicis vetitæ Episcopatum & Abbatiarum Investituræ, Officii Beatæ Virginis Mariæ recitatio Clericis præscripta, & exhinc Sabbatum

B. Vir-

B. Virginis cultu & Officio fuit consecratum. Creditur etiam, novem antiquis Præfationibus, quæ in Ecclesia legebantur, decimam in ea Synodo additam esse de Beata Virgine, cujus auctorem *Cardinalis Bona* lib. 2. *Rerum Liturgicarum* cap. 10. num. 3. ait esse *Urbanum II.* sed sine teste. Extant Cōcilii Claromontani Acta & canones xxxii. Tomo X. Conciliorum pag. dvi. ubi subiicitur Appendix vice Decretum *Urbani II.* de Primatu Lugdunensi, & *Petri de Marca* eadem de re Dissertatio. Sequitur postea Appendix altera à *Gabriele Cossartio* concinnata, quæ canones aliquot hujus Synodi integros, reliquorum Breviaria varia, aliaque huc spectantia complectitur. *Stephanus* quoque *Baluzius* in additionibus ad caput xxxi. libri vi. *Petri de Marca. de Concordia Sacerdotii & Imperii* multa habet, quæ ad elucidationem canonum Concilii Claromontani haud parum juvare possunt.

Claromontano Concilio celebrato, *Urbanus II.* Papa cum pluribus Archiepiscopis, & Episcopis *Leromicas* perrexit, ibique octavam Synodum habuit anno millesimo nonagesimo quinto exeunte, in qua de Hierosolymitana Expeditione cum præsulibus contulit, & *Humbaldum* Lemovicensem Episcopum certis criminibus accusatum & convictum deposuit. Regalem etiam Sancti *Martialis* Basilicam, ab *Ademaro* Abbate instauratam solemni ritu dedicavit secundo Kalendas Januarij, ac in perpetuum diem illum solemnem & celebrem dedicationis agi constituit, ut narrant *Joannes Besslyus* in *Historia Comitum Pictavorum & Aquitanorum Ducum* ex Tabulario Lemovicensi, *Gaufridus*

fridus Prior Vofienfis in Chronico ad annum mxcv. & auctor Chronici Malleacensis ad eundem añum. Extant Acta istius Synodi Lemovicensis Tomo X. Conciliorum. Nonam Synodum *Turonibus* celebravit *Urbanus II.* anno mxcvi. in qua rursùs de Expeditione in Terram Sanctam, & de aliis negotiis Ecclesiasticis actum est. Hujus Concilii meminere Turonense Chronicon MS. à *Labbeo* Tomo X. Conciliorum pag. 602. laudatum, & Chronographus Malleacensis hujus temporis scriptor in suo Chronico ad annum mxcvi. De eadem Synodo Turonensi hæc scribit *Bertholdus* in Chronico: *in tertia hebdomada quadragesimæ Dominus Papa Synodum celebravit cum diversarum Episcopis Provinciarum in civitate Turonis, ubi iterum suorum præteritorum statuta Conciliorum generalis Synodi assensione roboravit.* Decimam Synodum *Urbanus II.* celebravit *Nemausi* die duodecimâ mensis Julii anni mxcvi. & in hac Synodo *Philippum* Regem Francorum, dimissâ *Bertrada* pellice, pœnitentem absoluit, ut testatur Chronographus Malleacensis. Sexdecim canones in hac Nemausensi Synodo conditi, & quædam illius Actorum fragmenta à *Gabriele Cossartio* eruta extant Tomo X. Conciliorum. Undecimam Synodum *Urbanus II.* è Gallia Romam rediens celebravit *Bari* in Apulia añomxcviii. ut jam ostendimus agendo de Conciliis, quæ undecimo Ecclesiæ sæculo in causa schismatis Græcorum fuerunt congregata. Ad hoc Barense Concilium *Urbanus II.* vocaverat etiam Græcos, ne jam decreta in Terram Sanctam contra Turcas expeditio aliquod ex schismate Ecclesiæ Orientalis pateretur impedimentum. Hujus Barenfis Con-

Concilii Acta perierunt, sed ex vita S. *Anselmi* Cantuariensis Archiepiscopi, qui istius Concilii os & ingenium fuit, ab *Eadmero* ipsius peregrinationis comite descriptâ discimus, S. *Anselmum* persuasum à Papa, confutasse Græcos de Spiritus Sancti processione disputantes, indeque magni apud omnes esse habitum, & veneratione dignissimum comprobatur. Refert idem *Eadmarus* S. *Anselmi* iter, honorem ei in Concilio Barensi ac laudes, cum ab aliis, tum ab ipso Urbano Papa delatas. De libro, quem S. *Anselmus* de processione Spiritus Sancti contra Græcos ad petitionem *Hidelberti* Cenomonensis Episcopi post Concilium Barensē scripsit, commodius ageamus in quinto Colloquio in Historiam XII. Ecclesiæ sæculi, ubi referemus Sancti *Anselmi* Opera. Duodecimam & ultimam Synodum *Urbanus II.* Romæ celebravit anno MXCIX. in qua, ut ait *Chronographus* *Mal-leacensis*, confirmavit viam Sancti Sepulchri Domini nostri *Jesu Christi*, & decrevit, omni sextâ feriâ jejunare pro peccatis suis, omnibus Christianis, & maxime pro illis, de quibus non confessi sunt immemores. *Rogerus Hovedenus* de hac Synodo Romana scribit: anno MXCIX. *Urbanus* Papa tertiâ hebdomada Paschæ magnum Concilium tenuit Romæ, in quo excommunicavit omnes Laicos, Investituras Ecclesiarum dantes, omnesque illas accipientes, & eos, qui pro Ecclesiasticis honoribus Laicorum hominum servi, & quasi ancillæ sunt. *Bertholdus* verò in *Chronico* ait, *Urbanum II.* Romæ collegisse Synodum centum quinquaginta Episcoporum, Abbatum, & Clericorum innumerabilium, tertiâ hebdomadâ post Paschâ, in qua, confirmatis Deceffo-

rum suorum statutis, sententiam anathematis super Guibertum hæresiarcham (Antipapam) & omnes ejus complices iteravit. Statuit quoque ibi, ne communicare præsumerent iis, qui concubinas haberent, nisi prius eas dimitterent. De promovenda etiam Expeditione Hierosolymitana Urbanus II. ea in Synodo fuit multum sollicitus. Extant Tomo X. Conciliorum cum Notis Binii, & Cossartii canones septemdecim istius Synodi Romanæ, quorum duodecim priores iidem sunt cum iis, qui editi sunt in Concilio Placentino, quos cum Urbanus II. in Concilio Claromontano promulgasset, in hac quoque Synodo Romana confirmavit. Habes nunc omnia Concilia uno tenore descripta, quæ undecimo Ecclesiæ sæculo à Romanis Pontificibus pro variis emergentibus Ecclesiæ negotiis fuerunt celebrata.

D. Nulla igitur alia, præter ea, quæ hætenus recensuisti, undecimo Ecclesiæ sæculo celebrata sunt Concilia?

M. Nonnulla alia Concilia Nationalia undecimo Ecclesiæ sæculo in Gallia, Germania, & Anglia habita sunt, quæ ut ordine recenseam, à Conciliis Gallicanis initium sumam. In primis, occasione sectæ novorum Manichæorum in Galliis undecimo sæculo exortæ, de qua in superiori Colloquio sermonem habuimus, celebratum est Aurelianis Concilium anno millesimo vigesimo secundo, in quo Lisojus, & Stephanus Heribertus, qui Regina Constantiæ uxoris Roberti Galliarum Regis erat à confessionibus, hujus sectæ Principes, cum aliis duodecim Clericis, qui in obstinatione persiste-
runt, solenni ritu de Ecclesiastico gradu dejecti,
jussu

jussu Regis *Roberti* ad ignem damnati sunt. Multi moderni Scriptores, quos inter censentur Conciliorum Collectores tomo 9. Conciliorum asserunt, hoc Concilium indictum fuisse anno millesimo decimo septimo. Sed certum est, istud Aurelianense Concilium revocandum esse, ut diximus, ad annum millesimum vigesimum secundum. In brevi si quidem Chronico Antislodorense à *Labbeo* tomo 1. Bibliothecæ edito legitur ad annum millesimum vigesimum secundum: *Aurelianus igne cremantur Clerici diabolica suggestionem à Fide Catholica exorbitantes effecti, ac si denuo Manichæi*. In fragmento etiam Historiæ Aquitanæ ad eundem annum millesimum vigesimum secundum habetur: *apud Tolosam inventi Manichæi & destructi*. Superest adhuc privilegium à *Roberto* Francorum Rege concessum *Alberto* Miciacensi Abbati, in quo dicitur, sententiam in illos hæreticos prolatam fuisse anno millesimo vigesimo secundo. Quapropter, corrigendus est error illorum Scriptorum, qui Concilium istud Aurelianense perperam illigant anno millesimo decimo septimo. *Lucas Dacherius* tomo 13. Spicilegii exhibet Synodum Attrebatensem à *Gerardo* Attrebatensi & Cameracensi Episcopo celebratam anno mxxv. contra quosdam hæreticos, qui de Italiæ finibus in Belgium venerant, & quamdam novæ hæreseos sectam invehentes, Evangelicæ atque Apostolicæ Sanctiōnis disciplinam pervertere moliebantur. In hac autem Attrebatensi Synodo omnia fidei dogmata, quæ nunc credenda proponit Sancta Mater Ecclesia de reali præsentia Corporis & Sanguinis Christi in Eucharistia, de pœnitentia, de jejuniis, de cultu Sanctorum, de veneratione Imaginum, de precibus

bus fufis pro mortuis &c. tam luculenter expofuit, tanque folide ftabilivit Sanctus ille Epifcopus, ut tandem convicti novi ifti fe&arii repudiatis illis erroribus, quos quidam nomine *Gandulphus* Italus illis inftillaverat, ad finum Ecclefie Catholice confefsim redierint.

Magna undecimo Ecclefie ſæculo *Lemovicis* in Gallia Clericos inter Civitatis, & Monachos Sancti *Martialis* rixa enata eft, ad quam dirimendam neceffarium fuit quædam convocare Concilia. Illius rixæ hæc caufa fuit. In Litaniis, & publicis fupplicationibus nomen *S. Martialis*, unius è lxx. difcipulis, ex antiquo ritu inter Confeflores habebatur, cumque *Hugo* Abbas *S. Martialis* eum inter Apoftolos annumerare, & Apoftoli nomen illi dare capiffet, eo potiffimum nomine, quod *S. Martialis*, ut vulgò creditur, primus apud Lemovicenfes Evangelii præco extitiffet, *Jordanus* Epifcopus Lemovicenfis, & Clerici ejufdem Ecclefie antiquum morem, juxta quem *S. Martialis* Confefloribus, non verò Apoftolis annumerabatur, acriter defendere inftituerunt. Ad hanc itaque definiendam litem, *Willelmus* Aquitanorum Dux Synodum *Pi&tavi* anno mxxiii. congregari curavit, in qua tamen nihil decidi potuit. Quapropter, anno fequenti, feu mxxiv. aliud Parifiis, præfente *Roberto* Galliarum Rege, celebratum eft Concilium, ubi frequentior Do&torum numerus adfuit, & in eo ftatutum eft, *S. Martialem* vocandum eſſe Apoftolum. Hæc Concilii Parifienfis de Apoftolatu *S. Martialis* ſententia, in quam lubentiſſimè inclinavit *Robertus* Galliarum Rex, miſſa eft ad *Joannem XIX.* Pontificem Maximum, qui eam auctoritate ſua confirmavit, ut vi-

dere est in epistola, quam eâ de re scripsit ad *For-*
danum Lemovicensem, cæterosque Galliarum Epi-
 scopos, quæ nunc extat tomo 9. Conciliorum, Pro
 asserendo itidem Sancto *Martiali* per totam Gal-
 liam Apostolatus honore, tria alia Concilia, qui-
 bus præfuit *Aymo* Archiepiscopus Bituricensis, fue-
 runt in Galliis celebrata, Primum fuit *Lemovicen-*
se coactum anno mxxix. Alterum est *Bituricense* ce-
 lebratum anno mxxxj. in quo conditi sunt Cano-
 nes viginti quinque, quorum primus est de Sancti
Martialis Apostolatu, statuiturque, ut non inter
 Confessores, sed inter Apostolos proponatur & ce-
 lebretrur. Tertium est *Lemovicense* secundum,
 quod eodem anno, diebus quindecim post Conciliū
Bituricense in Ecclesia S. *Stephani* Proto-Martyris
 habitum est, in quo variis documentis Apostolatus
 S. *Martialis* probatus est, ejusque memoriam, Apo-
 stolorum ritu, juxta *Joannis XIX.* Papæ litteras, &
Bituricensis Synodi Decreta celebrandam, statutum
 fuit. Extant integra Acta hujusce Synodi *Lemovi-*
centis secundæ binis sessionibus absolutæ tomo 9.
 Conciliorum. Velim obiter hic observare, hanc
 traditionem de adventu S. *Martialis*, unius è lxx.
 Discipulis, in Gallias, & de *Lemovicensi* Sede ab
 ipso primitus fundatâ, in dubium à multis peritis
 Criticis revocari, eò quòd antiquiores Gallicani
 Scriptores videlicet *Severus Sulpicius*, & S. *Grego-*
rius Turonensis Episcopus palam ei adversari vi-
 deantur. *Severus* quippè *Sulpicius* lib. 2. Hist. Sacræ
 loquens de Lugdunensi cōtra Christianos persecu-
 tione, quæ sub *Marco Aurelio* Imperatore exarsit
 anno clxxvii. ait: *Tūm primum inter Gallias mar-*
tyria visa, seriùs trans Alpes Dei Religione suscepta.
 Gre-

Gregorius verò *Turonensis* Episcopus lib. 1. *Hist. Francorum* cap. 30. hæc habet; *Hujus* (scilicet Imperatoris *Decii*) tempore, septem viri Episcopi ordinati ad prædicandum in *Gallias* missi sunt, sicut *Historia Passionis Sancti Martyris Saturnini* enarrat. Porro, inter illos septem Episcopos in *Gallias* ad prædicandum missos sub Consulatu *Grati*, & *Decii*, qui incidit in annum Christi ducentesium quinquagesimum, numeratur *S. Martialis*, qui *Lemovicis* fuit destinatus. Verum, quamvis ultrò fatear, hanc traditionem de adventu in *Gallias* *S. Martialis*, *Trophimi*, *Dionysii Areopagitæ*, *Magdalene* &c. magnis laborare difficultatibus, existimo tamen consultius esse, nihil palàm dicere aut scribere, quod piam Gallorum opinionem convellere, aut falsi convincere possit.

His *Gallicanis* Conciliis addi debent Concilia *Narbonense* anno *MLIV.* habitum, in quo viginti novem conditi sunt Canones, qui omnes ferè *Treugam Dei*, superiùs à nobis expositam, spectant; Concilium *Juliobonense*, in *Normannia* celebratum, seu in Territorio *Calerensi* Diocesis *Rotomagensis* anno *MLXXX.* in quo itidem actum est de servanda *Treuga Dei*, seu pace, & tredecim disciplinæ Ecclesiasticæ conditi sunt Canones, qui extant tomo 10. Conciliorum, & apud *Ordericum* lib. 5. cap. 552. & seq. Concilium *Pictaviense* secundum ab *Hugone* *Dien* Episcopo, ac Summi Pontificis Legato anno *MLXXVI.* convocatum, in quo decem ad disciplinam Ecclesiasticam pertinentes editi sunt Canones, qui extant tomo 10. Conciliorum. Præmitto alias Synodos, quæ in *Galliis* sub finem undecimi sæculi habitæ sunt, *Avenionensem*,

Ansanam, *Divionensem*, *Augustodunensem*, five *Eduensem*, quia obscuræ sunt, & nullius fere nominis, quorum tamen Acta inserta sunt tomo 10. Conciliorum.

In Germania anno MXXII. *Aribo* Moguntinus Episcopus cum quinque Coepiscopis Synodum *Salgunstadii* ad Mœnum celebravit, cui interfuit *Burchardus* Episcopus Wormatiensis doctrina & pietate conspicuus, qui istud *Salgunstadiense* Concilium suis Decretorum libris intexuit. Viginti in ea Synodo conditi sunt Canones, in quorum quinto præcipitur, ut unusquisque Presbyter in die non amplius quam tres Missas celebrare præsumat. Ex quo intelligimus, Presbyteris, qui plures Parœchias in Diœcesi Moguntina regebant, plurium Missarum in die celebrationem fuisse alias permissam. In Anglia nono supra millesimo anno habita est Synodus *Enhemensis*, regnante *Ethelredo*, in qua pro sancti disciplina Ecclesiastica duo supra triginta conditi sunt Canones, qui extant tomo 9. Conciliorum. Postremò, in Hispania undecimo sæculo tria potissimum Concilia, quæ hic recenseri merentur, celebrata sunt, videlicet *Barcinonense*, *Jaccetanum* in Aragonia, & *Burgense* in Castella veteri, in quibus Officium Gothicum in Hispania abrogatum est, & Romanum admissum. Quod quidem ut clariùs intelligas, observare debes, Officium divinum, quo Hispania, & vicinæ regiones ad undecimum usque sæculum utebantur, dictum fuisse Gothicum, quia originem habuit eo tempore, quo Reges Gothi in Hispania dominabantur. Dictum est etiam *Mozarabicum*, quia cum Arabes sæculo octavo Hispaniam penè omnem occupassent, Christiani Mix-

tara-

tarabes, & corrupto vocabulo *Mozarabes*, idest, mixti Arabibus, appellati sunt. Illud Officium Gothicum vixit in Hispania, & in Gallia Narbonensi, aliisque Gothorum regionibus, donec *Alexandri II.* Papæ auctoritate paulatim cæperit abrogari, ejusque loco Romanum substitui. Anno millesimo sexagesimo tertio, quo *Remirus*, seu *Ranimirus* in Aragonia regnabat, congregatum est *Jacca* in eodem Regno Concilium, in quo, agente *Remiro* Rege, abrogatum est Officium Gothicum, & Romanum susceptum, ut ostendit *Antonius Pagius* in *Critica* Baronii ad annum MLX. num. 2. qui & anno sequenti probat, *Alexandrum II.* Papam misisse in Hispaniam Legatum *Hugonem Candidum* Presbyterum Cardinalem anno millesimo sexagesimo octavo, tum ad tollendum schisma, tum ut divinorum Officiorum ritus Romano ex more constitueret, quod evincit non solum ex *Diago* lib. 1. Hist. Comit. Barcin. cap. 57. sed etiam ex *Surita* lib. 1. cap. 21. ex quibus constat, Officium Romanum, uti jam decretum fuerat in Concilio Jaccetano anno MLXIII. coacto, fuisse receptum ab *Hugone* Legato, & à *Sanctio Ranimiro* Rege Aragoniæ *Remiri* filio & successore. Testatur etiam idem *Diagus*, *Hugonem Candidum* *Alexandri II.* Papæ Legatum indixisse *Barcinone* Concilium, cui interfuere Episcopi & Abbates Principatus *Barcinonensis* anno MLXVII. in quo communi consensu Officium Gothicum repudiatum est, & juxta factos Canones decretum, ut in posterum Clerici in perpetua continentia viverent, neque ut antehac, per gravem legum Ecclesiasticarum abusum factum fuerat, uxores ducerent. De eodem Officio Gothico in Hispania penitus ab-

rogando, & Romano in ejus locum substituendo *Gregorius VII.* eodem anno, quo ordinatus est Pontifex, sollicitè curavit. Hanc in rem *Hugonem Candidum* Cardinalem, illum ipsum, qui anno *MLXVIII.* ab *Alexandro II.* Papa Legatus missus fuerat, in Hispaniam iterùm destinavit, qui statim in Aragoniam cum quibusdam Monachis Cluniacensibus perrexit, & Episcopos apud Sanctum Joannem Pennatensem congregavit, ubi Episcopi Officium Romanum jam antea à *Sanctio Ranimiro* Aragoniæ Rege, & *Hugone* Cardinali Legato in quædam loca introductum, anno millesimo septuagesimo tertio, Monachorum Cluniacensium operâ, receperunt. Verùm, licèt Romanum Officium ab Aragonensibus facilè admissum fuerit; rem promovente *Sanctio* Rege hujus nominis primo, majori tamen cum difficultate ab aliis Hispaniarum Regibus susceptum est. Tandem, sedente *Urbano II.* Pontifice, Maximo, *Alphonsus VI.* Legionis & Castellæ Rex circa annum millesimum octuagesimum nonum, jussit, tumultuante licèt populo, & à veteri precandi ordine, avitisque cœremoniis ægerrimè discedente, ut Romanum Officium in omnibus Regni sui finibus susciperetur, sicut scribit *Rodericus Toletanus* lib. 6. cap. 26. Observat tamen idem Scriptor, in aliquibus Cathedralibus, & Hispaniarum Monasteriis ritum *Mozarabicum*, ipso vivente, retentum fuisse. Immo, Toleti in antiquis Ecclesiis, quæ *Mozarabum* fuerunt, statis anni diebus etiamnum res divina Gothico ritu peragitur, idemque fit Salmanticæ in Sacello Doctoris Talabricensis. Sed hæc de Gothico Officio satis dicta sint occasione Conciliorum Hispaniæ, in quibus undecimo sæculo

culo abolitum fuit, & ejus loco Romanum substitutum. Alia Concilia, quæ in Hispania eodem sæculo habita sunt, nimirum *Legionense*, *Pampilonense*, *Compostellanum*, *Coyacense* &c. cum non sint tanti momenti, silentio prætermitto, quæ tamen, si perbrium liceat, lætitare poteris in Collectione Conciliorum Hispaniæ, quam adornavit Cardinalis d' Aguirre, qui omnia Concilia Hispaniæ cum variis Decretis, quæ in illis condita sunt, & quæ ex MSS. Codicibus eruit; accuratissime exhibet, atque eruditis Notis illustrat. Hæc igitur de Conciliis, quæ sæculis Ecclesiæ decimo, & undecimo celebrata sunt, compendio attigisse nobis impræsentiarum sufficiat.

COLLOQUIUM V.

De Viris Illustribus, qui cum doctrina tam pietate X. & XI. Ecclesiæ sæculis floruerunt.

D. CUM sæculum Ecclesiæ decimum, post Cardinalem Baronium appellaveris *ferreum*, *plumbeum*, & *obscurum*, facile intelligo, paucos admodum eo in sæculo adeò sterili extitisse viros, qui doctrinæ laude claruerint, & Ecclesiam suis lucubrationibus defenderint, aut illustrarint. Præstat itaque, ut ab illius sæculi Scriptoribus breviter nos expediamus.

M. CUM ab extremis opinionibus perinde desectere, & in medio, quantum fieri potest, stare debeamus, nolim quidem asserere cum Auctore

libri *De perpetuitate fidei* 3.par.pag.367. sæculum x. inter felicissima Ecclesiæ sæcula connumerari posse, illudque non minus viris doctissimis, quàm superiora sæcula, abundasse; nec illis itidem assentiri velim, qui, versâ vice, sæculum decimum ita obscurum, totque densis ignorantiae & inscitiae tenebris offusum fuisse dictitant, ut nulli in eo celebres floruerint Scriptores: inter utramque igitur sententiam è diametro oppositam ipse medium tenens, existimo, sæculum decimum appellari *obscurum* ob paucitatem Scriptorum Ecclesiasticorum, si cum præcedentibus, aut subsequenter comparatio fiat, quamvis negari haud possit, aliquot eo in sæculo, immò complures, quàm credidit *Bellarminus*, doctrinâ insignes claruisse Scriptores, sicut compertum habemus ex Catalogis Scriptorum Ecclesiasticorum, qui nostrâ ætate editi sunt.

D. Gaudeo planè, quòd decimi sæculi Ecclesia non ita sterilis fuerit, sicut popularis habet opinio, & quòd eam eruditi Scriptores per ea tempora haud parùm illustrarint. Nostrum igitur, si placet, incipiamus Colloquium ab his Ecclesiasticis Scriptoribus, qui sæculo decimo magis in Oriente doctrinâ inclyti fuerunt, dein, eorum seriem texes, qui ejusdem sæculi Ecclesiam eruditio-
ne suâ in Occidente nobilitarunt.

M. Unus è præcipuis Scriptoribus, qui in Oriente sæculum Ecclesiæ decimum doctrina, & pietate illustrarunt, fuit *Simeon* patriâ Constantinopolitanus, qui ob generis claritatem, opes, dignitatem, ac in primis doctrinam, facundiam, & prudentiam singularem, magno in pretio fuit. A Leone, dicto *Sapiente*, Imperatore, sub quo floruit,
mul

multis honoribus, officiis, & dignitatibus auctus est, quippè qui factus est Proto-Secretarius Imperatoris, Patricius, & Logotheta, seu, uti apud nos vocatur, Cancellarius; quò fit, ut jure merito sagillandi sint nonnulli Heterodoxi, quos scribere non puduit, hunc *Simeonem* fuisse *triviale Ludimagistrum*. Porro, hic *Simeon* appellatur vulgò *Magister*, & *Metaphrastes*, quòd vitas sanctorum continuâ phrasi, seu eodem stylo descripserit, novâ formâ, & methodo dispositas in ordinem redegerit, & ad mensium dies digesserit, exornarit, atque correxerit. Varia Opera à *Simeone Metaphraste* fuisse, lucubrata disertè insinuat *Michael Psellus* in ejus encomio apud *Leonem Allatium* in Diatriba *De Simeonum scriptis*. Confundi tamen non debet hic *Psellus* encomiastes *Simeonis Metaphrastis* cum alio *Psello*, qui fuit *Leonis*, cognomento *Sapientis*, Imperatoris præceptor. Hic liquidem *Psellus*, qui *Leonis* Imperatoris præceptor fuit, floruit nono Ecclesiæ sæculo; alter verò *Psellus*, qui junior dicitur, & *Simonis Metaphrastæ* est encomiastes, claruit dumtaxat sæculo Ecclesiæ undecimo, sicut evincit *Leo Allatius* in Diatriba *De Psellis*, & in Diatriba *De Simeonibus*. Vitas Sanctorum à *Simeone Metaphraste* fuisse concinnatas fatentur quidem omnes, sed quia inter illas multæ reperiuntur spurix, quæ falsò *Simeoni Metaphrastæ* adscribuntur, difficile admodum esset genuinas à supposititiis discernere, nisi hunc laborem in se recepisset doctissimus *Leo Allatius*, qui in Diatriba *De Simeonum scriptis* pag. 130. & seqq. egregiè discurret *De Simeonis Metaphrastæ* Operibus tam editis, quàm manuscriptis, & primò ostendit, centum & viginti duas Sancto-

runt

rum vitas esse genuinos factus *Simeonis Metaphrastæ*. Secundò, enumerat centum & quindecim aliorum vitas, quæ *Simeonis Metaphrastæ* nomen in non nullis Codicibus MSS. falsò præferunt, quarum verò Authores nullâ se diligentiam investigare potuisse testatur. Tertiò, alias Sanctorum Vitas & Encomia Panegyrica ccccxliv. *Simeoni Metaphrastæ* in quibusdam Codicibus MSS. perperam adscripta recenset *Allatius*, & vetos singulorum Authores designat. Postremò, memorat idem Scriptor alia germana *Simeonis Metaphrastæ* Opera, videlicet Orationes in Festivitates Christi, Dei-paræ, & aliorum Sanctorum, Orationes xxiv. *De moribus* ex scriptis Sancti Basilii excerptas, Epistolâs IX. pluresque preces, quarum nonnullæ inter Rituum Græcorum libros reponuntur, ac varia carmina Jambica, & Politica. *Simeonem Metaphrastem* à senè quodam Anachoreta Insulæ *Pari* ad scribendum fuisse incitatum, eumque primò Vitæ Sanctæ *Theotista* Virginis *Lesbiæ* scribendæ munus admovisse docet nos *Pfellus* junior in oratione, quam in laudem *Simeonis Metaphrastis* Græcè habuit, quamque *Leò Allatius* Latine vertit, sicut & Officium, quod de Simone Metaphriste Græcè concinnavit idem *Pfellus* junior. Colitur *Simeoni Metaphrastes* à Græcis die xxvii i. mensis Novembris. De Vitis Sanctorum à *Simeone Metaphrastæ* scriptis, præter *Leonem Allatium*, rectè etiam disserit *Bollandus* in Præfatione ad tomum i. Sanctorum mensis Januarii cap. i. parag. 3.

Constantino Porphyrogennetæ, Imperatoris *Leonis* cognomine *Sapientis* filio, qui post mortem patris Imperium Orientis sæculo Ecclesiæ decimo admi-

adminiftravit, plurimùm litteræ debent. Sic enim eruditione excelluit, & ſcientias omnes didicit, ut Arithmeticam, Muſicam, Aſtronomiam, Geometriam & Philoſophiam apprime calluerit; Medicos etiam & Hiſtoricos legerit, nihilque omiſerit, quod ad ſingularem; quam ſibi indefeſſo ſtudio comparavit, eruditionem conferre poſſet. Præclara reliquit ingenii ſui monumẽta; inter quæ primò cenſentur: *Narratio de Imagine Chriſti ab ipſo ſervatore ad Abgarum Edeſſæ Regem miſſa; & ab Edeſſa Conſtantinopolim deportata* (quam *Narrationem* noſter *Combeſſius* in *Originum*, rerumque *Conſtantinopolitanarum* manipulo Græcè & Latine exhibet) & *Vita Baſilii Macedonis Imperatoris* Avi ſui; quam *Leo Allatius* Græcè & Latine edidit. Præterea, *Conſtantine Porphyrogenneta* composuit librum de adminiſtrando Imperio; librum *Tactiſcorum*; inſuper duos libros *De Thematibus Imperii Orientalis*; & ſeptemdecim *Noſellas Conſtitutiones*; quæ *Opuscula Politica* *Joannes Meurſius* ſuis, aliorumque *Notis* illuſtrata Lugduni Batavorum Græco Latina publicavit anno *MDCVII*. Aliud egregium opus adorna-
verat *Conſtantine Porphyrogenneta*, in quo collegerat *Pandeſtas Hiſtoricas & Politicas* ex univerſo Hiſtoricorum corpore excerptas, & in titulos quinquaginta tres digeſtas. Sed hujus eximii Operis duo ſolummodò ſuperſunt Tituli, nempe vigefimus ſeptimus, qui excerpta *Legationum* continet, Græcè editus à *Davidæ Haſchelio* Auguſtæ Vindelicorum anno *MDCIII*. Latine verò *Parifiis* anno *MDCIX*. & Titulus quinquageſimus, qui complectitur collectanea *De Virtutibus & Vitiis* ex Hiſtoricis *xiv.* vetuſtioribus deprompta. Hunc Titulum
quit.

quingagesimum Notis illustratum Græco-Latinum edidit *Henricus Valesius* Parisiis anno MDCXXXIV. jubente eodem *Constantino Porphyrogenneta*, quatuor Chronographiæ libros contexuit quidam *Leonius*, quibus totidem Imperatorum vitas ac res gestas exposuit, nempe *Leonis Armeni*, *Michaelis Balbi*, *Theophili*, *Michaelis Balbi filii*, & *Michaelis Theophili filii*. Hos quatuor libros Græcè, & Latine Parisiis anno MDCLXXXV. edidit noster *Combesius* inter Scriptores post *Theophanem*, unà cum *Vita Basilii Macedonis Imperatoris*, cujus Auctor creditur *Constantinus Porphyrogenneta*, quamvis id non sit omninò certum, ut videre est apud *Labbeum* in lib. *De Script. Eccles.*

Inter illustres Scriptores, qui decimo Ecclesiæ sæculo in Oriente floruerunt, numerari itidem debent *Joannes Cameniata*, *Hippolytus Thebanus*, *Eutychius Patriarcha Alexandrinus*, *Nicon Armenus*, *Nicephorus Philosophus*, & *Moses Barcephas*, quorum Opera hic breviter referam. Et primò, *Joannes Cameniata* Clericus Theſſalonicenſis univerſam patriæ ſuæ, ſeu Theſſalonicæ, à barbaris anno nongentesimo quarto exciſæ ac miſeris modis funeſtata Histoſiam ita proſecutus eſt, ut non ſcribere, ſed pingere, ponereque ante oculos videatur, inquit *Leo Allatius* in *Diatriba De Simeonum ſcriptis* pag. 149. Hunc *Joannis Cameniata* libellum *De excidio Theſſalonicenſi* doctiſſimus noster *Combeſius* inter Scriptores, qui poſt *Theophanem* Histoſiam Byzantinam continuarunt, publicavit. *Hippolytus Thebanus*, quem nonnulli malè cum *Hippolyto Portuenſi* cõfundunt, ſcripſit *Syntagma Chronicum* à *Chriſto* nato ad ſua uſque tempora, cujus quædam dum-

dumtaxat fragmenta extant apud *Canisium* tomo 3. Antiq. Lectionum, & apud *Cotelerium* in Notis ad Scriptores Apostolicos. Eidem *Hippolyto Thebano* adjudicant periti Critici *Indiculum de xii. Apostolis*, quem noster *Combesius* sub *Hippolyti senioris* nomine Græco-Latinum tomo 11. Auctuarii Bibliothecæ Patrum Græcorum Parisiis publici juris fecit anno MDCXLVIII. *Euthychius*, qui Ecclesiam Alexandrinam ab anno nongentesimo tertio usque ad annum quadagesimum rexit, multa edidit Opera Medica. Scripsit etiam librum *De Rebus Siciliæ*, postquam à Saracenis capta est. Item *Disputationem inter Heterodoxos & Christianos*, & Alexandrinorum Annales, quos non paucis erroribus ac fabulis refertos in linguam Latinam vertit *Edwardus Procockius*, & Oxonii anno MDCLVII. publici juris fecit. *Seldenus* verò ejusdem *Euthychii* integrum Tractatum de Marco Evangelista, de originibus, & vetustissimis moribus Ecclesiæ Alexandrinæ, nec non de electionibus Patriarcharum Alexandrinorum edidit Londini Arabicè & Latinè anno MDCXLII. Sed cum *Abrahamus Ecchellensis* confutavit, & quæ inde in gratiâ Heterodoxorum *Seldenus* explicatus fuerat, vana & caduca esse demonstravit. *Nicon Armenus* ad Monasterium *Auræ petreæ* in finibus Ponti, & Paphlagoniæ situm clam parentibus puer adhuc aufugit, ubi per plures annos Monasticum Institutum diligenter excoluit. Dein, circa annum nongentesimum sexagesimum primum missus est à suo Archimandrita ad prædicandam fidem in Armenia, & in variis Orientis regionibus, quibus peragrans, venit in Cretam Insulam à Saracenorum jugo nuper liberatam, quam

quam à superstitionis Saracenice reliquiis purgavit, & incolas ad meliorem frugem, atque ad Catholicæ Ecclesiæ gremium reduxit. Librum edidit *Nicon de pessima religione*, seu de erroribus *Armenorum*, qui Latine habetur in Bibliotheca Patrum. *Nicephorus* Philosophus Constantinopolitanus scripsit Orationem Encomiasticam Vitæ *Sancti Antonii*, cognomento *Cauleæ*, Patriarchæ Constantinopolitani, quam *Bollandus* recitat ad diem XII. mensis Februarii, quâ colitur Sanctus ille Patriarcha. Denique, *Moses Barcephæ* Syrorum Episcopus edidit Orationes quinque *De opere sex dierum*. Item libros tres *De Paradiso*, qui ab *Andræa Masio* è lingua Arabica, quâ conscripti sunt, in linguam Latinam, translati prodierunt Antuerpiæ anno MDLXIX. & extant tomo 17. Bibliothecæ Patrum. Inter Scriptores, qui decimo Ecclesiæ sæculo in Oriente floruerunt, & quos hactenus memoravi, locum meritò habere debet *Snidas*, qui condidit *Lexicon* prolixum, in quo non pauca habet ad Historiam Ecclesiasticam spectantia, & varia veterum fragmenta, sæpè Auctoris nomine non memorato.

D. Alios scriptores Ecclesiasticos, qui decimo Ecclesiæ sæculo in Occidente, præsertim, in Gallia, Italia, Germania, Hispania, & Anglia floruerunt, percurramus, ut eorum deductâ serie palàm fiat, sæculum decimum non ità vacuum, sterile & obscurum fuisse, sicut falsò nonnulli sibi persuadere solent.

M. In Gallia decimo Ecclesiæ sæculo doctrinâ excelluit *Flodoardus*, quem alii appellant *Frodoardum*. Vixit sub Archiepiscopis Remensibus, *Heriveo*, *Saulfo*, *Artoldo*, & *Odalrico*: sub Regibus verò Fran-

Francorum *Carolo Simplicē, Ludovico Transmarino, & Lothario ejusdem Ludovici filio*. Presbyter fuit & Canonicus Ecclesiæ Remensis. At postea relicto canonicatu vitam Monasticam sub Regula Sancti Benedicti professus est, & Abbas Cœnobii Sancti Remigii Remensis creatus fuit, sicut *Sigebertus*, & *Trithemius* testantur. *Flodoardum* fuisse virum litteris excultum, variæ lectionis, magnæ diligentiae, & indefessi laboris ostendunt Opera ab ipso lucubrata. Composuit quippè Historiam Ecclesiæ Remensis quatuor libris comprehensam, quam ex vetustis illius Ecclesiæ Archivis, Conciliorum Actis, Gestis Martyrum, aliorumque Sanctorum Epistolis Pontificum, & ex aliis probatæ fidei monumentis eruit ac concinnavit. Hanc à *Flodoardo* scriptam Ecclesiæ Remensis Historiam vulgarunt *Sirmondus* Parisiis anno MDCXI. & *Colvenerius* Duaci anno MDCXVII. Scripsit etiam *Flodoardus* versibus libros xv. *De Triumphis Italicis Martyrum & Confessorum*: item libros tres *De Triumpho Christi & rebus Sanctorum Palaestina*: libros duos *De Triumphis Christi & Rebus Antiochiæ*, sicut ipsemet testatur lib. 3. Historiæ Ecclesiæ Remensis capite sexto, insuper *Miracula* suo tempore facta in Ecclesia B. Mariæ ab *Hincmaro* ædificata. Sed isti *Flodoardi* libri, quorum noster *Joannes Bunderus*, qui vivebat anno MDL. meminit in Indice MSS. Codicum extantium in Belgio, necdum publici juris facti sunt, exceptâ tamen ultimâ parte libri XII. *De Triumphis Italicis Martyrum & Confessorum* à tempore Gregorii II. usque ad Leonem VIII. quam *Mabillonius* sæculo III. Benedictino parte II. publicavit ex Codice MS. qui

exta+

extabat Parisiis in Bibliotheca Patrum Carmelitarum Discalceatorum, & postea in Arverniam translatus est, & repositus in Bibliotheca Cœnobii ejusdem Ordinis. Præter hæc Opera, edidit *Flodoardus* Chronicon ætatis suæ accuratissimum, quod inchoavit ab anno DCCCLXXVII. Sed nunc non extat integrum, cum, deperditâ priorum annorum serie, solum incipiat ab anno nongentesimo decimo nono, & terminetur ad annum nongentesimum sexagesimum sextum, quo anno *Flodoardus* Chronico suo simul & vitæ finem imposuit. Hoc *Flodoardi* Chronicon *Pithæus*, & *Duchefnius* inter scriptores Hist. Francorum ediderunt, quamvis *Pithæus* dubitet, absque ullo tamen fundamento, ut asserunt omnes alii periti Critici, uum istud Chronicon sit illius *Flodoardi*, qui Historiam Ecclesiæ Remensis descripsit. Floruerunt in Gallia eodem Ecclesiæ sæculo quinque eruditione & pietate insignes viri, videlicet *Abbo*, *Aimoinus*, *Fulcuinus*, *Herigerus*, & *Dudo*, quorum primus, seu *Abbo*, fuit Abbas Monasterii Floriacensis & Martyr, utpotè in Vasconia partibus Martyrii sanguine laureatus. Multa scripsit Opuscula, quorum pauca ad nos usque pervenerunt. Scripsit *Epitomen de vitis Romanorum Pontificum*: *Vitam Sancti Eadmundi Anglorum Regis & Martyris*: *Epitomen Canonum* à Mabillonio editam Tomo II. *Analectorum*. Composuit quasdam Epistolas, nec non *Apologeticum* contra obtrectatores cum Præsules, tum Monachos, ad *Hugonem Capetum*, & ejus filium *Robertum* Francorum Reges, ut dilueret sibi afflicta crimina, à quibus etiam palam se se purgavit in Concilio *San-Dionysiano*, quod habi-

tum

tum fuit anno nongentesimo nonagesimo septimo, ut jam observavimus in superiori Colloquio. *Aimoinus* Cœnobii Floriacensis Monachus scripsit *Vitam Sancti Abbonis* Abbatis Floriacensis, & Martyris: duos libros *De Miraculis S. Benedicti*, & *Historiam Francorum* in quatuor libros distributam, quam postea Auctor Anonymus interpolavit, & uno libro auxit. *Aimoini* Francorum Historiam inseruit *Andreas Duchesnius* Tomo III. *Historic. Franc. Fulcuinus* Ordinis Benedictini Monachus, & Monasterii Laubientis Abbas scripsit *Gesta Laubientium Abbatum*, quæ *Lucas Dache-rius* edidit Tomo VI. sui *Spicilegii*. Librum etiam edidit *De Miraculis S. Ursuari*. Sigebertus in libro *De Scriptoribus Ecclesiasticis* cap. 196. de hoc *Fulcuino* mentionem facit. Decimo cadente sæculo, sanctitatis & doctrinæ famâ illustris fuit *Herigerus* Ordinis quoque Benedictini Monachus, & Laubientis Monasterij post *Fulcuinum* Abbas, & *Notgero* Leodiensi Episcopo carissimus. Scripsit *Gesta Pontificum Leodiensium*, quæ à *Chapeavilleo* Leodiensi Canonico in lucem edita sunt, scripsit etiam metro vitam *S. Ursuari*, Epistolam ad *Hugonem* de quibusdam quæstionibus, Dialogum *De Dissonantia Ecclesiæ*, de *Adventu Domini* & librum *De Corpore & Sanguine Domini*, qui à *P. Cellotio* Soc. Jesu vulgatus absque nomine Auctoris, sub titulo *Anonymi Cellotiani* laudari consueverat. At *Joannes Mabillonius* in Præfatione sæculi IV. Benedictini apertè evincit, hujus libelli parentem esse *Herigerum* Abbatem Cœnobii Laubientis. In hoc libro *De Corpore & Sanguine Domini* *Herigerus* impugnat quidem *Paschasium* cir-

ca modum, quo Corpus Domini existit in augustissimo Eucharistiæ Sacramento, sed ab illo non dissentit in dogmate de præsentia reali Corporis & Sanguinis Christi in Eucharistia, & de Transubstantiatione, sicut ostendimus in Colloquio III. in Historiam noni Ecclesiæ sæculi. Eidem Herigero tribuuntur duæ Antiphonæ in honorem S. Thomæ Apostoli, scilicet *O Thoma Didyme*, & *Thoma Apostole*; & Hymni de Beata Virgine, *Ave per quam* &c. Vixit Herigerus usque ad annum septimum undecimi sæculi, & obiit pridie Kalendas Novembris. Dudo S. Quintini Decanus scripsit tres libros de *Moribus & Actis Normannorum*, quos ex Codicibus MSS. *Francisci Ambosii*, & *Jacobi Sirmondi* edidit *Andreas Duchesnius* inter Scriptores Veteres Normanniæ Historiæ. Consulto hic præmitto Sanctos *Odonem*, & *Odilonem* Abbates Cluniacenses, qui decimo Ecclesiæ sæculo sanctimoniâ & doctrinâ clarissimi fuerunt, quia in proximo Colloquio de Disciplina Monastica agendo, de illis eorumque Operibus disserendi opportunior sese dabit occasio. At hic prætermittere haud possum *Gerbertum*, natione Gallum, patriâ Aquitanum & postea summum Pontificem dictum *Silvestrum II.* qui summâ in Mathematicis præsertim Disciplinis peritiâ præditus fuit. Composuit librum *De Geometria*, quem in Bibliotheca Farnesiana se legisse testatur *Onuphrius Panvinus* in Annotationibus ad *Platinam*; librum *De Numeris* ad *Constantinum* Monachum *Floriacensem*, quem *Mabillonius* edidit Tomo II. Veterum *Analectorum*, Sermonem egregium *De informatione Episcoporum*, quem ibidem *Mabillonius* unâ cum libro de

de *sphæra constructione* ab eodem *Gerberto* composito publicavit, testaturque, ejusdem *Gerberti Geometriam, & Rithmomachiam* in Bibliothecæ Thuanæ MS. Codice extare. Plures etiam Epistolæ breves, quas *Gerbertus* ante Pontificatum scripsit, exstant partim in Bibliotheca Patrum editæ ex Codice *Papyrii Massoni*, partim Tomo II. Historiæ Francorum *Andreae Duchesnii*. Nonnulli post *Baronium, & Bzovium* tribuunt eidem *Gerberto* vitam Sancti *Adalberti* Pragensis Episcopi & Martyris; sed *Henschenius*, ad diem XIII. mensis Aprilis, quo S. *Adalbertus* colitur, & *Mabilonius* sæculo V. Benedictino multis momentis evincunt, hanc vitam S. *Adalberti* esse factum alicujus Monachi Anonymi. Fabulam de Necromantia, seu Magia *Gerberti* dicti in Pontificatu *Silvestri* II. jam explosimus in secundo Colloquio ubi de Pontificibus, qui sæculis X. & XI. Sedem Romanam tenuerunt, sermonem habuimus.

Italiam decimo Ecclesiæ sæculo illustrarunt *Ratherius, Atto, & Luitprandus*. Primus, seu *Ratherius*, fuit Monachus Laubiensis, qui per totum penè vitæ suæ cursum adverso fortunæ flatu usus, variis jactatus est procellis. In Italiam siquidem ad *Hugonem* Regem Italiæ profectus, ab eo Episcopus Veronensis constitutus est, sed quarto post anno sede pulsus, ex Italia ejectus est. Dein, à *Brunone* fratre *Ottonis* Imperatoris, & Archiepiscopo Coloniensi, cujus præceptor fuerat, sedi Leodiensi per obitum *Faraberti* tunc vacanti præfectus est. At paulò post Clero Leodiensi austeros illius mores, rigidamque in observatione canonum disciplinam ægrè ferente, *Baldrico* Episcopatum

patum cedere coactus est. Mox, *Brunone* Archiepiscopo Colonienſi ſatagente apud Imperatorem fratrem ſuum, priſtinæ ſedi Veronenſi reſtitutus eſt, quam tamen diu non tenuit, quippè qui rursùs *Hugonis* Italiæ Regis imperio ab ea deturbatus eſt, & tertiâ vice exul, ſeceſſit in Monasterium ſuum Laubienſe, ubi diem ultimum clauſit. Legitur in ejus Epitaphio hic verſus:

Veronæ Preful, ſed tēr Ratherius exul.

Complura Opuscula composuit *Ratherius*, quorum quædam necdùm edita ſunt, quædam verò fuere vulgata à *Luca Dacherio* Tomo II. Spicilegii. *Atto* Aldegarii filius, & Episcopus Vercellenſis, duo ſcripſit Opuscula, quorum unum eſt *De preſſuris Eccleſiaſticis* in tres partes diuiſum. In prima agit de judiciis Episcoporum. In ſecunda, de Ordinationibus eorundem, & in tertia, de Facultatibus Eccleſiarum. Alterum Opusculum continet Collectionem Canonum centum Capitulis conſtantem. Hæc duo *Attonis* Opuscula è MS. Codice Vaticano admodùm mendoso, & plurimis hiantibus lacunis, quæ ſuppleri nullâ indiſtriâ potuerunt, curâ Abbatis *Joannis Bona*, poſteâ Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalis, deſcripta in lucem emiſit *Lucas Dacherius* Tomo VIII. ſpicilegii. Scripſit etiam *Atto* Episcopus Vercellenſis ſeptemdecim Sermones ad Populum, & *Polypticum* quod *Perpendiculum* appellat, quo inhoneſta redarguere, & honeſta ſancire decet. Sed iſti ſermones ſeptemdecim, & *Polypticum*, ſeu *Perpendiculum*, extant adhuc in Codicibus MSS, Vaticano, & Vercellenſi. *Luitprandus* Eccleſiæ Ticinenſis primùm Diaconus, deindè Cremonenſis Episcopus, ſcripſit Hiſtori-

storiæ rerum gestarum ab Europæ Imperatoribus & Regibus in sex libros divisam, quæ desinit in capite quinto libri sexti. Quapropter, Caput sextum, & alia sequentia ejusdem libri sexti Capita ab alio scriptore adiecta & astuta fuisse jure optimo probant *Baronius*, & *Bellarminus* ex diversitate styli, ex rerum, quæ in prædictis Capitibus narrantur, cum reliquæ Historiæ corpore malè cohærentium inconsequentia, & ex sæpius *Luitprandi* Cremonensis Episcopi in his repetitâ mentione. Scripsit etiam *Luitprandus* Legationem, quam ad *Nicephorum Phocam* Orientis Imperatorem pro *Ottone* Occidentis Imperatore suscepit. At librum de Pontificum Romanorum Gestis à Sancto Petro usque ad *Formosum*, non esse germanum *Luitprandi* factum colligunt viri eruditi ex dissimilitudine styli, & ex silentio *Sigeberti* & *Trithemii*, qui hunc librum *Luitprando* non attribuant. *Chronicon* etiam & *Adversaria* anilibus fabulis & mendaciis à capite ad calcem referta, quæ aliquot abhinc annis sub *Luitprandi* nomine prodierunt, supposititia esse, & perperam *Luitprando* adscripta convenit inter omnes peritos Criticos, idque fusè demonstrat *Nicolaus Antonius* in Bibliotheca Hispana Veteri cap. xvi. & seqq.

In Germania decimo Ecclesiæ sæculo litteris claruerunt *Othlo*, *Burchardus*, *Notgerus*, seu *Notkerus*, *Witichindus*, & *Gerardus*. Vitam Sancti Bonifacii Archiepiscopi Moguntini, quam *Wilibaldus* paucis post ejus obitum scripserat, Epistolis, Actis Conciliorum, & aliis quibusdam monumentis *Othlo* Monachus Fuldenis auxit.

Scriptit etiam vitam Sancti Pyramini Episcopi Mentensis, vel ut alii volunt, Meldensis, quam Bro-
 werus publicavit Moguntia anno MDCXVI. Burchardus Episcopus Wormatiensis veteres Ecclesie
 Canones in unum Volumen viginti libris distin-
 ctum, adjutore Olberto Monacho laubienti, digessit,
 ipsum tamen Antonius Augustinus reprehendit,
 quod non ex fontibus ipsis hausit singula, sed ex
 rivulis & stagnis aliorum. Nonnulli ab hoc Bur-
 chardo deducunt primordia Disciplinæ Juris Ca-
 nonici, quam sæculo XII. Gratianus in scholas in-
 vexit, redactis in Epitomen Canonibus, quos Bur-
 chardus Wormatiensis, & Ivo Carnotensis Anti-
 stites collegerant. Notgerus, seu Notkerus Mo-
 nachus Sancti Galli, vulgò Balbus ob linguæ im-
 pedimentum appellatus, multa edidit Opera, sed
 præsertim Martyrologium, quod Canisius publici
 juris fecit in libro sexto Antiquarum Lectionum.
 Confundi non debet hic Notgerus, seu Notkerus
 cum alio Notgero Leodiensium Episcopo, qui eo-
 dem sæculo vixit, quique Historiam scripsit Episco-
 porum Traiectensium, & aliquas Sanctorum vitas.
 Confundi itidem debet cum aliis duobus
 Notgeris, qui decimo etiam sæculo Monasterii
 Sancti Galli alumni fuerunt, sicut accuratissime
 observat Jodocus Metzlerus Monachus S. Galli in
 Epistola ad Goldastum datâ anno MDXCIX. Witichin-
 dus, cujus cum laude meminit Sigebertus in lib. De
 Scriptoribus Ecclesiasticis, composuit tres libros
 De Rebus Saxonum: libros duos De Gestis Ottonis I.
 Imperatoris: Sermones ad fratres librum unum:
 Passionem S. Teclæ Virginis strictâ Oratione: Epi-
 grammatum librum unum: De studiis veterum li-
 brum

brum unum. Denique, *Gerardus* Presbyter Augustanus vitam S. *Uldarici* Episcopi Augustæ Vindelicorum litteris mandavit, & alium de ejusdem S. *Uldarici* Miraculis librum condidit. Quæ duo Opuscula sub *Gerardi* nomine exhibet *Maillonius* sæculo quinto Benedictino.

Hispania decimo Ecclesiæ sæculo sub Saracenorum tyrannide & infestationibus gemoens, nulum ingenio & doctrinâ clarum protulit Scriptorem. Certè *Nicolaus Antonius* in sua *Bibliotheca Hispana Veteri* ne ullum quidem laudat Auctorem, qui decimo Ecclesiæ sæculo eruditionis laude in Hispania floruerit. At in Anglia decimo Ecclesiæ sæculo illustres fuerunt *Odo*, *Dunstanus*, & *Alfricus* Archiepiscopi Cantuarienses; *Ethewoldus* Episcopus Wintoniensis, & *Oswaldus* Antistes Vingorniensis, quorum Sanctitati ac eruditioni Ecclesia Anglicana debet Disciplinæ tam Ecclesiasticæ, quàm Monasticæ restitutionem. Vitam S. *Odonis* Archiepiscopi Cantuariensis publicavit *Maillonius* sæculo V. Benedictino. S. *Dunstanus* Episcopus itidem Cantuariensis Regulam composuit, ut omnes Monachi & sanctimoniales Angliæ Regni unanimes & unius moris in Monasteriis habitare, & Deo servire possent. Hæc Regula legitur Tomo IX. Conciliorum. S. *Dunstani* vitam scripsit *Osbernus* Monachus Cantuariensis, eamque sæculo V. Benedictino inseruit *Maillonius*. Complura Opuscula scripsit *Alfricus*, seu *Ælfricus* Cantuariensis etiam Archiepiscopus, quorum quædam adhuc inedita sunt, & in Bibliothecis asservantur, quædam verò edita sunt Londini anno 1623. & 1638. Sancto *Ethewoldo* Wintoniensi

Episcopo multa Opuscula attribuit *Pitsens*, quæ fortè temporis injuriâ perierunt. Quanto affectu sanctus ille Antistes Monachos complecteretur, testatur *willelmus Malmesburiensis* lib. 2. de *Regibus Angliæ* cap. 8. ubi hæc habet: *Tot & tantam Monasteria fecit* (seu *Ethewoldus*) *quod vix modo credibile videatur, ut talia fecerit Episcopus Urbis unius, qualia vix posset Rex Angliæ totius. Fallor, & precipiti sententiâ pecco, si non palàm sit quod dico.* Vitam S. *Ethewoldi* Episcopi Wintoniensis à *worstano* Monacho ejus discipulo descriptam publicavit *Mabillonius* sæculo V. Benedictino. His sanctis Episcopis pietate & doctrinâ haud inferior fuit S. *Oswaldus* primum Wingorniensis, postea Eboracensis Antistes, cujus vita ab Auctore Anonymo, qui incertâ ætate vixit, scripta est, & à *Bollando* ad diem xxix. Februarii, à *Mabilloni* verò sæculo V. Benedictino publicata. Aliam S. *Oswaldi* vitam ab *Eadmaro* Monacho Cantuariensi elucubratam vulgavit *Wartonus* in parte II. Angliæ sacræ. Hi sunt Antistites, qui sæculo decimo tanquam Sydera per Angliam micuere, quique multos habuerunt imitatores, præsertim Monachos, quos inter, *Fridegodus*, Anglus Monachus Cantuariensis, scriptit vitam Sancti *Wilfridi* Eboracensis, quam metricè compositam, sed in fine mutilam edidit *Mabillonius* parte I. sæculi III. Benedictini, sed postea ex Codice Bibliothecæ Cottonianæ nactus, quod in ea desiderabatur, supplementum satis amplum, exhibuit parte I. sæculi IV. Benedictini. Præmitto alios Monachos, qui in Angliâ, Italiâ, Galliâ & Germaniâ sæculo Ecclesiæ decimo vitas Sanctorum Episcoporum, Abbatum,

batur, & Monachorum scripserunt, quæ legi possunt apud doctissimum *Mabillonium*, qui eas sæculis Benedictinis inseruit, Notisque illustravit. Non plura addam de Scriptoribus sæculi decimi, quia quæ hætenus diximus, abunde sufficiunt ad diffundendam calumniam Hæreticorum, qui perfrictâ fronte asserunt, tantam fuisse decimi sæculi Episcoporum, Sacerdotum, Monachorum, omnisque Clericalis Ordinis depravationem morum, & ignorantiam, adeò fuisse collapsam disciplinam, & ubique terrarum regnasse fastum, ambitionem, avaritiam, fraudes, periuria, luxum, libidinem, totamque vitiorum Lernam, ut mirum non sit, si in tam corrupto rerum statu, & in summa Scriptorum penuria, multis erroribus, atque Superstitionibus inquinata fuerit Ecclesia. Hoc, inquam, hæreticorum commentum ex his, quæ in hocce Colloquio de Scriptoribus decimi sæculi hætenus diximus, & ex his etiam, quæ in primo Colloquio observavimus de Sanctitate vitæ Imperatorum, & Regum Angliæ, Galliæ, & Hispaniæ, qui eodem sæculo decimo vixerunt, falsi manifestò convincitur.

D. Probè intelligo, sæculum decimum hominibus ingenio & eruditione claris, ac bonis, piisque Principibus non ità fuisse exhaustum, sicut falsò asserere solent hæretici, ut inde suos stabilire errores, & Ecclesiam Romanam, à cujus communione sunt separati, faciliùs calumniari possint. Sed missâ hac hæreticorum calumniâ, quæ rimarum plena, instar dolii pertusi, hæc illac perfluit, nunc recto tramite pergamus ad viros illustres, seu Scriptores undecimi Ecclesiæ sæculi,
& ab

& ab his initium sumamus, qui pestilentissimam *Berengarii* hæresim eo sæculo exortam doctissimis suis lucubrationibus impugnarunt.

M. Sæculum undecimum, licet doctrinæ ubertate, Pontificum Romanæ Ecclesiæ sanctitate, & rerum gestarum magnitudine longè præstiterit sæculo decimo, in hoc uno tamen, ut jam observavimus, fuit eo infelicius, quod sæculum decimum Sectas, aut Hæreses in Ecclesia latina protulerit nullas, sæculum verò undecimum nefariam *Berengarii* Andegavensis Archidiaconi hæresim, quæ ad nostra usque tempora per *Henricianos*, *Petrobusianos*, & *Waldenses* in novissimas *Lutheri*, & *Calvini* Sectas transmissa est, infelici partu ediderit. Verùm, divino consilio factum est, ut idem sæculum undecimum, quod hanc detestabilem *Berengarii* hæresim protulit, viros quoque pepererit fortissimos, eosque doctissimos, qui istud monstrum in perniciem Ecclesiæ natum sua virtute fugarunt, doctrinâ vicerunt, suisque eruditis Scriptionibus omninò deleverunt. Hos inter nascenti *Berengarii* hæresi se se strenuè statim opposuerunt, ac bellum indixerunt *Hugo* Lingonensis, *Adelmannus* Brixienensis, *Deoduinus* Leodiensis Antistites, quibus se adiunxerunt doctissimi Monachi Benedictini, *Lanfrancus*, *Guilmundus*, *Durandus*, quorum Opera hic breviter referemus. Contra *Berengarium* primus scribere aggressus est *Hugo* Lingonensis Episcopus, qui alias sub *Fulberto* Episcopo Carnotensi vitæ sanctitate & doctrinâ illustri, cum eodem *Berengario* & *Adelmanno* Theologiæ operam dederat, & postea à *Roberto* Francorum Rege ad Sedem Lin-

Lingonenſem fuerat evectus. Hic, inquam, *Hugo* Lingonenſis Epifcopus ſcripſit contra *Berengarium* brevem quidem Tractatum *De Corpore & Sanguine Chriſti*, ſed nervoſum & luculentum, in quo hunc hæreticum etiam atque etiam hortatur, ut contra divinam Omnipotentiam argumentari, ac cæleſte Myſterium impugnare tandem aliquando deſiſtat. Extat hic Tractatus *Hugonis* Lingoneaſis Epifcopi Tomo XVIII. Bibliothecæ Patrum Editionis Lugdunenſis, eumque edidit *Lucas Dacherius* in Appendice ad *Lanfranci* Opera Pariſiis anno MDCXLVIII. *Aldemannus* ex Clerico & Scholaſtico Leodiienſi Epifcopus Brixienſis in Italia, creatus, ſtatim ac audiviſſet, *Berengarium*, qui, ſicut ipſemet, *Fulberti* Carnotenſis Epifcopi fuerat diſcipulus, doctrinam *de Corpore & Sanguine Domini in Euchariftia* Orthodoxæ fidei contrariam ſpargere, ad eum ſcripſit Epistolam, in qua pluribus illum adhortatur, ut famam ſuam tam fœdâ labe non maculet, & à doctrina *Ambroſii*, *Auguſtini*, *Hieronymi*, & aliorum Sanctorum Patrum deſectere non præſumat. Poſteà, in eadem epiſtola ſolis Chriſti Domini verbis innixus, ductoque ab omnipotentia divina argumento invictè probat, verè, realitèr, ſubſtantialiterque contineri in Euchariftia Corpus & Sanguinem Chriſti Domini. Hanc Epistolam ad *Berengarium* ſcripſit *Aldemannus* non anno MXXXV. ſicut viſum eſt *Baronio*, ſed circa annum MXLVIII. Teſtatur ſiquidem *Ughellus* Tomo V. *Italia Sacra*, *Adelmannum* Brixienſem rexiſſe Eccleſiam ab anno MXLVIII. uſque ad annum MLXI. quò fit, ut hanc Epistolam ſcribere haud potuerit ante annum

MXLVIII. Hæc *Adelmanni* Epistola, cujus cum laude meminit *Sigebertus* in libro *De Scriptoribus Ecclesiasticis* cap. CLIII. extat in Biblioth. Patrum: *Deoduinus*, seu *Theotuinus*, Imperatoris *Henrici III.* consanguineus, & Episcopus *Leodiensis* contra *Berengarii* hæresim scripsit Epistolam ad *Henricum* Galliarum Regem, in qua cum vehementer exorat, ut hanc impiam & sacrilegam hæresim, quæ adstruit, Corpus Domini non tam corpus esse, quam umbram & figuram Corporis Domini, è toto suo Regno quam primum exterminare satagat, ac penitus de medio tollat. Hæc autem Epistola sic erat inscripta: *Epistola D Leodicensis*, seu *Leodiensis*, *Episcopi*. Quæ littera D occasionem errandi *Baronio* præbuit. Putavit siquidem *Baronius*, hanc litteram D nomen designare *Durandi* *Leodiensis* Episcopi, à quo hanc Epistolam asserit fuisse scriptam anno millesimo trigesimo quinto. Sed modò convenit inter omnes peritos Criticos, hanc litteram D indicare nomen *Deoduni* Episcopi *Leodiensis*, qui istam Epistolam scripsit anno millesimo quinquagesimo, eodem videlicet anno; quo *Henricus* Galliarum Rex ad dampnandam *Berengarii* hæresim Synodum Parisiis congregari curavit. Hanc *Deoduni* Episcopi *Leodiensis* Epistolam, quæ *Baronii* tempore mutila erat, integram exhibet *Mabillonius* tomo 4. *Analectorum*. Jam verò, quanto zelo *Lanfrancus*, Papiæ Italiæ Civitate oriundus, Ordinis *Benedictini* Monachus, ex Priore Cænobii *Beccensis* Abbas *Codomensis* factus, & postea *Cantuariensis* Archiepiscopus, totiusque Angliæ primas, Catholicam Fidem contra *Berengarium* propugnaverit, sat superque in præceden-

dentibus Colloquiis diximus , & dumtaxat hic referemus Opera ab ipso edita, quæ *Lucas Dacherius* doctissimus Monachus Benedictinus Cōgregationis *S. Mauri* Parisiis in lucem emisit anno MDCXLVIII. eoque ordine illa disposuit. In primis , *Vitam, Lanfranci* scriptam à *Milone Cripino* Monacho Cœnobii Beccensis præfixit ejus Operibus , eamque illustravit eruditis Notis , quæ *Lanfranci* sanctitatem, doctrinam & sapientiam spectabiliorem reddunt. Sequitur postea brevis Commentarius *Lanfranci* in Epistolas Pauli. Hunc Commentarium excipit liber, quem *Lanfrancus* edidit contra *Berengarium* de Corpore & Sanguine Domini. Dein, subnectuntur *Decreta Lanfranci pro Ordine S. Benedicti*, in quibus tamen jure merito suspicatur *Dacherius* , non nulla à quodam consarcinatore fuisse adiecta , tum quia gravitatem, & styli *Lanfranci* majestatem non referunt ubique ; tum quia etiam ipsemet *Lanfrancus* citatur Sectione 2. cap. 2. illorum Decretorum, ubi hæc leguntur : *Cantent Matutinas (decretas Lanfranci) Laudes*. Post hæc *Lanfranci Decreta pro Ordine S. Benedicti* , sexaginta illius Epistolas ad diversos scriptas exhibet *Lucas Dacherius* , quamvis non dubitet, complures alias à *Lanfranco* fuisse scriptas, quæ haud dubiè , magno rei litterariæ dispendio, perierunt, dùm anno millesimo sexcentesimo vigesimo quarto ruit ditissima Monasterii Beccensis Bibliotheca , in qua benè multi Codices MSS. curâ & studio tam *B. Lanfranci*, quàm *S. Anselmi* lucubrat, & castigati studiosè asseruabantur. Ultimo loco Operum *Lanfranci* reponit *Dacherius* librum *De celandis Confessionibus* , cujus obscuriora loca perdoctis Notis Illustrat , & ad calcem suæ Operum *Lanfranci*

franci editionis attexit Appendicem, in qua ex diversis MSS. Codicibus inlerit *Chronicon Beccense, Vitas B. Herluini Fundatoris ac primi Abbatis Cænobii Beccensis, & quatuor priorum Abbatum ejusdem Monasterii. Vitam S. Augustini Anglorum Apostoli: Tractatus duos de Eucharistiæ Sacramento contra Berengarium, Hugonis videlicet Lingonensis Episcopi, & Durandi Abbatis Troarnensis. Desideratur tamen in hac Operum Lanfranci Editione adornata à Luca Dacherio Sermo à Lanfranco compositus, quem antehac ineditum idem Lucas Dacherius evulgavit tomo 4. Spicilegii. Zelum Lanfranci in confutanda Berengarii hæresi æmulati sunt eodem sæculo undecimo Guilmundus, & Durandus, quorum prior, seu Guilmundus Monachus Ordinis Benedictini, Crucis S. Leufredi Diocesis Ebroicensis in Normannia, & postea Aversanus in Italia Archiepiscopus, scripsit adversus Berengarium libros tres de Corporis & Sanguinis Christi veritate in Eucharistia, in quibus hæreticos umbraticos (ita Berengarianos appellat) refellit locupletissimis Scripturæ Sacræ, & Sanctorum Patrum testimoniis. Scripsit etiam Guilmundus confessionem de Sancta Trinitate, Humanitate Christi, & veritate Corporis & Sanguinis Domini, & Orationem ad Guillelmum I. Angliæ Regem, in qua Episcopatum sibi ab eo oblatum modestissime recusat. Hæc Guilmundi Opera habentur tomo XVIII. Bibliothecæ Patrum. Durandus verò ex Monacho Fiscanensi Ordinis Benedictini primus Abbas Monasterii Troarnensis edidit contra Berengarii hæresim eruditum librum de Corpore & Sanguine Domini, quem in novem partes distribuit, & in eo multa eruditione cum ex sacris Scripturis, tum ex perpetuâ*

petuâ Sanctorum Patrum traditione haustâ Berengarianæ hæresis sectarios contrivit. Hunc *Durandi Troarnensis Abbatis* librum *Lucas Dacherius*, ut jam observavimus, primus publicâ luce donavit in Appendice Operum Lanfranci, indeque in Bibliothecis Patrum insertus. His doctissimis Scriptoribus, qui undecimo seculo in *Berengarium* calammum acuerunt, accenseri meritò debet *Humbertus* è Lotharingia oriundus, Tullensis Cænobii Ordinis Benedictini Monachus, & propter singularem, quâ pollebat, eruditionem, à *Leone IX.* sanctissimo Pontifice creatus Episcopus Sylvæ Candidæ, & inter S.R.E. Cardinales cooptatus. Præscripsit siquidem *Humbertus*, jubente *Nicolao II.* Pontifice Maximo, formulam abjuratæ, quam *Berengarius* Sacramentariorum parens pronuntiavit in Cœcilio Romano. Quam ob rem, *Humbertum* laceßivit *Berengarius*, cum, ut jam observavimus, *Burgundum* per contemptum appellans. At *Lanfrancus* in libro de Corpore & Sanguine Domini cap. 2. ab insultu *Berengarii* præclare vindicat *Humbertum*, quem ut Virum religiosum, Fide Christiana & sanctissimis operibus perseverantissimè decoratum, scientia divinarum, ac sæcularium litterarum apprimè eruditum commendat. Ostendimus in tertio Colloquio, hunc *Humbertum* à *Leone IX.* Pontifice Maximo Legatum Constantinopolim missum, ut Orientale schisma componeret, causam Ecclesiæ strenuè propugnasse adversus *Michaelem Cerularium* Patriarcham Constantinopolitanum, *Leonem Acridanum*, & *Nicetam Pectoratum*, quorum calumnias in Latinos egregiè confutavit editis libris, qui extant in Appendice tomi 11. Annalium Cardinalis *Baronii*,
apud

apud *Henricum Canisium* tomo 5. Lect. Antiq. & in Bibliothec. Patrum.

D. Ut in aliis recensendis viris illustribus, qui sæculo Ecclesiæ undecimo floruerunt, recto ordine progrediamur, meamque, in retinendis eorum nominibus, & libris ab ipsis editis, memoriam juvare possim, rogo te, ut exhibeas Scriptores, qui in Occidente celebriores fuerunt, & primò illos in medium producas, qui Italiam; secundò, qui Galliam; tertio, qui Germaniam; quartò, qui Hispaniam; quintò, qui Angliam doctrinâ & pietate illustrarunt, quorum omnium seriem claudent Scriptores Græci, qui in Oriente eodem sæculo undecimo aliquâ doctrinæ laude fulserunt.

M. Quatuor potissimum Scriptores pietate & doctrinâ conspicuos dedit Italia undecimo Ecclesiæ sæculo, duos videlicet Romanos Pontifices *Gregorium VII.* & *Victorem III.* S. *Petrum Damianum* Cardinalem Ostiensem, & *Anselmum* Lucensem Episcopum. *Gregorius VII.* de quo multa in superioribus Colloquiis diximus, & quæ hic repetere supervacaneum omninò esset, scripsit epistolarum libros decem, qui extant tomo 10. Conciliorum. Obiter tamen advertere debes, Regesto *Gregorii VII.* inter epistolam quinquagesimam quintam libri secundi, & epistolam quinquagesimam sextam insertas esse viginti septem propositiones, quæ inter se nullatenus cohærent, nullâ temporis notâ consignantur, nec epistolæ, nec tractatus, nec sermonis rationem habent. Harum propositionum, seu articulorum Collectionem *Gregori VII. Dictatum* inscriptam, putant nonnulli, post *Baronium*, esse genuinum factum *Gregorii VII.* Alii verò periti Critici

tici negant, *Gregorium VII.* esse Auctorem hujusce *Diſtatus*, hiſque rationibus moventur. Primò, quia *Bellarminus*, & *Labbeus* in libro *de Scriptoribus Eccleſiaſticis Opera Gregorii VII.* recenſentes, ejus tantum epistolarum mentionem faciunt, & de illo *Diſtatu* ne minimum quidem verbulum habent. Secundò, quia nullus Auctor coævus vel ſuppar meminit hujusce *Diſtatus*, aut eum *Gregorio VII.* adſcripſit. Tertiò, quia nuſquam ipſemet *Gregorius VII.* in ſuis epistolis hunc *Diſtatum* laudavit aut vindicavit. Quartò, quia credibile non eſt, *Gregorium VII.* litteris mandaſſe hunc *Diſtatum*, in quo nonnulla continentur, quæ ejus modeſtiam, pietatem, ſapientiam non redolent, & ab ejus doctrina videntur aliena. Dubitant etiam periti Critici, an *Expoſitio in ſeptem Pſalmos Pœnitentiales*, quæ ſub nomine *S. Gregorii Magni* circumfertur, adjudicari debeat *Gregorio VII.* Aſſervatur etiamnum in Angliâ *Commentarius manuſcriptus in Matthæum*, quem à *Gregorio VII.* ante Pontificatum, ſeu, dum adhuc Monachus eſſet, lucubratum fuiſſe ferunt, ſed hic *Commentarius manuſcriptus* necdum in lucem prodiit.

De *Viſtore III.* in Sede Romana *Gregorii VII.* ſucceſſore, quique ante Pontificatum *Deſiderius* appellabatur, & erat Caſſinenſis Monafterii Abbas, plura etiam diximus in Colloquio ſecundo diſſerendo de Pontificibus, qui Romanam Eccleſiam ſæculo undecimo rexerunt. Addam hic dumtaxat, nullâ prorsus fide dignum eſſe *Hugonem* Abbatem Flaviniacenſem, dum in ſuo Chronico mortem *Viſtoris III.* hiſ verbis deſcribit: *Hic igitur (ſeu Viſtor III.) conſecratus ab Oſtienſi Epiſcopo, cum Miſſas*
Tom. IV. R apud

apud S. Petrum diceret, infra actionem iudicio Dei percussus est. Et quamvis tardè cognoscens se errasse, se ipse deposuit, & accitis Fratribus de Monte Cassino, qui secum aderant, præcepit, se illo deferri, & in Capitula non ut Papam, sed ut Abbatem sepeliri. Eâ in re, inquam, nulla fides habenda est Hugoni Abbati Flaviniacensi, quippe qui stetit à partibus Hugonis Archiepiscopi Lugdunensis, qui immoderato Pontificatus adipiscendi desiderio inflammatus, *Victoris III.* Summi Pontificis electionem ac consecrationem, per quam spes fallaces, & suæ de assequendo Pontificatu Romano cogitationes in fumum abierunt, ægrè ac iniquo animo tulit, ut videre est in proluxa illa epistola, quam conviciis in *Victorem III.* Sanctissimum Pontificem scatentem queribundus scripsit ad *Matildem* Comitissam. Extat hæc epistola tomo 10. Conciliorum. Præterea, *Victorem III.* Papam ab hac calumnia, quam ipsi impingit *Hugo Flaviniacensis Abbas*, vindicant non solum ea, quæ de illius vitæ sanctitate, & in recusando Pontificatu modestiâ in citato Colloquio in medium attulimus, sed etiam ejus Epitaphium à *Baronio* recitatum, & Martyrologium *Benedictinum*, cui nomen Sanctissimi illius Pontificis ad diem 16. Septembris inscriptum est his verbis: *In Monasterio Cassinensi obitus B. Victoris Papæ III. sanctitate vitæ, & miraculorum gloria clarissimi.* Quatuor Dialogorum libros de *Miraculis Sancti Benedicti*, & SS. Monachorum Cassinensium scripserat *Victor III.* Papa, ut testatur *Petrus Diaconus* in libro de *Viris Illustribus Cænobii Cassinensis* cap. 18. Sed tres dumtaxat istius Pontificis Dialogorum libros ex Codice Vaticano primus eruit, additisque Notis edidit

Romæ *Joannes Baptista Marus* Romanus, Collegia-
tæ Ecclesiæ Sancti Angeli in Foro Piscium Canoni-
cus. Deinde prodierunt Parisiis cum ejusdem Ca-
nonici Notis anno MDCLXVI. & extant apud *Mabil-*
lonium parte II. sæculi IV. apud *Henschenium* ad
diem 21. mensis Martii, & in Bibliothec. Patrum.
Scripsit etiam idem *Victor III.* Papa plures episto-
las ad *Philippum* Galliarum Regem, & ad *Hugonem*
Cluniacensem Abbatem, habuitque *Orationem ad*
Episcopos in Synodo Beneventana, quæ reperitur
apud *Leonem Ostiensem* cap. 71. lib. 3. *Chronici Cassi-*
nenfis, & apud *Baronium* ad annum MLXXXVII.

S. Petrus Damianus Ravennâ oriundus, Mona-
chus fuit Congregationis Sanctæ Crucis Fontis *Avell-*
ani à Beato *Lodolpho* fundatæ. Docuit Fratres suæ
Eremitæ, ac dein Monachos *Pomposianos*. Præfuit
magna cum laude Eremitæ Fontis *Avellani*, ac quin-
que extruxit Monasteria, siue *Eremitarum habitacu-*
la, ut testatur Sanctus *Joannes Laudensis* in *Vita*,
quam de eo scripsit. Sub Romanis Pontificibus
Gregorio VI. *Clemente II.* *Leone IX.* *Viçlore II.* *Stepha-*
no IX. *Nicolao II.* & *Alexandro II.* egregiam Eccle-
siæ Sanctus *Petrus Damianus* navavit operam. Ab
Stephano IX. Episcopus & Cardinalis Ostiensis, vo-
lens nolens, creatus, omnem suam industriam ad
schisma Antipapæ *Benedicti* contra *Nicolaum II.* &
pseudo-Pontificis *Cadaloi* adversus *Alexandrum II.*
penitus abolendum contulit. Legationem in Gal-
lia, & Germania obiit nomine *Alexandri II.* qui
cum in tanto honore habebat, ut scribens ad Gal-
liarum Episcopos hoc illum celebret elogio: *Ta-*
lem vobis virum destinare curavimus, quo post nos
major in Romana Ecclesia non habetur, Petrum Da-

mianum Ostiensem Episcopum, qui nimirum noster est oculus, & Apostolica Sedis immobile firmamentum. Ab eodem Summo Pontifice Alexandro II. missus est Petrus Damianus Florentiam, ut natum eâ in Ecclesia schisma Episcopum inter & Monachos componeret. Ravennam quoque jussu ejusdem Pontificis profectus est, ut Cives Ravennates reconciliaret Ecclesie Romanæ, eosque anathematis vinculo, quo erant innodati, solveret. Disciplinæ Ecclesiasticæ studiosissimus fuit S. Petrus Damianus, eamque acerrimè propugnavit contra Simoniacos, contra Clericos incontinentes, & contra Laicos nubentes consanguineis. Omnium sui sæculi virorum eruditiorum extitit patronus, decus & prælidium, multaque ipsemet reliquit ingenii sui monumenta, quæ in tres tomos distributa Romæ edidit Constantinus Cajetanus Monachus Benedictinus Cœnobii Catanensis S. Nicolai de Arena, simul cum ejus Vita à Sancto Joanne Laudensi ejus Discipulo scripta, quam Bollandus ad diem 23. mensis Februarii recudit, ac præviis Commentariis illustravit. Librum de Correctione Papæ, & Episcopi, qui Argentorati anno MDLXII. sub nomine S. Petri Damiani excusus est, non esse genuinum S. Petri Damiani factum, rectè monet Possevinus in Apparatu sacro. Confundi haud debet S. Petrus Damianus cum Petro de honestis, qui Canonicos Regulares in Ecclesia Sanctæ Mariæ in Portu in agro Ravennate instituit, eisque peculiarem scripsit Regulam à Paschali II. Pontifice Maximo approbatam. Hunc enim Petrum de honestis esse diversum à Petro Damiano, apertè contra nonnullos evincunt Rubens lib. 5. Hist. Ravenn. & Pennotus lib. 2. cap. 48.

An-

Anselmus Episcopus Lucensis, patriâ non Mantuanus, sed Mediolanensis, nepos *Alexandri II.* multos scripsit libros, ex quibus duo supersunt contra *Guibertum* Antipapam, & sequaces ejus pro defensione *Gregorii VII.* qui nunc extant in Biblioth. Patrum. Eidem Lucensi Episcopo attribuitur in pluribus MSS. Codicibus insignis *Collectio Canonum Ecclesiasticorum*, quam tamen viri eruditi ei abjudicant, tum quia in hac Collectione Decreta *Urbani II.* & sequentium Pontificum continentur, cum tamen certo certius constet, *Anselmum* Episcopum Lucensem ad illorum tempora non pervenisse; tum quia etiam vetus Auctor Presbyter Pœnitentiarius domesticus *Anselmi* recensens in illius vita Opera ab ipso edita, istius *Canonum Ecclesiasticorum Collectionis* nullatenus meminit, sicut nec *Sigebertus*, nec *Trithemius*. De ea Collectione legendus est *Baluzius* in Opere *De emendatione Gratiani*, tam in Præfatione num. xix. quàm etiam in Notis pag. 641. Vitam *Anselmi* Episcopi Lucensis à Presbytero Pœnitentiariorum ejus domestico scriptam recitat *Bollandus* in Actis Sanctorum ad diem xviii. mensis Martii.

In Gallia undecimo Ecclesiæ sæculo bonæ Artes, & scientiæ, quæ sæculo decimo haud parùm neglectæ fuerant, refluere cœperunt, magnumque susceperunt incrementum. Testatur siquidem *Egassius Bulaus* Tom. I. *Historiæ Universitatis Parisiensis* pag. 347. in multis Galliarum urbibus Scholas undecimo Ecclesiæ sæculo fuisse passim restitutas, aut jam institutas novum recepisse splendorem *Remis*, *Aureliæ*, *Carnuti*, *Andegavi*, *Lauduni*, sed præcipuè in Academia Parisiensi, ad quam ex omni

mundi parte homines veræ sapientiæ acquirendæ desiderio flagrantēs, velut ad locupletissimum bonarum Artium & litterarum Emporium discendi gratiā convolarunt, qui deindē scientias consecuti, eas in aliis urbibus & oppidis maximæ cum laude docuerunt, videlicet *Fulbertus Carnuti*, *Anselmus Lauduni*, *Marbodius Andegavi*, *Lanfrancus*, & *Anselmus* ex Italia profecti in Cœnobio Beccensi, & alii innumeri viri illustres omnium disciplinarum notitiā Parisiis imbuti non solum in Gallias, Sed & in alias Orbis Nationes universæ eruditionis thesauros copiosissimè effuderunt, quorum elogium texit idem *Bulaus* in *Catalogo illustrium Academicorum*, quæ ad calcem Tomi I. *Historiæ Universitatis Parisiensis* adjecit. Infinitus profectò essem, si de singulis clarissimis viris, qui undecimo sæculo è Parisiensi Academia toto Orbe celeberrimā prodierunt, Provinciam differendi hic suscipere vellem. Nonnullos jam laudavi Scriptores Gallos, qui *Berengarii* Hæresim undecimo sæculo enatam confutarunt, videlicet *Hugonem* Lingonensem, *Adelmannum*, *Durandum* Abbatem Troarnensem, & *Humbertum* Cardinalem, quibus aliquot alios impræsentiarum addam illustres viros, qui in Galliis eodem sæculo celebres fuerunt. Hos inter principem locum obtinet *Fulbertus*, qui licet *Romanus*, aut *Italus* fuerit, sicut ex Epistola ejus secunda ad *Einarandum* colligit *Mabillonius* Tomo II. *Analectorum*, floruit attamen in Galliis, quippè qui, ut testantur veteres *Annales MSS.* Collegii Navarri-ci, Galliarum Regis *Roberti* Cancellarius fuit, & Carnotensis Episcopus post *Rodolphum* ab eodem Re-

Rege designatus. Docendi Officium, quod in schola Carnotensi ante Episcopatum suscepit, non reliquit *Fulbertus* factus Episcopus, scholamque habuit discipulorum undequaque confluentium frequentiam pernobilem. Inter complures ejus discipulos insignes, cum Clericos, tum Monachos, numerantur *Olbertus* in Laubiensi Cœnobio primum educatus, deinde Trevis, Parisiis, postremo Carnuti litteris imbutus, postea *Burchardi*, Episcopi Wormatiensis Magister; *Angelrannus* Picardus Centulensis Cœnobii doctissimus Monachus; *Adelmannus* Clericus Leodiensis, *Hugo* Lingonensis Episcopus, *Berengarius* Turonensis, multique alii doctrinâ viri illustres, adeo ut, quandiu vixit *Fulbertus*, nulla schola celebrior in Gallia visa fuerit, quam Carnotensis, sicut testatur *Bulæus* in *Historia Universitatis Parisiensis* sæculo II. Scripsit *Fulbertus* Tractatum adversus *Judaos*, Canonem *De Penitentia Mulierum*, complures Epistolas, Sermones, Profas, & Hymnos, præsertim in laudem B. Mariæ Virginis, quam singulari devotionis affectu coluit, & in cujus honorem magnificam Carnotensem Ecclesiam, *Canuto* Angliarum Rege sumptus in id suppeditante, excitavit. Epistolam *Fulberti* De rebus Ecclesiæ religiose & cautè distribuendis antehac ineditam publici juris fecit *Lucas Dacherius* in Appendice ad Tomum I I. spicilegii.

Post *Fulbertum* Carnotensem Episcopum, Catalogo virorum illustrium, qui undecimo Ecclesiæ sæculo in Gallia floruerunt, accenseri merito debent quatuor Monachi Ordinis S. Benedicti, videlicet *Ademarus*, *Glaber Rodulphus*, *Helgaldus*

& *Anselmus*. Scripsit *Ademarus* Cœnobii Sancti Eparchii Engolismensis Monachus Chronicon à principio Monarchiæ Francorum, præcipuè ab anno 829. usque ad annum mxxviii. quo è vivis excessit. Extat istud Chronicon, ad res Aquitanicas illustrandas præsertim utile, Tomo II. Bibliothecæ *Philippi Labbei*. Tribuitur eidem Ademaro *Supplementum ad Amalarii Opus de Divinis Officiis*, quod *Mabillonius* edidit Tomo II. *Analectorum*. Testatur quoque *Dupinus* cap. xi. *Bibliotheca Scriptorum Ecclesiasticorum XI. sæculi*, doctissimum *Baluzium* penès se habuisse Epistolam manuscriptam, & Sermones adhuc ineditos ejusdem *Ademari*, in quibus, cā tum temporis inter Lemovicenses feruente lite, de qua superiùs sermonem habuimus, magna animi contentione probat, Sanctum *Martialem* appellari debere Apostolum. *Glaber Rodolphus* Monachus Sancti Germani Antistiodorensis vixit sub Regibus Francorum *Roberto*, & *Henrico I.* composuitque Historiam quinque libris comprehensam ab anno circiter nongentesimo nonagesimo ad annum millesimum quadragessimum sextum, quam in lucem emisit *Franciscus Duchesnius* inter Antiquos Scriptores Historiæ Francorum Tomo iv. scripsit etiam *Glaber* vitam *S. Guillelmi Abbatis S. Benigni Divionensis*, quam edidit *Bollandus* inter Acta Sanctorum ad i. diem mensis Januarii. *Elgaldus* Floriacensis Monachus edidit *Epitomen vitæ Roberti Regis Francorum*, quam inter Antiquos Scriptores Historiæ Francorum publicavit jam citatus *Duchesnius* Tomo iv. *Anselmus* Remensis Monachus scripsit Itinerarium *Leonis IX.* dùm videlicet Romā in Gallias pro-

profectus est Romanus ille Pontifex. Prætermittito, brevitatis ergò, multos Abbates & Monachos, qui undecimo Ecclesiæ sæculo scripserunt aliquorum Abbatum & Monachorum vitas, quæ legi possunt apud *Mabillonium* in sæculis Benedictinis.

A Gallis Scriptoribus transeamus ad Germanos, quorum undecim præcipuè numerantur, qui sæculo Ecclesiæ undecimo eruditionis laude clauerunt, videlicet *Meginfredus*, *Berno*, *Bruno*, *Hermanus Contractus*, *Lambertus Scafnaburgensis*, *Bertholdus Constantiensis*, *Adamus Bremensis*, *Gebhardus*, *Stephanus*, *Paulus Benriedensis*, & *Gerochus*, quorum edita Opera hic breviter indicare sufficiet. In primis, *Meginfredus* Fuldensis primùm Monachus, & postea Archiepiscopus Magdeburgensis scripsit vitam Sancti *Emmerani* Archiepiscopi Ratisponensis, quam vulgavit *Canisius* Tomo II. Antiquæ lectionis. *Berno* Abbas Cœnobii Augiæ Divitis propè constantiam ad Rhenum, humanâ & divinâ sapientiâ præditus fuit, sicut testatur *Sigebertus* cap. 158. libri de *Scriptoribus Ecclesiasticis*, & scripsit librum de quibusdam rebus ad *Missa* Officium pertinentibus, qui in Bibliotheca Patrum editus est, ac vitam S. *Uldarici* Episcopi Augustani, quam recitat *Surius* ad diem IV. mensis Julii. Hunc *Bernonem* Augiæ Divitis Abbatem, malè confundit *Baronius* cum *Bernone*, qui fuit fundator, & primus Abbas Ordinis Cluniacensis, & è Burgundia erat oriundus. Malè etiam *Gerardus Joannes Vossius* cap. 44. lib. 2. De *Historicis Latinis* confundit eundem *Bernonem* Augiæ Divitis Abbatem cum alio *Bernone*, qui nono sæculo fuit discipulus *Hincmari* Archiepiscopi Remensis, &

Eccle-

Ecclesiæ Parisiensis Clericus, ut liquet ex Epistola *Æneæ* Parisiensis Episcopi ad eundem *Hincmarum* data, & à *Baronio* relatâ. *Bruno* Imperatoris *Conradi* Patruelis, & Episcopus *Herbipolen*sis, vir fuit, teste *Trithemio* in lib. *De Scriptoribus Ecclesiasticis*, in divinis scripturis studiosus, vita & conversatione sanctissimus, qui ob meritorum suorum excellentiam *Catalogo Sanctorum* adscriptus est. Scripsit *Bruno* Expositionem seu Commentarium in totum *Psalterium*, aliaque composuit Opuscula in Cantica tam veteris, quam novi Testamenti, in Orationem Dominicam, & in Symbola Apostolicum, & *S. Athanasii*, quæ à *Joanne Cochleæ* recensita extant Tomo XVIII. Biblioth. Patrum Editionis *Lugdunensis*. *Hermannus Contractus* filius *wolferadi* Comitum *Veringensis* in *Suevia*, & *Cœnobii Augiæ* Divitis Monachus Ordinis *Benedictini*, cum ab infantia suâ omnibus corporis membris esset contractus, inde *Contractus* fuit cognominatus. Tres linguas, Græcam, Latinam, & Arabicam, teste *Trithemio* in libro *De Scriptoribus Ecclesiasticis*, apprime calluit. Multa composuit Opera tum strictâ, tum solutâ oratione, & Græcorum Philosophorum, Arabumque Astronomorum Tractatus aliquot latio donavit; sed præcipue scripsit *Chronicon* ab ortu Christi usque ad annum millesimum quinquagesimum tertium, quod *Christianus Ursinus* Tomo unico *Rerum Germanicarum* edidit gemino contextu. Editionem ejusdem *Chronici Hermannii Contracti* locupletiore adornavit *Canisius*, quam inseruit Tomo I. *Antiq. lect.* Hæc *Canisiana* Editio, quæ castigatissima est, extat in Bibliothecis Patrum *Coloniensi* & *Lugdunensi*. *Her-*

man-

manni Contracti Chronicon Bertholdus Presbyter Constantiensis ad Rhenum ab anno MLIII. ubi desit Hermannus Contractus, perduxit usque ad annum MC. Historiam Gregorii VII. & Henrici IV. accuratè & fideliter scripsit, variaque lucubravat Opuscula pro Gregorio VII. contra schismaticos, quæ partim Gretzerus Soc. Jesu in Apologia pro eodem Pontifice, partim Sebastianus Tengnagel in lucem emiserunt. Lambertus Scafنبurgenfis, Cœnobii Hirsfeldensis in Diœcesi Moguntina Monachus, eleganter & accuratè concinnavit Historiam Rerum Germanicarum usque ad annum MLXXVII. quam postea Anonymus Monachus Erphordiensis continuavit ad annum usque MCCCCLXXII. Hanc Lamberti Scafنبurgenfis Historiam, ejusque continuationem Joannes Pistorius inseruit Collectioni, quam edidit, illustrium virorum Scriptorum, qui Rerum Germanicarum Historias, vel Annales posteris reliquerunt. Cum maxima sinceritate & diligentia Adamus Bremensis Canonicus scripsit quatuor libros De Historia Ecclesiastica Hammaburgensis & Bremensis Diœceson à tempore Caroli Magni usque ad Henricum IV. & ad calcem suæ Historiæ adiecit Tractatum De situ Daniæ, & reliquarum, quæ trans Daniam sunt, regionum naturâ, moribus, & religione. Hæc Adami Bremensis Historia publicata fuit ab Erpoldo Lindenbrogio Lugduni Batavorum anno 1595. & deinde cum Notis prodit Helmstadii anno MDCLXX. Gebhardus Salisburgensis Episcopus, & Stephanus Halberstadiensis scripserunt Epistolas pro Gregorio VII. contra schismaticos, quas Sebastianus Tengnagellus Cæsareus Viennæ Bibliothecarius ex MSS. Codicibus inter alia

vete-

vetera monumenta edidit, unâ cum duobus libris *de Gestis Mathildis Comitissæ*, quos *Domnizo* Presbyter veraci, sed inculto Carinine composuit. Denique *Gerochus* Reicherispergensis in Bavaria præpositus scripsit syntagma de *Henrico IV. & V. Imperatoribus*, & de *Gregorio VII.* nonnullisque aliis consequentibus Pontificibus Romanis, quod *Gretserus* Soc. Jesu Theologus publicâ luce donavit. Hi sunt celebriores Scriptores, qui in Germania undecimo Ecclesiæ sæculo litteris inclyti fuerunt. Consultò tamen prætermisi *S. Brunonem* Colonensem, qui eodem sæculo doctrinâ & pietate maximè micuit, atque Carthusiensem Ordinem fundavit, quia in proximo Colloquio, ubi de Monastica disciplina XI. sæculi agemus, opportunior de sancto illo fundatore, ejusque Operibus disserendi se se dabit occasio. Nolui etiam in serie illustrium undecimi sæculi Germaniæ Scriptorum aliquam de *Benno*, natione licet Germano, & pseudo-Cardinali facere mentionem, eò quòd *Benno* tempore schismatis *Clementi III.* Antipapæ obstinato animo adhæsit, & fuit infensissimus *Gregorio VII.* legitimo Pontifici Romano, in quem duos scripturavit libros injuriis, conviciis, & contumeliis scatentes, qui extant apud *Orthuinum Gratium* in *Fasciculo rerum expendarum & fugiendarum*, quem typis edidit anno MDXXXV. Eisdem *Benno*is libros anno MDCXI. in lucem emisit *Melchior Golstadius* inter varia *Opuscula Anti-Gregoriana*.

Seriem Scriptorum, qui undecimo Ecclesiæ sæculo in Hispania aliquot Opera ediderunt, *Nicolaus Antonius* capite primo Tomi secundi *Bibliothecæ*

theca Hispania veteris auspiciatur à *Sampiro* natione Hispano, & Asturicensi Episcopo, qui *Chronicon* condidit ab anno octingentesimo sexagesimo sexto, quo in Hispania regnare cæpit *Alphonfus Magnus* hujus nominis III. illudque perduxit usque ad obitum *Ranimiri* III. Hispaniarum Regis, hoc est, usque ad annum nongentesimum octuagesimum quintum, quod postea *Pelagius* Ovetensis Episcopus usque ad mortem *Adelphonsi* VI. Hispaniarum Regis, annumque millesimum centesimum decimum nonum continuavit. Istud *Sampiri* *Chronicon*, unà cum aliis Hispaniæ Chronicis anno MDCXV. & MDCXXXIV, edidit *prudentius Sandovalius*, Notisque ac Dissertationibus illustravit. Præter *Sampirum*, alios paucos obscuri nominis Scriptores undecimi sæculi Hispanos, loco mox à me laudato, memorat jam citatus *Nicolaus Antonius*, quos hic lubens prætermitto. Obiter dumtaxat velim observes, Hispanos vulgò existimare, *Avicennam* Medicorum Arabum Principem ex Hispania oriundum fuisse, ibique sæculo XI. floruisse. Sunt tamen inter Hispanos alii, qui *Avicennam* Bæticum, alij Cordubensem, alij Hispalensem, alij Aragonensem, alij denuum Valentinum fuisse dicunt. Sed hanc fabulam merito explodit *Nicolaus Antonius* cap. 2. Tomi 2. *Bibliotheca Hispania veteris*, ubi primò fatetur, se prorsus nescire, unde Hispanos invaserit hæc diu nata persuasio, quòd *Avicenna*, qui certè natione Persa fuit, in Hispania fuerit natus. Deindè multis momentis probat, *Avicennam* toto vitæ suæ tempore nec in Hispaniam unquam venisse, nec venire potuisse, tantum abest ut fuerit.

rit Hispanus. Quòd verò spectat Opera, quæ edidit *Avicenna*, qui XI. sæculo claruit, asserit ibidem *Nicolaus Antonius*, Opera Arabica *Avicennæ* extare manuscripta in Bibliothecis Ecclesiæ Toletanæ octo Voluminibus comprehensa; hebraicè autem versa quatuor aliis Voluminibus, quæ in Bibliotheca P. P. Soc. Jesu Collegii Romani adhuc asservantur. Fuerunt etiam Opera *Avicennæ* Latino idiomate donata à *Gerardo Carmonensi* hispano Provinciæ Baticæ, ut testatur idem *Nicolaus Antonius* Tomo 2. *Bibliotheca Hispania veteris* pag. 263.

Anglia undecimo Ecclesiæ sæculo aliquos protulit eruditos Scriptores, de quibus latè disserunt *Baleus*, & *Pitfeus*. Tres tantum celebriores hic proferam, videlicet *Marianum Scotum*, *Osbernium*, & *Hemmingum*. Primus, seu *Marianus Scotus* in Scotia seu Hibernia natus, Ordinis S. *Benedicti* Monachus, scripsit *Chronicon* à Christo nato ad annum usque *MLXXXIII.* quod postea ad annum *MCC.* continuavit *Dodechinus Abbas*. Hoc *Mariani Scoti* *Chronicon* continuatum publici juris fecit *Pistorius* inter veteres Scriptores Rerum Germanicarum. *Osbernus* Ecclesiæ Cantuariensis præcentor & Monachus condendis sanctorum vitis præsertim incubuit, quippè *Vitam S. Odonis* Cantuariensis Archiepiscopi à *Mabillonio* insertam sæculo V. *Benedictino*, *Vitam* & miracula S. *Dunstani* Cantuariensis itidem Archiepiscopi descripsit duobus libris, quos *Bollandiani* in *Actis Sanctorum* mense Majo Tomo IV. & *Mabillonius* sæculo V. *Benedictino* exhibent. Scripsit quoque *Osbernus* vitam & passionem S. *Elphégi* Cantuariensis

sis Archiepiscopi & Martyris, quam *Bollandiani* ad diem xix. mensis Aprilis in Actis Sanctorum ediderunt. *Hemmingus Monachus wigorniensis* composuit quinque libros *De Ecclesia wigorniensis Dotatione, Privilegiis, & Possessionibus*. Sed de his, & aliis Scriptoribus Anglis, Scotis, & Hibernis legendi sunt *Joannes Balæus* in suis centuriis *De scriptoribus Angliæ & Scotiæ*, *Joannes Pitsæus* in Catalogo Scriptorum Angliæ, *Jacobus Varæus* in libro *De Hibernia & antiquitatibus ejus*, & *Henricus warthonus* in Opere, quod edidit *De Anglia sacra*.

Præter istos Scriptores, quos undecimo Ecclesiæ sæculo in Italia, Gallia, Hispania, & Anglia floruisse hætenus diximus, fuerunt etiam eodem sæculo alij pietate & doctrinâ illustres Monachi, qui Cœnobiorum, in quibus Monasticam vitam degebant, Chronicon condiderunt, videlicet Chronicon *Gemblacensis Monasterii* Diocesis *Namurcensis*, quod editum est Tomo VI. spicilegii *Dacheriani*; Chronicon *Mosomensis Monasterii* Diocesis *Remensis* Tomo V. ejusdem spicilegii insertum; Chronicon *Abbatie Fontanellensis* Diocesis *Rotomagensis* Tomo III. ejusdem spicilegii publicatum; Chronicon *Monasterii Afflegemensis*, seu *Affligeniensis* in *Brabantia*, quod extat Tomo X. ejusdem spicilegii, Chronicon *Centulensis Abbatie*, seu *S. Richarii*, editum Tomo IV. spicilegii. Chronicon *Andrensis*, sive *Adernensis* *Monasterii* Diocesis *Bolonensis*, quod habetur Tomo IX. sæpius jam citati spicilegii *Dacheriani*. Fuerunt etiam eodem sæculo undecimo complures in Occidente Scriptores, præsertim Monachi,

sed

sed Anonymi, qui vitam Sanctorum Abbatum, & Monachorum scripserunt, quæ legi possunt apud *Mabillonium* in sæculis Benedictinis. Inter illos Scriptores Anonymos unus est, qui sub finem sæculi vixit. & Auctor est *Micrologi*, seu libri *De Ecclesiasticis Observationibus*, idest, *Divinis Officiis*, inscripti, qui duobus supra sexaginta capitibus constat. Voce autem *Micrologi* Scriptores mediæ & infimæ ætatis librum, qui in Epitomes speciem editus est, intellexerunt. Extat hic *De Divinis Officiis* *Micrologus* in Bibliothec. Patrum Editionis Lugdunensis. Advertere tamen debes, *Guidonem Aretinum*, Monachum Benedictinum in Italia, & doctissimum sæculi undecimi Musicum, non esse Auctorem illius *Micrologii* *De Divinis Officiis*, sicut *Possentino*, & aliis nonnullis perperam visum est, illum tamen Auctorem esse cujusdam Operis Musici, quod *Micrologum* inscripsit, & in quo excogitavit novam cantandi methodum, quam vulgò *Solmificationem* vocant, seu *Gammam* cum notis, Ut, Re, Mi, Fa, Sol, La. Hinc *Domnizo* Presbyter in Carmine de Gestis Comitissæ *Matthildis*, agens de *Thebaldo* Aretino Episcopo, canit:

*Micrologum librum sibi dictat Guido peritus.
Musicus & Monachus, necnon Eremita beandus.*

D. Amplum satis Catalogum texuisti Scriptorum Latinorum, qui undecimo Ecclesiæ sæculo pari doctrinæ & pietatis laude conspicui fuerunt. Superest, ut sub finem istius Colloqui brevi ac compendiario stylo referas Scriptores Græcos, qui eodem sæculo Orientalem Ecclesiam doctrinæ & virtutum splendore illustrarunt.

M.

M. De præclaris undecimi Ecclesiæ sæculi Scriptoribus Græcis, eorumque Operibus dicturus, incipiam à Leone Grammatico, qui Theophanis Chronographiam ab anno dcccxi. quo desinit Theophanes, continuavit usque ad annum mvi. Hanc Chronographiæ continuationem doctissimus noster Combesius Græco-Latinam, Notis illustratam, ac Theophani subjectam typis edidit Parisiis anno mdcxv. Suam Historiam *Rerum gestarum in Oriente Joannes Scylitza* auspicatus est ab obitu Nicephori Imperatoris, hoc est, ab anno dcccxi. eamque perduxit usque ad initium Imperii Isaaci Comneni, qui Michaeli Stratiotico anno mlvii. successit. Fuit Joannes ille Scylitza natione Tharacesius (Tharacelum autem est pars Asiæ Minoris ad mare Ægeum, teste Imp. Constantino Porphyrogenita lib. 1. de *Thematibus*.) Variis officiis in Aula Imperatoris functus est Joannes Scylitza, inter quæ fuerunt *Protovestiarius*, seu Præfectura vestiarii Imperialis, & *Magnus Drungarius vigilæ*, idest, Præfectura Excubiarum, ac tandem ad dignitatem Curopalatæ provectus est. Cum adhuc protovestiarius Imperatoris esset, scripsit *Epitomen Historiarum* ab anno dcccxi. usque ad annum mlvii. quam integram Georgius Cedrenus scriptor itidem Græcus, sed insignis plagiarium, in suo *Historiarum Compendio* verbo tenus exscripsit. Fatetur hoc ipsemet Cedrenus in sua Præfatione, ubi refert, se primam suæ *Historiarum synopsis* partem usque ad Imperatores Maximinianum, & Maximinum deductam, ex Georgio Syncello transcripsisse; Secundam verò partem usque ad Nicephorum Imperatorem sumpsisse ex

Theophane ; tertiam denique ad *Iſſaacium Comnenum* Imperatorem deprompſiſſe ex *Joanne* Protoveſtiario , cognomine *Tharaceſio* , qui , ut teſtatur periti Critici *Leo Allatius* in *Diatriba De Georgiis* , *Voffius* lib. 2. de *Hiſtoricis Græcis* cap. 16. *Lambecius* lib. 2. *Biblioth. Cæſareæ* cap. 7. *Pagius* in *Critica Baronii* , & alii viri doctiſſimi , idem eſt ac *Joannes Scylitza* . Unde manifeſtum eſt , *Cedrenum* ex variis *Hiſtoriis* , non ſententiis ſolùm , ſed verbo tenùs ſuum *Hiſtoriarum* compendium conſarcinaſſe , quæ , ut ait *Leo Allatius* loco mox à me laudato , ſi ab Auſtoribus repeterentur , nudus Ipſe *Cedrenus* , æquè ac cornicula illa , remaneret . Cæterùm , *Joannes Scylitza* , poſtquam ex Protoveſtiario & Magno Drungario evaſiſſet Curopalata , publicavit ſecundam compendii ſui *Hiſtorici* editionem auſtam *hiſtoriâ* ſuorum temporum , ab initio videlicet Imperii *Iſſaaci Comneni* , ſeu ab anno MLVII. uſque ad initium Imperii *Alexii Comneni* , ideſt , uſque ad annum MLXXXI. quo *Alexius Comnenus* abdicato *Nicephoro Botoniata* in Imperio ſucceſſit . Hujus ſecundæ compendii *Hiſtorici Joannis Scylitza* editionis à *Cedreno* non interpolatæ exemplar antiquiſſimum MS. extare in *Bibliotheca Cæſareâ* teſtatur *Lambecius* loco jam citato . Conſtat itaque ex dictis *Georgium Cedrenum* undecimi ſæculi Scriptorem Græcum , qui *Annales* , ſeu *Compendium Hiſtoriarum* ab orbe condito ad annum uſque MLVII. conſcripſit , fuiſſe inſignem plagiarium , & Opus ab ipſo editum nihil aliud eſſe à capite ad calcem , quàm Centonem ex multis pannis ſordidis , purpureis , malis , bonis , integris , laceris promiſcuè conſutum . Gratias tamen

men illi eo potissimum nomine rependere debemus, quod Auctores præcipuos & raros suo ipse furto nobis conservavit. Extant *Georgii Cedreni Monachi Annales*, seu *Compendium Historiarum*, quod cum Notis, & Animadversionibus *Xylandri*, *Fabroti*, & nostri doctissimi *Goari Græcæ*, & Latine Parisiis excusum est anno MDCXLVII. sicut olim Basileæ anno MDLXVI.

Multi post Baronium asserunt, *Joannem Xiphilinum* Patriarcham Constantinopolitanum, qui sæculo undecimo claruit, Historiam *Dionis Cassii* in compendium redegit, Sed non est dubium quin in hoc fallantur. *Joannes* siquidem *Xiphilinus* *Dionis* abbreviator, quem *Guillelmus Blancus* *Albiensis* anno MDLI. primum in linguam latinam versum Parisiis edidit, & *Georgio Armeniaco* Cardinali nuncupavit, conceptis verbis asserit, se non esse *Xiphilinum* Patriarcham Constantinopolitanum, sed ejus nepotem. Sic enim de *Monarchia Caesaris Augusti* loquendo, ait paginâ quinquagesimâ primâ: Quod ego non dico *Dionis* nomine, qui fuit Imperatorum *severi & Alexandri* temporibus; Sed ut *Joannes Xiphilinus*, *Joannis* Patriarchæ nepos, qui tempore *Michaelis* Imperatoris filii *Ducæ*, ex multis libris *Dionis* hanc Epitomen composui. Testatur etiam *Guillelmus Blancus* in sua Epistola nuncupatoria ad *Georgium Armeniacum* Cardinalem, hunc *Joannem Xiphilinum*, qui *Dionis* Epitomen confecit, non fuisse *Joannem Xiphilinum* Patriarcham Constantinopolitanum, sed ejus nepotem; Sic enim scribit: Hic (seu *Joannes Xiphilinus* *Dionis* Abbreviator) cum esset *Joannis Xiphilini* Patriarchæ Constantinopolitani nepos, *Michae-*

lis Imperatoris temporibus, videretque fortasse Historiam Dionis, qui annis circiter ccccc. ante scripserat, negligi, quòd multis longissima esse videretur, hanc ejus Epitomen fecit. Verùm, quamvis Xiphilinus Patriarcha Constantinopolitanus Auctor non sit Epitomes Historiæ Dionis Cassii, attamen inter insignes Scriptores Græcos, qui XI. Ecclesiæ sæculo floruerunt, jure merito connumerari debet, quippè qui vir fuit, ut testatur Glycas parte IV. Annalium, propter eloquentiam, doctrinam, prædientiam & virtutem admirandus. Aliquas Homiliæ Xiphilini Patriarchæ Constantinopolitani exhibet Gretzerus Tomo II. de Sancta Cruce. Multæ etiam Homiliæ ejusdem Patriarchæ extant MSS. Græcè in Bibliotheca Serenissimi Bavarix Ducis, & in Bibliotheca Vaticana, quas Casimirus Ovdinus dignissimas judicat, quæ in publicum prodeant.

Theophylactus patriâ Constantinopolitanus, Acridæ Archiepiscopus, totiusque Bulgarix Metropolitani, floruit sub finem undecimi sæculi. Vir fuit undecumque doctissimus, & in lectione Græcorum Patrum, præsertim S. Joannis Chrysostomi, versatissimus. Vixit sub Imperatoribus Orientis Michaele Duca, Nicephoro Botoniate, sed præcipuè sub Alexio Comneno, ut patet ex ejus Epistolis, quarum quædam ad Adrianum fratrem Alexii Comneni Imperatoris, ad Nicephorum Melissenum Cæsarem, ad Georgium Taronitam, qui Alexii Comneni sororem in matrimonio habebat, ad Nicephorum Bryennium consocerum Alexii Comneni, ad Bryennium ejusdem Alexii Comneni generum, & ad alios ex Alexianâ & Comnena familia Principes datæ sunt. Theophylacti Epistolæ, & aliæ quædam

dam ejus Opuscula nunc Tomo xviii. Biblioth. Patrum Editionis Lugdunensis leguntur, sicut & *Institutio Regia ad Constantinum Porphyrogenitam, Michaelis Duca & Maria Augusta filium*, quam *Petrus Possinus* Soc. Jesu post mortem Baronii edidit. Extat etiam ejusdem *Theophylacti* in Bibliotheca, Bavarica Tractatus MS. *De Latinorum erroribus*, in quo discordiam Græcos inter & Latinos in uno de de Processione Spiritus Sancti articulo constituit, ut habet *Ioannes Veccus* Patriarcha Constantino politanus in Oratione secunda de injusta sui depositione Tomo II. *Græciæ Orthodoxæ*. Scripsit insuper *Theophylactus* Orationem in adorationem Crucis, quam *Gretzerus* Soc. Jesu edidit Tomo II. de *Cruce*, & *Commentaria* in iv. Evangelia; in *Acta Apostolorum*; in *Epistolas S. Pauli*, & in quatuor *Prophetas Minores*, *Habacuc*, *Ionam*, *Nabum*, & *Oscam*, quæ ex Operibus Sancti *Chrysostomi* cum sint deflorata, illorum Breviarium jure possunt appellari. *Oecumenius*, Scriptorem Græcum, cujus veteram ætatem expiscari non potui, hic *Theophylacto* adiungendum esse duxi, quia *Oecumenius* magnam novi Testamenti partem, non secus ac *Theophylactus*, ex veterum Commentariis, potissimum ex *Chrysostomo*, qui ipsi prora ac puppis est, dilucidè, concisè, ac disertè exposuit. Extant etiam nùm Commentarii *Oecumenii* in *Acta Apostolorum*; in *Epistolas Pauli*; & in septem *Epistolas Canonicas*. Ejus Opera Græcè & Latine edita sunt Parisiis anno mdcxxxi. Inter Scriptores Græcos, qui undecimo Ecclesiæ sæculo Homilias, vel Commentarios in Scripturam Sacram adornarunt, numerari etiam debent *Nicetas*, *Serron* cognomento di-

ctus, & *Theophanes Cerameus*. Ex variis Patrum Græcorum Expositionibus *Nicetas Serron* Heraclensis Archiepiscopus, & *Theophylacti* coætaneus contexit *Catenam in Iob*, quæ *Venetis* latine edita est anno MDLXXXVII. & *Londini* Græcè ac Latine à *Patricio Iunio* anno MDCXXXVII. Scripsit etiam *Nicetas* *Commentarium in Gregorii Nazianzeni Orationes*, Latine inter Opera ejusdem S. Gregorii Nazianzeni editum. *Theophanes Cerameus*, *Tauromenii* in *Sicilia* Archiepiscopus, scripsit *Homilias* LXXII. in *Evangelia Dominicalia & Festa*, totius anni, quas cum *Notis & Prolegomenis* amplissimis *Franciscus Scorsus* Græcè ac latine *Parisiis* edidit anno MDCXLIV. Hunc *Theophanem* nono Ecclesiæ sæculo floruisse existimavit *Franciscus Scorsus*, at in hoc deceptum fuisse, & ad undecimum sæculum referendum esse *Theophanem* colligunt periti Critici ex ejus *Homiliis*, in quibus citatur *Simeon Metaphrastes* decimi sæculi Scriptor Græcus, quo proinde *Theophanem*, cognomento *Cerameum*, juniorem fuisse, & sæculo undecimo vixisse necesse est.

D. Miror certè, quòd nihil hætenùs dixeris de Scriptoribus Græcis, qui undecimo sæculo, incentore *Michaelæ Cerulario* Patriarcha Constantinopolitano, libros ediderunt contra Ecclesiam Romanam, à cujus communione funesto schismate fuerunt separati.

M. Præter *Michaelæ Cerularium* Patriarcham Constantinopolitanum, & Orientalis Schismatis Auctorem, de quo in præcedentibus Colloquiis multa diximus, nonnulli undecimo sæculo fuerunt Græci, qui *Michaelis Cerularii* vestigiis insi-

sten-

stentes contra Ecclesiam Romanam scripserunt, inter quos præcipuè recensentur *Leo Acridæ Archiepiscopus*, & totius *Bulgarie Metropolitanus*, *Nicetas Pectoratus*, *Michael Psellus*, & *Nicolaus Metropolita Methonensis*, quorum Opera breviter hic extremis, ut dicunt, digitis attingere sufficiet. *Leo Acridanus Archiepiscopus* scripsit Epistolam acerrimam adversus Latinos ad *Ioannem Tranensem* in *Apulia Episcopum*, quæ latine redita extat apud *Baronium* ad annum *MLIII*. *Nicetas*, quem latini *Pectoratum*, Græci verò *Stethatum* appellant, Monachus Constantinopolitanus in Cœnobio Studiensi, scripsit adversus Latinos librum *De Azymis*, de *Sabbatorum jejuniis*, & nuptiis *Sacerdotum*, quem *Canisius* Tomo vi. Antiq; lect. & *Baronius* ad Tomum xi. Annalium ediderunt. Scripsit etiam idem *Nicetas* Tractatum de Anima, Hymnum in laudem *S. Nicolai*, & alterum Hymnum in honorem *Simeonis Metaphrastis*, quorum fragmenta quædam refert *Leo Allatius*. Schismati Græcorum, ut jam observavimus in Colloquio tertio, mordicus adhæsit *Michael Psellus* Constantinopolitanus ex nobili, Consulari, & *Patricia* prosapia oriundus, & *Michaelis Ducæ Imperatoris* præceptor. Hic fuit vir doctissimus, qui penè infinita scripsit, Philosophica, Mathematica, Medica, Historica, & Theologica, quorum Catalogum satis amplum mirâ diligentiam texit *Leo Allatius* in *Diatriba de Psellis*, eorumque scriptis, ubi de isto *Michael Psello* perhonorificum profert iudicium: *Ausim dicere*, inquit, *neminem ea, vel subsequente ætate, Græcè vel invenisse acrius, vel ordinasse aptius, vel locutum eloquentius, vel profundius*

res pertractasse. Nulla fuit scientia, quam vel ipse Notis non illustrarit, vel compendio non tentaverit, vel optimâ methodo non expediaverit. Multa Michaelis Pselli variis locis ac variis annis edita sunt Opuscula, quorum quædam extant Tomo XVIII. Biblioth. Patrum Editionis Lugdunensis, præter alia, quæ adhuc in Bibliothecis Vaticana, Cæsarea, & Regis Galliarum Christianissimi inedita habentur. Historiam Byzantinam, quam Michael Psellus à Basilio, & Constantino Porphyrogenitis inchoavit, & ad Michaellem Constantini Ducæ Imperatoris filium perduxit, doctissimus noster Combesius, qui Auctoribus Græcis in linguam Latinam vertendis, præsertimque illis, qui de Historia Byzantina scripsere, magno rei litterariæ dispendio immortuus est, prælo paratam habebat, sicut & quædam alia ejusdem Auctoris Opera Historica, quæ in Bibliotheca Regis Christianissimi adhuc manuscripta asservantur. Denique Nicolaus, Metropolita Methonensis, scripsit adversus Latinos tres Tractatus De Processione Spiritus Sancti, quos in Bibliotheca Vaticana MSS. se legisse testatur Leo Allatus. parag. 2. cap. 10. lib. 2. de Consensu Ecclesiæ &c. Sed, quod maximè contra hæreticos nostri temporis velim hic observes, idem Nicolaus Metropolita Methonensis, etsi schismaticus fuerit, scripsit tamen Librum De Corpore & Sanguine Christi adversus eos, qui dicunt, panem & vinum non converti in Corpus & Sanguinem Christi. Undè liquet, Græcos, etsi à Communione Ecclesiæ Romanæ schismate separatos, ab avita doctrinæ fidei de reali presentia Corporis Christi in Eucharistiæ Sacramento, & de conversione substantiæ panis

panis & vini in substantiam Corporis & Sanguinis Christi non descivisse. Hanc etiam Ecclesie Orientalis cum Occidentali circa hoc fidei dogma consensionem probat *Samona Gazensis Episcopi*, qui eodem in Ecclesia Græca sæculo undecimo floruit, *Disceptatio cum Achmed Saraceno, super veritate Corporis & Sanguinis Christi in Sacramento Eucharistiae*, in qua ex perpetua Patrum Græcorum traditione Catholicam fidem de conversione panis & vini in substantiam Corporis & pretiosi Sanguinis Christi in Eucharistia luculenter adstruit. Sed de *Samona Gazensi Episcopo*, ejusque *Disceptatione*, quæ extat in Bibliotheca Patrum, legendus est præsertim liber III. Tomi I. *De perpetuitate Fidei Ecclesie Catholice circa Eucharistiam* propugnata cap. vi.

D. Perceuse alios, si qui sint, Scriptores, qui undecimo sæculo Ecclesiam Orientalem suis Lucubrationibus illustrarunt.

M. Pauci adhuc supersunt, quos prætermittere hæud debemus. *Alexius Cœnobii Studiani Monachus*, & postea Patriarcha Ecclesie Constantinopolitane, quam rexit ab anno mxxv. usque ad annum mxliii. scripsit *Decreta De diversis causis Ecclesiasticis*, quæ extant in libro quarto *Iuris Græco-Romani*. *Eugesippus*, Auctor ignotus, scripsit *Tractatum De distantis locorum Terræ Sanctæ*, quem Leo Allatius in sua Collectione Scriptorum Græcorum, & Latinorum vulgavit. *Nilus Cognomento Doxopatrius*, Ecclesie Græcæ Archimandrita, rogatus per litteras à Rogerio Siciliæ Rege, scripsit librum *de Majorum Patriarcharum sedibus*, in quo de quinque Thronis Patriarchalibus, iisque subje-

subjectis Metropolitanis, Archiepiscopis, & Episcopis, de Sedium Patriarchalium institutione, ordine, juribus ac Privilegiis differit. Multa hujusce libri fragmenta profert *Leo Allatius* in libro de *Concordia Ecclesie Orientalis cum Occidentali*, integrum verò librum Græco-Latinum publicâ luce donavit *Stephanus Moynius* Tomo I. *Variorum Sacrorum*. Orationes & aliquot Opuscula composuit *Symeon* dictus *junior* Constantinopolitanus, & Monasterii Xerocercensis Abbas, quem nonnulli malè confundunt cum *Symeone Logotheta* juniore, qui vixit sub finem XII. sæculi. *Triginta tres Orationes* illius *Symeonis Junioris* De *Fide* & moribus tùm *Christianis*, tùm *Monasticis*, ejusdem liber *divinorum amorum*, seu de laudibus sacris *Commentationes*, & tandem *Capita Moralia, Practica, & Theologica* ab eodem *Symeone Juniore* lucubrata prodierunt latinè ex *Jacobi Pontani* versione cum *Gretzeri* Notis, *Ingolstadii* anno MDCIII. Alias *Symeonis junioris* Orationes LXXV. præter eas à *Iacobo Pontano* editas, enumerat *Leo Allatius* in *Diatriba De Symeonibus*, eorumque scriptis, & multa ejusdem Scriptoris Græci Opera in variis Bibliothecis manuscripta haberi ibidem testatur. His omnibus Scriptoribus, qui undecimo Ecclesie sæculo doctrinæ laude claruerunt, addi potest *Samuel*, natione Afer, patriâ Marochianus, qui ex Religione Judaica ad fidem Christi conversus scripsit Arabicè ad *Rabbi Isaac* librum, sive Epistolam De adventu *Messie*, quem frustra Judæi adhuc expectant. Hic liber, quem latinè transtulit noster *Alphonsus Hispanus*, sæpius prodijt in lucem Mantuæ, Antuerpiæ, & Coloniz, extat.

extatque in Bibliotheca Patrum Tomo XVIII.

D. Dabo pro virili operam, ut tot insignium Scriptorum, quos hætenus laudasti, nomina, Patria, & merita penitus in memoria mea insideant, eorumque Opera sæpius ac studiosè peruoluam, ne quosdam sciolos imitari videar, qui, ut apud imperitos popularem auram aucupentur, longam illustrium virorum nominum seriem inflatis tibiis memoritèr recitare solent, quorum Opera ne primoribus quidem labiis prægustarunt. Profectò, hujusmodi homines, qui, sicut nihil excelsi intelligunt, ita pro eorum ignavia & ruditæte ad mordendum, stimulandum, accusandum, carpendum & irridendum sunt propensiores, odi & execror, atque ab illorum cætibus & Colloquiis penitus abstineo.

COLLOQUIUM VI.

De doctrina Fidei, & de Disciplina tam Ecclesiastica, quàm Monastica, necnon de Ethices Christianæ doctrina, quæ Christiani seculorum X. & XI. fuerunt. imbuti.

M. **H**Æretici nostri temporis, quorum profectò pectora felle virent, & lingua suffusa est veneno, doctrinam, quam Catholica Ecclesia decimo & undecimo sæculis tenuit, circa duo potissimum Capita carpere, ac virulento, ut est eorum natura, dente corrodere solent. In primis, fabu-

fabulantur, doctrinam de præsentia reali Corporis & Sanguinis Christi in Eucharistia, quam primus, ut temerè asserunt, sub finem noni sæculi in Ecclesiam invexerat *Paschasius Radbertus*, faventibus sæculi decimi tenebris tam longè latèque fuisse propagatam, ut Christiani XI. sæculi, quamvis litteratiores facti, hanc *Paschasii Radberti* opinionem præsentix realis Corporis & Sanguinis Christi in Eucharistia, quam cum lacte suxerant, pro aris ac focus propugnarint. En primam immutationem, quam in fide & doctrina Ecclesiæ contigit decimo sæculo dicunt hæretici. Aliam immutationem in fide & doctrina Ecclesiæ referunt hæretici ad sæculum undecimum, eamque attribunt *Gregorio VII.* Romano Pontifici, quem pessimam hæresim in Ecclesiam induxisse effutiant, dùm Sacerdotum connubia prohibuit, eisque cælibatus legem imposuit. In hanc cælibatus legem acriter invehuntur Centuriatores Magdeburgenses *Centuria* 11. cap. 7. pag. 389. his verbis. *Quod Sacerdotibus connubiis interdixit Hildebrandus Pontifex (seu Gregorius VII.) plerisque Episcopis, aliisque eruditis, simplicibus, apertis atque bonis (præter conjuratos, qui suæ causæ serviebant) novum dogma, omnium maxima pestifera hæresis, quæ unquam Christianum perturbasset Regnum, visa est. Papæ! quam egregii, si superis placet, sunt isti hæretici Ecclesiæ Reformatores, quibus displicet cælibatus, placet verò matrimonium. Sed, remoto joco, rem ipsam aggrediamur, & invictis argumentis adversus hæreticos evincamus, duas illas in fide & doctrina Ecclesiæ immutationes, quas decimo & undecimo Ecclesiæ sæculis accidisse obstrepunt, esse*

esse totidem fabulas ab ipsis ineptissime excogitatas.

D. Multis jam argumentis in Colloquio sexto in Historiam noni Ecclesiæ sæculi explosisti putidam illam fabulam, quam quidam Sæcæ Calvinianæ pseudo-Ministri, ut suam ruinofam, ac rimas undique agentem hæresim incrustare, & quadantenus statuminare possint, commenti sunt de immutata videlicet sub finem noni sæculi à *Paschasio Radberto* antiquâ fide & doctrinâ Eucharistiæ, & de nova ab eodem *Paschasio* inveciâ realis præsentis Corporis & Sanguinis Christi in Eucharistia opinione, quæ sensim sine sensu, faventibus præsertim, densissimis, ut ajunt, decimi sæculi tenebris, inolevit, ac nemine reclamante, totum Orbem Christianum invasit. Verum, quamvis ea, quæ loco mox laudato ad exsufflandam istam hæreticorum tam malè consarcinatam fabulam adduxisti argumenta, abunde sufficere possint; quia tamen in Historia sæculorum Ecclesiæ decimi & undecimi in præsentia versamur, optarem, ut aliqua modò suppeditares momenta petita ex Historia sæculi decimi, quibus liquidò constaret, nullam omnino, etiam faventibus sæculi decimi tenebris, in fide & doctrina Eucharistiæ fuisse factam, aut fieri potuisse immutationem.

M. In promptu habeo multa momenta, quæ rem planè conficiunt. Et primò, si quæ sub finem noni Ecclesiæ sæculi in fide & doctrina Eucharistiæ facta fuisset à *Paschasio Radberto* immutatio, & si ejusdem *Paschasi* opinio præsentis realis Corporis & Sanguinis Christi in Eucharistiæ Sacramento, faventibus sæculi decimi tenebris, fuisset toto Orbe Chri-

Christiano suscepta, necesse esset ut unguersa Ecclesia ab ipsis Apostolorum temporibus usque ad finem noni sæculi credidisset, Corpus & Sanguinem Christi non verè, non realitèr, sed tantum typicè & in figura contineri in Eucharistiæ Sacramento. At quàm falsa, quàmve absurda sit ista suppositio, sole clariùs demonstrat *Antonius Arnaldus* Doctor Sorbonicus in Opere *De perpetuitate fidei Ecclesiæ Catholicæ circa Eucharistiam propugnata*, ubi non solum ex locupletissimis Scripturæ & Sanctorum Patrum cum Græcorum, tum Latinorum testimoniis, sed etiam ex perpetua consensione omnium Gentium, Nationum, ætatum, & sæculorum, ostendit, semper, ubique, & ab omnibus in Catholica Ecclesia creditum esse, Corpus & Sanguinem Christi verè ac realiter contineri in Eucharistiæ Sacramento. Præterea, si antiqua fides & doctrina Eucharistiæ sub finem sæculi noni fuisset à *Paschasio Radberto* immutata, & in ejus locum, faventibus sæculi decimi tenebris, nova, ut ajunt hæretici, præsentis realis Corporis & Sanguinis Christi in Eucharistia opinio esset substituta, numquid, amabo, *Michael Cerularius* Patriarcha Constantinopolitanus, aliiq; Græci, qui undecimo Ecclesiæ sæculo à Communione Ecclesiæ Romanæ infelici schismate erant separati, quique Latinis multos errores asfingebant, hanc recens intrusam in Ecclesiam Latinam opinionem, fideique immutationem eis palam objecissent? & tamen apud *Michaelem Cerularium*, aliosque undecimi sæculi Græcos schismaticos de illa immutatione in fide & doctrina Eucharistiæ, faventibus sæculi decimi tenebris factâ in Ecclesia Latina ne minimum quidem verbum invenitur.

Im-

Immo, *Nicolaus* Metropolita Methonenfis, & *Simonas* Gazenfis Epifcopus, Scriptores Græci undecimi ſæculi, quos in ſuperiori Colloquio laudavimus, præſentiam realem Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariftia editis libris ſtrenuè defenderunt. *Theophylaſtus* etiam Acridæ Archiepiſcopus Catholicum dogma de reali, ſubſtantialique præſentia Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariftia inculenter ac diſertè adſtruit in ſuis Commentariis in caput 26. S. Matthæi, in cap. 14. S. Marci, & in caput 6. S. Joannis. Quæ loca contra *Albertinum*, & *Claudium* Calvinianæ ſectæ Miniſtros acriter urget jam citatus eruditiffimus *Antonius Arnaldus* cap. 9. lib. 2. tom. 1. *perpetuitatis Fidei Catholica circa Euchariftiam propugnata*. Hinc eſt, quòd in ſequentibus ſæculis Græci ſchiſmatici, quotieſcumque relictò ſchiſmate ad Eccleſiæ Romanæ unitatem in Conciliis Lugdunenſi, & Florentino redierunt, diſertè profeſſi ſunt, ſe fidei & doctrinæ præſentiz realis Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariftia tamquàm avitz omnium Eccleſiarum Orientalium, & Patrum Græcorum doctrinæ indivulſè adhærere. In hoc Catholico præſentiz realis, Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariftia, & tranſubſtantiationis dogmate omnes etiamnum cum Eccleſia Latina conſentire Eccleſias Orientales Græcorum, Moſcovitarum, Armenorum, Cophthorum, & *Æthyopum*, apertè probant Inſtrumenta & teſtimonia authentica Patriarcharum, Antiftitum, & Legatorum, quæ inſerta ſunt tom. 1. & 3. eximii Operis de *perpetuitate Fidei Catholica circa Euchariftiam*. Legendus etiam eſt eruditus Tractatus de *Fide Orientalis Eccleſiæ circa Euchariftiam*, quam edit

dit perdoctus P. *Parifius* Canonicus Regularis Congregationis S. *Genovefe*, ex quo facili negotio intelliges, in hoc præfentia realis Corporis & Sanguinis Christi in Euchariftia & transubftantiationis dogmate perpetuam Ecclefia Græcæ cū Latina, fuiſſe, & adhuc eſſe conſenſionem ſummam. Tertiò, quamvis ſæculo decimo non tot floruerint homines eruditi, quot in præcedentibus & in ſequentibus Ecclefia ſæculis recensentur, nihilofecius ſæculo decimo tam in Oriente, quàm in Occidente doctrinæ famâ celebres extiterunt haud pauci, ſanctiſſimi etiam Epifcopi, Abbates & Monachi, ut in ſuperiori Colloquio oſtendimus, qui profectò ad oppugnandam & deſtruendam illam, quam fingunt hæretici, in fide & doctrina Euchariftiæ imutationem, & ad ſtabiliendam propagandamque fidem, quam ſolam veram eſſe putaffent, omnia ſtudia, curas ac labores contuliſſent; & tamen in Operibus, quæ ſæculi decimi Scriptores de rebus divinis & Eccleſiaſticis reliquerunt, illius mutationis, quam in fide & doctrina Euchariftiæ decimo ſæculo factâ hæretici cominſcuntur, ne vola quidem, vel minimum apparet veſtigium. Quin, Scriptorum decimi ſæculi Opera manifeſtò probant, tum temporis credidiſſe Eccleſiâ, ut modo credit, & ab initio credidit, Corpus & Sanguinem Christi verè, & reipſâ in Euchariftia ſecundum ſubſtantiam contineri. Quid enim aliud ſibi volunt hæc verba *Ratherii* Epifcopi Veronenſis, & Scriptoris decimi ſæculi, in epiftola ad *Patricium* Sacerdotem: *Crede, frater, quia ſicut in Cana Galilææ vinum Dei imperio verum & non figurativum fuit ex aqua factum, ita illud Dei benedictione vinum, verus & non figurativus efficitur*

San-

Sanguis. Quid aliud etiam, quàm præsentiam realem Corporis, & Sanguinis Christi in Eucharistia, indicant summa illa reverentia, diligentia, & mundities, quam decimo Ecclesiæ sæculo in confectio-
ne Hostiarum, quæ erant in Altari consecrandæ, adhibebant, & etiamnum adhibent Monachi Cluniacenses, ut legere est cap. 13. lib. 3. *Antiquarum consuetudinum* Congregationis Cluniacensis, quas S. *Uldaricus* undecimo cadente sæculo descripsit. Merum itaque figmentum est, & ab omni veri specie abhorrens, quod Calviniani pseudo-Ministri non multis abhinc annis obtruserunt, de immutatione in fide & doctrina Eucharistiæ faventibus sæculi decimi tenebris factâ. Postremò, Hæretici istius figmenti Auctores hocce peremptorio argumento, quod *ad hominem* vocant, sic confutari possunt: Si *Paschasius Radbertus* sub finem IX. sæculi antiquam fidem & doctrinam Eucharistiæ immutavit, novamque præsentiam realis Corporis & Sanguinis Christi in Eucharistia induxit opinionem, quæ sensum sine sensu, faventibus sæculi decimi tenebris, totum Orbem pervasit, necessario proscribenda est, dirisque devovenda hæc *Paschajii* doctrina de reali præsentia Corporis, & Sanguinis Christi in Eucharistia; & tamen, quod satis lepidum ac festivum est, pseudo-Ministri Calviniani, qui Ecclesiam Romanam propter præsentiam realis Corporis & sanguinis Christi in Eucharistia fidem, tanquàm Evangelicæ doctrinæ temeratricem accusant, & Catholicos tanquàm Sarcophagos traducunt, fixus, pacem & concordiam inierunt cum Lutheranis, qui præsentiam realem Corporis, & Sanguinis in Eucharistia constanter cum Catholicis profiten-

tur, & in pluribus pseudo-Synodis, præsertim in ea, quam *Carentonæ* in Suburbano Parisiensi anno MDCXXXI. habuerunt Ministri Calviniani, declararunt, doctrinam realis præsentia Corporis & Sanguinis Christi in Eucharistia nullum habere venenum, nec aliquid oppositum pietati, charitati, honori Dei, aut bono hominum, nec tanti esse, ut tam necessariam Orbi Christiano fratrum gratiam ac concordiam abruptere debeat. Sic loquuntur versatiles & fidei lubricæ hæretici, Proteo mutabiliores, qui veritatis pondere oppressi ad fabulas convertuntur, perfugium in mendacio quærunt; in calumnijs & impolituris fiduciam suam locant, ita ut adversus sibi perspectam veritatem rabidis & irritis furentes moribus, sese in omne latus versent, & frontem non tam durasse, quam perdidisse videantur. Sed expendamus alteram in fide & doctrina Ecclesiæ immutationem, quam à *Gregorio VII.* undecimo sæculo factam fuisse blaterant iidem hæretici.

D. In quo potissimum consistit hæc in fide & doctrina Ecclesiæ immutatio, quam undecimo sæculo à *Gregorio VII.* Pontifice Maximo factam fuisse pertendunt hæretici?

M. In hoc præcipue consistit ista in fide & doctrina Ecclesiæ immutatio, quod asserant hæretici, *Gregorium VII.* Romanum Pontificem Auctorem primum fuisse legis impositæ Clericis, Sacerdotibus, & Episcopis de perpetuo servando cœlibatu, eaque lege fuisse ab eo renovatas hæreses *Tatiani, Montanistarum, & Manicheorum*, qui nuptias ceu illicitas prohibebant, damnatam itidem esse doctrinam Apostoli Pauli, qui epistolæ ad Hebræos

cap. 13.

cap.13.v.4. docet esse *honorabile connubium in omnibus*, & cap.4.epist.1.ad Timotheum appellat idem Apostolus doctrinam eorum, prohibentium nubere, *doctrinam demoniorum*. Tandem eandem veritatem inculcat epist.1.ad Corinthios cap.7. v.9. his verbis: *Melius est enim nubere, quam uri*. His & similibus obsoletis ac decantatis argumentis probant hæretici, aliquam in fide & doctrina Ecclesiæ immutationem à *Gregorio VII.* factam fuisse undecimo Ecclesiæ sæculo. Verùm hæreticos sic garrientes, frontem perfricuisse necesse est, cum eos non pudeat tot procudere mendacia, & miserabiles suas quinquilias tam insolenti verborum jactatione venditare. At enim, *Gregorium VII.* non esse primum Auctorem legis de servando cœlibatu, certissimè constat ex benè multis Conciliis, quæ ad sancendam Ecclesiæ disciplinam fuerunt in prioribus sæculis celebrata, uti ostendimus in præcedentibus nostris Colloquiis. Hanc etiam legem de servando cœlibatu antiquissimam esse docent epistola *Siricii* Papæ ad *Himerium* Tarraconensem Episcopum, & epistola *S. Leonis Magni* Papæ, videlicet tertia ad *Exuperium* Episcopum Tolosanum, octuagesima quarta ad *Anastasium*, & nonagesima secunda ad *Rusticum* Narbonensem Episcopum, in quibus Clericis majoribus districtè præcipitur, ut cœlibem vitam agant. Eandem cœlibatus legem, commendant antiqui Patres, eamque etiam in Oriente viguisse attestit *S. Hieronymus* in lib. contra Hæreticum *Vigilantium* his virbis: *Quid facient Orientis Ecclesiæ? quid Ægypti, & Sedis Apostolicæ? quæ aut virgines Clericos accipiunt, aut continentes; aut si uxores habuerint, mariti esse desistunt*. Falsum

itaque est, *Gregorium VII.* Pontificem Maximum, qui sub finem undecimi sæculi universam regebat Ecclesiam, primum fuisse Auctorem legis de servando cœlibatu, quam potius in primis Ecclesiæ sæculis tam in Orientali, quàm Occidentali Ecclesia obtinuisse, & ad amissum fuisse observatam demonstrant Theologi, præcipue noster *Natalis Alexander* in sua Dissertatione de *Sacrorum Ministrorum Cœlibatu*, quam quarto Historiæ Ecclesiasticæ sæculo ad Canonis Nicæni tertii illustrationem inseruit, & *Gaspar Juvenius* Congr. Oratorii Presbyter, in suo *Commentario Historico-Dogmatico de Sacramentis* cap. 8. de *Impedimento Ordinis*. Sed, inquiunt Hæretici: Eâ lege cœlibatus Episcopis Sacerdotibus, & Clericis majoribus imposita renovavit Ecclesia Romana hæresim *Tatiani*, *Montanistarum*, & *Manichaorum*, qui nuptias prohibebant. Hanc esse insulsam Hæreticorum calumniam nemo est qui non videat, tantum siquidem abest, ut Ecclesia Romana hæresim *Tatiani*, *Montanistarum*, & *Manichaorum* nuptias tanquam illicitas damnantium vel minimùm approbet, ut potius eam omni execratione prosequatur, sæpiusque in Conciliis congregata definierit, matrimonium esse sanctum, & Sacramentorum novæ legis, quæ à Christo Domino sunt instituta, numero accenseri debere, ex quo Hæretici nostri temporis illud pro suo arbitrio temerè expunxerunt. Quod tandem dicunt Hæretici, per legem cœlibatus damnatam fuisse doctrinam Apostoli Pauli, detestabile commentum est, ad quod refellendum sufficiet hic breviter ea explanare ejusdem Apostoli testimonia, quæ Hæretici, obtorto, ut ajunt, collo, in pravam sensum detor-

detorquere moliantur . Et primò, quandò Apostolus Paulus epistolæ ad Hebræos cap.13. vers.4. ait, *honorabile connubium in omnibus*, loquitur eò loci de matrimonio comparatè ad fornicationem, subdit quippè: *Fornicatores enim & adulteros judicabit Deus*, vult ergò Apostolus Paulus, matrimonium, esse in omnibus honorabile comparatè ad fornicationem, quæ turpis est, & lege Divina prohibita, quamvis tamen idem Apostolus cœlibem vitam, seu virginitatem esse matrimonio præferendam, disertè profiteatur epist.1. ad Corinth. cap.7. v.7. & 8. ubi hæc habet: *Volo enim omnes vos esse sicut me ipsum, sed unusquisque proprium donum habet ex Deo; alius quidem sic, alius vero sic. Dico autem non nuptis, & viduis, bonum est illis, si sic permaneant, sicut & ego.* Non solùm Apostolus Paulus, sed ipsemet Christus cœlibem vitam anteponit matrimonio, & ad eam, tanquàm ad perfectionem Evangelicam, Discipulos suos adhortatur, Matthæi cap.19. his verbis: *Et sunt Eunuchi, qui se castraverunt propter Regnum Calorum.* Præterea, Apostolus Paulus epist.1.ad Timotheum cap.4. doctrinam prohibentium nubere, seu, qui à nuptiis tanquàm malis, & illicitis abstinebant, appellat *doctrinam demoniorum*, qua in re Apostolus consentientem habet Ecclesiam Romanam, quæ, ut mox diximus, anathemate perculit hæreticos, qui nuptias, ceù illicitas averfabantur. Denique, dùm Apostolus Paulus ait: *melius est nubere, quam uri*, non loquitur de iis, qui jam continentiam ob amorem Dei, rerumque divinarum contemplationem voverunt, & à carnalibus delectationibus omninò abstinere debent, sed de illis, qui virginitatis servandæ votum cum

necdùm emiserint, ob effrænem concupiscentiam à matrimonio abstinere haud possunt. Certè, hujusmodi hominibus, qui à natura ita sunt comparati & ad matrimonium propensi, nulloque adhuc servandæ virginitatis voto obstricti, melius esse nubere, quàm uri, semper cum Apostolo docuit, & etiamnum docet Catholica Ecclesia. Quin etiam ex *Historia Paphnutii* egregii Confessoris Christi, quam *Socrates*, & *Sozomenus* litteris consignarunt, & ex Canone decimo Concilii Ancyрани haud obscure colligitur, hanc in primis Ecclesiæ sæculis viguisse disciplinam, ut hominibus uxoris, qui aliquandò id ætatis propter Ministrorum penuriam ad Sacerdotium promovebantur, si ante Ordinationem palàm fuissent contestati, se à suis uxoribus, ob mutæ periculum incontinentiæ, discedere nolle, liber conjugii usus post Ordinationem permetteretur, nullibi tamen, siue in *Historia*, siue in *Disciplina Ecclesiæ* legitur, aliquandò in Ecclesia Orientali, vel Occidentali licitum fuisse iis, qui Sacrum semel erant adepti ministerium, contrahere matrimonium. Hæc fuit circa cœlibatum per antiqua Ecclesiæ praxis & disciplina, quam soli improbant nostri temporis hæretici, qui Ministris suæ sectæ liberā potestatem faciunt, ut, primis demortuis uxoribus, ad secundas, tertias, quartas &c. si adhuc supersint, possint convolare nuptias. Nec dubito ipse, quin hæretici nostri temporis suæ sectæ Ministris polygiam, seu duas simul vxores habendi, tandem aliquandò potestatem permitant, non secus ac *Lutherus*, *Melancton*, *Bucerus*, alii-que eorum Antesignani in sua Consultatione data Witembergæ die Mercurii post Festum S. Nicolai anni

anni millesimi quingentesimi trigesimi noni concesserunt Principi *Philippo Landgravio Hassiæ*, qui eos super hac re consuluerat, ut, vivente adhuc legitima uxore suâ, matrimonium iniret cum *Margarita de Saal*, sicque duas simul uxores contra legem à Deo institutam retineret. Hanc *Lutheri Melanctonis*, *Buceri* & aliorum, qui hæreticorum Primipili & Coriphæi habentur, Consultationem integram, una cum *Instructione*, quam Princeps *Philippus Landgravius Hassiæ* eâ de re concedidit *Bucero*, exhibent Illustrissimus Meldenensis Episcopus *Jacobus Benignus Bossuet* ad calcem libri sexti *Historiæ de Variationibus Hæreticorum*, & *Gaspar Lucinus* Congregationis Oratorii Presbyter in suo *Commentario Historicò-Dogmatico de Sacramentis*, quæstione 4. art. 1. §. 2. *De Polygamia simultanea*. Ex his, quæ hætenus diximus, planè consequitur, fæcticias omninò esse illas in fide & doctrina Ecclesiæ immutationes, quas X. & XI. Ecclesiæ sæculis accidisse mentiuntur hæretici, qui soli omnis in fide & doctrina corruptelæ Auctores sese nostris temporibus produnt, nec mirum sanè id videri debet. Hæretici siquidem, cum fidem habeant temporum, sed non *Evangeliorum*, cum ruinosis nitantur principiis, & in suis plusquam Cimmeriis errorum tenebris obvolvantur, nunquam in fide & doctrina sibi constant, dogmata sua continuo figunt ac refigunt, atque in doctrina semper vacillantes, nullibique certò valentes figere pedem, coguntur sæpissimè variare linguis & sententiis, sicut benè multis exemplis clarissimè demonstrat jam laudatus Illustrissimus Meldenensis Episcopus Dominus *Bossuet* in *Historia*, quam

concinnavit, *De Variationibus Hæreticorum*.

D. Planè intelligo, nullam prorsùs immutationem in fide & doctrina Ecclesiæ sæculis decimo & undecimo factam fuisse, eandemque etiamnum in Ecclesia Romana immaculatam servari fidem, quæ à temporibus Apostolorum semper, ubique, & ab omnibus Catholicis credita ac summa religione custodita est. At, cùm Disciplina tam Ecclesiastica, quàm Monastica aliquam vicissitudine temporum mutationem subire possit, non levi conjecturâ ducor ad suspicandum, utramque Disciplinam haud parùm labefactatam fuisse sæculo præsertim decimo, quo ignorantia, & degener cùm Clericorum, tùm Monachorum vita tædissimas Ecclesiæ maculas aspersit.

M. Rem profectò acu tetigisti. Sæculo quippè decimo Disciplinam tam Ecclesiasticam, quàm Monasticam fuisse penè collapsam, ac vim Canonum, necnon sanctissima Monasticæ Disciplinæ Statuta elanguisse, & tantùm non obsolevisse, sat superque indicant Concilia, quæ hoc sæculo celebrata sunt contra violatores Canonum, Simoniacos, invasores dignitatum Ecclesiasticarum, bonorumque rapinas ac cædes; contra incestus, & Presbyterorum conjugia, quæ isthoc primum sæculo audiri cæpta, vix ac ne vix quidem autoritate Romanorum undecimi sæculi Pontificum extirpari potuerunt, denique contra perturbatores canonicarum electionum Episcoporum & Abbatum, quæ id ætatis aut nunquam, intercedentibus videlicet ambitiosis Principibus laicis, fiebant, aut si aliquandò fierent, tumultuaria erant omnia, ac sæpè cædibus ac sanguine funestata. Hic fuit disciplinæ Eccle-

Ecclesiasticæ decimi sæculi deploratus status , nec meliorem sortem nacta est Monastica disciplina, ut videre est apud *Mabillonium* sæculo V. Benedictino, ubi cum perpetuis Occidentalis Imperii bellis, motibus, flagitiis, ac devastationibus, modò everfa, Monasteria, modò dilapidata Monachorum bona, modò exturbata religiosa sodalitia, aliasque id genus calamitates, quibus labefactari solet regularis observatio disciplinæ, frequens commemorat. *Hugo* etiam Antisiodorensis in Chronico, quod *Roberto* Antisiodorensi ejus continuatori perperam attribuitur, ejusdem Monasticæ disciplinæ, præsertim, in Galliis, ruinam graphicè hisce verbis describit: *Valdè hoc tempore, inquit, Monastica Religionis fervor in plerisque Galliarum locis tepuerat, & rarus in aliquo Monastico habitu induto mundi contemptus inveniebatur. Abbatie siquidem antiquiores, quæ in urbibus Franciæ seu Castris nobilioribus fuerant editæ, à religiosioris propositi tramite adeò exorbitaverant, ut penè omnes, qui in eis divinis videbantur mancipati obsequiis, curis carnis ac suæ voluntatis studio & intentioni addicti essent. Undè non immeritò rariores hoc tempore spirituales viri fuerunt, ut vix vel unus magnæ famæ, aut sanctitatis immensæ his diebus extitisse referatur, qui poni posset in lucem Gentium, ut salus esset his qui in extremis vitiorum finibus morabantur. Nam præter Domnum Odonem religiosissimum Abbatem, qui hoc tempore floruit, cujusque sanctitas & religio non mediocris fuisse certissimè comprobatur, vix aliquis enituit, qui fraternæ correptionis ardore repleretur. Sic vitia generalia, quibus decimo sæculo infecti erant plerique Monachi, iis loquendi formulis exprimit *Hugo* Antisiodorensis, quæ ne-*

mi-

minem à corruptione morum excludere videntur. Verum, licet tot inter sæculi decimi flagitia, inque morum licentiâ tantâ, plurimum sanctitati & pristino disciplinæ Monasticæ splendori detractum, esse negari haud possit, certum tamen est, non paucos Abbates & Monachos doctrinâ & pietate insignes eodem sæculo claruisse; quorum plures, ut appositè notat *Mabillonius*, Episcopali dignitate, fuerunt decorati; alii verò in Monasteriis reclusi, magnis curis, & continuis laboribus scientias alibi neglectas, quasi contubernales & domesticas foverunt, coluerunt & conservarunt, adeò ut, quantum lucis obscuris & pestilentissimis temporibus, nec non mediæ & infimæ ætatis sæculis ex Monachorum doctrinâ afferri possit, & quantum Ecclesiæ, atque Reipublicæ literariæ utilitatis accedat, norint apprimè viri eruditi, qui antiqua Tabularia, Scrinia, & Archiva perlustrant, atque antiquorum Monachorum manuscriptos Codices in obscuris Bibliothecarum forulis latitantes in lucem producant.

Plura de Disciplina tam Ecclesiastica, quàm Monastica decimi sæculi non adderem, nisi necessariò confutanda hic esset calumnia hæreticorum, qui pro eâ, quâ Ecclesiam Romanam deturpandi prurigine titillantur, asserunt, hunc morem, qui nunc in Ecclesia Romana obtinet, canonizandi Sanctos, originem dumtaxat habuisse à sæculo decimo, quod, cum obscurum, ac densissimis, ut ajunt, tenebris fuerit offusum, valde idoneum & opportunum exitit ad superstitionem illam inducendam cœremoniam. Sed facilè exsufflatur malè confuta illa fabula. At enim, quamvis doctissimi Catholici Scri-

Scriptores *Mabillonius* Præfatione in sæculum V. *Benedictinum*, *Papebrochius* dissertatione 20. in conatu Chronico-Historico de *Solemnium Canonizationum initiis atque progressibus*, & alii luculentè ostendant, primum exemplum solennis Canonizationis factæ à Romano Pontifice, contigisse dumtaxat anno nongentesimo nonagesimo tertio, quando videlicet *Joannes XV.* Pontifex Maximus solenni Canonizationis ritu *Uldaricum* Episcopum Augustanum publicis sanctorum Factis adscripsit, docent attamen, idque multis exemplis demonstrant, quòd, antequàm sub finem decimi sæculi Pontifices Romani suam in Sanctis Canonizandis auctoritatem interponere cæpissent, jam inde ab initio Christianæ Religionis Archiepiscopi præsertim & Primates Dioceses suas visitantes, aut in Synodo propria residentes, honorè Canonizationis primum impendebant Martyribus, deinde Confessoribus, eorum nomina recipiendo in Diptycha, ac sub eorum invocatione Ecclesias, vel Oratoria cum Altaribus ad sacrificandum erigebant, corpora è prioribus sepulcris elevabant, aliasque cæremonias observabant, in quibus tunc censebatur canonizatio subsistere. Suppetunt etiam multa exempla adducta ab illis doctissimis mox à me citatis Scriptoribus, quibus certissimè constat, etiam à sæculo decimo, quo Pontifices Romani suam in Canonizatione Sanctorum auctoritatem interponere cæperunt, nihilominus Primates, Metropolitanos, & Archiepiscopos antiquum morem usque ad *Alexandrum III.* Summum Pontificem quodam modò retinuisse, tum annuendo simul cum Summo

mo Pontifice Sanctorum elevationi, & canonizationi, tum etiam solâ suâ auctoritate utrumque pro sua Ecclesia præstando. Post primum autem exemplum, quod habemus, solemnis canonizationis S. *Uldarici* Episcopi Augustani factæ â *Joanne XV.* Romano Pontifice decimo sæculo, seu anno nongentesimo nonagesimo tertio, frequentius Romani Pontifices sæculis undecimo, & duodecimo Sanctos solemni ritu canonizarunt. *Adhalarus* Corbejenfis Cænobii Abbas, *Paschasius Radbertus* Corbejæ itidem Abbas, *B. Wiborada*, *Gerardus Tulli* Leucorum Episcopus, & *Wolfgangus* Ratisponensis Episcopus Sanctorum Catalogo undecimo sæculo à Romanis Pontificibus fuerunt adscripti. Sæculo verò duodecimo, seu anno millesimo centesimo quinto, *Paschalis II.* Pontifex Maximus *Petrum Anagninensem* Episcopum inter sanctos honorari ac coli præcepit. Eodem honore *Conradum* Episcopum Constantiensem decoravit *Callixtus II.* Successerunt deinde Canonizationes *Hugonis* Episcopi Grationopolitani, *Sturmii* Abbatis Fuldenfis, & *Henrici I.* Imperatoris factæ ab *Eugenio III.* Hæ sunt insigniores Canonizationes à Romanis Pontificibus peractæ ante *Alexandrum III.* qui anno *MCLXI.* ad Summum Pontificatum fuit euectus, quique celebrandi sanctorum Canonizationes potestatem sibi, suisque successoribus reservavit primus, & post eum *Innocentius III.* quo ex tempore nulla deinceps à Primatibus, Archiepiscopis, & Episcopis Canonizatio celebrata legitur. Postquam autem *Alexander III.* Sanctorum Canonizationem, tanquam unam ex majoribus causis, ad Romanum Pontificem pertinere edixisset, pios com-

complures vitâ sanctos hoc honoris titulo ipse affectit. *Eduardum* videlicet Angliæ Regem anno MCLXI. itemque *Theobaldum* Eremitam Vicentinum, *Thomam* Cantuariensem Archiepiscopum, anno MCLXXII. & post biennium *Bernardum* Abbatem Claravallensem, qui primus Cisterciensium, solemnî hoc more in sanctorum album relatus est. Ex his, quæ hætenus de Canonizatione Sanctorum diximus, primò colligere debes, antiquissimam esse, & à primis Ecclesiæ sæculis profectam laudabilem illam consuetudinem canonizandi sanctos, ut patet tum ex vetustissimis Martyrologiis, in quibus SS. Martyrum nomina erant inscripta, ut eorum memoria statâ die recoleretur; tum etiam ex sacris Diptychis, quæ unaquæque Ecclesia religiosè conservabat, & in quibus suorum Episcoporum, & aliorum, qui vitæ sanctimoniâ conspicui fuerant, nomina reponebat; tum denique ex summa illa cura ac diligentia, quam semper adhibuit Ecclesia in colligendis & describendis Actis Martyrum, & in redarguendis ac puniendis illis, qui cultum deferebant his, quos Ecclesia Fastis Sanctorum necdum adscripserat, sicut bene multa demonstrant exempla ex historia Ecclesiastica petita, sed præsertim exemplum *Lucilla*, quam *Cæcilianus*, dum adhuc Ecclesiæ Carthaginensis esset Archidiaconus, eo nomine increpuit, quòd ante Communionem Os nescio cujus Martyris, quem nondum Ecclesia Sanctorum Catalogo accensuerat, deoscularetur. Secundò, colligere debes, Canonizationes Sanctorum à Primatibus, Archiepiscopis, aliisque Ordinariis antiquitus fieri solitas esse, eamque consuetudinem viguisse usque

usque ad *Alexandrum III.* Summum Pontificem, qui, ut mox diximus, sibi, suisque successoribus potestatem canonizandi sanctos reservavit primus. Qua in re *Alexander III.* alique Summi Pontifices suo jure usi sunt, tum quia illis, qui per solemnem Canonizationem Sancti declarantur, cum universa Ecclesia cultum deferat, ad Summum Pontificem, qui solus in universa Ecclesia jurisdictione pollet, eorum canonizatio pertinet; tum quia etiam, ne ullus in Canonizatione Sanctorum subreperet error, jure optimo sanxerunt Summi Pontifices, ut coram se diligens & accurata fieret inquisitio de piorum meritis & miraculis, quæ duo, ut aliquis sanctus habeatur, omnino necessaria esse statuit *Gregorius IX.* in Bulla pro Canonizatione S. *Antonii de Padua* his verbis: *Ad hoc ut Sanctus habeatur apud homines in Ecclesia militante, duo sunt necessaria, virtus morum, & veritas signorum, merita videlicet & miracula, ut hæc & illa sibi invicem contestentur: cum merita sine miraculis, nec miracula sine meritis plenè sufficiant ad perhibendum inter homines testimonium sanctitatis.* De diligentia, quæ adhibetur in Canonizatione Sanctorum, de Ritibus, & Cæremoniis, quæ in hac celebritate fieri solent, legendi sunt *Jacobus Castellanus*, *Angelus Rocca*, & alii, quos omnes uno volumine majori *Carolus Felix de Matta* complexus est anno MDCCLXXVIII. Sed hæc pauca de Canonizatione Sanctorum observasse sufficiat ad retundendam ignorantiam & proterviam Hæreticorum, qui sanctorum Canonizationem, cæu cæremoniam superstitiosam, sæculo abhinc decimo invecram reprobant, cum tamen ex vetustissimis Ec-

Ecclesiasticis monumentis certissimè constet, Sanctorum Canonizationem à primis Ecclesiæ temporibus semper fuisse celebratam, quamvis non eodem modo, iisdemque ritibus & Cæremoniis perageretur, quibus nunc eam fieri solenne est.

D. Cùm undecimum Ecclesiæ sæculum, tam ob pietatem & doctrinam Romanorum Pontificum, quàm ob Monastici Ordinis propagationem, sæculo decimo longè felicius, atque illustrius fuisse sæpiùs innueris, facile adducor ut credam, Disciplinam tam Ecclesiasticam, quàm Monasticam undecimo sæculo maximè floruisse, & omnes repressos esse abusos, qui in eam sæculo decimo irreperant, Age ergò nunc, & omnia, quæ ad utramque sæculi undecimi disciplinam spectant, compendiosâ, si placet, narratione describe.

M. Incipiam à Disciplina Ecclesiastica, cui per Sanctissimos Romanos Pontifices suus undecimo sæculo fuit restitutus splendor. In primis, Presbyterorum conjugia tandem aliquando undecimo sæculo fuerunt prohibita, incontinentes Clerici in ordinem redacti, eorumque filii ex illicitis nuptiis procreati ab Ecclesiasticis honoribus, sacrisque Ordinibus exclusi, nisi Monachorum, aut Canonicorum Regularium vitam profiterentur. Simonia *ab obsequio, à manu, à lingua*, quæ antehac latè serpebat, variis Romanorum Pontificum Decretis, & Conciliorum Canonibus fuit profligata ac penitus eliminata. Jurisdictio & immunitas Ecclesiastica, nec non libertas Canoniarum Electionum Episcoporum & Abbatum asserta ac vindica-

dicata est contra Principes Laicos qui eam violabant, aut perturbabant. Sanctissimæ leges, quæ antiquis Romanorum Pontificum, & Conciliorum Decretis conditæ erant, de servando cælibatu, de residentia Episcoporum, de non tenenda pluralitate Beneficiorum, de non dilapidandis bonis Ecclesiasticis, de Ordinationibus, vita, & moribus Clericorum, aliæque hujusmodi renovatæ, ac de novo confirmatæ fuerunt. Perstabat adhuc undecimo Ecclesiæ sæculo antiqua publicæ pœnitentiæ disciplina, & juxta admissorum delictorum gravitatem pœnitentia à Sacerdotibus imponebatur, ut sancitum est canone XVIII. Concilii Salegustadiensis celebrati anno MXXII. Idem in Concilio Romano habito anno MLXVIII. statuit Gregorius VII. his verbis: *falsas pœnitentias dicimus, quæ non secundum auctoritatem Sanctorum Patrum pro qualitate criminum imponuntur. Ideò quicumque miles, vel negotiator, vel alicui officio deditus, quod sine peccato exerceri non potest, si culpis gravioribus irretitus ad pœnitentiam venerit, vel qui bona alterius iniuste detinet, vel qui odium in corde gerit, recognoscat se veram pœnitentiam non posse agere, per quam ad æternam vitam valeat pervenire, nisi arma deponat, ea ulteriùsque non ferat, nisi consilio religiosorum Episcoporum pro defendenda justitia; vel negotium derelinquat, vel officium deferat, & odium ex corde dimittat, bonaque iniuste oblata restituat.* Eandem Pœnitentiæ disciplinam Gregorius VII. confirmavit in Concilio, quod Romæ celebravit anno MLXXX. cui novum robur addidit Urbanus II. in Concilio Melphitano anno MLXXXIX. Verùm, etsi undecimo Ecclesiæ sæculo vigeret adhuc

huc Pœnitentia publica, multi tamen ab ea se se redimere cœperunt vel per peregrinationes ad loca sacra, vel per Monachismi professionem, vel per labores impenfos in sacra militia, seu in expeditione Hierosolymitana, sed præcipuè per spontaneas, seu propriâ manu inflictas flagellationes, quas vulgò *disciplinas* vocant. Hunc flagellatorum, seu disciplinarum spontè & propriâ manu inflictarum usum sæculo dumtaxat undecimo à *Dominico Loricato*, & *S. Petro Damiani* introductum fuisse asserit *Jacobus Boyleau* Doctor Sorbonicus in *Historia*, quam edidit, *Flagellantium*, additque, à tempore *S. Petri Damiani* plagosum istud exercitium, & usum scopis, flagellis, virgis, scuticis ac ferulis fulcandi, ac propriâ manu defricandi pellem humanam ita invaluisse, sicque flagella, & flagellantium furiosam libidinem crevisse, ut non solum Monachi, sed etiam Sacerdotes, Episcopi, Archidiaconi, Concionatores, Reges, Principes, Cives &c. vapulaverint, seu verberibus se ipsos affecerint. Fallitur tamen *CL. Historiæ flagellantium* Scriptor, dum disciplinarum spontè, seu propriâ manu, inflictarum usus originè ab undecimo dumtaxat sæculo arcessendam esse censet, ejusque Auctores *B. Dominicum Loricatum* & *S. Petrum Damiani* fuisse asserit. Constat siquidem, usum disciplinarum propriâ manu inflictarum jam sæculo decimo fuisse receptum, sicut manifestè nos docet exemplum *Guidonis Cœnobii Pomposiani* Abbatis, qui mortuus est anno *mxlvi*. De eo quippe narratur, quòd duarum *Quadragesimarum*, diebus, quo tempore solus in sylva degebat, tantâ cibi & potus abstinentiâ tanta virgarum cade

corpus debile macerabat, ut excepta morte, nihil tormenti amplius posset inferre volenti persecutor crudelis. Huic Guidonis Pomposiani Abbatis exemplo Mabillonius Præfatione in sæculum V. Benedictinum aliud addit De Sancto Poppone ejusdem sæculi decimi Abbate, qui carnem suam jeuniis, flagellisque sic atterebat, ut quidquid vitiosum sua caro adversus spiritum concupisceret, ipse flagellis propriâ sibi manu illatis extingueret. Cum, igitur duo isti Abbates, qui sæculo decimo vixerunt, jam usum disciplinarum spontè infligatorum habuerint, sequitur, *Dominicum Loricatum*, & *Petrum Damiani*, qui sæculo XI. floruerunt, illius usus non fuisse Auctores, sed tantummodò propagatores, sicut testantur *Baronius* Tomo XI. *Anna-
lium* ad añum MLVI. num. VII. & *Spondanus* ad eundem annum, his verbis: Eodem quoque tempore, etsi non eodem auctore *Petro Damiani*, tamen certo propagatore, atque adversus impugnantes propugnatore, introductus est in Ecclesia Dei ille laudabilis usus, ut voluntariæ pænitiæ causa, fideles, non modò viri, sed & nobiles mulieres verberibus se ipsas afficerent, flagellis ad hoc paratis idoneis. Hoc enim testatur idem *Petrus* in Epistola ad *Blancam Comitissam*, sicut & in Epistola ad *Alexandrum Papam*. Tantus autem fuit *Petri Damiani*, & *Dominici Loricati* in eo propagando usu disciplinarum sibi spontè infligatorum serpor, ut primus, seu *S. Petrus Damiani*, in Epistola ad *Alexandrum II.* Summum Pontificem asserat, se tria scoparum millia unum pænitiæ annum explere cum modulatione Psalmorum; alter verò seu *Dominicus Loricatus*, teste eodem *S. Petro Damiani*, duodecim Psalteria, scopis se se flagellando, absolvif-
se di-

se dicatur. Talem discrucianti corporis modum, uti furorem & carnificinam quamdam nonnulli undecimi sæculi Scriptores averfati sunt, & uti rem novam, sanctisque canonibus contrariam, damnarunt, quos inter unus fuit *Petrus Monachus* cognomento *cerebrofus*, qui hunc usum ob novitatem arguebat, & ob excessum; *non tam disciplinæ regulam, quàm longioris disciplinæ detestans insaniam, nec improbens cum disciplina dici psalmum, sed ut continuetur cum disciplina psalterium.* Præter *Petrum Cerebrosum* Monachum, *Stephanus* ex Monacho *Cassinensi* creatus Cardinalis, hunc usum disciplinarum propria manu inflictarum etiam undecimo sæculo sugillavit, turpe nimis & inhonestum esse putans, ante tot fratrum intuentium oculos membra nudare. Denique, nostris temporibus jam laudatus *Jacobus Boyleau* eruditione clarissimus in hunc disciplinarum propriâ manu inflictarum usum acriter invehitur in *Historia*, quam edidit *Flagellantium*, ubi tamen approbat, & antiquum ac meritorium esse fatetur usum disciplinam, seu verbera alienâ manu, pœnitentiæ causâ, recipiendi. At, licet ipse ultrò fatear, præcavendos & tollendos esse quosdam abusos, qui in usum propriâ manu infligendi disciplinas irreperunt, vel quoquo modo irreperere possunt præsertim in his locis, ubi Flagellantes per vicos & plateas sanguine conspersi cursitant, & coram omnibus ludunt de corio suo; existimo attamen, moderatum usum secretò, & non palàm, sibi propriâ manu infligendi disciplinas, esse laudabilem, pium, refranandis concupiscentiæ inordinatis motibus apprime utilem, & ad peccatorum pœnitentiam

tiam peragendam fructuosum, tum quia libri Pœnitentiales peccatoribus ad expiationem, & antiquiores Regulæ monasticæ ad satisfactionem hoc pœnitentiæ genus imponunt; tum quia ab undecimo sæculo S. Bruno Carthusianorum institutor, & S. Bernardus Clarævallenfis Abbas hunc propriâ manu sibi infligēdi disciplinas usû suis discipulis præscripserunt, nedûm improbarunt: tum quia etiam, si, ipso met fatente jam laudato *Jacobo Boyleau* in sua *Historia Flagellantium*, non turpe & indecorum est nudare coram alio corpus, & ab eo virgis ac verberibus cædi, ut quid, quæso, turpe & inhonestum erit, si quis in cubiculo suo, remotis arbitris, vel etiam nocturnis in tenebris nudet corpus suum, illudque verberibus sac virgâ disciplinæ in servitutem redigat, juxta illud Apostoli 1. ad Corinthios cap. 9. v. 27. *Castigo corpus meum, & in servitutem redigo, ne cum aliis prædicaverim, ipse reprobus efficiar.* Postremò, hunc usum sibi propriâ manu disciplinas infligendi pium ac laudabilem esse liquidò colligitur ex vitis S. Domini Ordinis Prædicatorum fundatoris, & S. Caroli Borromæi, ut de aliis innumeris Sanctis sileam, qui hoc ipsum pœnitentiæ genus sibi ultrò proposuerunt, atque propriâ manu inflixerunt.

Sed redeamus ad disciplinam Ecclesiasticam, quæ viguit undecimo sæculo. Adhuc in usu erat communio sub utraque specie, & quia nonnulli solebant uno eodemque actu percipere utramque speciem Sacramenti, sumendo nimirum in cochleari panem Eucharisticum intinctum Sanguine Christi, prohibuit Concilium Claromontanum, anno Mxcv. celebratum canone xxviii. *ne quis*
com-

communicet de Altari, nisi corpus separatim & sanguinem similiter sumat, nisi per necessitatem. Exstimavit Cardinalis *Baronius*, hunc canonem Concilii Claromontani conditum fuisse ob recentem damnatam Berengarianam hæresim, quæ per unam tantum Eucharisticam speciem satis esse impleri figuram aiebat. At *Petrus de Marca* Archipræsul Parisiensis explicans istum canonem, xxviii. Concilii Claromontani reiicit hanc *Baronii* interpretationem, quippè quæ *Berengario* affingit opinionem, quam nunquam docuit, immò neque ex hæreseos suæ principiis profiteri poterat. Misa itaque illâ *Baronii* interpretatione, duas, quæ mihi magis probantur, referam hujus Canonis Concilii Claromontani interpretationes. Prima desumitur ex his, quæ vitiosè à quibusdam sæculi undecimi Disciplinæ Ecclesiasticæ parùm callentibus fiebant in Eucharistiæ administratione. Sacerdotes quippè nonnulli Eucharistiam Sanguine Domini intinctam fidelibus porrigere non dubitabant, ut testis est sæculi XI. Scriptor *Micrologi*, seu de *Divinis Officiis*. Quæ forma non tantum erat contraria Ordini Romano, sed etiam institutioni Christi Domini, qui, ut perhibent tres Sacri Evangelistæ *Matthæus*, *Marcus*. & *Lucas*, corpus suum seorsim à sanguine distribuit discipulis suis. Hanc consuetudinem commiscendi utramque speciem Eucharisticam servabant undecimo sæculo Græci, eamque etiamnum in suis Ecclesiis frequentant, porrecto populis in cochleari pane Eucharistico intincto poculi sacro liquore. Hunc Græcorum usum *Humbertus Sylva Candidæ* Cardinalis Episcopus, Legatus Romanæ Sedis ad

Constantianum Monomachum Imperatorem anno millesimo quinquagesimo quarto missus, probavit in disputatione, quam Constantinopoli habuit cum *Niceta Pectorato* Abbate, esse alienum ab institutione Christi Domini. Quapropter, cum in Occidente sæculo XI. glisceret iste specierum Eucharisticarum commixtionis usus, cum Synodus Claromontana proscripsit his verbis: *ne quis communicet de Altari, nisi Corpus separatim, & sanguinem similiter sumat.* Cui tamen Regulæ eadem Synodus hanc exhibet exceptionem: *nisi per necessitatem & cautelam*, idest in casu, quo communio præbenda esset ægris, vel pueris. Tunc enim ad juvandum esum panis intinctio præmittebatur. Aliquandò etiam *ob cautelam*, ne sanguinis effusio in frequenti communicantium catu accideret, solus panis consecratus Laicis porrigebatur, non præbito procuro; quâ ratione tum temporis corpus seorsim à calice sumebatur. Altera interpretatio hujus canonis xxviii. Concilii Claromontani petitur ex sententia quorundam, qui sæculo undecimo assererebant, vinum non consecratum verè proprièque consecrari, & converti in sanguinem Christi per immissionem & contactum hostiæ consecratæ. Hanc opinionem, quam sæculo XI. docuit Scriptor *Micrologi*, seu libri *de Divinis Officiis* capite vigesimo sexto, doctissimus *Mabilonius* falsam esse ostendit ex doctrina Sanctorum Patrum, qui conversionem vini in sanguinem Christi non nisi verbis Christi à Sacerdote prolatis fieri docent. Undè palam sequitur, vinum verbis Christi non consecratum accidentariam quidem ex immissione & contactu hostiæ conse-

cra-

eratæ sanctificationem accipere , non secus ac fluminis aqua commixta aquæ benedictæ sanctificari dicitur , vinum tamen verbis Christi non consecratum veram & realem consecrationem ex immisione & contactu Hostiæ consecratæ habere , haud posse . Patres itaque Concilii Claromontani eo Canone xxviii. definierunt, fideles Corpus Christi separatim , & Sanguinem ejus similiter sumere debere , ne panem consecratum simul cum Sanguine permixtum suscipientes , sibi falsò persuasissent, vinum non verbis Christi , sed immisione & contactu Hostiæ consecratæ reverà fuisse consecratum, & conversum in Sanguinem Christi .

Politæ, Disciplinæ, & Hierarchiæ Ecclesiasticæ pristinum splendorem conciliarunt undecimi sæculi Romani Pontifices , qui auctoritatem S. Petro, ejusque successoribus divinitus collatam regendi universam Ecclesiam , leges Ecclesiasticas condendi , Concilia congregandi Æcumenica , temperandi Canones , & de illis, ob urgentem necessitatem , vel evidentem Ecclesiæ utilitatem dispensandi , causasque Episcoporum totius Orbis ad Sedis Apostolicæ Tribunal appellantium judicandi exercuerunt . *Gregorius VII.* Pontifex Maximus *Gebuino* Lugdunensi Archiepiscopo & ejus successoribus Primatum in quatuor Provincias , Lugdunensem nimirum, Rothomagensem, Turonensem, & Senonensem contulit anno *MLXXIX.* eundemq; Primatū Lugdunensem auctoritate Apostolicâ confirmavit *Urbanus II.* in Concilio Claromontano anno *MXCV.* Primatum etiam per totam Hispaniam *Bernardo* Archiepiscopo Toletano concessit *Urbanus II.* anno *MLXXXIII.* Fervente quoque controversiâ de Primatu

matu Angliæ Cantuariensem Archiepiscopum, inter & Eboracensem Archipræsulem, *Alexander II.* Primatum super omnes Angliæ Præsules adjudicavit Archiepiscopo Cātuariensi anno MLXXI. Ad præcavenda frequentia schismata, quæ undecimo Ecclesiæ sæculo in electione Romanorum Pontificum nascebantur, *Nicolaus II.* Pontifex Maximus in Synodo Romana habitâ anno MLIX. Decretum edidit, quo statuit, ut, vacante Sede, electio Summi Pontificis ad solos Cardinales spectaret, ex quo *Nicolaus II.* Decreto longè majori in pretio esse cepit dignitas Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium, quos *S. Petrus Damiani*, & *Bernardus* appellant *Collatores*, in regimine Ecclesiæ Coadjutores Summi Pontificis, & *universalis Ecclesiæ Senatores*. Legendus est *S. Bernardus* lib. 4. de Consideratione ad *Eugenium* Papam cap. 4. ubi ei suggerit quales eligere debeat Cardinales, qui sint compositi ad mores, probati ad sanctimoniam, parati ad obedientiam, mansueti ad patientiam, subiecti ad disciplinam, rigidi ad censuram. Qui sint in iudicio recti, in consilio providi, in iubendo discreti, in disponendo industrii, in agendo strenui, in loquendo modesti, in cura rei familiaris non anxii, alienæ non cupidi, suæ non prodigi, ubique & in omnibus circumspecti &c. Plures Metropoles, ac novos Episcopatus variis in locis undecimo sæculo erexerunt Summi Pontifices. Eamdem auctoritatem, jura ac privilegia Metropolitanæ undecimi sæculi retinuerunt & exercuerunt, quibus eos in præcedentibus sæculis potitos fuisse ostendimus. Episcopi, & Presbyteri ante annum ætatis trigesimum, Diaconi ante vigesimum quintum sæculo undecimo non ordinabantur, Clericos verò absque titulo, hoc est, absque

que beneficio, ordinare nefas erat. Episcopus omnia beneficia suæ Diœceseos conferebat, jure tamen præsentandi Patronis Laicis servato. Clericorum causæ siue civiles, siue criminales uni Episcoporum Tribunali, juxta canonicas leges, erant reservatæ. Præter hæc disciplinæ Ecclesiasticæ Capita, alia undecimo sæculo circa collationem, acquisitionem, cessionem, resignationem beneficiorum, & migrationem ab uno ad aliud, tam Decretis Romanorum Pontificum, quàm Conciliorum Canonibus sancita sunt, quæ latè ac eruditè prosequitur Cl. P. *Thomassinus* in Opere, quod edidit de *Nova & Antiqua Ecclesiæ circa Beneficiarios Disciplina*. His itaque, brevitate ergò, prætermisissis, obiter dumtaxat observabo, Christianos undecimi sæculi ex variis Probationum generibus, quæ antiquis ad res dubias dirimendas erant usitata, duo potissimum Probationum genera usurpare solitos fuisse, nimirum Probationem per ignitum ferrum pro Ecclesiasticis, & duellum pro sæcularibus viris. Probatione per ignitum ferrum Sancta *Cunegundis* Imperatrix ad probandam pudicitiam suam usa est, & *Petrus Monachus* idem probationis genus ad simoniam reprimendam adhibuit, & ob id *ignei* cognomen sortitus est. Solebant etiam Christiani undecimi sæculi dubias Sanctorum Reliquias igne probare, & sacrum illud linteum, quod *Corporale* vocamus, ad restringenda incendia deferre, sicut testatur *Glaber Rodulfus Monachus* lib. 5. Sub finem undecimi sæculi Commemorationem omnium Fidelium Defunctorum, S. *Odilo Abbas Cluniacensis* toti Ordini suo die 2. mensis Novembris celebrandam primus præscripsit, quem ritum approbavit, & etiamnum retinet universa Ecclesia.

D. Sz.

D. Sæpius audiui à viris eruditis, sæcula Ecclesiæ decimum & undecimum multis Congregationibus, & Ordinibus Monasticis dedisse initium, quæ autem sint istæ Congregationes & Ordines Monachorum, aut Religiosorum? quandò nam inceperint? & quæ Disciplina Regularis fuerit ab illis observata? scire nunc vehementer desidero.

M. Sæculo decimo cum magno Ecclesiæ fructu & ornamento instituta fuit in Galliis Congregatio *Cluniacensis* Ordinis S. Benedicti. Sæculo autem undecimo duę ejusdem Ordinis Benedictini in Italia excitatæ sunt Congregationes, *Camaldulensis* scilicet & *Vallumbrosana*. Eodem sæculo XI. quatuor surrexerunt in Gallia Ordines, nimirum *Grandimontensis*, *Cartusianus*, *Cisterciensis*, & *S. Antonii*, qui Ecclesiam, & Statum tam Monasticum, quam Regularem maximo splendore collustrarunt.

D. Quandònam, & à quo Cluniacensis Congregatio Ordinis Sancti Benedicti fuit in Galliis instituta?

M. Cluniacensis Abbatia, novæ Congregationis & Ordinis S. Benedicti Reformationis Caput, à *Vvillielmo Pio* Comite Arvergenfi, & Aquitanorū Duce, in fundo proprio in Burgundia sito, seu in Villa Cluniaco, Diocesis Matisconensis fundata ac constructa est anno nonagesimo decimo, ut legitur in Chronicis *Ademari*, *Malleacensi*, & quibusdam aliis, sed præcipuè in Charta, seu, ut vocant, Testamento ejusdē *Vvillielmi* Comititis, quod exhibet *Mabillonius* sæculo V. Benedictino. Beatus *Berno* primus Cluniacensis Monasterii Abbas variis jam præerat Abbatiis, seu Cellis, *Balmenfi* videlicet apud

apud Sequanos, *Gigniacensi* in Territorio Lugdunensi positæ, aliisque, quibus addidit *Cluniatum*, de quibus Monasteriis legendus est mox laudatus *Mabillonius*. Abbatia Cluniacensi præfuit *Bernoni* 11. annis, sicut asserit *Petrus Venerabilis* lib. 6. epistol. 15. & obiit sanctitatis famâ clarus anno nonagesimo vigesimo septimo, ut videre est in ejus Elogio Historico, quod texit *Mabillonius* sæculo V. Benedictino. *Bernoni* in Abbatia Cluniacensi successit *Odo*, qui extinctum penè in Galliis S. *Benedicti* Ordinem suscitavit, multùmque propagavit. Quod fit, ut à nonnullis S. *Benedicti* in Galliis Ordinis auctor habitus sit, propterea quòd Monasteria còmplura, quæ antea partim destructa omninò à se distracta erant, in unum quasi corpus adduxit, eisque uniformem vivendi normam, qualis apud Cluniacum servabatur, præscripsit. Quod ut clariùs intelligas, observare convenit, sub finem noni Ecclesiæ sæculi, cùm Normanni profana & sacra omnia igne ferroque vastantes, Monasteria suis dèque vertissent, defecisse in plerisque Galliæ locis Monachos, qui partim necati, partim suis sedibus fugati, palabundi vitam miseram ducere vix sinebantur. Hinc factum, ut, sæculo decimo ineunte, cùm *Odo*, qui *Bernoni* in Abbatia Cluniacensi successit, de Monastica vita cogitare cœpit, pauca superessent Cœnobia Monachorum, atque in paucis illis sincera religio desideraretur, ut videre est apud *Joannem* Monachum Discipulum S. *Odonis* in ejus Vita, & in Præfatione à *Mabillonio* sæculo V. præfixâ. Sed tam ardenti zelo in Reformationem Ordinis Benedictini incubuit S. *Odo*, ut plura Cœnobia, præsertim in Italia, in Cluniaci potestatem venerint, eisque

S. *Odo*

S.Odo ut Abbas Generalis præfuerit. Hinc *Flodoardus* in Chronico cum *multorum Monasteriorum restauratorem, sanctæque Regulæ reparatorem* vocat, & *Glaber Rodulfus* Monachus ait: *Hic*, seu S.Odo, tantum hujus Instituti propagator extitit, ut à Beneventana Provincia, quæque habebantur in Italia, & in Galliis usque Oceanum mare potiora Monasteria, illius ditioni gratularentur esse subiecta. Tanta demum S.Odonis secundi Abbatis Cluniacensis erat nominis ac religionis celebritas, ut ad eum non modò Laici nobiles & Clerici, sed etiam Episcopi, dignitatibus abdicatis, confluerent, teste mox laudato *Joanne* Monacho lib.3. ejus Vitæ, quod etiam confirmat *Mabillonius* in Elogio Historico ejusdem S.Odonis, quod inseruit sæculo V. Benedictino. Scripsit S. Odo aliquot Sermones, Hymnos, & alia Opuscula, quæ extant in Bibliotheca Cluniacensi, & tomo 17. Bibliothecæ Maximæ Patrum Lugdunensis. Mortuo Sancto *Odoni* Abbati Cluniacensi anno nongentesimo quadagesimo secundo, ut scribit *Flodoardus* in Chronico, successerunt in Abbacia Cluniacensi sanctissimi Abbates, videlicet S. *Aymardus*, S. *Majolus*, & S. *Odilo*, quorum Elogia Historica texit *Mabillonius* sæculo V. Benedictino. Extant etiam in Bibliotheca Cluniacensi varii Sermones lucubratì à S. *Odilone* unà cum Vita S. *Majoli*, quam descripsit idem Sanctus Abbas. Quantum ornamenti Ecclesiæ, quantum ad excitandam in perditissimo sæculo decimo Religionem & pietatem, contulerit celeberrima Cluniacensis Congregatio, quot Cœnobìa Ordinis S. *Benedicti* reformaverit, quot viros sanctimoniâ & doctrina celebres protulerit, non facilè est æstimare. Sufficiat hic dicere,

Clu-

Cluniacense Monasterium, teste *Petro Venerabili* in lib. I. de *Miraculis* cap. 9. *Religione*, *disciplina*, *severitate*, *fratrum numerositate*, *omnique monastici ordinis observatione*, *toti penè Orbi notissimum evasisse*. Fervebat in hoc *Cluniacensi Monasterio* virtutum æmulatio, studium in res sacras, *Regulæ accurata observatio*, & tam profusa in pauperes *charitas*, ut *septemdecim millia pauperum in capite Quadragesimæ uno anno apud Cluniacum eleemosynam habuerint*, & *ducentas quinquaginta pernas acceperint*, ut testatur *Udalricus* lib. 3. consuetudinum *Cluniacensium*, cap. 11. Non sanctâ dumtaxat *Regulâ*, sed propriis etiam consuetudinibus *Cluniacensis Congregationis Cœnobio* regebantur, quas mox citatus *Udalricus Monachus* XI. sæculi accuratè collegit, & tribus libris digessit in modum *Dialogorum*. Hos tres *Udalrici* libros de *Consuetudinibus Cluniacensium* vulgavit *Lucas Dacherius* tomo quarto *Spicilegii*.

D. Quem Auctorem habuit *Camaldulensis Congregatio*, quam undecimo *Ecclesiæ sæculo* in *Italia* fuisse institutam mox observasti?

M. *Congregatio Camaldulensis* Auctorem habuit Sanctum *Romualdum* *Ravennæ* ex Illustrissima progenie oriundum, qui primùm *Monachus* fuit apud *Nigros*, ut vocant, *Monachos* in *Cœnobio Classensi* propè *Ravennam*, dein, post varias tum in *Italia*, tum in *Gallia* locorum mutationes, novum vitæ genus, seu *Congregationem Camaldulensem* sub *Regula S. Benedicti* instituit. Porro, hæc *Congregatio dicta est Camaldulensis à Camalduli*, seu *Campi Malduli Eremo*, ubi vir Sanctus sub finem vitæ suæ *Eremitorium* constiti-

stituit, duplexque vitæ genus in sua Congregatione instituit, *Cœnobitarum* scilicet, ac *Eremitarum*, quibus atrum colorem in candidum vertit. Hæc Camaldulensis Congregatio (cujus Statuta legi possunt in Historia Camaldulensium Ordinis ab *Augustino Florentino*, & à F. Luca Eremita Hispano edita) fuit approbata & confirmata à Summis Pontificibus *Leone IX.* *Nicolao II.* & *Alexandro II.* Viguit usque ad nostrum tempus Eremitarum Camaldulensium absque ulla reformatione Religio, cum apud Cœnobitas Camaldulenses haud parum laxata sit prisca vitæ generis austeritas. Tres istius Instituti Camaldulensis extant nunc Eremitarum Congregationes, videlicet *Camaldulensis*, *Veneta*, & *Montis Coronæ*, præter Gallicanam. Cœnobitarum verò Camaldulensium non pauca adhuc, in Italia, præsertim, habentur Monasteria. Camaldulensibus tam Cœnobitis, quam Eremitis unus olim præerat Præpositus Generalis, à quo recesserunt Eremitæ, qui modò à suis Superioribus reguntur. In eandem Camaldulensium Congregationem, coaluit alia Eremitarum Congregatio *Fontis Avelani* dicta, quæ eodem sæculo XI. exorta maxime inclaruit per Sanctum *Petrum Damiani*, qui de ejus Instituti scripsit, ut videre est apud *Mabillonium* in Observationibus præviis ad *S. Petri Damiani* vitam, quam exhibet sæculo VI. Benedictino, quod est Ecclesiæ undecimum. Mortuus est *S. Romualdus* Camaldulensis Congregationis Institutor anno MXXVII. ejusque vita scripta fuit à Sancto *Petro Damiani*, & à Sancto *Hieronymo Pragensi* Eremita Camaldulensi, qui Apostolicis laboribus in fide Barbaris prædicanda clarissimus fuit, vitamque San-
 & i

¶ Si *Romualdi* scripsit, quam refert *Bollandus* ad diē 7. Februarii. Obiter tamen hic advertere debes, quòd *S. Petrus Damiani* in vita *S. Romualdi* Abbatis, & Ordinis Camaldulensis Fundatoris, cap. 20. narratā ejus morte, ait: *Vixit vir beatissimus centum viginti annis, ex quibus viginti expendit in sæculo, tres duxit in Monasterio, nonaginta septem in eremitico transegit propositio.* At *Baronio* non probatur illud de centum viginti annorum *S. Romualdi* ætate, putatque vitam illam interpolatam esse, aut perperam descriptam. *Bollandus* ad diem 7. Februarii in Commentario prævio ad illam *S. Romualdi* vitam, existimat etiam numeros in ea vitiatos esse, eosque emendare conatur. Multi probabilius existimant, Sanctum *Romualdum* septuaginta annos natum obijisse. In Martyrologio Romano Natalis *S. Romualdi* inscribitur ad diem 19. mensis Junii. Sed *Clemens VIII.* Pontifex Maximus statuit, ut ab omnibus die 7. Februarii, qui dies est secundæ illius Sancti Abbatis Translationis, Natalis ejus in Ecclesia celebraretur.

D. Camaldulensis Congregatio originem probè perspectam habeo, sed quænam sit *Vallumbrosana* ista Congregatio, quæ, ut jam insinuasti, sæculo Ecclesiæ undecimo in Italia prodire cœpit, planè ignoro. Expone itaque, quandonam & à quo hæc *Vallumbrosana* Congregatio in Italia fuerit instituta?

M. Hæc Congregatio dicta est *Vallumbrosana* à Valle Umbrosa, idest ab opacis arboribus, quæ montium dorso incumbunt, vallemque subjectam adumbrant. Hæc vallis distat itinere dimidii diei ab Urbe Florentiā, & in medio Florentiam in-

ter

ter & Camaldulensem Eremum intervallo sita est, quam Vicanus amnis, seu torrens præterfluit. Illic *S. Joannes Gualbertus*, patriâ Florentinus, qui vitam Monasticam professus jam fuerat in Monasterio Sancti *Miniatii* in Monte propè Florentiam, sedem suam fixit circa annum MLI. ibique Congregationis Vallumbrosanæ, juxta Regulam S. Benedicti, fundamenta jecit. Famâ sanctitatis ejus per vicina loca sese diffundente, multi Clerici, & Laici conversionis & poenitentiz studio ad eum venêre, quos inter censetur *Petrus* Monachus, qui fuit postea Albanensis Episcopus Cardinalis, & *Ignes* cognominatus, eò quòd, ut supra observavimus, probatione per ferrum ignitum ad cohibendam grassantem simoniam usus est. Novem Monasteria vel ædificavit, vel Congregationi suæ univit *S. Joannes Gualbertus*, quibus postea alii Abbates, qui ei successerunt, alia adjunxerunt. In magnæ sanctimonie opinione fuit primis temporibus hæc Vallumbrosana Congregatio, protulitque viros sanctitate insignes, quorum Elogia contexuit *Hieronymus de Raggiolo*, Prior S. Donati in Vineâ. Fuit confirmata hæc Vallumbrosana Congregatio à Romanis Pontificibus *Alexandro II.* *Gregorio VII.* & *Urbano II.* Præter vitam *S. Joannis Gualberti* Congregationis Vallis Umbrosanæ Fundatoris, quæ extat apud *Surium* ad diem 12. mensis Julii, Beatus *Andreas* Abbas ejusdem Congregationis aliam scripserat, sicuti, & postea Beatus *Atto* Episcopus Pistoriensis ex eadem Congregatione assumptus. Utramque *S. Joannis Gualberti* vitam periisse existimavit *Bollandus* ad diem 10. mensis Martii, quo colitur B. *Andreas* Abbas. At *Mabillonius* vitam *S. Joannis Gualberti* à B. *At-*

à B. *Attone* Episcopo Pistoriensi descriptam exhibet, ac præviis Observationibus illustrat sæculo VI. Benedictino. Historiam etiam hujusce Sancti Fundatoris Congregationis Vallumbrosanæ libris duodecim Italicè scriptam sæculo proximè elapso publicavit *Didacus de Franchis* Ripolensis Abbas.

D. Satis egimus de Congregationibus Ordinis S. Benedicti, quæ in Italia undecimo Ecclesiæculo à SS. *Romualdo*, & *Joanne Gualberto* excitatæ sunt, quapropter præstat, ut breviter nunc disferas de Origine, & Fundatoribus quatuor illorum Ordinum *Grandimontensis*, *Cartusiani*, *Cisterciensis*, & *Sancti Antonii*, quos eodem sæculo undecimo in florentissimo Gallie Regno institutos fuisse jam commemorasti. Incipe itaque ab Ordine *Grandimontensi*, & omnia, quæ ad illius Institutionem, Auctorem & disciplinam spectant, paucis complectere verbis.

M. Ordo *Grandimontensis* anno MLXXIV. fuit in Gallia fundatus à Sancto *Stephano de Mureto* nobili Arverno, qui, post impetratam à *Gregorio VII.* Summo Pontifice instituendi Ordinis Eremitici facultatem, secessit in nemorosum Montem, qui tribus leucis ab Urbe *Lemovicarum* distat & *Muretum* dicitur, ibique novum instituit Ordinem, qui postea *Grandimontensis* est appellatus, quod Monachi Montem *Muretum* relinquere coacti, ad *Grandem Montem* migrarint anno MCKXIV. indeque Ordinis nomen *Grandis-Montis* factum. Regulam propriam fratribus, quos in Monte *Mureto* congregaverat *S. Stephanus*, dedit, Apostolicam sanè & austeram, quam Summi Pontifices *Urbanus III.* & *Clemens III.* confirmarunt. Falluntur itaque nonnulli, qui *Gran-*

dimontensium Ordinem vel sub Regula S. Benedictini, vel sub Regula Cisterciensium, vel sub Regula S. Augustini militasse pertendunt, cum certum sit, S. *Stephanum* Grandimontensium Patrem ac Fundatorem eis specialem tradidisse Regulam, quam præmanibus habent: Siquidem ipsos his verbis commonebat, sicut ejus Acta referunt: *Tantum in Regula de Evangelio per me sumpta perseveretis.* Grandimontenses vulgò *Boni homines* appellabantur, teste *Stephano*, Abbate S. *Genovefæ*, & postea Episcopo Tornacensi in epistola 71. ad *Robertum* Pontiniacensem Monachum datâ, in qua eos summis laudibus extollit. Eisdem Ascetas Grandimontenses impensè commendant *Joannes Saresberiensis* Episcopus Carnotensis lib. 7. *Polycratici*, sive *de Nugis Curialium* cap. 23. & *Petrus* primùm Abbas Cellensis, & postea Carnotensis Episcopus epistolâ 8. lib. 3. & epistol. 7. & 22. libri octavi. Verum, quamvis summam vitæ austeritatem profiterentur Grandimontenses, progressu tamen temporis pessimam illam sortem experti sunt, quam olim deplorabat Prophetâ *Jeremias* his verbis: *Servi dominati sunt nostri.* At enim, cum rerum temporalium procuratio & administratio Fratribus Laicis relicta esset à S. *Stephano* Ordinis Grandimontensis Fundatore cap. 54. Regulæ, ut Clerici tranquillius rebus divinis vacarent, eò audaciæ proruperunt Fratres Laici, ut Ordinem & tempus divinorum Officiorum Clericis præscriberent, ipsosque suo imperio parère detrectantes punirent rerum necessariorum subtractione. De hoc præpostero Fratrum Laicorum dominio *Lucius III.* Summus Pontifex certior factus à Clericis Ordinis Grandimontensis, qui ad ipsum suas

querelas detulerant , Judices dedit, qui sententiam secundum Clericos tulerunt , & tumultuantes Fratres Laicos in ordinem , ut par erat , redegerunt. Mortuus est S. *Stephanus* Grandimontensis Ordinis Fundator die octava Februarii anni MCXXIV. postquam in solitudine quinquaginta annos transegisset , ut videre est in ejus vita à *Geraldo* septimo Priore Generali Ordinis Grandimontensis descriptâ, quam *Bollandus* ad diem 8. mensis Februarii, & *Labbeus* tomo 2. Bibliothecæ pag. 674. è Codicibus MSS. erutam exhibent. Unde emendandus est *Baronius* , qui mortem S. *Stephani* Grandimontensis Ordinis Fundatoris copulavit cum anno MCXXVI. Sanctorum Fastis *Stephanus* Grandimontensis à *Clemente III.* Romano Pontifice anno MCLXXXIX. adscriptus est.

D. S. *Brunonem* Ordinis Carthusiensium Institutorem, ac Fundatorem esse didici , dum adhuc puerulus essem, à quodam præceptore minimè malo, sed non satis acuto , qui de causa institutionis Angelici istius Ordinis , & secessus S. *Brunonis* in Eretrum differens , hanc mihi historiolum narrabat. Erat , inquiebat ille , aliquis Canonicus , vel Doctor Parisiensis, qui in magna sanctitatis opinione Parisiis demortuus , dum solemnes celebrarentur exequiæ, vivus in feretro apparuit , dumque in Officio Defunctorum recitaretur hæc lectio , quæ incipit : *Responde mihi*, inclamavit primâ die : *Iusto Dei judicio accusatus sum* ; alterâ die : *Iusto Dei judicio judicatus sum*, tertiâ demum die : *Iusto Dei judicio condemnatus sum*. Huic horribili spectaculo cum *Bruno* , ejusque Socii adfuissent , mundo nuncium remittere , & in desertum locum secedere,

proposuerunt , indèque ad Sanctum *Hugonem* Gratianopolitanum Episcopum, in cujus Diœcesi Eremum, cui *Carthusiæ* nomen, suo consilio valdè idoneam esse didicerant, accesserunt . Hanc Canonici, vel Doctoris Parisiensis demortui apparitionem, horrendasque voces , quibus se damnatum esse clamabat , in causa fuisse cur *Bruno* Eremum petierit, & Carthusiam in Episcopatu Gratianopolitano fundaverit, referebat mihi bonus ille præceptor, quod an verum sit ? à te discere percipio.

M. Hanc terribilem Anathasim , seu resurrectionem Canonici, vel Doctoris Parisiensis, qui in feretro positus damnationem suam in Ecclesia denuntiavit, esse puram putamque fabulam, ac subindè causam non fuisse secessus *S. Brunonis* in Eremum, & Ordinis Carthusiensium institutionis, multis momentis evincit *Joannes Launojus* in Dissertatione *De vera Causa secessus S. Brunonis in Eremum* . Inter plura argumenta, quæ adducit ille Autor, præcipua duntaxat , ut consulam brevitati, seligam , ac perstringam . In primis, constat , non aliam fuisse causam secessus *Brunonis* in Eremum, quàm vitæ solitariæ desiderium , ut ipsemet testatur in epistola, quam ex Calabria finibus ad *Radulphum Viridem* Remensis Ecclesiæ Præpositum scripsit, in qua disertè asserit , Collationem , quam simul Remis habuerant , de opum & deliciarum terrenarum vanitate , & gaudiorum Cœlestium æternitate , occasionem ei dedisse à mundi consortio discedendi , & severiora vitæ Monasticæ Instituta sectandi, eumque adhortatur , ut à seculi tempestatibus quamprimum sese subducatur . De horrendo autem illo spectaculo hominis damnationem suam
 è se-

è feretro denuntiantis, ne minimum quidem verbulum habet *S. Bruno* in prædicta Epistola. Prætereà, *Guibertus* Abbas Nongentinus lib. 1. de vita *S. Brunonis* cap. xi. ait, *S. Brunonem* mores corruptos *Manassis* Archiepiscopi Remensis perosum ex urbe Remensi discessisse, & ut sæculo renunciaret, ad Grationopolitanum processisse territorium. Consilium itaque de Solitudine petenda inivit *S. Bruno*, & ab urbe Remensi excessit ob improbos mores *Manassis* Remensis Archiepiscopi, non verò occasione illius Doctoris, vel Canonici Parisiensis redivivi, & inter solemnes exequias se damnatum esse ter in feretro inclamantis. Terriò, laudat *Launojus* Authores gravissimos, cum veteres, tum recentiores, qui de Sancto *Brunone* & Carthusiensibus agentes, eorumque mores exponentes, vel ordinem commendantes, terribilis illius *Anastaseos* Doctoris, vel Canonici Parisiensis post obitum redivivi, qui denuntiatione feralis de se iudicii circumstantes exterruisse fertur, ne per umbram quidem meminerunt. Quartò, nullum sive in Annalibus Ecclesiæ Parisiensis, sive in Historia Academiæ Parisiensis, sive apud coævos & suppare Auctores, qui de Rebus Francorum scripserunt, invenitur monumentum istius eventus, seu stupendæ *Anastaseos* Doctoris vel Canonici Parisiensis, ex quo altissimo silentio facile colligitur, prædictam *Anastasi* non fuisse causam secessus *S. Brunonis* in Eremum, immò meram esse fabulam ducentis ferme annis post obitum *S. Brunonis* excogitatam, sicut observat *Antonius Pagius* in Critica Baronii ad annum Christi MLXXXVI. Hinc jure optimo viri eruditi, qui Ro-

mani Pontificis mandato Breviarium Romanum correxerunt, ex Lectionibus in Festo S. *Brunonis* recitandis hanc fabulosam narrationem expunxerunt. Plura ad istam explodendam fabulam legelis apud jam citatum *Launojum*, & apud *Egasium Bulaum* in Historia Universitatis Parisiensis. Chartusienfium Ordinem fundavit S. *Bruno* non a^o MLXXXVI. ut putavit *Baronius*, sed a^o MLXXXIV. sicut doctissimus *Pagius* loco mox memorato ostendit tum ex testimonio *Sigeberti* huius temporis Scriptoris in Chronico, tum ex Charta, qua S. *Brunoni*, ejusque Sociis *Cartusiae* solitudo concessa est, in qua conceptis verbis legitur, hanc *Cartusiae* Solitudinem à Magistro *Brunone*, & ab his, qui cum eo erant, fratribus, capisse inhabitari & construi anno ab incarnatione Domini MLXXXIV. Episcopatus vero domini *Hugonis Gratianopolitani* Episcopi quarto. Obiit S. *Bruno* in Calabria anno millesimo centesimo primo multis virtutibus clarus, ac plura reliquit ingenii sui monumenta, praesertim Expositionem in Psalmos, & Commentarium in omnes D. Pauli Epistolas, aliaque Opuscula, quæ tribus voluminibus comprehensa R. P. *Theodorus Petreus* Carthusianus in lucem edidit Coloniae anno MDCXI. Aliqua tamen Opera S. *Brunoni* Carthusienfium Ordinis fundatori *Petreus* vindicat, quæ tamen *Maurus Marchesius*, Panormitanus, Congregationis Cassinensis Monachus, S. *Brunoni* Astensi, Signino Episcopo, tribuenda esse docet in Dissertatione Historica *De S. Brunone Astensi*, librisque ab eo conscriptis. Denique S. *Bruno* Carthusienfium Ordinis fundator in sanctorum numerum relatus est à Leone X. Pontifice Maximo anno MDXIV.

D. Cùm Ordinem Carthusiensium summâ semper à puero veneratione & singulari pietatis genere coluerim, optarem ut eorum mores, vitæque genus breviter hic describeres.

M. Infinitus profectò essem, si omnia Elo-
gia, quibus viri pietate & doctrinâ illustres Car-
thusiensium Ordinem maximè commendarunt, hic
inserere vellem. Breviter dicam, Carthusienses vi-
tam Angelicam in terris degentes, vel Angelos esse
in carne sospitantes, vel homines Angelicum spi-
ritum habentes, & suavissimum omnium virtut-
um odorem, quo inculta, horridaque Eremitus
perfunditur, longè latèque spirantes. Vigent
etiamnum apud Carthusienses abstinentiâ à carni-
bus perpetua, jejunia septem mensium abhinc sex
& amplius sæculis nullâ temporum injuriâ, nul-
lis molliculorum artificiiis violata; jure, altum-
que silentium, solitudo continua, modestia hu-
manâ major, charitas ferventissima erga Deum,
cui diu noctuque persoluunt laudes; dilectio er-
gâ proximum effusissima, admirabilis hospitalitas,
quâ omnes aduentantes, absque personarum ac-
ceptione, tecto, mensâque amantissimè excipi-
unt. Mitto eorum lecti duritiem, palearum stra-
men, asperum cilicii indusium, aliasque id ge-
nus corporis macerationes, per quos arctissimos
sanctitatis calles incedentes pii illi Monachi, à
primæva Instituti sui sanctissimi disciplina nun-
quàm hætenus degenerarunt.

D. Veniamus ad nobilissimum Cisterci-
ensium Ordinem, cujus primordia, Fundatoris san-
ctimoniam, Legumque severitatem breviter expo-
nas velim, ut inde constet, sanctitatem, quæ est

veræ Ecclesiæ Christi tessera, soli Ecclesiæ Romanæ convenire, quippè quæ plures instituit Monachorum seu Religiosorum Ordines, ex quibus, postea innumeri prodierunt viri, qui sanctitatis & doctrinæ splendore non minus fulserunt, & etiamnum fulgent in terris, quam sydera coruscant in cælo.

M. Primò, nobilissimi Cisterciensis Ordinis fundamenta jacta sunt in Galliis anno millesimo nonagesimo octavo à B. Roberto Abbate Molismensi, Ordinis Benedictini, licentiâ & assensu Hugonis Archiepiscopi Lugdunensis Apostolicæ Sedis Legati, favente Odone Burgundiæ Duce, & annuente Walterio Episcopo Cabilonensi, in cujus Diocesi constructum est in loco uliginoso & nemore vastissimo Monasterium Cisterciense totius Ordinis Caput, à Cisternis, ut nonnulli putant, hoc nomen sortitum. Sancti Benedicti Regulæ, propriisque Statutis devincti sunt Cistercienses, quorum primus Abbas fuit jam laudatus B. Robertus, qui tamen ad Molismenses suos Monachos jussu Urbani II. Summi Pontificis redire coactus, Cisterciensibus Præpositum Abbatem Albericum Sanctitate non imparem reliquit. Hic secundus Cisterciensium Abbas novi confirmationem Ordinis à Paschali II. Pontifice Maximo impetravit, eique in Regimine Ordinis Cisterciensium successit Stephanus, qui fuit tertius illius Ordinis Abbas sanctitate conspicuus, multasque erexit Abbatias, inter quas eminent, Firmitas, Gallicè La Fertè, prima Cistercii filia in Diocesi Cabilonensi anno MCXIII. fundata; Pontiniacum, Gallicè Pontigny, secunda Cistercii filia, quatuor ab Antisiodoro leu-

leucis anno MCXIV. condita; *Clara-Vallis*, tertia Cistercii filia, in Diœcesi Lingonensi instituta anno MCXV. & *Morimundus*, quæ est Abbatia in Diœcesi Lingonensi eodem anno excitata, & quarta Cistercii filia. Quatuor hæ Abbatix sunt quasi totidem Cistercii filix primigenix, ex quibus inde, velut rivi ex fonte, cæteræ omnes exortæ sunt, ut videre est apud *Mauriquem* in Annalibus Cisterc. ubi de illis omnibus fusè agit. Tres primi, quos laudavi, Ordinis Cisterciensium Abbates eximix sanctitatis famâ in Ecclesia claruerunt. *Honorius II.* litteris anno sexto Pontificatus sui, seu anno millesimo centesimo vigesimo nono datis, potestatem fecit Monachis Molismensibus Officium celebrandi de B. *Roberto* primo Abbate & fundatore Ordinis Cisterciensis in ea, quâ sacra ejus ossa recondebantur, Ecclesiâ. Hi autem Monachi dicebantur *Molismenses* a Sylva, quæ *Molismus* appellabatur, & erat in Episcopatu Lingonensi sita, ubi B. *Robertus*, antequam Cisterciensem Ordinem fundaret, cœnobium condidit & *discipulos magnæ religionis aggregavit*, inquit *Ordericus* lib. 8. Vitam B. *Roberti* primi Abbatis & Fundatoris Ordinis Cisterciensis ab Anonymo Monacho Molismensi scriptam recitant Bollandiani ad diem XXIX. mensis Aprilis. Vitam B. *Alberici* Cisterciensis Ordinis secundi Abbatis scripsit *Chrysostomus Henriquez* in Fasciculo Sanctorum Ord. Cisterciensis. & ex eo *Bollandus* inter Acta Sanctorum mensis Januarii Tomo II. Denique, memoria B. *Stephani*, qui fuit tertius Abbas Ordinis Cisterciensis, sacris Ecclesiæ Tabulis inscripta est ad diem XVII. Aprilis, ejusque vita, ex Historicis Ordinis descripta legitur

tur in Actis Sanctorum Bollandianis Tomo I f. mensis Aprilis. Hæc pauca de tribus illis primis sanctis Abbatibus Cisterciensibus observanda esse duxi, quia nunc pluribus sunt ignoti, eo quod S. Bernardus Abbas Claravallensis, qui sæculo duodecimo Cisterciensium Ordinem multum promovit, ac illustravit, eorum gloriam suo splendore obscuravit. Quod certè nemini mirum videri debet, cum ipsimet Cluniacenses plus tribuant S. Odoni, qui tamen fuit tantum secundus Cluniacensis Abbas, quàm B. Bernoni; qui fuit primus Cluniacensis Abbas, & Congregationis Cluniacensis fundator, adeò ut Cluniacenses inter sui Ordinis Principes, & Præceptores non numerarent B. Bernonem, teste S. Bernardo, qui in Apologia ad Guillelmum Abbatem hæc habet: *Sic Sancti Odo, Majolus, Odilo, Hugo, quos se sui utique Ordinis Principes & Præceptores habere gloriantur, aut tenuerunt, aut teneri censuerunt.* Hinc apud Petrum venerabilem in lib. 6. Epist. 15. *Odo primus Cluniacensis Ordinis pater* laudatur. Quod sanè apud Cluniacenses non alià ratione factum esse crediderim, nisi quia S. Odo Congregationem Cluniacensem à S. Bernone inceptam & fundatam latè propagaverit, plurima Monasteria construxerit, ac tandem perficiens quod S. Berno feliciter inchoaverat, majorem apud Cluniacenses, quàm S. Berno, nominis splendorem obtinuerit.

De præclaris Priscorum Cisterciensium Institutis ac moribus plura hic dicenda occurrerent, sed, ne longior sim, pauca de his delibabo ex Epistola LXXXII. Petri Blesensis ad Abbatem, & Conventum Cisterciensem, ubi hæc habet: *In-*
ter

ter universas Ordinum varietates, quibus decorata, est Sponsa Christi, nullus Ordo virtute flagrantior, nullus sancti nominis odore suavior est in Christo, quàm vester . . . . . Una omnium vox est, quia Cisterciensis Ordinis Professores tantò differentius, præ cæteris triumphales sanctitatis titulos referent, quanto expressius Religionis Apostolicæ vestigiis in hæserunt; cum in tenuitate ciborum, in asperitate vestium, in vigiliis, in Confessionibus, in disciplinis, in Psalmis, in humilitate, hospitalitate, obedientia, charitate, & cæteris, quibus fructus vitæ seminatur in terris, deprimatis carnem, spiritum erigatis. Et in Epistola lxxxvi. ad Magistrum Alexandrum, qui è Carthusiensi ad laxiorem Ordinem migrare decreverat, sic scribit idem Petrus Blesensis: Ferrent patientius, si ad Cisterciensis Ordinis observantiam te transferres. Si enim in proposito Religionem habes, ibi probatissimæ Religionis schola est, summus ibi modestiæ usus, morum regularitas, fraternitatis affectio, pax animi, omnium communicatio, mutua obsequela, disciplinæ vigor, amor obedientiæ, vinculum charitatis, carnis servitus, hospitalitatis exhibitio, legendi libertas, vigiliarum excubiæ, quies meditationis, devotio Psalmodiæ. Hæc fuit arctissima antiquorum Cisterciensium vitæ disciplina, quæ etiamnum summo Dei beneficio in pluribus eorum Monasteriis viget, inter quæ, velut inter astra sol, refulget in Galliis Abbatia vulgò dicta de l'Atrape circa fines Diocesis Carnotensis à clarissimo & religiosissimo Abbate de Rancè restaurata, in qua Cistercienses non solum Regulam S. Benedicti, præcepta & vestigia ad unguem sequuntur, & ad litteram observant; sed etiam modum vivendi S.

di S. Bernardi incredibili fervore æmulantur, hominum consortia fugiunt, avias solitudines persequuntur, operantur manibus suis, otio perpetuum bellum indicunt, & à carne, piscibus, & ovis jugiter abstinent. Divina Officia cum tanta solemnitate & devotione noctu diuque celebrant, ut Angelos imitentur. Tantam ori suo ponunt custodiam, tantum ostium labiis suis, ut perenne silentium ne articulatis quidem vocibus interrumpant. Hanc austeram vivendi normam, quæ in Abbatia de l'Atrape ad summos Regulæ apices observatur, in nonnulla alia tam in Gallia, quam in Italia Cisterciensium Monasteria nuper inductam fuisse, plurimum in Domino gaudemus, nec possumus quin exclamemus cum S. Bernardo sermone I. in Dedicatione: *Mirabilis planè Deus in sanctis suis, non modo in celestibus, sed etiam in terrenis. Utrobique sanctos habet, & in utrisque mirabilis est; illos quidem beatificans, istos sanctificans. Quod majus miraculum, quando tot juvenes, tot adolescentes, tot nobiles, universi denique, quos hic video, velut in carcere aperto tenentur sine vinculis, solo Dei timore confixi; quod in tanta perseverent afflictione penitentia, ultra virtutem humanam, supra naturam, contra consuetudinē? Sic ab initio ipse erga sanctissimam illam Ordinis Cisterciensis Reformationem fui animatus, sic eam constanti ac perpetua voluntate colo, ut multa mihi scribenti veniant in mentem, quæ de ea magnificè & verà cum laude prædicare possem. Sed tam excelso atque illustri loco sita est illius sanctitatis fama, ut vana præconiorum respuat ornamenta, & humano fastigio celsior nostris laudibus nec crescere possit, nec delectari.*

M.

M. Quis est iste Ordo S. *Antonii*, quem undecimo Ecclesiæ sæculo fuisse institutum nuperrimè narrabas ?

M. Cùm gravissimus morbus, qui *Sacer ignis* appellatur, sæculo undecimo in Galliis latè grassaretur, multique eo tacti consumerentur, huic tam horrendæ calamitati, inquit *Aymarus Falco* in Historia Ordinis S. *Antonii* parte 2. cap. 31. præsentaneum atque efficacissimum remedium afferre perspecta est devota imploratio patrocinii atque intercessionis beatissimi *Antonii Abbatis*, cujus corpus è Thebaide in Galliam asportatum, apud *Motam* (Oppidum non longe ab urbe Viennensi in Delphinatu positum) asservabatur, illuc undique confluentibus populis, complures opè S. *Antonii Abbatis* sanitatem receperunt, & in primis, *Gasto*, vir nobilissimus, & *Girinus* ejus filius, qui statim ac meritis S. *Antonii* sanitate fuerunt donati, eorum nuncuparunt serviendi ægris, qui sacro igne consumpti ac mutilati in perpetua calamitate vivebant : *Gastoni*, ejusque filio *Girino* in hoc sancto proposito sese haud multò post adjunxerunt octo viri, & piam inter se societatem & fraternitatem sæcularem inierunt anno millesimo nonagesimo quinto ; Sed hæc pia societas in religiosum Ordinem non evasit ante sæculum decimum tertium, seu ante annum millesimum ducentesium decimum octavum, quo *Falco*, qui piæ huic societati præerat, se, suosque solemnibus votis obstringere meditatus est, idque ab *Honorio III.* Pontifice Maximo obtinuit ; à quo tempore Antoniana Congregatio, quæ per centum viginti tres annos nulla vota emiserat, eratque dumtaxat pia quæ-

quædam Societas secularis, ad statum Religionis & Ordinis S. *Antonii* evecta fuit. Tandem *Bonifacius VIII.* Bullâ suâ quarto Idus Junii anni millesimi ducentissimi nonagesimi septimi datâ Prioratum S. *Antonii* in posterum Abbatiam esse voluit, Religiosos ejusdem Ordinis, Canonicos Monasterii S. *Antonii* secundum Regulam S. Augustini declaravit, servato signo *Tau*, seu Cruce cærulâ, quam vestibus intextam semper gererent; & *Aymonem* primum Abbatem Generalem & Ordinis Caput renunciavit. Hujus Antoniani Instituti plurima Monasteria paulatim erecta sunt per Galliam, Italiam, Hispaniam, Germaniam; aliasque Orbis Christiani Provincias, ut narrat *Aymarus Falco* in Historia Antoniani Ordinis.

Hic nonnullas Observationes, originem & propagationem Ordinis Canonicorum Regularium spectantes, quas ex classicis Scriptoribus; porissimum ex *Mabillonio*, *Thomassino*, *Gerardo Du Bois*, *Antonio Pagio*, *Tillemontio*, *Abbate Fleury*, & aliis, studiosè diligenterque collegeram; inferere meditabar; quas tamen à me jam licet in ordinem digestas, ac prælo maturas, schedis meis premere, & intra domesticos cohibere parietes necessarium omnino duxi. Prodiit siquidem Decretum à Sacra Congregatione *Indicis* latum; quo, ad comprimendam gravissimam controversiam, quæ paucis ab hinc annis RR. PP. Benedictinos inter & Canonicos Regulares de prærogativa honoris & sui Ordinis antiquitate in Germania emerfit, magnoque animorum æstu hinc inde disceptata est, utrique parti silentium indictum est, ac districtè vetitum, ne quis ad alterutram opinionem quocumque prætextu

textu ventilandam, vel minimam lucubrationem, aut scriptionem quamcumque in lucem deinceps emittere præsumat. Ut igitur huic Sacre Congregationis Decreto, eâ, quâ pat est, veneratione, morem geramus; originem & propagationem Ordinis Canonorum Regularium in præsentia consultò prætermittam, & ne invidiosam litem repetere, obligataque jam vulnera intempestivè retractare videar, paci altissimo silentio litabo, secutus consilium Apostoli, epistolæ 1. ad Corinth. cap. 11. vers. 16. ubi ait: *Si quis autem videtur contentiosus esse, nos talem consuetudinem non habemus, neque Ecclesia Dei, & in epistola ad Titum cap. 3. vers. 9. Genealogias, inquit, & contentiones, & pugnas legis de vita, sunt enim inutiles, & vana.*

D. Congregationem Eremitarum Fontis-Avellanæ sæculo undecimo per *S. Petrum Damianum* maximè inclaruisse, & in Congregationem Camaldulensem postea coaluisse, memini, te nuper observasse. At scire velim, num. isti Eremitæ Congregationis Fontis-Avellanæ, quos inter vixit *S. Petrus Damianus*, diversi fuerint ab Eremitis Congregationis Camaldulensis, cujus Institutor fuit *S. Romualdus*, & quænam Statuta in vitæ Eremiticæ professione sibi præfixerint observanda?

M. Etsi Fontis-Avellani Eremitum ante centum circiter annos Ordini Camaldulensi adjunctam fuisse in confesso sit apud omnes, sunt tamen aliqui moderni Scriptores, qui autumant, *S. Petrum Damianum*, & alios Eremitas Congregationis Fontis-Avellanæ antiquitus non agnovisse, *S. Romualdum* ut Magistrum & Institutorem suum, ac subindè illos inter Monachos Camaldulenses

centeri minimè debere : At doctissimus P. *Guido Grandus* Monachus Camaldulensis edidit Lucæ anno MDCCVII. quatuor *Dissertationes Camaldulenses*, in quarum postrema multis momentis evincit, S.*Petrum Damianum*, & ceteros Monasterii Fontis Avellani Anachoretas Camaldulensis Instituti fuisse. Et sanè in dubium, meâ quidem sententiâ, revocari haud potest, S.*Petrum Damianum* sin minus S.*Romualdi*, Ordinis Camaldulensium Fundatoris, auditorem, saltem ejus Discipulorum alumnum fuisse, eumque in multis à S.*Romualdo* constructis, vel sub ejus disciplina militantibus Eremitis ac Cœnobiis commoratum fuisse, & ejusdem Instituti lacte nutritum. Constat siquidem, Monasterium Fontis Avellani, in quo ut superius diximus, S.*Petrus Damianus* Eremiticam vitam professus est, à S.*Romualdo* quondam inhabitatum, & à B.*Ludolpho* ejus Discipulo fuisse institutum. Fuit igitur S.*Petrus Damianus* ejusdem Instituti societate cum Discipulis S.*Romualdi* unitus, alioqui in eorum Cœnobiis permanere non potuisset. Quin, & ipsemet S.*Petrus Damianus* hanc communis Instituti societatem inter se & S.*Romualdi* Discipulos apertè declarat in *Prologo Vitæ*, quam descripsit, S.*Romualdi*, ubi disertè significat, se ab egregiis, qui superstites erant, S.*Romualdi* Discipulis compulsus fuisse ad ejus gesta litteris consignanda : *Multorum*, inquit, *Fratrum precibus*, & *germana charitate devinctus*, quod de prædicto mirabili viro ab egregiis ejus Discipulis didici, aggrediar, Deo auctore, describere. Nimirum S.*Petrus Damianus* eodem Religionis fœdere putabat, se cum Discipulis S.*Romualdi* conjunctum, quo germani fra-

tres

tres ab eodem patre progeniti debent invicem, quibusdam amoris & charitatis vinculis esse obstricti. Hinc est, quod (teste doctissimo *Ludovico Thomassino* par. 1. libri tertii cap. 25. *De Veteri & Nova Ecclesie Disciplina*) idem *S. Petrus Damianus* nonnullos, qui contra Institutum *S. Romualdi* oblatrabant, compressit, illudque vindicavit in epistola duodecimâ libri sexti, in qua se & suos præsertim tuetur à cujusdam Abbatis impugnatione, qui conquestus erat, quòd Monachum è suo Monasterio egressum, contra *S. Benedicti Regulam*, recepisset: *Succensetis*, inquit, *ac nos conquerentes arguitis*, quia non debuimus vestros Monachos in *Eremo contra B. P. Nostri Benedicti præcepta suscipere*. Ostendit autem *S. Petrus Damianus*, voluisse dumtaxat *S. Benedictum* in sua Regula occurrere vagationi Monachorum ex uno in aliud Cœnobium, sed eum non prohibere, immò potius hortari omnes, ut ex Cœnobitica ad perfectiorem *Eremitarum vitam* sese transferrent. Ex hac porro Instituti Sancti *Romualdi* defensione, quam sibi, suisque necessariam suscepit *S. Petrus Damianus*, liquidò patet, adeò coincidisse *Romualdi*, & *Petri Damiani* Institutum, ut unius defensio, alterius Apologia censeretur. Id totum confirmare placet verbis *Ludovici Thomassini*, in *Disciplina* tam Ecclesiastica, quàm Monasticâ versatissimi, qui loco mox à me laudato hæc habet: *Scripti Romualdi Vitam Petrus Damiani, scripsit & Apologiam. Confestim his Anachoretis summæ ad perfectionis columnen eluctantibus obtrectari ceptum est, quòd semitam tenerent, quam non præmonstrasset, non tenuisset B. Benedictus, quòdque suo catui aggregarent Mona-*

steriorum B. Benedicti desertores. His ora obturabat Petrus Damiani hoc responso: Caveri à B. Benedicto; ne Abbates alii aliorum Monachos admitterent, dum cogniti sibi mutuo essent. Caveat, (inquit Regula, cap. 61.) Abbas, ne aliquando de noto Monasterio Monachum ad habitandum suscipiat, sine consensu Abbatibus sui) sed Priores Anachoretarum ea prohibitionem non implicari. Quibus verbis palam indicat Thomassinus, S. Petrum Damianum pro Instituto Romualdi Apologiam adornasse, & in ea sui, suorumque vindicias egisse, ac subindè illum sub S. Romualdi Disciplina militasse. Idem etiam in suis Diplommatibus profitentur duo Summi Pontifices Gregorius XV. & Urbanus VII. qui S. Petrum Damianum appellant Decus & Gloriam Ordinis Camaldulensis. Addo denique, Fontis Avellani Cœnobii Eremitas, quibus præfuit S. Petrus Damianus mutuam olim societate cum Camaldulensibus conjunctos, in Hospitii & suffragiorum communionem receptos, habitu, seu colorem, seu formam respicias, simillimo usos esse, eorumque Statuta adeò convenire cum illis, quæ S. Romualdus Eremitis præscripsit, ut eodem penè calamo, certè eodem spiritu dictata videantur, vel, si qua intersit differentia, ita levis illa sit, ut vix inter ejusdem individuae Congregationis diversa Monasteria levius discrimen notari queat, nec major pro diversitate locorum possit observari consensus, sicut latè probat jam citatus Guido Grandus, Monachus Camaldulensis in suis Dissertationibus Camaldulensibus, His, & aliis id genus rationibus permotus, asserere nullus dubito, S. Petrum Damianum, ceterosque Congregationis Fontis Avellanæ Eremitas semper

per fuisse S. Romualdi Discipulos, seu Instituti Camaldulensis alumnos. Ex hac Congregatione, Eremitarum Fontis Avellani quinque ab Ughello in *Italia Sacra*, recensentur Anachoretæ, qui undecimo Ecclesiæ sæculo fuerunt discipuli S. Petri Damiani, & postea Episcopi Eugubini, videlicet Theobaldus, Rodulfus, Maynardus, Julianus, & Joannes. Vitam Rodulphi scriptam à S. Petro Damiano recitat Mabillonius par. 2. sæculi vi. Benedictini, quod est Ecclesiæ undecimum. Joannes verò, Laudensis cognominatus, is ipse est, qui, ut superius diximus, scripsit Vitam S. Petri Damiani, & obiit anno mcv. septimo Idus Septembris, Sanctorum Fastis à Paschali II. Pontifice Maximo adscriptus est, ejusque Vitam post Ferrarium, & Ughellum descripserunt Bollandiani. Celebris etiam inter Discipulos S. Petri Damiani fuit S. Dominicus Loricatus, cujus Vitam inseruit Mabillonius sæculo vi. Benedictino ad annum m lxxi i. Alios Congregationis Fontis Avellanæ Eremitas Sanctimoniâ insignes in suis Scriptis memorat S. Petrus Damianus, præsertim in Opusculo 51. quod de Vita Eremitica inscribitur. Legi etiam potest Jacobillus, qui tom. 3. de Sanctis ac Beatis Umbriæ post Vitam B. Ludulphi, Discipuli S. Romualdi, & Cœnobii Eremitarum, Fontis Avellani Fundatoris, enumerat septuaginta quatuor Anachoretas, qui in hocce Monasterio maximâ eximiæ sanctitatis laude præfulserunt.

D. Quibusnam Statutis regebantur isti Eremitæ Congregationis Fontis Avellanæ, quos Camaldulensi Instituto fuisse addictos hætenus sat superque probasti?

M. Complura, &que austerâ admodum,

Eremitarum Congregationis Fontis Avellanæ Statuta refert S. Petrus Damianus in suis Operibus, præsertim in Opusculo 15. ubi agens de Monasterio, quod ipsemet in Suavicinio Monte construxerat, hæc capite sexto scribit: Unde fit, ut in illa Eremo, quam, auctore Deo, in latere Suavicinii Montis ipsi construximus, pulmentum, præter unum, cunctis penè temporibus, penitus ignoretur. A vino autem aliquanto tempore continuimus, ita ut neque laici, neque extrinsecus venientes, veletiam in Pascha Domini aliquid hinc præter aquam biberent, neque vinum hinc, nisi pro sacrificio haberetur. Sed quoniam & hinc manentes cæperunt ægotando deficere, & quidam ad Eremiticam vitam transire cupientes, hujus rigoris observantiam videbantur penitus abhorre, fraternæ, sive, ut verius dicam, communi imbecillitati dispensatoriè condescendentes indulsumus, ut vinum, servato sobrietatis moderamine, biberetur. Et cap. 11. ejusdem Opusculi ait: Illud etiam non minima pœnitentiæ pars est, quòd omni tempore, sive æstate, sive hyeme, non calceis, non ocreis utuntur in cellulis, sed nudis semper cruribus, & pedibus consuetudo est permanere, exceptis his, qui gravi molestia infirmitatis urgentur. Tenebantur etiam Eremitæ Congregationis Fontis Avellanæ, ex Institutione S. Petri Damiani, Officium B. Mariæ Virginis vel in Choro communiter, vel privatim in suis cellis quotidie recitare, sicut colligitur ex ejusdem S. Petri Damiani Vita cap. 15. & in ejus epistola 32. libri sexti, ubi Monasterium S. Vincentii divinitus afflictum narrat ob intermissum B. Mariæ Virginis quotidianum Officium, nec nisi post peractam neglecti hujus pensæ pœnitentiam, & seriam hujus con-

consuetudinis deinceps inviolabiliter observandæ promissionem, pristinx tranquillitati Cœnobium illud Eremitarum Congregationis Fontis Avellanæ redditum esse asseverat. Missa facio, brevitatis ergò, cætera horumce Eremitarum circa Jejunia, Vigiliæ, Disciplinas, Statuta, & spiritualis exercitii studia, quæ legi possunt apud *S. Petrum Damianum*.

D. Impensè quidem laudo prudentiam, *S. Petri Damiani*, & aliorum Eremitarum Congregationis Fontis Avellanæ, qui jugem illam à vino abstinendam, cui sese à principio in Eremitio arctius addixerant, postea ob communem imbecillitatem temperarunt, & ne Eremitum omnibus horridam & exosam redderent, permiserunt, ut vinum, *servato sobrietatis moderamine, biberetur*. Hanc prudentem æconomiam vehementer ipse optarem, ut itidem sequerentur Monachi Carthusienses, de quorum Sanctissimo Instituto plura jam in hocce nostro Colloquio disseruimus. At enim, ut candidè fatear, necdum intelligo, quæ possit hæc lex, seu consuetudo, quæ etiamnum viget apud Carthusienses, abstinendi à carnibus, etiam in extremo vitæ periculo, conciliari cum lege naturali, quæ unicuique vitam suam conservandi necessaria incumbit obligatio. Dicas igitur, quæso, an Carthusianus ægrotus teneatur abstinere à carnibus, & vitam potius amittere, quàm carnes (etiam secretò) comedere?

M. Ut faciam satis huic difficultati, quam ad elucidandam Monasticam Carthusiensium Disciplinam non abs re proposuisti, ea in summam hic redigam, quæ noster *Franciscus Victoria* in Relectione nona de temperantia, & *Franciscus Sylvius*

in suis Commentariis in primam secundæ S. Thomæ quæst. 96. art. 4. ad Quæsitum 7. perdoctè in hanc rem scripserunt. In primis duo illi gravissimi Scriptores docent, non licere Carthusiano ægrotanti vesci, etiam secreto, carnibus, si alii suppetant cibi, quibus impedire possit ne fame pereat. Hæc quippè consuetudo abstinendi à carnibus, etiam in morbis, in quibus vita maximè periclitatur, vim habet præcepti & legis, & quidem toto Carthusiensium approbante Ordine. Eam autem consuetudinem iustam esse ex eo potissimum evincitur, quòd cedat in bonum spirituale Ordinis, quam si semel relaxarent Carthusiani, & in morbis gravissimis permetterent fratribus vesci carnibus, sensim sine sensu totius Ordinis disciplina tepesceret, & primò quidem in casibus periculosis, dein verò, ad multos alios casus dispensatio paulatim traheretur, præsertim, cum Medici sæpè sæpiùs morbos inveniant, quibus curandis, vel utilem, vel necessarium judicent esum carniū, undè tandem contingeret, ut omnes graves morbi essent occasio solvendæ carniū abstinentiæ, & Carthusienses passim in Infirmediis vescerentur carnibus. Ut igitur, inquit *Sylvius*, ista sancta Religio maneat in suo vigore, laudabile ac honestum est, quod etiam in articulo mortis à carnibus abstineant, idque non tantum coram aliis, sed etiam in secreto. Dùm enim scitur, eam Constitutionem ita strictè observari, ut ne secreto quidem & urgente mortis periculo, carnibus vesci liceat, fit ut Religiosi eam exactissimè servant, neque dispensationes quærant, neque ab Instituti sui avita Disciplina ac vigore defleant. Fateor quidem, quem-

quemlibet lege naturali teneri conservare vitam suam. At illa lex naturalis de vita propria conservanda non obligat simpliciter & absolute pro omni casu vel eventu, sed sub conditione, nisi causa aliqua honesta & gravis aliud postulet. Nec enim semper quis tenetur servare vitam per omne medium licitum, ut liquidò patet in multis casibus, ubi aliquis propriam posset defendere vitam, & tamen ad conservationem virtutis patientiæ permittere posset se ab aggressore occidi, non secus ac Martyres, qui ad perhibendum fidei testimonium rectè permiserunt sibi inferri necem. Uxor etiam potest cum vitæ suæ periculo assidere & assistere viro suo peste laboranti, quamvis non deessent personæ, quæ ipsum juvare possent. Postremò, non tenetur aliquis ad conservationem vitæ mutare solum, seu de consilio Medicorum deferere patriam & in externas regiones proficisci, nec prolongare vitam suam per alimenta, quantum potest, nec sumere cibos delicatissimos, & medicinas pretiosissimas, sed nec in mortis articulo mollia accipere stramenta, si ad exemplum pœnitentiæ humi, vel in aspero aliquo loco, sicut, dum sanus erat, quiescere solebat, vitam finire velit, alioqui damnari deberent austeritates Monachorum, jejunia Ecclesiastica, & exempla Sanctorum, præcipuè S. Martini Episcopi Turonensis, qui, teste Severo Sulpicio in ejus vita, cum illius Discipuli ei in extrema ægitudine constituto suaderent, ut pateretur molliora stramina corpori suo supponi, respondit: *Non decet Christianum nisi in cinere mori, finite fratres, ego si vobis aliud exemplum relinquo, ipse peccavi.* Quapropter, cum Carthusianis justa

semper adfit & legitima causa abstinendi à carnibus, etiam in extremo morbi cujusvis periculo, videlicet ne coram Regula relaxetur; lex naturalis de vita propria conservanda non illos adstringit, ut, dum alii cibi suppetunt, ad ejus conservationem carnibus utantur, etiamsi alioquin sint morituri.

D. Sed, si Carthusianus in extrema necessitate, seu in summo vitæ discrimine versetur, nec ei alii cibi, præter carnes suppetant; quid, amabo, illo in casu facto opus erit? numquid etiam tunc tenebitur, ne carnes comedat, sese fame enecare?

M. Eo in casu docent duo gravissimi mox à me citati Theologi, & Joannes Gersonius Sacre Facultatis Parisiensis Cancellarius in Tractatu, quem edidit, de *Abstinentia Carthusiensium*, non solum posse, sed & debere Carthusianum vesci carnibus, idque probant primò, quia, ut habetur Capite, *sicut de Consecratione distinct. 1.* extrema necessitas excusat ab observatione legis humanæ. Secundò, quia si Carthusianus eo in casu non vesceretur carnibus, esset sui ipsius homicida, juxta illud Sancti Ambrosii: *Pasce fame morientem, si non paveris occidisti.* Nemo autem dicet, Carthusianum in ea, de qua agitur, circumstantia constitutum, damnatum esse ut fame pereat, aut legem Carthusianis de abstinentia carniū impositam, ejusmodi casum unquam expressisse, ad quem proinde sese extendere minimè debet, cum favores, ut habetur in jure, sint ampliandi, & odia restringenda, præsertim cum agitur de conservatione vitæ. Denique, quando duæ leges inter se pugnant, minor debet cedere majori, ac subindè in casu proposito Carthusianorum lex debet cedere legi natu-

naturali, quæ major est, & præcipit conservationem vitæ. Potest itaque, immò & debet Carthusianus, in extrema necessitate, & in summo vitæ discrimine constitutus, comedere carnes, si nulum alium cibum habeat, nec habere possit, & fame alioquin sit moriturus. Quòd si fortè aliqui scandalum passuri essent, videndo Carthusianum eo in casu proposito vesci carnibus, ratio extremæ necessitatis eis declaranda esset, priùsq̃uam eas comederet. Sed, si non obstante illa declaratione, indè tamen apud aliquos oriretur scandalum, non esset illud curandum, inquit *Sylvius*, nec propterea ab esu carnium abstinendum, quia istiusmodi scandalum non esset datum, sed acceptum, cùm unicuique evidens esse debeat, quòd in extrema necessitate, in qua ad conservationem vitæ nulli alii cibi, præter carnes, suppetunt, esus carniū licitus sit.

D. Complectere, quæso, nunc sub una & eadem serie cætera, quæ generatim spectant Disciplinam Monasticam undecimi potissimum sæculi.

M. Vigebat adhuc undecimo sæculo antiquus mos in Ecclesia receptus, quo pueri à parentibus religiosæ vitæ consecrari, & Monasteriis offerri solebant, cujus puerorum oblationis à parentibus Monasteriis factæ tres formulas edidit doctissimus, & de Disciplina Monastica optimè meritus *Joannes Mabillonius* tom. 3. *Veterum Annalistorum*. Monachi ad Professionem ante annum decimum quartum ætatis complectum non admittebantur. Ad Ecclesiasticas dignitates & hierarchica munia passim assumebantur Monachi, præsertim ex Congregatione Cluniacensi. Ex quo facile refellitur calumnia quorundam Status Monastici

æmu.

amulorum , qui undecimo sæculo asserabant , Monachos ad Hierarchicos gradus & officia promoveri non debere, quos obtretractores Synodus Nemaufensis , Præfide *Urbano II.* anno millesimo nonagesimo sexto celebrata damnavit Canone secundo his verbis: *Sunt nonnulli stulti dogmatis, magis zelo amaritudinis, quàm dilectionis inflammati, asserentes, Monachos, qui mundo mortui sunt, & Deo vivunt, Sacerdotali officio indignos, neque pœnitentiam, aut Christianitatem, seu absolutionem largiri posse per Sacerdotalis officii injunctam gratiam; sed omninò falluntur.* Episcopi ex Monasteriis assumpti Monasticum habitum , & vitæ Regularis Instituta servare tenebantur. Immunitates & privilegia Monasteriis concesserunt Romani Pontifices undecimi sæculi, quia Episcopi suâ authoritate abusi, Monachos & sanctimoniales infestabant , sicut testatur *Gregorius VII.* Summus Pontifex in epistola 69. lib. 2. ad *Cunibertum* Episcopum Taurinensem datâ , qui Monachis Abbatæ S. Michaelis molestus erat. Setiam *Anselmus* ad *Urbanum II.* Summum Pontificem epist. 22. lib. 2. pro suo Beccensi Monasterio scripsit, in qua conqueritur de istis Episcoporum gravaminibus ; quæ , seu præsentia , seu quæ meritò metuebantur, in causa fuerunt, cur Monachi sæculi undecimi privilegia à Sede Apostolica postularint; & immunitatem ab Episcopali jurisdictione obtinuerint. Sed de Monastica Disciplina hætenùs satis.

D. Cùm Disciplina tam Ecclesiastica, quàm Monastica , quæ sæculo decimo penè collapſa erat, feliciter undecimo sæculo fuerit restituta, facilè mihi persuadeo, Summos Pontifices, & Pastores ejusdem sæculi undecimi , nihil tam curæ

ac

ac cordi habuisse, quàm ut primitivæ Ecclesiæ formas ac regulas morum revocarent, vitia & abusus, qui, heu nimium! sæculo decimo invaluerant, penitus extirparent, & sacri Conciliorum Canones, quibus doctrinæ moralis vigor munitur, ac sanctitas illibata custoditur, adamussim observarètur, vigentes tenerentur, collapsi restaurarentur, omnesq; Christiani ad benè, beatèque vivendum purioris, saniorisque doctrinæ moralis documenta sequerentur.

M. Quamvis pravos corruptosque fuisse decimi sæculi mores negari non possit, nullus tamen in tanta perditissimorum morum licentia repertus est, qui doctrinæ moralis puritatem novellis adinventis opinionibus, & subtilibus quibusdam distinctionibus, exceptionibus, & tergiversationibus corrumpere, enervare, aut labefactare tentaverit. Grassabantur, fateor, sæculo decimo simonia, libido, ambitio, legumque divinarum & humanarum contemptus, nullum tamen Doctorem, nullum, Scriptorem, nullum istius sæculi Episcopum fuisse legimus, qui Christianæ Moralis doctrinæ integritatem laxis opinionationibus scèdarit, hominum cupiditatibus lenocinari studuerit, aut diverticula quæsierit ad excusandas excusationes in peccatis, sed potius ex Operibus Scriptorum illius sæculi, præsertim *Ratherii* Episcopi Veronensis facile intelligimus, eos sacram legis & Ethices Christianæ doctrinæ severitatem impensè coluisse, in vitia, quæ eâ ætate latè serpebant, acriter invecos esse, nihilque in suis Scriptis tam frequenter Clericis inculcasse, quàm ut pravos mores emendarent, & sacros Canones spiritu Dei conditos & firmatos, ac totius Orbis reverentiâ consecratos tenerent, atque

que jugiter præ oculis haberent tanquam normas & regulas morum fixas, immobiles, immutabiles, & veluti cœlestia Instituta ad benè informandam in temporum perpetuitate Christianorum vitam omninò necessaria. Scilicet sæculo decimo, licèt corruptissimo, ignota adhuc erat Lesbia illa morum Regula, quâ nonnulli postremis hisce temporibus ad exsufflandum rigorem Canonum, puras Christianæ Ethices normas cereis, teneris, flexibilibus, & in quam velis formam ductilibus Institutis molire, ac depravare conati sunt, easque ad nihilum rede-gissent, nisi Summi Pontifices, & Ecclesiarum Præpositi ejusmodi corruptelas ac nefaria dogmata censuris confixissent, atque natalitiis tenebris omninò damnassent. Cæterum, quamvis sæculo decimo Ethices Christianæ doctrina nullis corruptelis, laxivæ opinionibus fuerit inquinata, certum tamen est, pravos ac corruptos cùm Clericorum, tùm Laicorum mores magna Ecclesiæ damna intulisse, ad quæ reparanda haud parùm contulerunt innumera virtutum Christianarum documenta, quæ dictis factisque tradiderunt Congregationes & Ordines Monachorum & Regularium, quos sæculo undecimo institutos fuisse jam observavimus. Puduic enim multos mortalium in luto vitiorum demersos hære-re, cùm cernerent sanctos homines, neglectis sæculi honoribus, contemptisque perituris voluptatibus, per arduum iter contendere ad æternas opes, & ad immortalem gloriam adipiscendam omnes suas curas ac cogitationes conferre. Complures in novis istis Congregationibus & Ordinibus Monasticam, vel Regularem vitam amplexi, patrimonia relinquere, spes

spes sæculi abjicere, & acerbam quidem, sed sanctam Christianamque disciplinam subire non dubitarunt. Summi etiam Pontifices omnem diligentiam adhibuerunt, ut vitia, quæ in agro Ecclesiæ succreverant, evellerent, Clericos ad meliorem frugem reducerent, & ad divinæ legis sacrorumque Canonum observationem incitarent. Hinc Synodos sæpius celebrarunt, Decreta ediderunt, severa judicia juxta rigorem Canonum exercuerunt, latè grassantem, & omnia devastantem simoniam ab Ecclesia procul depulerunt, Cathedras & Sacerdotia sine respectu personarum sacrilegis emptoribus, venditoribusque abstulerunt, & reos contumaciæ, atque convictos sacrilegæ nudationis è contubernio fidelium extruserunt. Inter illos Summos Pontifices, qui reformandis fidelium moribus sæculo Ecclesiæ undecimo strenuè adlaborarunt, Principem locum obtinet *Gregorius VII.* qui in morum disciplina nihil novi, nihil peregrini, nihil propriâ adinventione statuendū esse, sed tritam, regiamque Sanctorum Patrum viam sectandam esse docet his verbis: *Videntes ordinem Christianæ Religionis multis jam labefactatum temporibus, & principales ac proprias lucrandarum animarum causas diu prolapsas, & suadente diabolo conculcatas; concussi periculo & manifesta perditione Dominici gregis, ad Sanctorum Patrum Decreta Doctrinamque recurrimus, nihil novi, nihil adinventione nostra statuentes; sed primam & unicam Ecclesiasticæ disciplinæ regulam, & tritam Sanctorum viam, relicto errore, repetendam & sectandam esse censuimus. Neque enim aliud nostræ salutis & æternæ vitæ introitum Christi ovibus, eorumque Pastoribus patere cognoscimus nisi quem ab ipso mon-*
stra-

stratum, qui dixit : Ego sum Ostium, per me si quis introjerit, salvabitur, & pascua inveniet : & ab Apostolis prædicatum, & à Sanctis Patribus observatum in Evangelica, & in omni divinarum Scripturarum pagina didicimus. Hoc Sanctissimi Pontificis Oraculum utinam sæpiùs expendere, ac semper executioni mandarent Doctores hujus sæculi ! Multas ad reformandos sui sæculi mores leges tulit Gregorius VII. quibus in Clericos Ecclesiæ castitatem, pravis facinoribus & flagitiosâ vitæ consuetudine deturpantes gravissimis pœnis animadvertit, & omnium Christianorum mores ad Sacræ Scripturæ auctoritatem, ad Sanctorum Patrum doctrinæ normam, ad sacrorum Canonum rigorem exigi ac componi oportere sanxit. Extiterunt etiam undecimo sæculo Episcopi, qui amore boni, & morum disciplinæ studio accensi, lolium in agrum Domini improborum hominum manibus injectum tollere, Clericorum vitam castigare, atque bonos mores Decretis & Synodis revocare pro viribus studuerunt. Morales Casuum resolutiones ex primitivorum Ecclesiæ Patrum doctrina hausserunt tam Scriptores, quàm Confessarii undecimi sæculi, quia sicut aquæ in fonte puriores sunt, ita incorruptus sive de Dogmatibus, sive de moribus sensus in Sanctis primitivæ Ecclesiæ Doctoribus limpidiùs apparet, cum nullis sit novitatum nebulis, nullis laxitatis tenebris infuscatus. Denique, undecimo sæculo in hanc sententiam, tanquam certissimam, Patres, Concilia, Doctores omnes consentiebant, peccatoribus consuetudinariis procrastinandam esse Absolutionem, Pœnitentiam juxta delictorum gravitatem esse imponendam, præviâ Eucharistia

stia satisfactionem veram, constantem, fortem esse debere, non segnem & somnolentam ac iteratis lapsibus obnoxiam. Hanc undecimi sæculi pœnitentiæ imponendæ, & Eucharistiæ suscipiendæ praxim non solum laudat & observandam præcipit S. Carolus Borromæus avitæ disciplinæ Ecclesiasticæ studiosissimus, sed etiam illius fructum ipsâ experientiâ sese didicisse testatur antiquus & pius Pater Soc. Jesu, *Emericus de Bonis* in libello Italico, cui titulus est: *Trattato del Santissimo Sacramento dell' Altare*, Romæ excuso anno 1595. ubi hæc habet: *Utilissimum remedium est adversus iteratos lapsus, multisque probatum experimentis, absolutio- nem peccatoribus differre, ut se aliqua pœnitentia ad communionem comparent. Varia igitur pœnitentiæ officia ipsis imponenda sunt, quibus ad cognitionem, do- lorem, & detestationem peccatorum perducantur: hoc autem nisi fiat, peccatores statim ad vomitum redeunt. Hoc Institutum multis peccatoribus profuisse testantur graves, & prudentes Religiosi . . . . . Si Con- fessarii majorē severitatem adhiberent, multò major, frequentiorque pravorum hominum emendatio conse- queretur; non iisdem semper criminibus obnoxios ho- mines cerneremus, neque subindè, ut faciunt, Confes- sarios mutarent, ut aliquem tandem inveniant mollem facilemque, qui leves imponat pœnas, qui sinat, quo- ties libuerit, etiam moribus immutatis, ad Eucharis- ticam mensam accedere, quem deindè inventum tan- quàm peritissimū prædicant, Ceteros, qui perversorum morum, Institutorumque mutationem exigunt, tanquam incommodos, scrupulosos, humanæque fragilitati ni- mium duos reprobant. Sed miseri illi animarum Re- ctiores non cernunt, pravos homines in vitiis suis pro-*
pte-

pterea sua indulgentia detineri, atque in pristina peccata relabi &c. Haftenus Emerius de Bonis, cujus verba ex Italico idiomate in Latinum accuratè reddidi, ut indè intelligeres, quàm perperam nonnulli hanc praxim in administratione Sacramentorum Pœnitentiæ & Eucharistiæ, quæ sæculo undecimo, & in aliis præcedentibus Ecclesiæ sæculis viguit, seu perniciosam, & certam ad desperationem viam, hodiè infamare præsumunt, cum potiùs toti retrò antiquitati, sacris Conciliorum Canonibus, & doctrinæ Sanctorum Patrum apprimè consentanea sit, ut videre est in libro de *Frequenti Communione*, quem, præter sexdecim Episcopos & viginti Doctores, Conventus etiam Episcoporum Aufcensis Provinciæ in Galliis anno MDCXLV. inusitato honore populo Christiano commendavit.

D. Cum antiquitas, Patrumque consensus vera sit amissis, ad quam non solum fidem, sed & doctrinam morum exigere debemus, optandum, sanè est, ut omnes animarum Rectores sectentur documenta S. Caroli, qui, ut nuperrimè legebam in Concilio quarto Mediolanensi, ab ipso pro reformatione morum coacto, sic animarum Rectores ad præceptorum Ecclesiasticorum observantiam, ac castæ Moralis Disciplina custodiam adhortatur: An verò fortasse à curatione nostra deterremur, quia hoc nostro Provinciæ sanande studio exulcerantur quorundam animi passim dictitantium: non ferunt hæc tempora veterum Canonum & antiquæ Ecclesiæ medicamenta? immò ardentius progrediamur, quoniam hæc una medicina præstantissima est, maxime opportunum id remedium, ut quibus olim rationibus disciplina Christiana sata & propagata fuit, iisdem ipsis instauretur & conservetur.

HI-

2000
1
K

